

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO**

DIPLOMSKA NALOGA

**ANALIZA MEDIJSKEGA POROČANJA
NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI V LETU 2010**

Mentorica: doc. dr. Jelka Zorn

Avtor: Andreja Kobal

Somentorica: asist. mag. Romana Zidar

Ljubljana, 2011

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Andreja Kobal

Naslov diplomske naloge: Analiza medijskega poročanja na temo trgovanja z ljudmi v letu 2010

Kraj: Ljubljana

Št. Strani: 203 Št. Slik: 3 Št. Tabel: 1 Št. Grafov: 8

Št. bibl. opomb: 50 Št. prilog: 2

Mentorica: doc. dr. Jelka Zorn Somentorica: mag. Romana Zidar

Deskriptorij: trgovanje z ljudmi, mediji, marginalne skupine, zagovorništvo, kritična diskurzivna analiza

Povzetek:

Diplomska naloga zajema področje trgovanja z ljudmi. V teoretičnem delu smo najprej povzeli literaturo na temo trgovanja z ljudmi, navedli socialnodelavske koncepte in metode, katerih uporaba bi bila potrebna za večje razumevanje pojava in opolnomočenje žrtev trgovanja z ljudmi kot tudi širše skupnosti. V nadaljevanju smo se posvetili medijem, njihovi vlogi pri oblikovanju javnega mnenja, konstruiranju družbeno pomembnih tem ter načinu prikazovanja obrobni družbenih skupin. V ta namen v naslednji točki predstavimo metodo kritične diskurzivne analize, opredelimo posebnosti diskurza ter različne ravni kritične diskurzivne analize. V empiričnem delu z metodo kritične diskurzivne analize v izbranih medijskih prispevkih raziskujemo način poročanja slovenskih tiskanih in spletnih medijev v letu 2010 na temo trgovanja z ljudmi.

DETAILS OF THE BACHELOR THESIS

Name and Surname: Andreja Kobal

The title of the Thesis: Analysis of media coverage on the topic of human trafficking in 2010

Place: Ljubljana

Page number: 203 Number of images: 3 Number of tables: 1 Number of graphs: 8

Number of bibl. remarks: 50 Number of attachments: 2

Mentor: doc. dr. Jelka Zorn

Co-mentor: mag. Romana Zidar

Key words: human trafficking, the media, marginalized groups, advocacy, critical discourse analysis.

EXTRACT:

This thesis comprises two parts. The first part is dedicated to theoretical issues where I first summarized the literature on human trafficking. I further stated social workers' concepts and methods, the use of which would greatly contribute to the greater understanding of the phenomenon as well as to the empowerment of the victims of human trafficking and the general public at large.

In the continuation of my thesis I focused on the media and its role at capturing and creating public opinion, at construction of social topics regarded as important. Furthermore, I focused on the display process of marginalized groups in the media.

To this end, in the next section of the thesis the method of critical discourse analysis was displayed by presenting the specific discourse in which various levels of discourse analysis were determined. The second, empirical part of this thesis offers my investigations of the method of Slovene media coverage including both print- and electronic media in 2010 on the topic of human trafficking gathered through critical discourse analysis and selected media posts.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

ANALIZA MEDIJSKEGA POROČANJA
NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI V LETU 2010

Mentorica: doc. dr. Jelka Zorn

Avtor: Andreja Kobal

Somentorica: asist. mag. Romana Zidar

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Jelki Zorn za kritično spremljanje in evalvacijo mojega dela.

Ravno tako se zahvaljujem somentorici asist. mag. Romani Zidar za vso pomoč pri iskanju prave raziskovalne usmeritve v času zbiranja idej za diplomsko nalogo ter asist. Tamari Rape Žiberna za pomoč pri metodološkem delu naloge. Brez vaše pomoči diplomska naloga še dolgo ne bi bila pripravljena.

Zahvaljujem se prijatelju Benjaminu Kralju za pomoč pri obvladovanju in organiziranju podatkov raziskovalnega dela.

Zahvaljujem se novinarki Mateji Grča, ker me je vpeljala v novinarski svet žanrov in medijskih prispevkov.

Nenazadnje se zahvaljujem tudi tebi, mama, ker si do konca verjela vame in to diplomsko nalogo, ter vsem osebam, ki so me v tem letu spremljale, bodrile in se veselile z mano ob najmanjših uspehih.

PREDGOVOR

V času absolventskega staža sem se odločila za nekajmesečni odhod v tujino. Preko časopisnega oglasa sem si poiskala družino, ki mi je za pomoč pri varstvu otroka ponujala prenočišče, hrano in nekaj denarja. Od daleč se je zdelo kot idealna življenjska priložnost, priložnost, ki se ponudi le enkrat v življenju, vendar se je kmalu pokazalo, da ta »idealna« priložnost le ni tako idealna. Trinajsturni delavnik, šest dni na teden z nikakršno možnostjo vplivanja na urnik sam, skoraj popolno socialno izolacijo, minimalnim plačilom ter omejeno zasebnostjo je v meni zbudilo kar nekaj vprašanj o tem, kako je mogoče, da sem se sploh postavila v takšno situacijo in kako nisem pomislila, da se mi kaj takega lahko dogodi. Kasneje sem ob pomoči prijateljev in družine razumela, da je to precej pogost pojav zavajanja ljudi, ki se iz takšnih ali drugačnih razlogov podajajo v tujino. Začela sem resnejše spremljati področje zavajanja in izkoriščanje delavcev in ugotovila, da je moja oblika izkoriščanja pravzaprav zelo blaga ter da so oblike zavajanja in kršenja osnovnih človekovih pravic veliko hujše.

Ponekod izkoriščanje in trgovanje predstavlja normo in je etično obravnavanja človeka po delovnih, socialnih in političnih pravicah zelo nevsakdanja izjema. Priča smo celo temu, da se celim regijam sveta odrekajo vsi sklopi za nas Evropejce najbolj osnovnih pravic (Zorn po Balibar 2003: 63). Kdo določa pravila o tem, komu se lahko »pošteno« plača delo in komu ne ter komu se lahko odreka osnovno dostojanstvo, je bilo vprašanje, ki je pritegnilo mojo pozornost.

Pomembno vlogo pri postavljanju norm imajo danes v svetu mediji. Z močjo, ki jo posedujejo, vlivajo na mnenja in poglede ljudi in s tem pomagajo ustvarjati predstave o tem, kaj je sprejemljivo in kaj ne, kaj naj bi nas zanimalo in s čimer naj bi se družba ukvarjala ter kaj si ne zasluži naše pozornosti. Nekritični bralci se pogosto moči, ki jo posedujejo mediji, še vedno ne zavedajo dovolj.

Kot je v enem od svojih člankov zapisal že Petrovec (2003a in 2003b) je jasno tudi, da se mediji danes vse bolj uklanjajo tržnim zakonitostim ter različnim družbenim interesom, namesto, da bi se trudili podajati kar se da verodostojno sliko sveta, odslikovali realno sliko družbenih problemov, zagotavljali uravnoteženost različnih družbenih skupin v medijskem

poročanju itd. Prav zato smo medijem tudi v diplomskem delu namenili osrednji del. V diplomskem delu namreč raziskujemo način poročanja medijev na temo trgovanja z ljudmi.

V prvem, teoretičnem delu predstavimo tematiko trgovanja z ljudmi širše iz strokovne literature. Poleg tega navedemo najvažnejše socialnodelavske pristope za ozaveščanje, zagovorništvo in opolnomočenje obrobni skupin, opišemo pomen medijev za družbo danes ter razložimo metodo kritične diskurzivne analize, ki nam bo podlaga za raziskovalni del naloge. V zadnjem delu navedemo rezultate ter jih interpretiramo.

Podrobnejša struktura diplomskega dela izgleda takole:

V teoretičnem delu smo v začetku dali poudarek pojavi globalizacije in posledicam le-te, ki se kažejo po vsem svetu, še posebej v državah tretjega sveta. V ta namen smo v istem sklopu obravnavali tudi temo migracij, tihotapstva in prisilne prostitucije ter nakazali razlike med njimi. V nadaljevanju smo se posvetili temi trgovanja z ljudmi v ožjem smislu, obravnavali nejasnosti, ki se tičejo neenotne definicije, pomanjkanja verodostojnih statističnih podatkov na tem področju, predstavili začetke boja proti trgovanju z ljudmi in ključne oblike trgovanja z ljudmi, kot jih navaja State Department (Report in human trafficking 2009). Poleg tega smo se dotaknili vzrokov za nastanek trgovanja, kot jih vidijo strokovni delavci Društva Ključ, ključnih akterjev na področju trgovanja, trgovanih oseb in trgovcev ter raznih institucij, ki so pristojne za pomoč in pregon na tem področju. V nadaljevanju smo povzeli ključno mednarodno ter domačo zakonodajo na področju urejanja trgovanja z ljudmi. V naslednjem sklopu smo povezali literaturo na področju antidiskriminatornega socialnega dela, zagovorništva in opolnomočenja s pristopom kritične diskurzivne analize, ki temelji na ozaveščanju, dodajanju moči in opozarjanju na neenake možnosti, ki so prisotne danes v svetu preko medijskega diskurza. Metodo smo podrobneje predstavili, poleg tega pa smo povzeli dosedanje izsledke s področja poročanja medijev o marginalnih skupinah ter trgovanju z ljudmi. V peti točki pojasnimo raziskovalni problem, objasnimo, zakaj je tema pomembna tudi za socialno delo ter podamo teze. Šesta točka je namenjena pojasnitvi uporabljene metodologije, sedma pa rezultatom analize medijskih prispevkov. V osmi točki sledi interpretacija ter sklepi raziskave.

PREDGOVOR.....	2
1. GLOBALIZACIJA	8
1. 1. POSLEDICE GLOBALIZACIJE – GLOBALNE NEENAKOSTI. 10	
1. 2. MEJNI POJAVI IN POVEZAVA S TRGOVANJEM Z LJUDMI.. 13	
1. 2. 1. MIGRACIJE.....	13
1. 2. 1. 1. TIHOTAPLJENJE IN TRGOVANJE TER RAZLIKOVANJE MED POJMOMA.....	14
1. 2. 2. PRISILNA PROSTITUCIJA.....	15
1. 3. POJAV TRGOVANJA Z LJUDMI OŽJE..... 16	
1. 3. 1. NEENOTNA DEFINICIJA.....	16
1. 3. 2. ZGODOVINA BOJA PROTI TRGOVANJU Z LJUDMI	19
1. 3. 3. NAJBOLJ POGOSTE POJAVNE OBLIKE TRGOVANJA Z LJUDMI V SVETU DANES	21
1. 3. 3. 1. PRISILNO DELO (ang. forced labour).....	21
1. 3. 3. 2. DOLGOVNO DELO (ang. bonded labour)	22
1. 3. 3. 3. DOLGOVNA OBVEZNOST PRI DELAVCIH MIGRANTIH (ang. <i>Debt bondage among migrant workers</i>).....	22
1. 3. 3. 4. NEPROSTOVOLJNO SLUŽABNIŠTVO (ang. <i>Involuntary Domestic Servitude</i>).....	23
1. 3. 3. 5. OTROŠKO DELO (ang. <i>Forced child labour</i>).....	23
1. 3. 3. 6. OTROCI VOJAKI (ang. <i>Child soldier</i>)	24
1. 3. 3. 7. TRGOVINA ZA SEKSUALNE USLUGE (ang. <i>Sex Trafficking</i>).....	24
1. 3. 3. 8. OTROŠKA TRGOVINA ZA SPOLNE USLUGE (ang. <i>Child Sex and Relative Abuses</i>)	24
1. 3. 4. VZROKI ZA TRGOVANJE Z LJUDMI	25
1. 3. 5. TRGOVANJE Z LJUDMI V PRAKSI	27
1. 3. 5. 1. TRGOVANE OSEBE	27
1. 3. 5. 2. TRGOVCI Z LJUDMI	30
1. 3. 5. 3. STRANKE.....	35
1. 3. 6. ZAKONODAJA	35
1. 3. 6. 1. MEDNARODNA ZAKONODAJA	35
1. 3. 6. 2. ZAKONODAJA PRI NAS	40
1. 3. 7. INSTITUCIJE, KI SE S TRGOVANJEM Z LJUDMI UKVARJAJO PRI NAS	41
1. 3. 7. 2. SLOVENSKA KARITAS	46
1. 3. 7. 3. DRUŠTVO KLJUČ ALI CENTER ZA BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI	48

1. 3. 7. 4. DELO POLICIJE NA PODROČJU TRGOVANJA Z LJUDMI	49
2. ZAGOVORNIŠTVO	52
2. 1. OPOLNOMOČENJE	53
2. 2. ANTIRASISTIČNO SOCIALNO DELO.....	54
3. MEDIJI.....	56
3.1. POLOŽAJ MARGINALNIH SKUPIN V MEDIJIH	56
3.2. MEDIJSKO POROČANJE NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI	59
3.3. »AGENDA SETTING« PRIORITETNA LISTA TEM.....	62
3. 4. METODA KRITIČNE DISKURZIVNE ANALIZE	64
3. 4. 1. DISKURZ	64
3. 4. 2. RAVNI KRITIČNE DISKURZIVNE ANALIZE.....	67
3. 4. 2. 1. ZAPISANO ALI GOVORJENO BESEDILO – TEKSTUALNA RAVEN	68
3. 4. 2. 2. DISKURZIVNA RAVEN	69
3. 4. 2. 3. DRUŽBENA RAVEN.....	70
4. PROBLEM.....	72
5. METODOLOGIJA	74
5. 1. VRSTA RAZISKAVE	74
5. 2. VIRI PODATKOV IN MERSKI INSTRUMENT	74
5. 3. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	75
6. REZULTATI	79
6. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA MEDIJ	79
6. 1. 1. POIMENOVANJA TRGOVCEV, TRGOVANIH OSEB IN TRETJE STRANI	79
6. 1. 1. 1. Poimenovanja trgovcev	79
6. 1. 1. 2. Poimenovanja trgovanih oseb.....	80
6. 1. 1. 3. Poimenovanja tretje strani	80
6. 1. 2. POIMENOVANJA NEVLADNIH TER VLADNIH ORGANIZACIJ	80
6. 1. 2. 1. Poimenovanja in besedne zveze, pripisane nevladnim organizacijam	80
6. 1. 2. 2. Poimenovanja in besedne zveze, pripisane vladnim organizacijam in policiji	81
6. 1. 3. ANALIZA SLIKOVNEGA GRADIVA	81
6. 2. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA ŽANRSKO OBLIKO	82

6. 2. 2. RAZVRSTITEV PRISPEVKOV GLEDE NA POZICIJO V ČASOPISJU IN SPLETU	83
6. 2. 3. NAVEDBA PREVLAJUJOČIH VIROV UPORABLJENIH ZA MEDIJSKE PRISPEVKE NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI.....	84
6. 2. 4. POROČANJE MEDIJEV GLEDE NA OBLIKO TRGOVANJA Z LJUDMI	85
6. 3. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA MESEC V KATEREM SO IZŠLI ...	86
6. 3. 2. NAJPOGOSTEJŠI RAZLOGI ZA POROČANJE O TEMI	87
6. 3. 3. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA SORODNE POJAVE O KATERIH SE POROČA.....	89
7. RAZPRAVA	90
8. SKLEPI	101
8. 1. PREDLOGI	102
9. VIRI IN LITERATURA.....	103
10. PRILOGE	116

Kazalo slik

Slika 1: Razporeditev bogastva glede na regije in velikost populacije leta 2000	10
Slika 2: Razporeditev svetovnega bogastva leta 2000. Vir: Svetovna banka, povz. po: Friederich Ebert Stiftung.	11
Slika 3: Porazdelitev oboroženih konfliktov po svetu od leta 1989 do danes. Vir: Center for the study of civil war at PRIO.	12

Kazalo grafov

Graf 1: Medijski prispevki razvrščeni glede na medij.....	79
Graf 2: Razvrstitev medijskih prispevkov glede na žanrsko obliko.....	82
Graf 3: Razvrstitev medijskih prispevkov glede na pozicijo v časopisju in spletu	83
Graf 4: Medijski prispevki analizirani glede na uporabljen vir v besedilu	84

Graf 5: Medijski prispevki razvrščeni glede na obliko trgovanja z ljudmi o kateri mediji poročajo	85
Graf 6: Medijski prispevki razvrščeni glede na intenzivnost poročanja skozi raziskovalno obdobje	86
Graf 7: Medijski prispevki razvrščeni glede na razlog za poročanja o trgovanju z ljudmi	87
Graf 8: Sorodni pojavi o katerih se ob poročanju na temo trgovanja z ljudmi tudi govori	89

Kazalo tabel

Tabela 1: Število medijskih prispevkov glede na medij	75
---	----

1. GLOBALIZACIJA

Da bi razumeli porast v pojavu trgovanja z ljudmi, se moramo najprej zazreti v sliko stanja sveta kot celote. Z razumevanjem načina delovanja današnje družbe kot globalne vasi bomo šele lahko delno razumeli tudi porast in pojavnost dejavnikov, kot so npr. revščina, migracije, trgovanje z ljudmi ipd.

Globalizacija je pomemben element sodobnih javnih medijskih diskurzov (Leskošek 2005: 241). Največkrat se poudarja njene pozitivne vidike v smislu neomejenega pretoka kapitala, ljudi, napredka, razvoja, neomejenih možnosti uspeha. Dejstvo pa je, da se v nekaterih državah, kot posledica globalizacije, predvsem izkorišča ljudi in vire, celotna področja pa se največkrat zanemarja. Neoliberalna ideologija, ki legitimira in dopušča izkoriščanje in povečevanje razlik v svetu, temelji na naslednjih predpostavkah. Prva predpostavka, kot sta jo definirala Hurrell in Woods (1995: 455), je, da prosti pretok denarja in dobrin dolgoročno zagotavlja bolj učinkovito prerasporeditev resursov po svetu, kar naj bi državam omogočalo, da lažje razvijejo tisto proizvodnjo dobrin, za katero imajo dovolj resursov, specializirajo svoja gospodarske panoge ter si s prostim pretokom blaga¹ zagotovijo izvoz in dostopnost na vseh delih sveta. Druga predpostavka neoliberalistov se tiče negativnih učinkov, ki jih globalizacija prinaša. Po njihovem mnenju naj bi krize v svetu, ki so posledice ekoloških katastrof, povečevanja revščine in migracijskih tokov, blagodejno vplivale na mednarodno sodelovanje ter odnose med državami, krepile sodelovanje in kohezijo v svetu. Tretja predpostavka se nanaša na zapoznele učinke globalizacije in divjega kapitalizma, ki bo v celoti razumljen šele čez čas. Prosti pretok kapitala, blaga in ljudi² bo omogočil, da bodo ljudje pridobili znanje, ideje in informacije neodvisno od nacionalnih možnosti. Vse to bo pripomoglo k poenotenju držav na političnem, ekonomskem, vrednotnem in razvojnem področju. Hitro lahko ugotovimo, da se neoliberalistične predpostavke ne skladajo povsem z realnostjo in da realnost ne ustreza njihovim napovedim. Namesto napredka in zmanjševanja

¹ Obseg globalne trgovine se je v zadnjih tridesetih letih povečal za desetkrat. Delovanje globalnega gospodarstva in globalne trgovine je skoraj nemogoče nadzorovati, lahko pa ga spremljamo po tem, od kod prihajajo predmeti, ki jih uporabljamo v našem vsakdanjem življenju (Državljanstvo v novi dobi. Globalne neenakosti).

² Nekoč so ključno vlogo na področju ekonomije igrala nacionalna gospodarstva, danes pa globalni trg. To pomeni, da se gospodarsko poslovanje ne konča na mejah nacionalnih držav, ampak s pomočjo carinskih politik in transportnih povezav, za obsega ves svet (*ibid.*)

razlik med ljudmi³, večjim življenjskim standardom velika večina svetovnega prebivalstva živi v revščini⁴ ali celo pod pragom revščine.

Slika 1: Razporeditev bogastva glede na regije in velikost populacije leta 2000

		Odstotek najbogatejših		
		10 %	5 %	1 %
Delež svetovnega bogastva (%)		85,2 %	70,7 %	40,1 %
	Delež populacije (%)	Delež bogastva (%)		
Severna Amerika	6,1	34,4		
Latinska Amerika	8,2	4,3		
Evropa	14,9	29,6		
Afrika	10,2	1,0		
Kitajska	22,8	2,6		
Indija	15,4	0,9		
Bogat del Azije	5,0	24,1		
Ostala Azija	17,5	3,0		
Svet	100	100		

(Vir: prilagojeno po: Davies et al. UNO-WIDER 2008: 8)

Povečevanje neenakosti tako vpliva na vedno večjo normalizacijo neenakosti. Kot piše Leskošek (2005: 247), človekove pravice postajajo vse bolj arbitrarne, odvisne od proste presoje tistih, ki si lastijo pravico do njihove interpretacije.

1. 1. POSLEDICE GLOBALIZACIJE – GLOBALNE NEENAKOSTI

Weimass (Third World Traveller. Grotesque Inequality) kot posledice globalizacije definira naslednja področja: finančno liberalizacijo in ekonomsko nestabilnost, povečan dolg držav v razvoju in večje obrestne mere, liberalizacijo gospodarstva in večanje plačnih razlik, kmetijsko nazadovanje, fleksibilnost delovnega trga in zaposlitev, ščitenje intelektualne lastnine, privatiziranje javnodobrega imetja, privatizacijo naravnih virov kot npr. vode, širjenje bolezni in ekonomsko neenakost. Vsi ti dejavniki so prispevali k povečanju revščine ob hkratnih desetkrat večjih vlaganjih v iste države v razvoju, k bogatenju državnih elit⁵ na

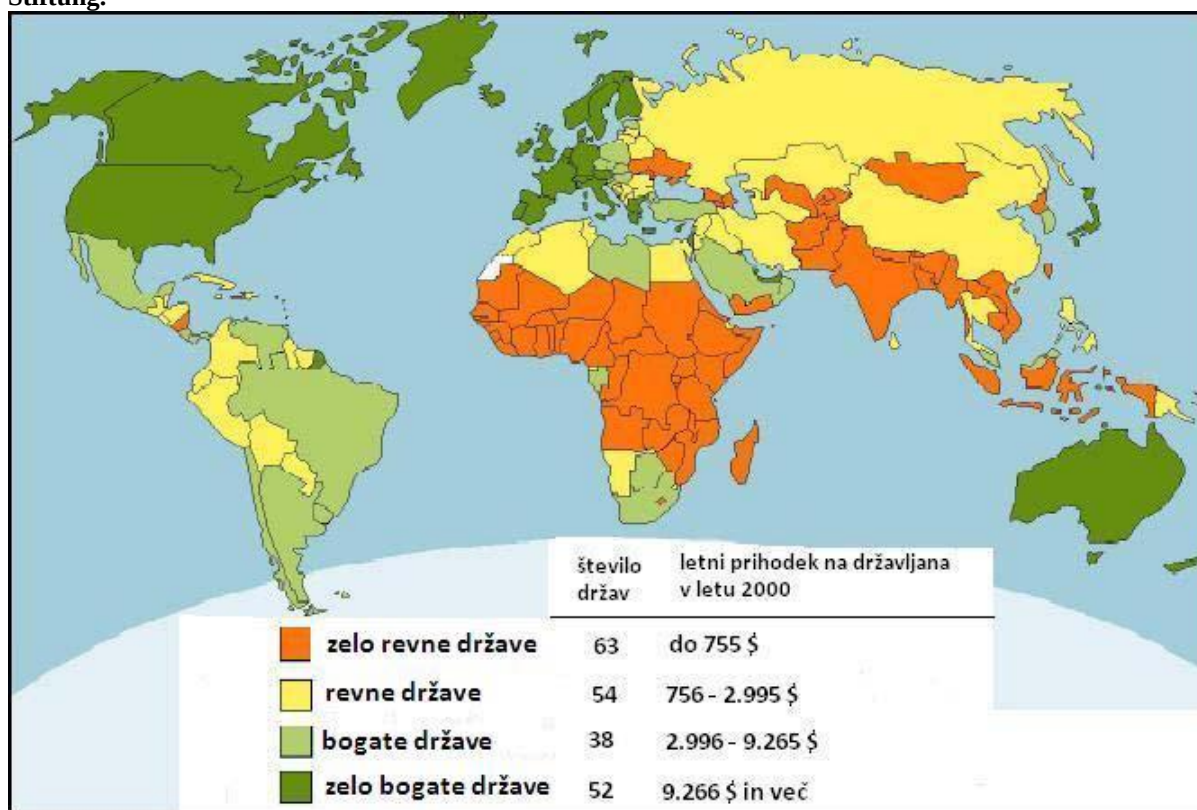
³ Kot prikazuje tabela 1, je večina svetovnega bogastva koncentrirana v Severni Ameriki (34%), Evropi (30%) in bogatih pacifiških državah (24%), večino tega bogastva posedujejo posamezniki. 1% odraslih posameznikov namreč poseduje več kot 40% vsega svetovnega bogastva, 2% najbogatejših Zemljanov ima v lasti več kot polovico vsega svetovnega bogastva, najbogatejših 10% ljudi pa poseduje 85% bogastva. In obratno, polovica najrevnejših Zemljanov poseduje zgolj 1% svetovnega bogastva (UNO-WIDER 2008: 7–11).

⁴ Po podatkih Svetovne banke (avgust 2008) v skrajni revščini živi 1,4 milijarde ljudi (slika 2). Z dvema dolarjema na dan živi 2,5 milijarde ljudi, kar predstavlja okoli 45% svetovnega prebivalstva (Geyer 2009).

⁵ Glej tabelo 1.

račun velikanskih kreditov in povečevanja dolga, k vzdrževanje slabih razvojnih razmer držav v razvoju, k vse večji brezposelnosti zlasti nekvalificiranih delavcev, ki zaradi selitev gospodarstva izgubljajo delo, k obubožanju kmetov, uničevanju obdelovalnih površin, k slabši pogajalski poziciji delojemalcev v primerjavi z delodajalci in k lažjim odpuščanjem, onemogočanju uporabe iznajdb, patentov in inovacij neodvisno od vlaganj, k onemogočanju dostopa do vode, hrane in drugih naravnih virov, s tem pa širjenju podhranjenosti, slabših razvojnih možnosti, razširjenosti bolezni, revščine, konfliktov ter celo vojne itd. (*ibid.*).

Slika 2: Razporeditev svetovnega bogastva leta 2000. Vir: Svetovna banka, povz. po: Friederich Ebert Stiftung.

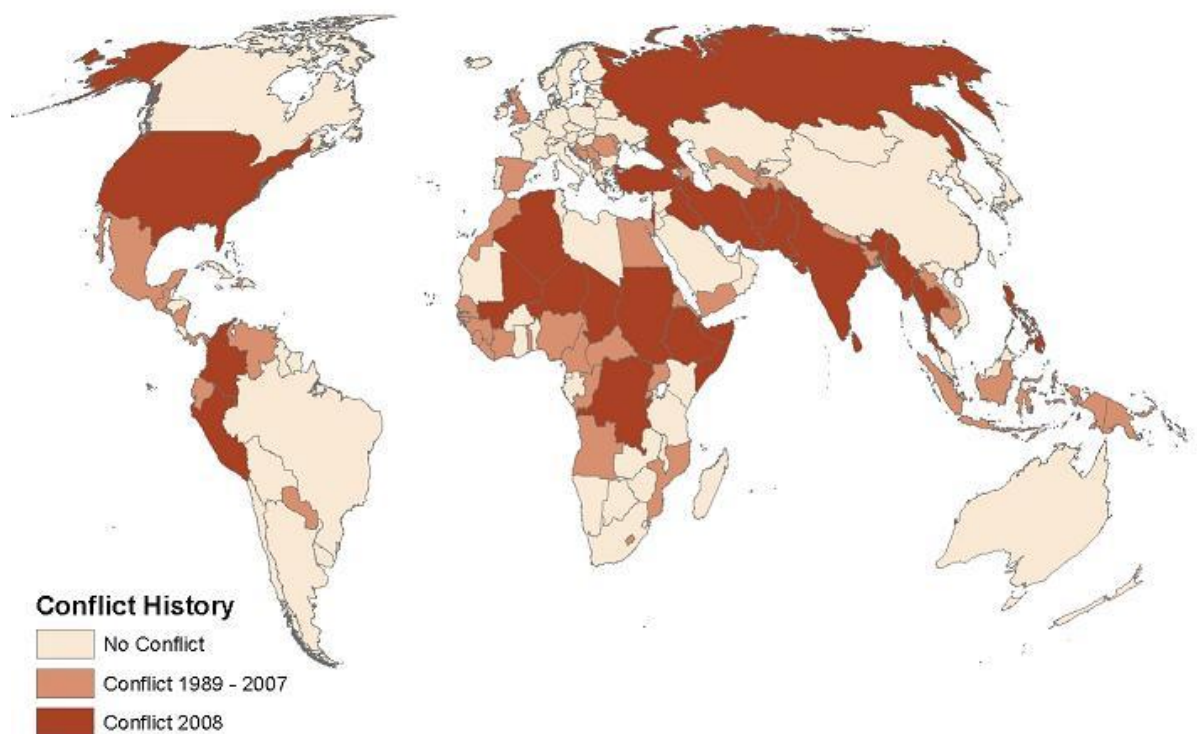

Na kratko to pomeni, da je omogočena popolna vladavina kapitala v svetu⁶. Za uveljavljanje le-tega pa se v svetu uporabljajo predvsem dve sredstvi: vojni posegi in nadzorovanje migracij

⁶ Podatki kažejo, da ima 50 najuspešnejših multinacionalnih korporacij prihodke, ki so enaki kot BDP 100 največjih nacionalnih gospodarstev. 200 najuspešnejših multinacionalnih korporacij pa upravlja 27% svetovne trgovine. Obseg dnevnih finančnih transakcij se je med letoma 1973 in 2000 povečal iz 15 milijard na 1 bilijon ameriških dolarjev. Ocenjeno je, da sta zgolj 2% od teh finančnih tokov potrebna za plačilni promet, kar pomeni, da gre pri ostalih 98% transakcij za špekulativne finančne tokove (Mullard 2004: 156).

prebivalstva (Leskošek 2005: 245). Vojna žarišča na vseh delih sveta silijo množice v beg in migracijo⁷.

Slika 3: Porazdelitev oboroženih konfliktov po svetu od leta 1989 do danes. Vir: Center for the study of civil war at PRIO.

Tisoči oseb, ujetih v politične in vojne konflikte, revščino, brezposelnost, zaupajo svojo usodo neznancem v upanju, da si v razvitem svetu pridobijo možnosti za boljšo prihodnost. Poleg tega, da se podajajo v bolj ali manj neznani svet, tvegajo svoje imetje, življenja. Možnost za uspeh je zelo majhna, saj jih sistem skoraj ne dopušča. Na ta način se v svetu ohranja družbeni red, ki služi predvsem peščici vplivnih posameznikov in lastnikov korporacij, ki si želijo zadržati neenako stanje v svetu in razporeditev dobrin zadržati na stanju, kot je danes. Leskošek (2005: 245) pravi: »Vendar je kontrola imigracije ena najmočnejših strategij ohranjanja korporacijske globalizacije, kjer se bogastvo globalizira, revščina pa lokalizira«.

⁷ Točen obseg kriznih območij je težko določiti. Danes ga ocenjujemo na okrog 18 milijonov km² (skoraj dve Evropi), na katerih prebiva okrog 450 milijonov ljudi. Mnogi doživljajo usodo begunstva – po podatkih Visokega komisariata za begunce jih je bilo leta 2003 dobrih 37 milijonov; vendar je številka verjetno še višja. Gre torej za vse prej kot malenkostna razmerja na svetovni ravni. Globalni učinek kriznih območij je predvsem v njihovem geostrateškem pomenu: so vozlišča in presečišča svetovnih interesov, preizkusna polja novih strategij in braniki kultur. Na njih, ob njih in mestoma celo zaradi njih se pojavljajo nove doktrine. Tam so se brusile in krhale velesile v obdobju blokvske razdelitve sveta, danes pa se uveljavlja nov (predvsem ameriški) svetovni politični red, krepijo se povezave na kulturni ravni (zbliževanje predvsem držav s pretežno islamsko versko in kulturno podlago) in rastoč gospodarski (in dalje tudi politični) vpliv Kitajske. (Vir: Geografski vidiki kriznih območij.).

Nekateri raziskovalci (Zorn po Balibar 2003: 63) ta pojav poimenujejo tudi »Evropski apartheid«.

1. 2. MEJNI POJAVI IN POVEZAVA S TRGOVANJEM Z LJUDMI

Trgovanje z ljudmi vključuje množico razsežnosti: od prostitucije, intimnosti, seksualnih razmerij, suženjstva, človekovih pravic, dela, globalizacije, varnosti in migracij (Pajnik 2008: 75). Prav zato se vprašanja trgovanja z ljudmi različni različni raziskovalci lotevajo iz različnih perspektiv. Najpogosteje pa se trgovanje z ljudmi povezuje s kriminalom in delom nevarnih kriminalnih družb, čeprav mnogi raziskovalci opozarjajo, da bi več pozornosti morali nameniti migracijam, saj je tu vzrok za porast trgovanja (Popov 2008, Zavratnik Zimic et al. 2005, Pajnik, Kavčič 2007, Plunet 2004).

1. 2. 1. MIGRACIJE

Migracije spremljajo človeka že od nekdaj in so del človeške narave. Klaus J. Bade celo pravi, da so migracije za sodobnega človeka osnovni pogoj (*conditio humana*), tako kot so razmnoževanje, rojstvo in smrt (Bade 2005: 8). Preseljevanje ljudi je proces, ki ga ni mogoče nadzirati, še manj zaustaviti. A prav to je že dalj časa cilj večine politik nacionalnih držav vse povsod po svetu.

Vse od 19. st. dalje so vlade povsod po svetu na različne načine poskušale preprečiti priseljevanje migrantov, ki so želeli vstopiti v ciljne – razvite države, in vodile protekcionistično ter diskriminatorno politiko (Bade 2005, Cukut-Krilić 2008). Pogojevanje vstopa z vizumi, pripisovanjem delovnih in bivanjskih kvot je samo nekaj načinov, preko katerih se izraža selektivna in izključujoča migracijska politika. Ta je dosegla svoj vrh s Schengenskim sporazumom, ki je bil leta 1985 podpisan med le petimi državami, a se je od takrat vztrajno širil in ga danes izvaja že 27 držav. Schengenski sporazum pomeni popolno prepustnost mej znotraj schengenskega območja ter svoboden pretok storitev, blaga in ljudi. Na tak način deluje sistem znotraj svojih meja, navzven pa kot mogočna skoraj neprepustna trdnjava – trdnjava Evropa.

1. 2. 1. 1. TIHOTAPLJENJE IN TRGOVANJE TER RAZLIKOVANJE MED POJMOMA

Mednarodna organizacija za delo (ILO) je v svojem poročilu za leto 2008 zapisala, da migranti predstavljajo kategorijo, ki je najbolj ogrožena in izpostavljena trgovanju z ljudmi. Na splošno so revnejši, imajo nizek socialno-ekonomski status in po večini so slabo obveščeni o svojih pravicah in obstoječih pravnih možnostih za zaposlitev v tujini. Največkrat so žrtve spolne, etnične ali rasne diskriminacije v državi izvora ali državi nastanitve.

Migranti se v državah izvora srečujejo z upadom tradicionalne industrije, izgubo dohodka v kmetijstvu, z odpuščanji in s tehnološkim viškom v industrijskem sektorju. To so potisni (ang. *push*) faktorji za migrante. Zahteve po delovni sili v agrikulturi, proizvodnji hrane, gradbeništvu, pomoči na domu, masovni proizvodnji oblačil in drugih področjih, ki ponujajo slabo plačane in izkoriščevalske zaposlitve, pa pomenijo pritegnitvene (ang. *pull*) dejavnike za tuje delavce. Omejitve in prepovedi v migracijskih politikah na trg dela največkrat vplivajo tako, da zavirajo legalne delovne migracije. Prav zato so posamezniki, ki iščejo zaposlitev, in delodajalci pripravljeni plačati mnogo višje cene za dostop do trga dela. Tu pomembno vlogo odigrajo tihotapci ter trgovci z ljudmi (Actions against trafficking in human beings 2008: 17). Trend tihotapljenja in trgovanja z ljudmi se je tako razvil, da v zadnjem desetletju predstavlja samostojen nelegalen trg storitev in ponuja preskrbo s ponarejenimi dokumenti, prevozom migrantov, z bivališčem za prehodno namestitve ipd. Migranti so med potjo popolnoma odvisni od tihotapcev, agentov ali bodočih delodajalcev v nepoznanem okolju in so posebno ranljivi za izkoriščanje. To spoznanje izhaja iz dejstva, da je določen procent ljudi, ki se za vstop v ciljno državo poslužijo tihotapcev, med potjo prodanih kriminalnim družbam, ki jim odvzamejo dokumente (če jih imajo), denar, predvsem pa prostost in svobodo gibanja ter dela. Tako imenovana zaščita se pogosto spremeni v zapor v slabo plačanih delavnicah, tovarnah, beračenju, mrežah organiziranega kriminala, prisilni prostituciji in v drugih oblikah prisilnega dela (Zvaratnik Zimic *et al.* 2005: 14). Ilegalni migranti, ki so tudi potencialne žrtve trgovcev, so tako s strani države in represivnih organov velikokrat videni kot nelegalni priseljenci, kriminalci in so velikokrat soočeni z izgonom ali deportacijo. Največkrat so izključeni iz dostopa do pravne pomoči, zdravstvenega in socialnega varstva. Poleg tega pa so ob prihodu domov pogosto ponovne žrtve trgovanja.

V poročilu o trgovanju z ljudmi so Združene države zapisale, da je kot minimalni standard potrebno žrtve ob vrnitvi domov zaščititi in jih povezati z nevladnimi ali državnimi službami, da bi preprečili ponovno viktimizacijo in nadaljnje izkoriščanje žrtve (Trafficking in person report 2009: 31).

1. 2. 1. 1. 1. Razlika med tihotapstvom in trgovanjem z ljudmi

Kakšna je torej razlika med tihotapstvom in trgovanjem z ljudmi? Palermški protokol v 3. členu definira trgovino z ljudmi (glej točko 2.3.1). Po tem dokumentu trgovanje z ljudmi vsebuje tri ključne elemente, ki samo skupaj predstavljajo trgovanje z ljudmi: element načrtne motivacije škodovanja osebi, uporaba preslepitve, zavajanja ali prisile ter nastanitev na mesto izkoriščanja. Isti dokument določa tudi dejavnost tihotapljenja: »Tihotapstvo migrantov je način, preko katerega tihotapec po naročilu in ob direktnih ali nedirektnih, finančnih ali drugih ugodnostih poskrbi za ilegalni vstop osebe v državo, katere ni državljan in nima stalnega dovoljenja za bivanje.« (naš prevod) (Dowling *et al.* 2007: 2). Definicija navaja k temu, da tihotapljena oseba v procesu tihotapljenja pristane na to, da bo ilegalno transportirana iz države izvora v ciljno državo. Poleg tega tudi navaja h končanju njunega odnosa po tem, ko oseba prispe v državo izvora, brez nadaljnjega izkoriščanja osebe. Definicija trgovanja za razliko od definicije tihotapstva poudarja neprostovoljni proces z eksplicitnim namenom izkoriščanja osebe v kontinuiranem odnosu (*ibid.*).

1. 2. 2. PRISILNA PROSTITUCIJA

Najpogostejše prepoznana in v javnosti največkrat omenjena oblika trgovanja z ljudmi je trgovanje za namene prisilne prostitucije (Zavratnik Zimic *et. al* 2005, Pajnik 2004, Popov 2006). Kot je ugotovila Mojca Pajnik z analizo medijskega poročanja o trgovanju z ljudmi, sta ta dva pojva v preteklosti bila tudi nejasno definirana in se nista povsem ločevala eden od drugega (Pajnik v Zavratnik Zimic *et. al* 2005 in Pajnik v Zavratnik-Zimic 2004, Popov 2006). O enačenju pojavov govori tudi slikovni material, ki najpogostejše spremlja medijske prispevke o trgovanju z ljudmi. Največkrat se tudi samo ženske navaja kot žrtve trgovanja, vendar temu ni tako. To obliko trgovanja se le vidi in prepozna bolje kot druge oblike npr. trgovanje z delavci migranti. Zakaj je temu tako, je drugo vprašanje.

Na to vprašanje lahko delno odgovorimo tako, da ocenimo stopnjo zanimanja medijev za pojav trgovanja z ljudmi. Zdi se, da zanimanje medijev zbudi le trgovanje z ženskami za namene prisilne prostitucije in dovolj veliki škandali, ki si jih družba in mediji ne morejo privoščiti prezreti. Ob poročanju medijev o ženskih žrtvah se pogosto izpušča druge oblike trgovanja npr. oddaje žensk v zakonske zveze, zaposlitve v gospodinjstvih za delo varuš, gospodinj, negovalk in še česa (Plunet 2004: 251). Do izkoriščanj praviloma prihaja na področjih, ki so na meji med zasebnim in javnim in zaradi tega deležni slabše zakonske zaščite. Obstaja več različnih podatkov o tem, koliko zaslužjenih žensk je v trgovanju z ljudmi. Tiste organizacije, ki si prizadevajo trgovanje z ljudmi osvetliti predvsem iz vidika izkoriščanja žensk, pravijo, da je ta procent zelo velik (od 56 % do 98 %). Zato pojav trgovanja z ljudmi vidijo kot žensko vprašanje (Trafficking in person report 2010: 35).

Pravno gledano se je omejevanje trgovanja z ljudmi zgolj na prostitucijo zaključilo z razširitvijo Konvencije Združenih narodov iz leta 1949 na Palermi protokol v letu 2000, ki vključuje »vsaj izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov.« (*ibid.*).

1. 3. POJAV TRGOVANJA Z LJUDMI OŽJE

1. 3. 1. NEENOTNA DEFINICIJA

Trgovanje z ljudmi ni nov pojav, a je šele v zadnjih dveh desetletjih postal prioriteta tema Evropske unije, različnih mednarodnih, državnih, vladnih in nevladnih organizacij, katerih primarni cilj je boj zoper trgovanje z ljudmi oz. proti trgovcem z ljudmi. Razlog za vse večje zanimanje oblasti za ta pojav izhaja v veliki meri iz porasta trgovanja v svetu. Razloge za stanje sveta na tem področju se pripisuje različnim dejavnikom: od revščine in slabega ekonomskega položaja držav v razvoju, vojnih žarišč, ki silijo ljudi v izseljevanje, porasta organiziranega kriminala, procesa globalizacije sveta ipd. (Čurin 2006, Zavratnik Zimic 2004, Pajnik 2008). Danes se prevladujoči način preučevanja trgovanja z ljudmi z vidika organiziranega kriminala navezuje na del dokumenta OZN, ki se je uveljavil tudi kot standardizirana definicija trgovanja z ljudmi, saj trgovanje z ljudmi definira na naslednji način:

- »(a) »trgovina z ljudmi pomeni novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje oseb zaradi izkoriščanja z grožnjo, uporabo sile ali drugimi oblikami prisile, ugrabitvijo, goljufijo, s prevaro, z zlorabo pooblastil ali z ranljivosti, dajanjem ali prejemanjem plačil ali koristi, da se doseže soglasje osebe, ki ima nadzor nad drugo osebo. Izkoriščanje vključuje izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, njihovo prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov;
- (b) soglasje žrtve trgovine z ljudmi o nameravanem izkoriščanju, navedeno v pododstavku a se ne upošteva, če so bila uporabljena sredstva, navedena v pododstavku a;
- (c) novačenje, prevoz, premestitev, dajanje zatočišča ali sprejemanje otrok zaradi izkoriščanja se šteje za trgovino z ljudmi, tudi če ne vključuje sredstev, navedenih v pododstavku a tega člena;
- (d) otrok pomeni vsako osebo, ki še ni stara osemnajst let« (3. člen, Protokol o zaščiti, preprečevanju in kaznovanju trgovine z ljudmi).

To pomeni, da trgovanje z ljudmi vedno vključuje naslednje tri bistvene elemente: vsakršno obliko rekrutacije, prodaje in prenosa ranljivih posameznikov ali skupin, prisotnost namena izkoriščanja v prostituciji, prisilnem delu, suženjstvu, prenosov organov in podobno, temelji na plačilu ali katerem drugem nadomestilu, uporabi fizičnega ali drugega nasilja, prevari, goljufiji (Čurin, 2006: 11).

Pomen skupne in javno sprejete definicije se kaže v uspešnem boju proti trgovanju z ljudmi, ki naj bi bila po ocenah ILO (Mednarodne organizacije za delo) celo tretja najbolj donosna trgovina v svetu⁸, poleg trgovanja z drogo in orožjem.

Kljub temu pa se še vedno v strokovnih ter publicističnih besedilih pojavljajo razhajanja v terminološkem poimenovanju pojava trgovanja z ljudmi. Najdemo namreč več načinov za poimenovanje istega pojava kot na primer: *trgovanje z ljudmi*⁹ (poudarek je na procesu), *trgovina z ljudmi*¹⁰ (redukcija pojava na trgovino kot tržno menjavo), *trgovanje z ženskami in*

⁸ Po ocenah Mednarodne organizacije dela (ILO) naj bi letni profit trgovanja z ljudmi znašal 32 milijard dolarjev (vir: Vlada Republike Slovenije. Medresorska dleovna skupina).

⁹ Označuje pojav kot proces in s tem upošteva naravo pojava, ki je družbeno pogojena.

¹⁰ Redukcija pojava trgovanja z ljudmi na trgovino kot tržno menjavo in osebe v tržni predmet ali blago. Ta izraz se v večji meri uporablja v pravno-zakonodajni stroki.

*otroki za namene spolnega izkoriščanja*¹¹ (kot oblika feminizacije trgovanja z ljudmi), *trgovanje z belim blagom*¹², *spolno suženjstvo*, *novodobno suženjstvo*¹³, od katerih ima vsako poimenovanje svojo konotacijo (Zavratnik Zimic *et al.* 2005, Pajnik in Kavčič 2007).

Različne so tudi definicije pojava kot takega, kar pa lahko pomeni oviro iz praktičnih razlogov, saj neenotna in za vse sprejemljiva opredelitev vladam onemogoča enotno zakonsko urejanje vprašanja in s tem tudi težje načrtovanje usklajene politike pregona na globalni ravni. Uporaba različnih poimenovanj kaže na nekonsistentno rabo in razlike med pravno-zakonodajnimi ter sociološkimi obravnavami poimenovanja istega fenomena, ki lahko bralca zmedejo na ne povsem razmejenem področju trgovanja z ljudmi. V diplomskem delu bomo uporabljali izraz *trgovanje z ljudmi*, ki označuje *trgovanje* kot proces in izpostavlja družbeno pogojenost.

Drugo pomembno vprašanje v sklopu neenotne definicije je vprašanje dejanskega poznavanja pojava in zanesljivost informacij, ki jih imamo o *trgovanju z ljudmi*. Skoraj vsi raziskovalci *trgovanja z ljudmi* (Popov 2002a, 2008b, Zavratnik Zimic *et. al* 2005, Plunet 2004) se namreč strinjajo, da z gotovostjo vemo zelo malo, domnevamo pa zelo veliko. Ključni vzrok za to je pomanjkanje konsistentnega raziskovanja na področju *trgovanja*. Popov pravi, da še v 21. st. nobena evropska država ne more postreči s kakovostnimi in verodostojnimi podatki¹⁴ o številu primerov oz. stopnji *trgovanja* znotraj posameznih držav, karakteristikah žrtev in trgovcev. Večina raziskav, ki je bila na tem področju narejena, sociologi jih poimenujejo hitre

¹¹ Predstavlja le eno izmed oblik *trgovanja z ljudmi*, največkrat prepoznana in lahko pričuje tudi o feminizaciji procesa.

¹² V originalu: *white slawe*. Izraz izhaja iz poznega 19. st., ko so v Angliji prizadevali »očistiti«¹² družbo prostitucije in moške, otroke ter splošno javno zdravje ter moralo obvarovati pred nemoralnimi prostitutkami. Z vpeljavo koncepta bele sužnje niso dosegli le razlikovanje in diskriminacijo prostitutk od vseh žensk nasploh, ampak tudi od naivnih, nedolžnih žrtev *trgovanja z ljudmi* – belih suženj.

¹³ Je oblika neologizma, pri čemer gre za besedno skovanko, saj se besedi *suženjstvo* pripenja pridevnik *novodobno*, ki poudarja aktualnost pojava, hkrati pa aplicira na to, da gre za že poznan pojav, pojav *suženjstva* kot ga poznamo iz zgodovine, le v novi preobleki (Erjavec in Poler Kovačič 2007: 74).

¹⁴ Tudi v Sloveniji posebej ne zbiramo statističnih podatkov, kljub temu pa poznamo tri različne vire podatkov. Za podatke o *trgovanju* se lahko obrnemo na:

-javne in vladne statistike (ministrstvo za notranje zadeve ter posebna delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, direktorati za migracije in integracijo, ministrstvo za pravosodje, Statistični urad RS, Zavod za zaposlovanje RS, sindikalna združenja itd.);

-nevladne organizacije, ki delujejo na področju pomoči žrtvam *trgovanja z ljudmi*, migrantom, žrtvam nasilja ipd. Te organizacije velikokrat posedujejo tudi podatke o demografskih slikah žrtev *trgovanja* (o državi izvora, metodah novačenja, izkoriščanja itd). V Sloveniji so take predvsem Društvo Ključ, Slovenska filantropija, Slovenska Karitas;

-mednarodna organizacija za delo (ILO) hrani podatke o pomoči vračanja žrtev *trgovanja* v izvorne države na vseh koncih sveta. Poleg mednarodne organizacija za delo lahko kot vir uporabimo razna poročila ZN, State Departmenta in drugih organizacij, ki v svoja poročila zabeležijo tudi stanje na področju *trgovanj* pri nas (Zavratnik Zimic *et al.* 2005: 25).

in umazane (ang. *quick and dirty*), so služile potrjevanju določenih smernic političnih programov ter njihovim naročnikom in niso vedno odražale dejanskega stanja na področju trgovanja. Sistematično in poenoteno zbiranje podatkov v posameznih državah pa bi šele omogočilo opravljanje verodostojnih raziskav¹⁵ in zagotavljalo bolj celovito oceno stanja na področju trgovanja z ljudmi.

1. 3. 2. ZGODOVINA BOJA PROTI TRGOVANJU Z LJUDMI

Če zanemarimo suženjelastniški družbeni red, lahko rečemo, da se je trgovanje z ljudmi začelo s kolonializmom nekje v 15. st. Popov (2003: 84), ki povzema Marca Ferra, pravi, da so prvi trgovci z ljudmi bili Arabci in Afričani, od 15. st. dalje pa Evropejci. Ti so v obdobju od 18. do 19. st. iz Afrike odpeljali 13 milijonov sužnjev (Bade 2005, Popov 2003). Največ so jih prepeljali v ZDA kot delovne sužnje. Iz tega obdobja se je ohranil izraz »*traite des Noirs*« ali črni sužnji, ki se je v 19. st. preoblikoval v »*traite des Blanches*« ali belo suženjstvo. V tem času je izraz služil kot označevalec za bele ženske, ki se je znašla v prisilni prostituciji. Na ta način je družba želela predvsem ustvariti razliko med prostitutkami in ostalimi ženskami. Bele sužnje so bile predstavljene kot nedolžne in naivne, prostitutke pa kot nemoralne, sprijene posameznice, ki se ukvarjajo z družbenim zlom (Pajnik 2008: 36–42). Poleg tega pa se je izraz uporabljal le za anglosaške ženske, ki so bile prepoznane kot žrtve izkoriščanja. Na ta način se je umetno ustvarjal vse večji odpor do prostitucije. Tudi zakonodaja je sledila dominantni družbeni naravnosti do pojava, ki se je odražala s sprejetjem vse bolj restriktivne politike na področju prostitucije (v 60-ih letih 19. st.). V povezavi z restriktivnejšimi politikami pa so se začele odpirati tudi prve razprave o trgovanju z ljudmi predvsem v smislu izkoreninjanja in preprečevanja pojava. Trgovanje se je povezovalo z migracijami žensk in

¹⁵ Popov (2003: 5–6) kot prvo resnejšo študijo in analizo položaja trgovanja z ljudmi po državah članicah EU navaja pilotsko študijo MON-EU-TRAF, ki je nastala pod financiranjem Evropske komisije v sodelovanju z različnimi centri v Trentu (Italiji), na Finskem in v Španiji. Pri raziskovanju so se osredotočali na prepoznavanje težav, ki bi lahko nastale pri oblikovanju enotnih in verodostojnih baz podatkov s področja strokovnega spremljanja pojava trgovanja za namene spolnega zlorabljanja. Poročilo je zanimivo, ne glede na to, da ne zajema celotnega spektra prepoznanih oblik trgovanja z ljudmi, in se osredotoča predvsem na obliko trgovanja za namene spolnega zlorabljanja. Kot vzorec so v raziskavi zajeli tri obmejne države Evropske unije – Italijo, Španijo in Finsko. Pokazalo se je, da imajo preiskovane države najprej zelo raznoliko zakonodajo na teh področjih, različne med seboj nepovezane institucije, raznolike pristope policij, tožilcev in sodstva ter različne obravnave trgovcev in žrtev, katerim pomoč pogojujejo s sodelovanjem z organi pregona, posebej pa veliko, včasih tudi nestrokovnih nevladnih organizacij, kar otežuje celovit pregled nad stanjem v državah EU ter praktično onemogoča uveljavljanje enotnih kriterijev za spremljanje pojava.

otrok v mesta in morska pristanišča. Pobude za javne razprave so največkrat dajali škandali¹⁶, ki so razkrivali ozadja izginotij mladih deklet in zlorabe (De Vries 2004, Pajnik 2008). Vsem razpravam je bilo skupno pomanjkanje razgovora o vzrokih za trgovanje, izkoriščanje in nasilje. Kot poroča Pajnikova, je bila takrat odgovornost za trgovino z ljudmi iztrgana iz konteksta in se je v največji meri pripisovala zunanjim družbenim koruptivnim silam kriminala in seksualne nemoralnosti. Vse to se je skladalo s politiko takratnega časa, ki je na prostitucijo gledala kot nezaželen družbeni pojav. Z zapiranjem bordelov in s čiščenjem ulic so državne politike prostitucijo potiskale v podzemlje, vpletene ljudi pa še bolj na rob družbe. Narasel je pojav zvodništva.

V Angliji so v začetku 20. st. ustanovili prvo Združenje za zatiranje trgovanja z ženskami in dekleti, ki je pomenilo družbeni odziv na škandale in afere na tem področju. Vzporedno z začetkom nastajanja prvih kampanj proti trgovanju z ljudmi se je začelo vedno bolj načrtno urejanje migracij, saj je v javnosti veljalo, da naj bi bilo kriminalno podzemlje tudi krivec za trgovino z ljudmi. Formirala so se nacionalna združenja za varnost, ki so organizirala mednarodna srečanja, na katerih so sprejeli vrsto mednarodnih sporazumov za urejanja področja trgovanja z ljudmi: Mednarodni sporazum za preprečevanje trgovanja z belimi sužnjami v Parizu (1902)¹⁷, Mednarodna konvencija za preprečevanje trgovanja z belimi sužnjami (1910)¹⁸, Mednarodna konvencija za preprečevanje trgovanja z ženskami in otroki (1921)¹⁹ in druge.

V 70. in 80. letih so temo trgovanja z ljudmi odpirala predvsem feministična gibanja, ki so opozarjala na kršenje človekovih pravic, diskriminacijo in družbeno neenakost (*ibid.*: 43). V tem obdobju je bila tudi ustanovljena prva mednarodna nevladna organizacija CATW –

¹⁶ Pajnikova piše, da se je v javnosti trgovanje z ženskami v Angliji prvič pojavilo leta 1885, ko je časopis *Pall Mall Gazette* objavil zgodbo z naslovom *The Maiden Tribute to Modern Babylon*. Članek je podrobno poročal o prodaji devic aristokratskim izprijencem za pet funtov in je v tistem času zbudil val ogorčenja, poleg tega pa ponudil priložnost vsem puritanskim aktivistom ter zagovornikom ukinitve prostitucije ter »očiščenja« Evrope za predložitev še strožje zakonodaje na področju prostitucije.

¹⁷ Originalni naslov: *International Agreement for the Suppression of the White Slave Trafficking* imenovan tudi Pariški protokol, ki predstavlja prvi uradni dogovor o ukrepanju proti trgovanju z ljudmi. Ta se je leta 1910 razširil v konvencijo.

¹⁸ Sporazum iz leta 1902 se preimenuje v *International Convention for the Supression or the White Slave Taffick ali* Konvencija o preprečevanju trgovanja z belimi sužnjami. Trgovanje se prvič definira tudi znotraj državnih meja. Kaznivo dejanje trgovanja z ljudmi se nanaša na izkoriščanje žensk in deklet, mlajših od 20 let, ter na primere prisile s pomočjo nasilja, groženj, prevar ali česa drugega. Predvideva se kaznovanje tudi izven matičnih držav žrtev.

¹⁹ Originalni naslov: *International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children*. Ta konvencija iz obdobja po 1. sv. vojni prinese pomembne novosti: starostna meja, do katere je izkoriščanje žensk in deklet definirano kot dejanje trgovanja z ljudmi, se zviša iz 20 na 21 let, konvencija prvič predvidi tudi trgovanje z dečki, opusti se izraz »belo blago«, zaščita ter pravice žrtev trgovanja z ljudmi so prvič priznane vsem osebam, ne glede na raso, spol ali barvo kože.

Coalition Against Trafficking in Women²⁰, ki deluje še danes. Kampanje, feministična gibanja in nevladne organizacije so tematiko trgovine z ljudmi počasi zopet vrnile v središče javnega diskurza in aktualnih politik (Pajnik 2008, Pajnik in Kavčič 2007).

1. 3. 3. NAJBOLJ POGOSTE POJAVNE OBLIKE TRGOVANJA Z LJUDMI V SVETU DANES

V nadaljevanju bomo povzeli najpogostejše oblike trgovanja z ljudmi v svetu po mednarodnem poročilu ameriškega State Departmenta²¹ iz leta 2009 in 2010²². Poročili zajemata delo vladnih in nevladnih organizacij v 175 državah sveta ter služita kot najbolj celovit dokument o prizadevanjih posameznih držav na področju zaščite žrtev, kaznovanja storilcev ter preventivnih ukrepov²³, ki se jih poslužujejo v boju zoper trgovanje z ljudmi. Na podlagi zbranih poročil so identificirali v nadaljevanju predstavljene oblike trgovanja z ljudmi v svetu.

1. 3. 3. 1. PRISILNO DELO (ang. forced labour)

Po podatkih Mednarodne organizacije za delo (ILO) je ena izmed najpogostejših oblik trgovanja z ljudmi prisilno delo, znana tudi kot neprostovoljno služabništvo (*Action against human trafficking in human beings*, 2008). Trgovci z ljudmi izkoriščajo tiste delavce, ki so bolj ranljivi za izkoriščanje glede na visoko stopnjo brezposelnosti, revščine, kriminala, diskriminacije, korupcije, političnih konfliktov. V posebej občutljivo skupino za izkoriščanje s prisilnim delom spadajo delavci imigranti. Vsekakor pa delavci niso izkoriščani preko prisilnega dela le v tujih državah. Do zlorab prihaja tudi v matičnih državah. Osebe ženskega spola, ki so potisnjene v prisilno delo, največkrat delajo kot služabnice in so pogosto spolno zlorabljene.

²⁰ Slovenski prevod: Koalicija proti trgovanju z ženskami, ustanovljena leta 1988. To je prva mednarodna nevladna organizacija, ki je oblikovala program za preprečevanje pojava in deluje še danes.

²¹ Originalno *The United States Department of State* je ameriška vladna služba, odgovorna za mednarodne odnose Združenih držav Amerike. Ustanovljena je bila leta 1789 in predstavlja ekvivalent ministrstev za zunanje zadeve v drugih državah (vir: wikipedija)..

²² Trafficking in Person Report 2009 in Trafficking in Person Report 2010.

²³ S tem v zvezi se govori tudi o treh P-jih: pregon, zaščita in preventiva (*Three P's: prosecution, protection and prevention*) (Trafficking in person Report 2009: 26–32).

Zanimivo je, da je prisilno delo oblika trgovanja, ki se jo velikokrat težje prepozna kot pa spolno izkoriščanje. Poleg tega se trgovci s prisilnimi delavci in prisilno prostitucijo med seboj razlikujejo, saj se tudi nekriminalne združbe med seboj razlikujejo. Namesto tega povezuje posameznike, ki zaslužnjujejo delavce v neprostovoljnem služabništvu ali preko prisilnega dela v gospodinjstvih in tovarnah (Trafficking in person report, 2009: 15–16).

1. 3. 3. 2. DOLGOVNO DELO (ang. bonded labour)

Eden od načinov zaslužnjevanja v prisilnem delu in v drugih oblikah trgovanja je uporaba dolga kot načina za podrejanje oseb. V pravu je takšno delo poznano kot dolgovno delo. Tudi Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju to delo pozna kot obliko trgovanja z ljudmi in način izkoriščanja. Delavci povsod po svetu postanejo žrtve dolgovne obveznosti, ko trgovci z ljudmi in rekrutorji nezakonito izkoriščajo prvotni dolg delavcev, mišljen kot del pogojev za zaposlitev ali kot del stroškov poti in prevoza. V nekaterih tradicionalnejših družbah se lahko dolg tudi podeduje. Tradicionalno dolgovno delo v južni Aziji tako zaslužnjuje ogromno število ljudi iz generacije v generacijo. Nekatere nevladne organizacije ocenjujejo, da ta oblika prisilnega dela prevladuje predvsem na ruralnih področjih, a hkrati narašča tudi v bolj urbanih predelih kot rezultat razvoja in modernizacije (*ibid.*).

1. 3. 3. 3. DOLGOVNA OBVEZNOST PRI DELAVCIH MIGRANTIH (ang. *Debt bondage among migrant workers*)

Po mnenju Združenih držav Amerike je položaj delavcev migrantov z dolgovno obveznostjo še posebej zaskrbljujoč iz naslednjih razlogov. V poročilu združenih držav menijo, da je zaskrbljujoč predvsem dejavnik zlorabe naročil in neustreznih lokalnih zakonov, ki urejajo zaposlovanje in delo delavcev v tujini, poleg tega pa tudi namerno uvajajo izkoriščevalske in pogosto nezakonite stroške in dolgove v povezavi z delavci v državi izvora preko zaposlovalnih agencij in delodajalcev v gostujočih državah. Zlorabe pogodb in nevarne okoliščine same po sebi ne predstavljajo neprostovoljnega suženjstva, toda uporaba grožnje, fizične prisile za zadrževanje osebe na določenem delovnem mestu, pomenijo prisilno delo. Stroški, ki jih delodajalci vsilijo delavcem, kot privilegij za to, da lahko delajo v tujini, postavljajo delavce v še bolj ranljiv položaj za dolgovno obveznost. Tudi stroški sami po sebi še ne pomenijo dolgovne obveznosti, vendar ko postanejo pretirani in vključujejo izkoriščanje

s strani neodgovornih delodajalcev v državah cilja, lahko pomenijo neprostovoljno hlapčevstvo (*ibid.*: 17–18).

1. 3. 3. 4. NEPROSTOVOLJNO SLUŽABNIŠTVO (ang. *Involuntary Domestic Servitude*)

Edinstvena oblika prisilnega dela je neprostovoljno služabništvo. Ta oblika je posebna v tem, da zavzame mesto v neformalnem sektorju, povezanem z zasebno sfero življenja. Zasebno okolje je še toliko bolj izpostavljeno izkoriščanju, saj avtoritete nimajo vpogleda vanje v taki meri, kot ga imajo v formalne, delovne prostore. V nekaterih državah si veliko število otrok iz oddaljenih ruralnih predelov poišče zaposlitev v urbanih delih mest kot gospodinjske pomočniki. Pogostokrat so izpostavljeni tudi neprostovoljnemu služabništvu (*ibid.*:18).

Priseljenci, največkrat ženske, ki prihajajo iz manj razvitih predelov južne in jugovzhodne Azije, Afrike ter Latinske Amerike in delajo kot gospodinjske pomočnice ter oskrbnice v bolj razvitih državah sveta kot na primer Singapur, Tajvan, zalivskih državah, Evropi in Združenih državah Amerike, so praviloma najslabše zaščiteni in kot tuji delavci nimajo veliko pravic. Če so omejene na bivanje pri delodajalcih, jim je pogosto onemogočeno priti v stik z nevladnimi organizacijami ali javnimi organizacijami za pomoč žrtvam zaradi fizičnih omejitev ali zaradi odvzema dokumentov in potnih listin. Posebno visoka ranljivost kliče k rigorozni zakonski nadgradnji in zaščiti žrtev, kadar so gospodinjske pomočnice izkoriščane v neprostovoljnem služabniškem odnosu v zasebni sferi. Pogosto se namreč dogaja, da te osebe organi ne prepoznajo kot žrtve, ampak kot kršitelje zakonodaje. (*ibid.*).

1. 3. 3. 5. OTROŠKO DELO (ang. *Forced child labour*)

Večina mednarodnih organizacij prepoznava in dopušča vključenost otrok v lažje oblike dela. Ne glede na to pa obstaja zelo širok konsenz nad dejstvom, da bi morale biti najtežje oblike otroškega dela prepovedane.

Organizacije za zaščito pravic otrok opozarjajo, da se največ trgovanja in izkoriščanja otrok dogodi prav preko dolgovnega in prisilnega dela. Tu največkrat prihaja do najbolj grobih kršitev in zlorab. Alarmne situacije za otroško trgovanje vključujejo situacije, ko so le-ti dani v oskrbo drugim osebam, največkrat družinskim prijateljem, znancem, ki imajo z oskrbo otroka finančne koristi. Otroke največkrat zadržujejo in jim ne pustijo oditi, zato v poročilu

State Departmenta še dodajajo, da bi morali biti posamezniki, ki so prepoznani kot trgovci in zaslužnjevanci otrok, težje kaznovani, kar bi preprečevalo nadaljnjo zlorabo (*ibid.*?)

1. 3. 3. 6. OTROCI VOJAKI (ang. *Child soldier*)

Vključevanje otrok v vojsko lahko ravno tako pomeni obliko trgovanja z ljudmi. O trgovanju z otoki vojaki govorimo, kadar gre za nezakonito rekrutacijo ali uporabo sile, goljufije ali preslepitve nad otroci za delo v vojski ali za delo v spolnem suženjstvu za potrebe vojske. Storilci so lahko vladni organi, paravojaške organizacije ali uporne skupine. To je pogost pojav v času oboroženih spopadov na kriznih območjih, ko so otroci nasilno ugrabljeni in zaslužnjeni. Prav tako velja za zaslužnjevanje delo otrok kot nosačev, kuharjev, kurirjev ali vohunov. Mlada dekleta prisilijo v prisilne poroke ali jih uporabijo kot spolne sužnje za potrebe vojske. Iz tega razloga so dekleta in fantje vojaki pogosto spolno zlorabljeni ter izpostavljeni spolno prenosljivim boleznim (Report in human trafficking: 2009).

1. 3. 3. 7. TRGOVINA ZA SEKSUALNE USLUGE (ang. *Sex Trafficking*)

Na podlagi poročila iz 150 držav (Report in human trafficking: 2009) naj bi bilo trgovanje za seksualne namene manjši del vsega trgovanja v svetu. Poročilo govori tudi o tem, da je odrasla oseba lahko prepoznana kot žrtev tovrstnega trgovanja, če je prisilno ali z zavajanjem potisnjena v prostitucijo. Vsi vpleteni v rekrutacijo, transport, škodovanje, zadrževanje oseb z namenom izkoriščanja so sotorilci trgovanja z ljudmi. Trgovanje za namene spolnega izkoriščanja se pojavlja znotraj dolgovno obveznega suženjstva, kjer so zlasti ženske in dekleta prisiljene v nudenje spolnih uslug zaradi vsiljenega dolga. Poročilo tudi poudarja, da prvotna privolitev osebe v prostitucijo ni pravno dovolj jasno določena. Če je oseba kljub svojemu nasprotovanju prisiljena s pomočjo psihičnega ali fizičnega nasilja ter groženj v nadaljnjo prostituiranje, mora biti prepoznana kot žrtev trgovanja z ljudmi in prvotno privoljenje ni pomembno. Taka oseba bi morala uživati zaščito pod določili Protokola o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovanja z ljudmi (*ibid.*).

1. 3. 3. 8. OTROŠKA TRGOVINA ZA SPOLNE USLUGE (ang. *Child Sex and Relative Abuses*)

Po ocenah Unicefa je v svetu vsaj dva milijona otrok, ki so podvrženi prostituciji in globalni komercialni seksualni trgovini. Mednarodne konvencije in protokoli določajo kriminalizacijo spolnega izkoriščanja otrok. Izkoriščanje otrok za namene spolne industrije prepoveduje tako ameriško pravo, Palermski protokol kot tudi zakonodaja po svetu. Tako ne more biti nikakršnih izjem, ki jih pogojujejo kulturni, socialno-ekonomski ali kakršnikoli drugi razlogi, ki bi preprečevali reševanje otrok iz primeža izkoriščevalskih mrež. Spolno izkoriščanje ima lahko katastrofalne posledice za dobrobit otrok kot na primer dolgotrajne psihološke travme, okužbe z nevarnimi boleznimi (HIV/AIDS), odvisnost od drog, nosečnost, podhranjenost ali smrt (*ibid.*).

1. 3. 4. VZROKI ZA TRGOVANJE Z LJUDMI

»Za ugotavljanje čimbolj celostne podobe pojava trgovanja z ljudmi bi morali raziskovalci preučevati tako moralne, kriminalne in migracijske vidike trgovanja z ljudmi, vprašanje uresničevanja človekovih pravic, družbenih ureditev, družbenih razmer posameznih držav, vprašanje dela in zaposlovanja ter tudi enakosti spola.« (Elizabeth Kelly v Popov 2002: 8)

Vzrokov za trgovanje z ljudmi ne moremo dati v celoti. Največ raziskovalcev pojava se strinja, da so na porast trgovanja v zadnjih desetletjih vplivali naslednji dejavniki: prehod postkomunističnih držav na tržno gospodarstvo, pomanjkanje finančne stabilnosti ter socialne varnosti v razvitih državah in državah razvoja, zlorabe in diskriminacija, revščina, porast organiziranega kriminala, migracijski tokovi itd.(Čurin 2006, Plunet 2004, Popov 2002, Zavratnik Zimic *et al.* 2005). Na podlagi dela z žrtvami trgovanja z ljudmi ter njihovimi pričevanji so na Društvu Ključ oblikovali seznam dejavnikov, ki vplivajo na to, da nekatere osebe postanejo žrtve trgovcev z ljudmi. Ti dejavniki so:

- Brezposelnost

Ženske so slabše zaposljive, težje dobijo službo na trgu dela, kljub enaki ali višji izobrazbi. Poleg tega so prve na seznamu odpuščenih v primeru krize. Hkrati se od njih vedno bolj pričakuje, da bodo poskrbele za družinske člane, zato se zaposlujejo tudi v neformalnem sektorju, med drugim tudi spolni industriji, v kateri so ženske še posebej izpostavljene velikim tveganjem. Nekatere vstopijo v nezaščitene, kriminalne mreže, ki vodijo v spolno izkoriščanje in izkoriščanje delovne sile. Potrebno je poudariti, da brezposelnost ravno tako

prizadene tudi moške. Pripadniki moškega spola, posebej tisti z nizko stopnjo izobrazbe ali brez nje, hitreje postanejo žrtve trgovcev z ljudmi. Zelo pogosto je izkoriščanje v prisilnem delu v gradbeništvu, kmetijstvu, rudarstvu, sezonskem delu, sivi ekonomiji itd. (Popov 2003 in Kukolj 2005).

- Revščina

V težkih ekonomskih in socialnih razmerah, kjer je mnogo oseb nezaposlenih, izpostavljenih fizičnemu, psihičnemu in spolnemu nasilju, se mnogim zdi ponudba za delo v tujini odlična alternativa za beg iz vsakdanjih težav, denarne stiske in začaranega kroga socialne izključenosti. Revščina tu deluje kot potisni faktor (ang. *push factor*) za mnoge osebe, upajoče na boljše možnosti in svetlejšo prihodnost, ki jim jo obljublja televizija in internet²⁴.

- Pomanjkanje izobrazbe

Osebe, ki nimajo osnovne formalne izobrazbe oz. je ta nizka ali pa so s svojo izobrazbo slabo zaposljivi, hkrati pa niso vešči tujih jezikov, so glavna tarča izkoriščevalskih posameznikov in organizacij. Ti si zagotavljajo popoln nadzor in kontrolo nad takšno osebo v tujini ali pa v domačem okolju, saj trgovcem s svojo situacijo zagotavljajo večjo mero obvladovanja. Naslednja dva dejavnika se nanašata predvsem na to, kako neenake možnosti v družbah povsod po svetu, kjer so prisotne, prispevajo k povečanemu trgovanju z ženskami.

- Spolna diskriminacija

V kriznih obdobjih, kot so npr. konflikti ali porast nezaposlenosti, se ponovno okrepijo stereotipi o spolih: moški naj služi kruh, ženska pa naj skrbi za otroke in ostane doma. Nekatere države ne poznajo pravnega varstva oseb glede na spol ali zakonov o nediskriminiraju oseb. Raziskave kažejo tudi, da se ženske pogosto niti ne zavedajo neenakega obravnavanja. V nekaterih državah, kjer nacionalna zakonodaja sicer vsebuje prepoved diskriminacije na podlagi spola, pa ni formalne pravne definicije tega pojma, niti definicije, izhajajoče iz sodne prakse. Tako ni posebnih programov znotraj fakultet, niti odvetnikov in sodnikov, ki bi se ukvarjali s tem problemom in dajali zgled pri obravnavanju

²⁴ Če bi celotno svetovno populacijo enakomerno pomanjšali na 100 prebivalcev tako, kot je enakomerno razporejeno po svetu, bi imeli 59 Azijcev, 13 Afričanov, 12 Evropejcev, 10 prebivalcev Latinske Amerike, 5 Severne Amerike in 1 iz Oceanije v Globalni vasi. Skupno torej 100 ljudi. Od tega bi jih 80 živel v revščini, 24 bi jih živel z manj kot 1,20 evra na dan (vir: Državljanstvo v novi dobi. Globalne neenakosti.)

primerov spolne diskriminacije. Zato v državah osebe, ki diskriminirajo ženske, za to niso odgovorne, obenem pa praktično niso dostopni nobeni pravosodni in drugi ukrepi za pomoč žrtvam.

- Nasilje nad ženskami

Mnogo oseb v svojem domačem okolju izkuša nasilje, kot smo izpostavili že pri dejavniku revščina. Posebej ranljiva skupina so ženske, ki so tudi v največji meri žrtve trgovanja z ljudmi (po nekaterih ocenah tudi v 98 % primerov). Ženske, ki so izpostavljene večletnemu trpinčenju in nasilju, v ponudbi za delo vidijo rešilno bilko in rešitev svoje situacije. Mnoge so tako pripravljene zapustiti družino in celo državo, največkrat brez kakršnekoli zaščite ali jasne vednosti, v kaj se podajajo.

- Neozaveščenost in naivnost

V nekaterih primerih naivnost, brezperspektivost in nerazumevanje mladostnic/kov²⁵ s starši, le-te naredijo bolj dovzetne za sumljive ponudbe tako imenovanih zapeljevalcev, ki iščejo mlade v diskotekah, klubih in barih, oglašujejo ponudbe za delo manekenk/-ov, fotomodelov, natakarič, ponujajo študij v tujini ali pa ugodna potovanja. Vedno več je primerov, ko se mladostnice/-ki ujamejo v trgovino z ljudmi preko spletnih klepetalnic, kjer spoznajo »simpatične« sogovornike, ki jih zapeljejo do te mere, da sledijo navodilom za neposredno srečanje, ki jih dobijo preko elektronske pošte. Ko se to zgodi, pa je ponavadi že prepozno.

1. 3. 5. TRGOVANJE Z LJUDMI V PRAKSI

1. 3. 5. 1. TRGOVANE OSEBE

V medijih in širši skupnosti smo velikokrat priča stereotipnemu portretiranju žrtev trgovine z ljudmi kot neizobraženih prisilnih prostitutk iz Vzhodne Evrope, ki iz želje po boljšem življenju migrirajo na Zahod in se pri tem ujamejo v past mednarodno organiziranih trgovcev z ljudmi. Takšne predstave so poenostavljene in le deloma držijo, saj konkretni podatki in študije primerov kažejo, da žrtev trgovanja z ljudmi lahko postane kdorkoli. Trgovci z ljudmi ne izbirajo svojih žrtev glede na spol, starost, izobrazbo, narodnost, kot bi lahko sklepali iz enostranskega poročanja medijev. Ne glede na to pa se lahko strinjamo, da je vsem žrtvam

²⁵ Mladi predstavljajo eno izmed bolj rizičnih družbenih skupin, dovzetnih za trgovanje z ljudmi.

skupno dejstvo, da se znajdejo v neobičajni in pogosto ogrožujoči življenjski situaciji, nad katero nimajo nadzora (Kukolj in Mesić 2006: 150).

Strokovni delavci pri svojem delu uporabljajo širši okvir vedenja in znanja o tem, kakšen naj bi bil potencialni profil žrtev, za identificiranje in delo z žrtvami trgovine z ljudmi. Njihova dognanja kažejo, da so v primeru trgovine za spolne namene žrtve ponavadi mlajše ženske, ki izvirajo iz podeželja in obrobni delov mest. Med žrtvami prevladujejo tiste, ki so nezaposlene, ločene ali samske, ilegalne migrantke, zapuščene najstnice, ki pobegnejo iz dijaških domov, domov za otroke iz problematičnih družin ter invalidne mladine. Povprečna starost deklet in žensk (moških žrtev trgovanja z ljudmi te oblike naj bi bilo približno 2 %) je od 15 do 30 let. Največkrat izhajajo iz nerazvitih krajev in mest, kjer so zaradi slabih osebnih ali ekonomskih razmer, tradicionalnega okolja, diskriminacije ali nasilja zapostavljene. Pogosto se temu pridružuje nizka izobrazbena stopnja in neznanje tujih jezikov. Osebe so lahko zavedene z idejo o boljšem življenju s strani trgovcev z ljudmi, lahko pa se za odhod iz matične države odločijo same (Šalamon 2006: 106–107).

V poročilu Združenih narodov iz leta 2008 o različnih orodjih za boj proti trgovanju z ljudmi raziskovalci fenomena trgovanih oseb podajajo naslednje kazalce ali indikatorje za prepoznavanje trgovanih oseb :

- trgovane osebe verjamejo, da morajo delati proti svoji volji,
- verjamejo, da ne smejo zapuščati svojega doma,
- kažejo znake, ki govorijo o tem, da je njihovo gibanje nadzorovano,
- imajo občutek, da ne morejo oditi,
- izražajo strah in tesnobo,
- so tarča nasilja ali groženj ali pa so tarče izsiljevanja s pomočjo groženj o nasilju nad njihovih družinskimi člani,
- imajo poškodbe, ki bi lahko bile posledice napada nanje,
- kažejo poškodbe, deformacije, ki bi lahko bile posledice zlorabe za določeno vrsto dela (glej tabelo o področjih izkoriščanja, tveganjih za zdravje in posledicah),
- so nezaupljivi do avtoritet,
- ne posedujejo osebnih dokumentov ter drugih papirjev za bivanje ali delo v državi, kjer se nahajajo,

- imajo ponarejene osebne dokumente itd. (Office on Drugs and Crime 2008: 259).

Pri identificiranju trgovanih oseb S. Šalamon po Stevenu R. Galsterju (2006: 105) razlikuje mero človekovih pravic, ki so bile osebam kršene v procesu trgovanja.

- Osebe, ki so bile zavedene in prisiljene v ponujanje storitev, so se odzvale na povsem drugačne ponudbe del npr. natakariče, plesalke, varuške, igralke, lepotna tekmovanja, gradbeni delavci, čistilci ipd. Kršene so jim vse pravice.
- Osebe so bile seznanjene s polresnicami glede svoje zaposlitve. Npr. povedano jim je bilo, da bodo delale/-i v nočnih lokalih, da bodo plesalke, niso pa bile seznanjene s tem, da bodo morale spati s klienti. Ravno tako so bile zavedene z višino plačila, ki ga bodo prejemale. Tem osebam so ponavadi odvzeti dokumenti, omejena jim je svoboda gibanja. Lastniki jih v izkoriščevalskem odnosu v ohranjajo preko dolgovne odvisnosti in odvzema prostosti. Podoben primer so delavci migranti, ki so sicer seznanjeni, kje bodo delali, ne pa s pogoji dela, nadurami itd.,v katerih bodo delali, in s plačilom, ki ga bodo prejeli.
- Osebe so bile natančno seznanjene z delom, ki ga bodo opravljale. Kasneje so si premislile in dela ne želijo opravljati, a jim je odvzeta pravica do izbire. Trgovci nad njimi prevzamejo popolno oblast največkrat tako, da izkoristijo njihovo odvisnost (nezakonito bivanje v državi, neznanje tujega jezika, nepoznavanje okolja). Te osebe ne zaslužijo ničesar ali pa minimalno.
- V četrto skupino avtor postavlja osebe, ki so bile obveščene o delu, ki ga bodo opravljale, delo opravljajo prostovoljno in v svobodnih razmerah. Za delo prejemaajo ustrezno plačilo in imajo svobodo gibanja.

Pri četrti skupini torej ne moremo govoriti o žrtvah trgovanja, medtem ko v ostalih primerih lahko, saj je seznam pravic, ki je tem osebam kršen, obsežen. Kršena jim je tako pravica do življenja, svobode, osebnega dostojanstva, pravica do svobodne izbire dela, ustreznega plačila, humanih delovnih razmer, pravica do zdravstvenega in socialnega zavarovanja, varnosti, spolne integritete, enakosti pred zakonom itd. Pri opredeljevanju žrtev je potrebno poudariti tudi, da so ženske v večji meri prepoznane kot žrtve trgovanja z ljudmi v primerjavi z moškimi tudi zato, ker je npr. prisilna prostitucija, širše priznana oblika trgovanja, medtem ko npr. prisilno delo ni. Če bi javnost in stroka obravnavala prisilno delo in delo v nemogočih,

nečloveških pogojih kot obliko trgovanja in izkoriščanja, bi bil odstotek prepoznanih trgovanih oseb glede na spol bolj izenačen.

1. 3. 5. 2. TRGOVCI Z LJUDMI

Trgovanje z ljudmi poteka na različnih stopnjah organiziranosti: od spontanih stikov do kompleksno organiziranih kriminalnih združb, ki s pridom izkoriščajo nizka tveganja, povezana z majhnim številom odkritih primerov trgovanja ter s še manjšim številom obsodb in nizkimi kaznimi za tovrstna kriminalna dejanja²⁶. Visoko organizirane skupine so zelo nasilne in z dobičkom iz trgovanja z ljudmi financirajo trgovino z drogo in orožjem ter pranje denarja. Podporo uživajo tudi s strani nekaterih političnih skupin, ki jim omogočajo dostop do ekonomskih virov (Plunet 2004: 256).

Trgovci z ljudmi delujejo preko zaposlitvenih, potovalnih ali ženitvenih agencij, podjetij za organiziranje zabav, časopisnih oglasov za plesalke, natakarike, hostese. Delo si zelo dobro razdelijo na več posameznih vlog: od oseb, ki novačijo žrtve, oseb, ki opravljajo prevoze, ter oseb, ki nad žrtvami izvajajo prisilo v gostujočih državah. Pri tem gre za zaprt krog ljudi, kar preiskovalcem dodatno oteži delo (Dobovšek in Kranjc 2006: 53). Zaradi različnih in zapletenih poti so trgovci vedno korak pred organi pregona. Nestabilni politični sistemi, porozne meje, podkupljivi uradniki, pomanjkljiva zakonodaja omogočajo trgovcem lahko delo. Gledano v celoti pa je potrebno priznati, da tudi o trgovcih vemo zelo malo. Popov (2008: 197) pravi, da v povezavi s trgovci obstaja veliko delnih resnic, ki so vezane na stereotipe. Skoraj praviloma se jim pripisuje izključno negativno vlogo. Takega mnenja so predvsem tisti, ki zagovarjajo stališče, da so trgovci nepogrešljivi del verige v trgovanju z ljudmi in so sinonim za nedotakljivost, krutost, nasilnost, brezčutnost (*ibid.*: 181).

1. 3. 5. 2. 1. Poti, ki se jih poslužujejo trgovci z ljudmi

Po nekaterih podatkih trgovanje z ljudmi, še posebej z ženskami in otroki, najhitreje narašča v srednji in vzhodni Evropi²⁷. Na teh področjih je trgovanje z ljudmi v porastu že od 80-ih in

²⁶ Velja, da za kazniva dejanja trgovanja z ljudmi in izkoriščanja oseb v prostituciji veljajo nižje kazni kot za preprodajo drog, orožja ali pranje denarja (Plunet 2004: 273).

²⁷ Po razpoložljivih podatkih naj bi bilo letno število trgovanih oseb v Evropi od 500.000 do 700.000. Od tega le 1.500 do 3.000 žrtev prejme ustrezno pomoč. V svetovnem merilu pa se letna številka trgovanih oseb giblje okrog 2,4 milijona (Vlada Republike Slovenije. Medresorska delovne skupina).

90-ih let dalje, medtem ko so Balkan in sosednje države postale regije izvora, tranzita in cilja za trgovanje z ljudmi šele v sredini 90-ih, po humanitarni krizi in vojni v nekdanji Jugoslaviji (Zavratnik Zimic *et al.* 2005, Plunet 2004). Slovenija je zaradi svoje geografske lege, bližine vzhoda in zahoda, prepoznana predvsem kot tranzitna država v procesu trgovanja, pojavlja pa se tudi kot država izvora in država cilja za izkoriščane žrtve. Trgovci z ljudmi pogosto uporabljajo t. i. centralno balkansko pot, medtem ko so trgovane osebe pretežno iz vzhodnoevropskih držav, najpogosteje iz Ukrajine, Romunije, Moldavije. V Slovenijo vstopijo preko Madžarske. Žrtve iz Balkana pa v Slovenijo pridejo preko Hrvaške. Glavna pot po kopnem vodi preko Bosne, Hrvaške in Slovenije v Italijo. Enake poti se v Sloveniji uporabljajo tudi, ko Slovenija nastopa kot država izvora in država cilja (Zavratnik Zimic *et al.* 2005: 26).

V Sloveniji trgovci z ljudmi oskrbujejo približno 70 nočnih lokalov, kjer je poleg klasične ponudbe mogoče dobiti tudi spolne storitve.

Osebe, predvsem ženske, ki so zaposlene v teh lokalih, imajo povečini urejena dovoljenja za delo in so v Slovenijo prišla po legalni poti. Delajo predvsem kot barske plesalke, striptizete, pomožne delavke. Slovenija letno izda približno 700 takšnih delovnih dovoljenj. Tiste tujke, ki v Sloveniji nimajo legalnega statusa, pa so povečini prisiljene nuditi spolne storitve v najetih stanovanjih, pod budnim nadzorom samostojnih zvodnikov ali organiziranih mrež (Kukolj 2005).

Poleg t. i. balkanske poti, ki vodi iz kavkaških držav, Azije, vzhodne Evrope in Madžarske v države Evropske unije, se trgovci z ljudmi poslužujejo še t. i. baltske poti, ki vodi iz Rusije in baltskih držav v skandinavske države, t. i. severne poti, kjer žrtve prihajajo iz vzhodne Evrope preko Poljske, Madžarske in Češke v Nemčijo in Skandinavijo, t. i. centralne poti iz srednjeevropskih držav v smeri Avstrije in Italije, t. i. južne balkanske poti iz kavkaških držav, Azije in jugovzhodne Evrope skozi Romunijo, Bolgarijo in Albanijo v države Evropske unije Grčijo in Italijo ter t. i. južne poti iz Afrike preko Gibraltarja v Portugalsko in Španijo (*ibid.*).

Za transport trgovci z ljudmi uporabljajo različna prevozna sredstva in poleg kopenskih poti se poslužujejo tudi rek in morja. Najpogosteje žrtve pripeljejo v Slovenijo zakonito, z originalnimi ali ponarejenimi dokumenti. Če prispejo v Slovenijo nelegalno, trgovci uporabijo manjše skrite prehode (Zavratnik Zimic *et al.* 2005: 27). O teh poteh govorimo predvsem v

povezavi s trgovanjem z ženskami in otroki za namene prisilne prostitucije. Dosti manj ali skoraj nič pa ne vemo o poteh, ki so v uporabi za trgovanje z ljudmi v primerih prisilnega dela, izkoriščanja tujih delavcev, beračenja itd., in samo domnevamo lahko, v kolikšni meri se poti prekrivajo oz. uporabljajo za ostale oblike trgovanja.

Drug vidik trgovanja z ljudmi, poleg prisilne prostitucije, je trgovanje s predvsem tujimi delavci za namene prisilnega dela²⁸ v gradbeništvu, sezonskem delu, kmetijstvu, gospodinjstvu itd. Obstajajo podatki o izdanih delovnih dovoljenjih za delo v gradbeništvu in sezonskih delih. Teh je bilo v letu 2009 izdanih 29.554 za dela v gradbeništvu in 2.962 za sezonska dela (Vlada Republike Slovenije. Medresorska delovna skupina).

Vendar na podlagi tega ne moremo oceniti, kolikšen je delež trgovanja za namene prisilnega dela, saj moramo upoštevati tudi črni trg oz. sivo ekonomijo, kjer je delež prisilnih delavcev verjetno še večji.

1. 3. 5. 2. 2. Načini zaslužnjevanja

Trgovci z ljudmi se poslužujejo najrazličnejših načinov za zaslužnjevanje žrtev. Pri tem so zelo iznajdljivi, saj velikokrat uporabljajo povsem legalne načine za prelisičenje oseb. Pogoste so zaposlitvene agencije, ki se predstavljajo v vlogi posrednikov med iskalci zaposlitve in delodajalci. V vzhodnih državah naj bi bile pogoste zaposlitvene agencije, ki ponujajo mladim fantom in dekletom odlične službe v tujini, za katere ne potrebuješ izobrazbe, ni potrebno znanje tujih jezikov, z dobrim zaslužkom. V primerih, ko se iskalci zaposlitve odločijo za zaposlitev, jim agencije priskrbijo lažne dokumente, ponarejena dovoljenja za bivanje in vse potrebno. Pogosto so agencije samo del široke mreže organiziranega kriminala (Šalamon 2006: 98).

Pogost pojav je, da novačijo ženske tiste ženske, ki so bile same zapeljane in zavedene v npr. prisilno prostitucijo. Največkrat so ta dekleta partnerice zvodnikov. To je premišljena metoda

²⁸ Mednarodna organizacija za delo (ILO) ocenjuje, da se od približno 2,4 milijona ljudi, ujetih v trgovanje z ljudmi, nahaja v prisilni prostituciji (43 %), v suženjskem delovnem razmerju (32 %) ali oboje (25 %). To pomeni, da se ravno tako velik procent ljudi nahaja v primežu suženjskega dela v drugih sferah družbe ne le v spolni industriji za namene spolnega izkoriščanja, kot bi lahko sklepali po ocenah nekaterih ali po količini govora v javnosti o tej obliki trgovanja (vir: Vlada RS. Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi).

rekrutiranja novih žrtev, saj mnogo žrtev predpostavlja, da ženskam lahko zaupajo in da jih ne bi zlorabile (Popov 2002: 23). V tem smislu prihaja do feminizacije zvodništva in do obrnjenega trenda. Včasih so bili trgovci z ljudmi po večini moški, danes pa pomembnejši člen v trgovanju z ljudmi predstavljajo ženske, posebej na področju rekrutacije, saj jim potencialne žrtve prej zaupajo (Zavratnik Zimic *et al.* 2005: 35).

Mladenci z veliko denarja, lepimi oblekami, dragimi avtomobili, ki jih ženske spoznajo na povsem običajnih mestih, kot so diskoteke, lokali, zabavišča, in se sprva zdijo idealni partnerji, so t. i. loverboyi, ki zapeljujejo predvsem mlada dekleta, da jih kasneje zavedejo in prodajo drugim trgovcem (Popov 2002: 20). Pogosto se delo ponuja mladim dekletom v manekenstvu, fotomodelom, varuškam, plesalkam. Pojavljajo se tudi ženitni oglasi, kjer osamljeni, bogati ženini iščejo privlačne neveste. Najbolj odkriti ponujajo delo v nočnih lokalih, vendar ne omenjajo dodatnih zahtev v seksualnem smislu, brez ustreznih plačil. Iščejo se tudi mlade plesalke, ki jim obljublajo zanimive mednarodne izkušnje, nadgradnjo šolanja ipd. (*ibid.*: 10). Zaposlitvene agencije in agencije, ki posredujejo delo, žrtve pridobijo z novačenjem. Tako lastnik podjetja najame ljudi, ki mu v tujini (pogosto je novačenje slovenskih rekrutorjev v državah bivše Jugoslavije) novačijo mlado, nezaposleno, slabo izobraženo delovno silo. Z obljubami o boljšem zaslužku v Sloveniji, boljšem življenju njihovih domačih privolijo v delo na tujem.

Tu se zgodba izkoriščanja, slabih delovnih pogojev, nizkega plačila, nadur šele začne. V medijih se zadnje čase o takšnem zlorabljanju delavcev vse pogostejše poroča. Kljub temu se pojava ne enači povsem s trgovanjem z ljudmi. Namesto tega se ga poimenuje kot izkoriščanje delavcev, čeprav ima vse tri bistvene elemente trgovanja (rekrutacijo, premestitev, namen izkoriščanja in preslepitve ter dejansko izkoriščanje). Tako kot je pogosto trgovanje z delavci migranti v Sloveniji, je trgovanje z delavci migranti pogosto tudi v Italiji, Avstriji, Nemčiji in drugod.

1. 3. 5. 2. 3. Oblike nasilja, ki se jih poslužujejo

Uporaba groženj

Žrtve trgovine z ljudmi so zadrževane in ustrahovane z različnimi grožnjami in izsiljevanjem. Trgovci z ljudmi jim grozijo, da jih bodo izročili policiji, da jih bodo pretepli, ubili, sploh v

primerih, kjer so trgovane osebe nelegalno v državi cilja, so brez delovnih dovoljenj ali pa opravljajo storitve, ki so z zakonom v državah prepovedane. V nekaterih primerih žrtve izsiljujejo tudi s tem, da bodo škodovali njihovim svojcem, prijateljem ali pa da bodo domačim ali znancem povedali, na kakšen način se preživljajo.

Uporaba fizičnega nasilja

Fizično nasilje v trgovini z ljudmi je zgodba brez konca. Nasilje se pogosto stopnjuje tudi do te mere, da mu oseba podleže. »Lastniki« trgovanih oseb žrtve največkrat pretepajo tako, da se jim brazgotine, modrice ne poznajo²⁹, da jih stranke ne morejo prepoznati in da lahko nemoteno opravljajo svoje delo. Fizično nasilje je nepogrešljiva sestavina trgovanja z ljudmi.

Uporaba čustvenega nasilja

Za dosego psihičnega zloma pri žrtvah je poleg fizičnega nasilja potreben tudi psihičen pritisk in verbalno nasilje. Osebe, udeležene v trgovini z ljudmi, so praviloma deležne zmerljivk, poniževanj, razvrednotenj, vse z namenom in ciljem, da se žrtev ohranja v podrejenem položaju. Storitvi kaznivih dejanj trgovine z ljudmi se dobro zavedajo, da je zbujanje občutka krivde, psihične nestabilnosti, umazanosti, nevrednosti najboljše orožje za ohranjanje oseb v odvisnem položaju.

Uporaba osamitve in nadzora

Socialna in fizična osamitev dokazano slabo vpliva na človeka. Tudi žrtve trgovine z ljudmi so ves čas strogo nadzorovane in izpostavljene psihičnim pritiskom, kot je osamitev. Njihov »lastnik« nadzoruje vse: s kom se osebe sestajajo, če se jim to sploh dovoli, kakšne obleke kupuje ipd. V ta namen žrtve večkrat preselijo iz države v državo. To še posebej velja za žrtve prisilne prostitucije. Usodo socialne izolacije velikokrat doživijo tudi osebe, zaslužnjene kot služabnice v gospodinjstvih, varuške otrok ipd.

Uporaba ekonomskega nasilja in finančna odvisnost

Žrtve največkrat ne prejmejo denarja, ki ga zaslužijo, saj vse ali vsaj večji del denarja prevzame zvodnik z utemeljitvijo, da so jim zaslužnjene osebe dolžne plačevati obresti za transport v države destinacije, stroške najemnin, hrane itd. (Kodele Kos, Kukolj 2005: 11).

²⁹ Beri J. Popovič, Sence rdečih luči in pričevanje žrtev trgovanja z ljudmi.

1. 3. 5. 3. STRANKE

Če ne bi bilo povpraševanja po določenih storitvah, tudi ponudbe ne bi bilo. Ponudba in povpraševanje sta pojava, ki sta soodvisna. Skozi zgodovinska obdobja se je le malo pozornosti namenjalo drugi polovici menjalne enačbe – uporabnikom. Vseskozi je veljala precejšnja anonimnost in diskretnost strank, uporabnikov prostitucije (Popov 2008: 193). Na tem področju po Popovu velja zakon molčečnosti, ki pa se ga lahko občasno prekrši, posebno v primeru diskreditacije uglednih posameznikov (*ibid.*). Uporabniki takšnih in drugačnih storitev uživajo precejšnjo zaščito, a vseeno ne povsod. V redkih primerih država na področje povpraševanja poseže tako, da kriminalizira uporabnike in povpraševalce po tovrstnih storitvah. Takšen primer je Švedska. V zakonu, sprejetem leta 1999, so dekriminalizirali ponudnike seksualnih storitev in kriminalizirali povpraševalce. Vendar tudi ta zakon ni prinesel odprave izkoriščanja in prisilne prostitucije, ampak je pripomogel le k temu, da se je pojav prenesel na obrobje družbe, posledično pa prinesel še večjo ranljivost za prostitute/-ke (Popov 2008, Pajnik 2008, Zavratnik Zimic in Pajnik 2005).

1. 3. 6. ZAKONODAJA

1. 3. 6. 1. MEDNARODNA ZAKONODAJA

V novejši zgodovini boja proti trgovini z ljudmi je nastalo kar nekaj dokumentov, ki želijo še boljšo in bolj celovito obravnavo omenjenega področja.

1. 3. 6. 1. 1. Konvencija ZN o organiziranem kriminalu in pripadajoči protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju, t. i. Palermski protokol

Boj proti trgovini z ljudmi ne poteka samo na nacionalni ravni, ampak tudi na mednarodni. Za osrednjo institucijo boja zoper trgovino z ljudmi veljajo Združeni narodi. Ti so do danes sprejeli že vrsto dokumentov, ki regulirajo trgovanje z ljudmi. Eden takih je Konvencija Združenih narodov proti organiziranem kriminalu iz leta 2000. Konvencijo dopolnjuje Protokol o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi, posebej žensk in otrok kot ranljivejših skupin. Konvencija ter protokol sta problematiko trgovine z ljudmi umestila v

polje organiziranega kriminala in sta predstavljata nov pristop k preprečevanju in kaznovanju trgovanja (Pajnik in Kavčič 2007, Plunet 2004, Čurin 2006, Lang 2006). Protokol je izčrpno opredelil pojem trgovanja in je bil podlaga za številna kasnejša poimenovanja in kontekstualiziranja trgovine z ljudmi v okviru organiziranega kriminala, saj so številni dokumenti, ki so nastali po tem času, povzemali definicijo trgovine z ljudmi, kot je navedena v Palermem protokolu. To pa je danes tudi največja kritika mnogih raziskovalcev trgovanja z ljudmi. Kot pove že samo ime protokola, je njegovo bistvo v preprečevanju trgovanja z ljudmi, v mednarodnem sodelovanju ter pregonu kaznivih dejanj, ki so lahko s tem povezana. Od držav podpisnic zahteva, da kazniva dejanja, ki so povezana s trgovino z ljudmi, vključijo v svojo kazensko zakonodajo. Tako protokol pomeni standard za nacionalne zakonodaje in mejnik v izkoreninjanju trgovine z ljudmi.

Poleg kritike umeščanja trgovine z ljudmi v kontekst organiziranega kriminala poznavalci omenjenega protokola in konvencije opozarjajo še na pomanjkljivosti pri definiranju trgovanja z ljudmi, ki naj bi predvidevala le nekatere oblike izkoriščanja kot npr. prostitucijo, prisilno delo, služabništvo, suženjstvo ter odstranitev organov, ne predvideva pa oblik izkoriščanja, povezanega z otroškim delom. V protokolu je poudarek na prisilnem izkoriščanju oseb s strani organiziranih kriminalnih združb, medtem ko drugih možnih okoliščin, v katerih bi lahko prišlo do trgovanja, ne predpostavlja. Poleg tega se je v povezavi s protokolom pojavilo vprašanje, v kolikšni meri ga je mogoče uporabiti na nacionalni ravni, saj predpostavlja mednarodno obliko trgovanja z ljudmi (Pajnik in Kavčič 2007: 9-10).

Če je bil protokol v smislu pregonu trgovine z ljudmi napreden, pa to ne moremo reči za način urejanja statusa trgovanih oseb, kot ga predpostavlja. Na tem mestu protokol držav podpisnic ne zavezuje k spreminjanju ali urejanju zakonodaje v korist žrtve, temveč zgolj svetuje državam članicam, naj razmislijo o nadaljnji pomoči osebam, ki so se znašle v procesu trgovanja. Dokument predpostavlja pomoč žrtvi predvsem v primeru sodelovanja v procesu kazenskega pregonu storilcev kaznivih dejanj (*ibid.*).

1. 3. 6. 1. 2. Konvencija Sveta Evrope³⁰ o ukrepanju zoper trgovino z ljudmi

³⁰ Svet Evropske unije je glavni organ za sprejemanje odločitev v Evropski uniji. Ustanovljen je bil v 50-ih letih 20. st. Zastopa države članice s po enim predstavnikom iz vsake države članice. Obstaja devet različnih sestav Sveta: sestav za splošne zadeve in zunanje odnose, gospodarske in finančne zadeve, pravosodje in notranje zadeve in druge (vir: Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko).

Kot odgovor na kritike Konvencije o organiziranem kriminalu in pripadajoči protokol, ki je trgovino z ljudmi povezoval z organiziranim kriminalom, se je v evropskem prostoru pojavila tendenca po dokumentu, ki bi presegel pomanjkljivosti prejšnjih ter trgovino z ljudmi postavil v nov, širši kontekst. Tako je Svet Evrope maja 2005 sprejel nov dokument, imenovan Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju zoper trgovino z ljudmi³¹. Ta področje trgovanja umešča v kontekst človekovih pravic in je pomembno dopolnilo konvencije iz leta 2000, pa tudi vseh ostalih do tedaj sprejetih in veljavnih dokumentov Združenih narodov. Nova konvencija se predvsem nanaša na Palermški protokol, ki pa ga na več mestih pomembno dopolnjuje.

Prva pomembna novost je načelo enakosti med spoloma, ki ga konvencija zagovarja in pomeni upoštevanja enakopravnosti med spoloma v vseh fazah trgovanja z ljudmi: pri identificiranju žrtev, pri oblikovanju preventivnih programov, programov pomoči, pa tudi pri zaščiti žrtve. Drugo pomembno določilo konvencije je načelo nediskriminacije. Če je še Palermški protokol večji poudarek dajal skupini žensk in otrok, konvencija Sveta Evrope to ukinja in poudarja izvajanje določb dokumenta, izogibajoč se predpostavljajanju kakršnih koli osebnih lastnosti ali razlik. Pomembno se je izogniti diskriminaciji na podlagi spola, rase, etične pripadnosti, veroizpovedi, političnega prepričanja, socialnega ali nacionalnega izvora in podobno.

Poleg tega konvencija presega protokol, saj trgovino z ljudmi predpostavlja tako v okvirjih organiziranega kriminala kot izven njega ter predvideva trgovino z ljudmi tudi znotraj državnih mej in ne le v mednarodnem prostoru. Največji prispevek konvencije pa je verjetno v urejanju statusa žrtev ter njihovi zaščiti. Nobeden od prejšnjih dokumentov ni jasno opredeljeval statusa žrtve, pomoč žrtvi se je pogojevalo z njenim sodelovanjem v kazenskem postopku. Ta dokument pa določa ukrepe za pomoč žrtvam ne glede na to. Osebi, ki je žrtev trgovine z ljudmi, se lahko dodeli dovoljenje za bivanje na podlagi osebnih okoliščin. Poleg tega konvencija predvideva minimalno tridesetdnevno dobo okrevanja, znotraj katerega se žrtev lahko odloči za sodelovanje z organi pregona ali ne. V tem času deportacija v matično državo ni mogoča. Država pa mora prav tako zagotoviti brezplačno pravno pomoč ter jih seznaniti z pravico, da od storilcev iztirjajo odškodnine. Poleg tega mora morajo žrtvam

³¹Originalni naslov: *Europe Convention on Action against Trafficking in human beings*

zagotoviti dostop do trga dela, izobraževanje ter poklicno usposabljanje. Pomembno je še določilo o prepoznavanju izkoriščanih oseb kot žrtev in ne kot kriminalcev zaradi morebitnih prekrškov, v katerih se te osebe lahko znajdejo: od nezakonitega prehoda meje, nezakonitega bivanja v državi, dela in podobno (Pajnik in Kavčič 2007 in Zavratnik Zimic in Pajnik 2005). Osebo se mi zdi pomemben tudi predlog Sveta Evrope o spodbujanju raziskovanja trgovanja z ljudmi, ozaveščanju javnosti ter medijev s področjem prepoznavanja trgovanja z ljudmi ter izvajanja različnih informacijskih kampanj ter izobraževanj za mlade kot najbolj ogroženo skupino. Novost konvencije je tudi ustanovitev neodvisne skupine strokovnjakov, imenovane GRETA, ki naj bi spremljala izvajanje določil konvencije v posameznih državah (Pajnik in Kavčič 2007: 13).

1. 3. 6. 1. 3. Dokumenti Evropske komisije

Tudi Evropska unija in s tem Evropska Komisija³² je aktivno vključena v boju proti trgovini z ljudmi. Na najbolj splošni ravni to dokazujejo z Listino o Evropskih pravicah Evropske unije, kjer trgovino z ljudmi prepovedujejo in trdijo, da je to temeljno kršenje človekovih pravic. A bolj kritični poznavalci evropskega prava vedo, da je trgovina z ljudmi urejena preko področij organiziranega kriminala, regulacij ilegalnega priseljevanja mednarodnega sodelovanja pri pregonu tovrstnih kriminalnih dejanj.

V strategiji boja proti trgovini z ljudmi, ki je podana v sporočilu komisije Svetu in Evropskemu parlamentu glede nadaljnjih aktivnosti v boju proti trgovanju z ženskami³³, v prvi vrsti navaja ureditev migracij in kazenske zakonodaje, sodelovanja policije ter vseh ostalih služb za pregon organiziranega kriminala. Obravnavana je tudi pomoč žrtvam, za katero naj bi bile pristojne nevladne organizacije. Velik poudarek pa se v sporočilu daje tudi vprašanju, kako so trgovane osebe prišle v državo in ali so pri tem kršile zakon.

Prav tako tudi v Sporočilu iz Tamper³⁴ evropski komisarji dajejo velik pomen urejanju ilegalnih migracij, saj menijo, da bi zmanjšanje navala ilegalnih migracij pomenilo tudi

³² Evropska komisija je izvršni organ EU, ki predlaga in izvaja zakonodajo ter se zavzema za Evropo kot celoto. Komisija pripravlja predloge nove evropske zakonodaje, skrbi za pravilno izvajanje politik EU ipd. V kolegiju komisarjev je po en komisar iz vsake države članice. Komisija je odgovorna parlamentu. (vir: Portal Evropske Unije. Institucije EU in drugi organi.).

³³ Originalni naziv: *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament for Further Actions in the Fight against Trafficking in Women*

³⁴ Originalni naziv: *Tampere European Council*

občutno zmanjšanje kaznivih dejanj trgovanja z ljudmi. Zagovarjajo politiko vračanja žrtev v izvirne države. Boljši nadzor in preprečevanje migracij je za mnoge sporno, saj so mnenja, da le-to negativno vpliva na samo trgovino z ljudmi in še spodbuja njen razvoj (Bade 2005, Zavratnik Zimic *et al.* 2005). Med drugim je Evropska unija sprejela tudi Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu o preprečevanju trgovanja z ljudmi in seksualnega izkoriščanja otrok in otroške pornografije³⁵, ki loči trgovanje za namene seksualne industrije ter izkoriščanje delovne sile, v okviru otroškega dela pa predvideva seksualno izkoriščanje otrok in otroško pornografijo. V celoti pa sporočilo izpušča ravno tako pomembno obliko trgovanja s človeškimi organi. V njem je poudarjena usklajenost kazenskih zakonodaj za uspešen boj proti trgovanju, višina kazni ter postopkov pregona. Prav tako opozarjajo na pomembnost zaščite žrtev.

Kot zelo pomemben dokument se pogosto navaja tudi Bruseljsko deklaracijo³⁶. Deklaracija iz leta 2002 predstavlja osnovo Evropske Komisije za delo na tem področju. Cilj deklaracije je razvoj evropskega in mednarodnega sodelovanja, izdelava konkretnih meril, standardov, mehanizmov in dobrih praks na področju preprečevanja trgovanja z ljudmi. Izraža željo po obravnavi trgovanja z ljudmi v kontekstu človekovih pravic in si prizadeva za to, da bi bila odprava trgovanja z ljudmi eden od evropskih socialnih ciljev.

Bruseljska deklaracija je razdeljena na štiri poglavja, ki jih Evropska Komisija vidi kot prioriteta za preprečevanje trgovanja z ljudmi: 1. mehanizmi za sodelovanje in koordinacijo, 2. preventiva proti trgovanju z ljudmi, 3. zaščita in pomoč žrtvam trgovanja z ljudmi, 4. poglobljeno sodelovanje policije in sodstva na mednarodni ravni. Poleg tega deklaracija kot pomembna področja preprečevanja trgovanja z ljudmi predpostavlja tudi kontinuirano izvajanje raziskav, izobraževanju osebja, ki je v stiku z žrtvami (policija, sodstvo, diplomati, nevladne organizacije), s poudarkom na varovanju človekovih pravic, ter kampanje ozaveščanja, ki so namenjene tako potencialnim žrtvam kot tudi oblikovalcem politik in širši javnosti. Tako kot Konvencija Sveta Evrope tudi Bruseljska deklaracija poudarja prepoznavanje žrtev trgovanja kot žrtev in ne sprejema diskriminacije, stigmatizacije, pregona ali kakega drugega nehumanega odnosa. Kljub temu pa tudi deklaracija pogojuje bivanje v državi s sodelovanjem žrtev v kazenskih postopkih, v nasprotnem primeru predpostavlja vračanje oseb nazaj v matično državo. Zato take osebe ne smejo biti ponovno viktimizirane,

³⁵ Originalni naziv: *Communication from the Commission to the Council and European Parliament on Combating Trafficking in Human Beings and Sexual Exploitation of Children and Child Pornography*

³⁶ Originalni naziv: *Brussels declaration on preventing and combating trafficking in human beings*

stigmatizirane, preganjane in zaprte v centre za tujce ali zapore. Tudi Bruseljska deklaracija pogojuje izdajo dovoljenja za bivanje žrtvam trgovanja samo, če je oseba pomembna za dokazovanje kaznivega dejanja in bi kot priča nastopila na sodišču. V ostalih primerih se predvideva njena vrnitev oz. deportacija v matično državo, kjer naj bi se vključila v reintegracijske programe (Pajnik, Kavčič 2007: 14–18).

1. 3. 6. 2. ZAKONODAJA PRI NAS

V Sloveniji imamo od 5. 5. 2004 določeno posebno kaznivo dejanje trgovine z ljudmi, in sicer v 387. a členu Kazenskega zakonika. Deloma pa so bili elementi dejanj trgovine z ljudmi vsebovani že prej v določbah 185. člena kaznivega dejanja zvodništva, 186. člena kaznivega dejanja posredovanja pri prostituciji, drugega in tretjega odstavka 311. člena kaznivega dejanja prepovedanega prehoda in spravljanja čez državno mejo ter 387. člena kaznivega dejanja spravljanja v suženjsko razmerje (Čurin 2006: 27).

1. 3. 6. 2. 1. Kaznivo dejanje trgovine z ljudmi 387. a. člen KZ

Ta člen določa kaznivo dejanje trgovine z ljudmi v skladu z določbo Protokola za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti žensk in otrok, ki dopolnjuje Konvencijo ZN proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu. Znotraj njega je določeno, da se tistega, ki zaradi prostitucije ali drugih oblik spolnih zlorab, prisilnega dela, suženjstva, služabništva ali trgovine z organi, človeškimi tkivi ali krvjo, drugo osebo kupi, prevzame, nastani, prepelje, proda, izroči, oziroma z njo kako drugače razpolaga ali pri teh ravnanjih posreduje, kaznuje z zaporom od enega do deset let (Čurin 2006: 27). V naslednjem odstavku istega člena zakonodajalec še dodaja, da če je dejanje iz prvega odstavka tega člena storjeno proti mladoletniku ali pa s silo, grožnjo, preslepitvijo, ugrabitvijo ali zlorabo podrejenega ali odvisnega položaja, ali z namenom prisiljevanja k nosečnosti ali umetni oploditvi, se storilca kaznuje z zaporom najmanj treh let (*ibid.*).

1. 3. 6. 2. 2. Kaznivo dejanje spravljanja v suženjsko razmerje 387. člen KZ

Po prvem odstavku 387. člena Kazenskega zakonika se kaznuje z zaporom od enega do deset let tisto osebo, ki s kršitvijo mednarodnega prava spravlja drugo osebo v suženjsko odvisnost ali temu podobno razmerje in ga v takem razmerju kupi oz. proda. Z zaporom od šestih mesecev do petih let pa se kaznuje tistega, ki prevaža osebe v suženjskem ali temu podobnem

razmerju iz ene države v drugo. Po naslednjem odstavku pa se kaznuje z zaporom do najmanj treh let osebo, ki stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka člena proti mladoletniku (*ibid.*: 28).

1. 3. 6. 2. 3. Zloraba prostitucije 185. člen KZ

Zakonik RS v 185. členu določa, da se s z zaporom od treh mesecev do petih let kaznuje tistega, ki zaradi izkoriščanja sodeluje pri prostituciji druge osebe, ali osebo, ki s silo, grožnjo ali s preslepitvijo navede, pridobi ali spodbudi drugo osebo k prostituciji. Če je prej omenjeno dejanje storjeno proti mladoletniku, več osebam ali pa v okviru hudodelske združbe, se takšno dejanje kaznuje od enega do desetih let (*ibid.*).

1. 3. 6. 2. 4. Prepovedano prehajanje meje ali ozemlja države 311. člen KZ

Z zaporom od treh mesecev do treh let ali z denarno kaznijo se kaznuje tujca, ki nima dovoljenja za bivanje v RS, če nasilno prekorači državno mejo, če oborožen nezakonito vstopi na njeno ozemlje ali se upre zakoniti odstranitvi z njenega ozemlja. Po tretjem odstavku istega člena se z zaporom do petih let in denarno kaznijo kaznujejo tisti, ki se ukvarjajo s tem, da tujce, ki nimajo dovoljenja za vstop v RS ali za bivanje v njej, nezakonito spravijo vanjo, jih prevažajo ali pa jim pomagajo pri skrivanju, ali kdor skupino takih tujcev za plačilo spravi nezakonito čez mejo ali na ozemlje države (*ibid.*). Prav tako se z zaporno kaznijo do petih let in denarno kaznijo kaznuje uradno osebo, ki z zlorabo uradnega položaja ali pravic omogoči tujemu državljanu nezakonit vstop v RS ali nezakonito bivanje v njej (*ibid.*).

1. 3. 7. INSTITUCIJE, KI SE S TRGOVANJEM Z LJUDMI UKVARJAJO PRI NAS

S problematiko trgovanja z ljudmi se pri nas ukvarjajo strokovnjaki na različnih področjih. Boj proti trgovanju z ljudmi je večplasten in zahteva koordinirano delo na področju preiskav kaznivih dejanj trgovanja, pregona, dela na področju pomoči ter zaščite žrtev, ozaveščanja širše in strokovne javnosti, vse bolj pa se poudarja tudi mednarodno sodelovanje z akterji, ki se s tem problemom srečujejo v tujini. V nadaljevanju bomo predstavili nekaj organizacij in

državnih institucij, ki v Sloveniji skrbijo za mednarodno sodelovanje in koordinacijo, pomoč žrtvam in preventivo ter pregon kaznivih dejanj.

1. 3. 7. 1. MEDRESORSKA DELOVNA SKUPINA

Skupaj s trendom naraščanja problematike trgovanja z ljudmi se je pojavila tudi potreba po vedno bolj urejeni obliki državnega telesa, ki bi na celovit način zagotavljala usklajen pristop k reševanju tega področja. To pomeni usklajeno delo različnih institucij na področju pomoči žrtvam, uvajanja potrebnih sprememb v zakonodaji, sodelovanja institucij na ravni države, regije in širše, pregona storilcev kaznivih dejanj itd. V ta namen je bila leta 2001 imenovana Medresorska delovna skupina (MDS) za boj proti trgovanju z ljudmi. Njeni člani so predstavniki resornih ministrstev, nevladnih organizacij in tudi predstavniki medvladnih mednarodnih organizacij³⁷. Leto kasneje je bil na podlagi sklepa Vlade RS imenovan tudi nacionalni koordinator, ki ima nalogo vodenja in koordinacije medresorske delovne skupine. Tako so bili oblikovani ustrezni pogoji za njeno delo. Kmalu se je pokazala potreba po vzpostavitvi večje formalne moči pri njenem delovanju. Zato je bila dne 18. decembra 2003 s sklepom vlade ustanovljena Vladna medresorska delovna skupina z novo vsebinsko in organizacijsko opredelitvijo medresorskega sodelovanja in koordinacije na področju preprečevanja trgovine z ljudmi (Vlada Republike Slovenije. Sistemska urejenost in koordinacija dela v boju zoper trgovino z ljudmi v Sloveniji 2011).

Medresorska delovna skupina je s potrditvijo na vladi pridobila širši mandat za svoje delovanje in tako vzpostavila z drugimi evropskimi državami primerljiv nacionalni mehanizem za opredeljevanje strategij boja proti trgovanju z ljudmi. Sestaja se na dva meseca, v primeru ožjih delovnih področij pa tudi pogosteje. Namen sestajanja je koordinativno usmerjanje aktivnosti posameznih institucij, katerih predstavniki so člani Medresorske delovne skupine. Sestanki dajejo priložnost za neposredno izmenjavo informacij o aktualnih dogajanjih na področju boja proti trgovanju z ljudmi, kar omogoča vpogled v dogajanje izven lastnega delokroga in ozke opredeljenosti delovanja posameznih organizacij

³⁷ Trenutna sestava MDS: mag. Sandi Čurin iz ministrstva za notranje zadeve, ki je vodja in koordinator skupine, mag. Teja Valenčič namestnica vodje, Peter Pavlin iz ministrstva za pravosodje v vlogi člana, Jadranka Vouk-Železnik iz ministrstva za delo družino in socialne zadeve kot članica, Anže Likozar iz ministrstva za šolstvo in šport kot član, mag. Lea Peternel iz ministrstva za zdravje kot članica, Vijolica Neubauer iz Urada RS za enake možnosti kot članica, Tomaž Peršolja iz Generalne policijske uprave kot član, Savica Purever iz Vrhovnega državnega tožilstva RS kot članica, Lidija Herek iz Urada Vlade RS za komunikacije kot članica in Katjuša Kodele-Kos iz Društva Ključ kot članica, Franci Zalar iz Slovenske Filantropije kot član, Jurij Popov iz Društva novinarjev kot član, Kristina Jurca iz ministrstva za obrambo kot članica, mag. Andrej Erar iz Državnega zbora RS ravno tako član skupine (VIR: Vlada RS. Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi).

(*ibid.*). O svojem delu in delu drugih organizacij na področju problematike trgovanja z ljudmi Vlada medresorska skupina poroča v letnih poročilih. V letu 2009 se je skupina sestala petkrat in obravnavala naslednja področja: zakonodajni okvir, preprečevanje, pregon trgovanja z ljudmi, pomoč in zaščita žrtev ter področja, ki so posredno povezana s trgovanjem z ljudmi. Glavni sklepi s posameznih področji bodo predstavljeni v nadaljevanju.

Zakonodajni okvir

V letu 2009 je pomembno vlogo odigralo ministrstvo za zunanje zadeve, ministrstvo za pravosodje ter ministrstvo za notranje zadeve, ki je pripravilo Zakona o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovanju z ljudmi. Zakon je zelo pomemben, saj daje veliko vrednost sistemskemu vključevanju nevladnih in humanitarnih organizacij v izvedbeni del dokumenta. Predstavniki medresorske skupine so zapisali, da se bo s tem še okrepila pomoč in zaščita žrtev trgovanja z ljudmi, dober vpliv pa bo imelo tudi na raven zaupanja žrtev v državo ter še posebej represivnih organov (Vlada Republike Slovenije. Poročilo o delu Medresorske delovne skupine o boju proti trgovini z ljudmi v letu 2009).

Preprečevanje

Preprečevanje in preventiva sta bistveni področji dela medresorske delovne skupine in se jima zato še posebej posvečajo. V področje dela sodi ozaveščanje širše javnosti, ozaveščanje strokovne javnosti, ciljne populacije in krepitev nadzorstvenih mehanizmov, raziskovalne dejavnosti, spremljanje pojavnih oblik ipd.

Na področju ozaveščanja širše javnosti je bilo v letu 2009 moč zaslediti okrog 40 medijskih prispevkov s področja trgovanja z ljudmi, še posebej s področja preiskave in pregona kaznivih dejanj. Člani Vlade medresorske skupine so se dejavno udeleževali okroglih miz, omizij, radijskih in televizijskih oddaj ipd. Pomembno vlogo ozaveščanja so pri tem odigrali oddaja RTV Slovenija Omizje, nočni program RTV Slovenije, dnevnika Delo, Večer in drugi. V okviru Mednarodnih dni proti nasilju nad ženskami je bila v prostorih ministrstva za notranje zadeve postavljena izložba, ki opozarja na nasilje nad ženskami. Izložba je bila izpostavljena tri mesece skupaj s letaki, brošurami ter ostalim promocijskim materialom za ozaveščanje javnosti. Ob 18. oktobru, evropskem dnevu boja proti trgovanju z ljudmi, je Urad za komuniciranje organiziral in vodil okroglo mizo na temo Trgovci z ljudmi ne izbirajo.

Pogovor med predstavniki različnih organizacij, ki aktivno sodelujejo na področju preprečevanja trgovanja z ljudmi, je potekal v Centru Evropa 13. oktobra 2009.

Na spletni strani www.najdi.si je Urad za komuniciranje uredil oglaševanje logotipa Ukrepajmo proti trgovanju z ljudmi ter kontaktne številke organizacij, ki nudijo pomoč žrtvam. Število letnih prikazov je bilo več kot 137.000. V okviru ozaveščanja strokovne javnosti so bila za različne skupine strokovnih delavcev organizirana strokovna izobraževanja. Izvajali so jih predstavniki Vrhovnega državnega tožilstva, predstavnica Urada RS za enake možnosti in predstavnica Društva Ključ. Poleg sodnikov in državnih tožilcev so bili posebnega izobraževanja deležni tudi policisti multiplikatorji, mednarodne policijske enote, učitelji in ravnatelji. V letu 2009 je bil pripravljen tudi ponatis priročnika za učitelje O vama, katerega vsebina je dopolnjena s temami spolnega nasilja in trgovanja z ljudmi.

Ozaveščanje ciljne skupine

V okviru ozaveščanja ciljne populacije se je tako kot že nekaj let prej izvajal preventivni program Vijolica – kako se izogniti trgovini z ljudmi, ki ga izvaja Društvo Ključ. Preko delavnic, ki jih društvo izvaja na osnovnih in srednjih šolah, je bil program izveden 31-krat in je zajel 775 mladih v starostni od 14 do 18 let. Isti program je bil izveden tudi za starše otrok, udeležilo pa se ga je približno 100 staršev. Slovenske Karitas je izvedla program Odvisnost – Neodvisnost, ki je zajel 360 mladih v višjih razredih osnovne šole in nekatere njihove starše. Društvo Ključ je v sodelovanju s štirimi drugimi nevladnimi organizacijami izvedlo program Nasilje – Zapisega o izbiri nenasilja na 25 slovenskih srednjih šolah.

Nadaljevalo se je izvajanje programa PATS v obliki 25 informativnih in preventivnih razgovorov s prosilci in prosilkami za azil. V okviru programa SOPS SNNS, ki stoji za standardne operativne postopke za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja po spolu so se izvajali razgovori s pomočjo predstavnika programa PATS .

Pregon kaznivih dejanj v povezavi s trgovino z ljudmi

Na podlagi poročila za leto 2009 lahko sklepamo, da je policija odkrila več različnih pojavnih oblik trgovanja z ljudmi. Največ obravnavanih primerov je bilo povezanih s spolnim izkoriščanjem in izkoriščanjem delovne sile. Primerov izkoriščanja služabničadi in beračenja v tem letu niso zaznali, kar pa ne pomeni, da tudi dejansko ne obstaja. Ugotovljen je bil porast

v izkoriščanju delovne sile, kar je najverjetneje povezano z gospodarsko krizo in pripravljenostjo ljudi, da sprejmejo vsakršno delo³⁸.

Zaščita in pomoč žrtvam trgovanja z ljudmi

Na podlagi javnega razpisa za zagotavljanje programa oskrbe je bila za leto 2008 in 2009 izbrana organizacija Slovenska Karitas. Znotraj programa oskrbe sodi tudi krizna namestitve, ki so jo v letu 2009 nudili 5 osebam. Sodelovali so še pri dveh primerih usklajevanja ter pomoč nudili skupno 13 osebam – sedmim ljudem, ki so bili žrtve trgovanja z ljudmi zaradi delovnega izkoriščanja ter šestim mladoletnim potencialnim žrtvam trgovanja z ljudmi. V okviru programa varne namestitve, ki ga je izvajalo Društvo Ključ, so pomagali 3 osebam, žrtvam trgovine z ljudmi. Program obsega pomoč žrtvam trgovine z ljudmi pri njihovem telesnem, duševnem in socialnem okrevanju, urejanju statusa, nastanitve ter pomoči pri zastopanju lastnih pravic v kazenskem postopku zoper izkoriščevalce. V skladu z akcijskim načrtom za leto 2008/2009 se je nadaljevalo izvajanje projekta Uvajanje mehanizma za prepoznavanje, pomoči in zaščito žrtev trgovine z ljudmi in/ali spolnega nasilja v azilnih postopkih v Sloveniji (PATS). V ta namen se je v letu 2009 opravilo 35 informativnih razgovorov v azilnem domu in centru za tujce z namenom zagotavljanja informacij potencialnim žrtvam trgovanja z ljudmi. Vladna medresorska skupina je statistično spremljala tudi nekatera področja, povezana s trgovanjem z ljudmi.

Ta področja so: nezakonito preseljevanje, otroška internetna pornografija in problematika trgovanja z otroki, ki vsebinsko ne pomenijo trgovine z ljudmi lahko pa vključujejo dejanja, ki so povezana s trgovanjem z ljudmi (Vlada Republike Slovenije. Poročilo o delu Medresorske delovne skupine o boju proti trgovini z ljudmi v letu 2009).

³⁸ Po 387. a členu KZ čl. Trgovina z ljudmi je policija v letu 2009 obravnavala eno (1) kaznivo dejanje trgovanja z ljudmi. Državnemu tožilcu je bil predložen eno (1) poročilo. Kazensko je bil ovađen en osumljenec. Obravnavane so bile tri žrtve trgovanja. Po 185. členu KZ Zloraba prostitucije je bilo obravnavanih 27 primerov kaznivih dejanj. Ovađenih je bilo 32 osumljencev in pri tem so identificirali 25 oškodovancev. 12 oseb se je odločilo za sodelovanje s policijo pri pregonu storilcev kaznivih dejanj. Največ oškodovank je bilo iz Slovenije, Slovaške, Madžarske ter Češke. Ugotovljeno je bilo tudi, da v največji meri izkoriščanje poteka v najetih stanovanjih in turističnih objektih. (vir: Medresorska delovna skupina. Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009).

1. 3. 7. 2. SLOVENSKA KARITAS

Slovenska Karitas je dobrodelna ustanova rimskokatoliške Cerkve na Slovenskem in njen namen je uresničevanje karitativnega in socialnega poslanstva Cerkve. Pri svojem delovanju se povezuje z različnimi mednarodnimi in meddržavnimi, vladnimi ter nevladnimi organizacijami na dobrodelnem in človekoljubnem področju. V okviru svojega širokega programa storitev nudi pomoč tudi žrtvam trgovanja z ljudmi. Med drugim zagotavlja ustrezno namestitev, prehrano in oskrbo, socialno, psihološko ter pravno pomoč, zagotavljanje prevajalskih storitev, tolmačenja in urejanja statusa, svetovanje in zagotavljanje informacij v zvezi z zakonitimi pravicami v jeziku, ki ga žrtve lahko razumejo, izvajanje ukrepov revitalizacije, reintegracije ter zagovorništva (Slovenska Karitas. Programi pomoči 2011). Zelo pomemben je program oskrbe žrtev, ki ga Slovenska Karitas izvaja v sodelovanju z državnimi organi (ministrstvom za notranje zadeve, Centrom za tujce, azilnim domom), tožilstvom in policijo po pogodbi z državo Slovenijo. Program oskrbe se izvaja na treh nivojih:

- oskrba trgovanih oseb, ki so bile sprejete na podlagi klica policije in so sodelovale v procesu odkrivanja in pregona kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi,
- program revitalizacije in resocializacije žrtev, ki so zaključile osnovni program oskrbe in so se v program vključile na priporočilo drugih nevladnih organizacij ali po lastni presoji ter
- vzpostavitev in širitev mreže organizacij, ki so pripravljene sodelovati v programu oskrbe žrtev (Verovšek 2006: 140-141).

Oskrba žrtev pomeni zagotavljanje 24-urne dosegljivosti strokovnjaka, celodnevno izvajanje oskrbe žrtev trgovanja z ljudmi preko kriznih in varnih namestitev, zaključek programa in povratek v domovino. Telefonsko svetovanje se žrtvam zagotavlja na stacionarni ter mobilni številki, v načrtu pa je tudi brezplačna telefonska številka. Odgovorna, dežurna strokovna delavka v primeru klica uporabnice nudi prvo socialno pomoč in svetovanje.

V programu krizne namestitve se osebi zagotavlja 24-urna strokovna pomoč, v začetni fazi pod popolnim strokovnim spremstvom, kasneje pa po dogovoru. Osebam se nudi kar najhitrejšo možno namestitev, prvo socialno pomoč in zadovoljitev osnovnih življenjskih potreb (potrebo po počitku, hrani, spoštovanje in dostojanstvo). V nadaljevanju se opravi

posvetovalni razgovor o željah, potrebah in lastnostih programa, v katerega so vključene. Kasneje se izvede daljši informativni razgovor z osebo v njenem maternem jeziku.

Program krizne namestitve se izvaja tri do štiri dni z možnostjo podaljšanja do enega meseca na predlog policije ali sodišča. V tem času se ureja status osebe za normalno bivanje v Sloveniji ali pa se pripravlja njen povratek domov.

V nasprotju s krizno namestitvijo varna namestitev traja eno leto, in sicer v primeru sodelovanja osebe v predkazenskem ter kazenskem postopku. O tem odloča sodišče. V primeru sodelovanja osebe v pregonu oseb se za in skupaj z njimi pripravi individualni načrt za čas bivanja v državi. Del krizne in varne namestitve je tudi ustrezna strokovna pomoč v smislu psihosocialnega svetovanja (nudenje čustvene opore, prepoznavanje posttravmatskih posledic, uvid v doživljanje, razgovor o čustvih, občutenjih, ustvarjanje varnega prostora za pogovor in predelovanje preteklih dogodkov ipd.), nudenje medicinske pomoči (v okviru ambulate za osebe brez urejenega zdravstvenega zavarovanja v Ljubljani ter drugih zdravstvenih zavodov, potem ko je status že urejen), sodelovanje v zvezi z zakonitimi pravicami, pravnim svetovanjem in urejanjem statusa (poteka v sodelovanju z organi policije in uradi ob upoštevanju človekoljubnih dejavnikov ter zagotavljanja občutkov varnosti) ter laična pomoč in spremljanje (izvaja se na podlagi izražene želje žrtve v okviru ustvarjalnih delavnic, rekreativnih in športnih dejavnosti, gospodinjskih opravil, kulturne ponudbe, ki jih v programu izvajajo prostovoljci, karitativni delavci, predstavnice redov ipd.) (*ibid.*:141–143).

V nekaterih primerih, ko si žrtve želijo takoj vrniti v domovino, se ob krizni namestitvi že ureja dokumentacijo za povratek, vzpostavi pa se tudi mreža s sorodstvenimi organizacijami v tujini. Vrnitev v domovino se v teh primerih realizira takoj, ko žrtev opravi s postopki na sodišču in pristojni organ da dovoljenje za vrnitev. Iz preventive pred ponovno viktimizacijo žrtve je potrebno zgraditi močno mednarodno mrežo posameznikov in organizacij, ki bdijo nad žrtvijo in skupaj z njo delajo korake v stabilno življenje. Pomemben podporni program oskrbe je tudi program revitalizacije in resocializacije, ki ravno tako zagotavlja 24-urno dežurstvo na telefonu s strokovno podporo, svetovanjem in spremljanjem uporabnic znotraj programa. Program se izvaja v sodelovanju z drugimi nevladnimi ter državnimi institucijami. V program so vključene žrtve, ki so osnovni del oskrbe že zaključile, potrebujejo pa spremljanje, svetovanje ali namestitev. Temelj programa so individualni razgovori, opolnomočenje in zagovorništvo uporabnic za osebno rast in razvoj. Znotraj programa si je

moč usposobiti za poklic, nadgraditi slovenski jezik, obiskovati psihosocialne delavnice ipd (*ibid.*: 144–145). Za zagotavljanje izbire posameznikom, kot jo predvideva Zakon o socialni varnosti, se je vzpostavila mreža strokovnjakov in laičnih delavcev ter sodelovanje z ustanovami v Sloveniji za obogatitev vsebinskega programa, razbremenitve strokovnega kadra razvoja mreže solidarnosti in družbene odgovornosti. Med slovenskimi redovi so posameznice, ki so pripravljene strokovno ter človeško poskrbeti za žrtve, v smislu zagotavljanja varnega prostora, prehrane, 24-urnega spremljanja žrtve, izvajanja individualnega programa po dogovoru z žrtvijo. Takšna oblika pomoči največ doprinese žrtvi sami, ki znotraj ustanove dobi občutek varnosti, topline, individualne, osebne obravnave (*ibid.*: 145).

1. 3. 7. 3. DRUŠTVO KLJUČ ALI CENTER ZA BOJ PROTI TRGOVINI Z LJUDMI

Društvo Ključ ali Center za boj proti trgovini z ljudmi je nevladna, neprofitna in humanitarna organizacija. Ustanovljena je bila novembra 2001 v Ljubljani in nudi različne oblike brezplačne pomoči kot npr. svetovanje na svetovalni telefonski liniji, psihosocialna pomoč, pomoč pri umiku žrtev iz ogrožujoče situacije, krizne namestitve, namestitve v varni prostor, pomoč pri vzpostavljanju stikov z organi pregona in tudi pomoč pri organizaciji njihovega povratka v državo izvora. Dejavnosti Društva Ključ delimo na naslednja področja: delo z žrtvami, ozaveščanje rizične populacije, strokovne in laične javnosti, izobraževanje/usposabljanje, mednarodno sodelovanje, raziskovalna dejavnost in izdajanje publikacij (Kukolj, Kodele Kos 2005: 5). Poslanstvo društva je zagotavljanje ustreznega boja proti trgovanju z ljudmi in nudenje strokovne pomoči trgovanim osebam. Obenem je njihov cilj tudi večanje ozaveščenosti družbe, saj se lahko tako preprečuje ponovno viktimizacijo žrtev (Društvo Ključ. Vizija in poslanstvo 2011).

Društvo deluje na nacionalni, regionalni (JV Evropa) in tudi mednarodni (Italija, Španija) ravni in je najmočnejši slovenski dejavnik na področju preventivnih in kurativnih dejavnosti v okviru boja proti trgovanju z ljudmi. Kot njihovo osnovno delo izpostavljajo nudenje oskrbe in programa (re)integracije žrtev trgovanja z ljudmi (Društvo Ključ. Naše delo/projekti 2011). Ker je Društvo Ključ nevladna in neprofitna organizacija, lastnih sredstev nima veliko. Tako nekaj sredstev pridobijo s preventivnimi delavnicami in publicistiko, v pomoč pa so jim

sredstva donatorjev, članarin in dražb v humanitarne namene, največ pa iz javnih razpisov, ki jih objavljajo proračunski porabniki (Društvo Ključ. Financiranje in transparentnost 2011).

Veliko pozornost posvečajo preventivi in kurativi v okviru nacionalnih projektov. Tako s projekti preventivno ozaveščajo o problematiki trgovanja z ljudmi širšo javnost, ciljno populacijo in strokovno javnost. Projekti, ki se nanašajo na šolski prostor, so Vijolica, projekt Mladi proti trgovanju z ljudmi (v okviru projekta so potekale pogovorne aktivnosti z mladimi). Na kurativni ravni deluje Svetovalni telefon, oskrba na mednarodni ravni pa preko ACTA in Equal open Europe. (Društvo Ključ. Nacionalni projekti 2011).

1. 3. 7. 4. DELO POLICIJE NA PODROČJU TRGOVANJA Z LJUDMI

Policija ima v boju s trgovanjem z ljudmi ter posledično organiziranim kriminalom najbolj vidno in aktivno vlogo (Peršolja 2006, Čurin 2006). Njen prispevek je ključen, saj ima glede na obstoječo zakonodajo dolžnost sprejemati ukrepe, ki pripomorejo k boljšemu odkrivanju in identificiranju storilcev kaznivih dejanj, zbiranju potrebnih dokazov in predaji le-teh tožilstvu za njihov pregon (Peršolja 2006: 50). Na splošno velja, da se tudi policija premalo zaveda večplastnega pojava trgovanja z ljudmi. Dogaja se, da se pojav zamenjuje z nekaterimi njenimi mejnimi oblikami, s katerimi je tudi večkrat povezana, npr. ilegalne migracije in prostitucija. Prav zato se v zadnjih letih tudi za uslužbence ministrstva za notranje zadeve organizira različna izobraževanja za večanje ozaveščenosti policistov in kriminalistov s pojavom trgovanja z ljudmi (poročilo medresorske delovne skupine in Društva Ključ). S fenomenom trgovanja bi se morali seznanjati tudi ostali strokovnjaki, ki sodelujejo pri pregonu organiziranega kriminala, npr. eksperti s področja gospodarskega kriminala. Na splošno pa lahko boj policije razdelimo na tri razvojne faze:

- faza usposabljanja policistov in kriminalistov s pojavom trgovanja, razločevanja posameznih faz v proces trgovanja ter jasnejšo in hitrejšo identifikacijo žrtev trgovanja ter s tem hitrejšo zagotavljanje pomoči in zaščite;
- faza hitrejšega, boljšega ter aktivnejšega dela uslužbencev MZNZ pri zbiranju podatkov o trgovanju z ljudmi, odkrivanju kriminalnih mrež ali posameznikov, ki se s tem področjem ukvarjajo;
- faza sodelovanja z mednarodnimi institucijami s ciljem povezovanja za enotno in usklajeno ukrepanje proti mednarodnim kriminalnim združbam, ki se okoriščajo na račun žrtev ter izigravanja (*ibid.*: 52).

Uspešen boj zoper trgovanje je torej posledica dela na vseh treh področjih in obvladovanje posamezne faze vpliva na uspešnost obvladovanja naslednje.

Pri preiskovanju trgovanja z ljudmi ločimo dve vrsti preiskave, in sicer:

- proaktivna preiskava, kjer povod za preiskavo poda policija sama glede na obstoječi sum kaznivega dejanja in pomeni dalj časa kontinuirano preiskovanje po vnaprej zastavljenem konceptu ter

- reaktivna preiskava, kjer žrtev sama sproži povod za preiskovanje.

Proaktivna preiskava ima za cilj rešitev ter varnost žrtev. Pri tem se policija poslužuje različnih načinov za pridobivanje podatkov ter ukrepov za učinkovito delovanje. Med možne vire zbiranja podatkov sodijo: žrtve trgovine z ljudmi, uslužbenci splošne ter obmejne policije, zaposleni v spolnih dejavnostih, kot npr. vratarji, varnostniki, osebje, registrirani informatorji, banke podatkov mednarodnih organizacij Interpol, Europol, Center SECI, Baltic Sea Taskforce, baze podatkov služb, ki se ukvarjajo s priseljenci, z odobravanjem prošenj za azil, vizume itd., mednarodne ter nevladne organizacije, letalske družbe, javni podatki, namenjeni širši publiki (medijska poročila ter strokovna dela).

Področja, ki zahtevajo posebno pozornost, so: metode pridobivanja in preslepitev žrtev kot npr. lažne zaposlovalne agencije, tečajji tujih jezikov, načini oglaševanja (verbalne reklame, tiskani mediji, internet), veljavnost osebnih ter drugih dokumentov (potni listi, vizumi, dovoljenja za bivanje in delo), potovalni dokumenti, način potovanja glede na način in smer, načini izkoriščanja (bordeli, masažni saloni, rdeči okoliš, sejmi), načini komuniciranja (po e-pošti, z mobilnimi telefoni, telefaksi ipd.), finančni podatki (transakcije, ki so bile narejene). Tu je nujno potrebno mednarodno sodelovanje, saj v nasprotnem primeru težko dobimo vpogled v celotno strukturo ter obseg trgovanja. Poleg tega lahko razkritje mreže v eni izmed držav ali enem delu pomeni le začasno oviro v delovanju kriminalnih družb. Mreže so znane po tem, da so hitro obnovljive in lahko manjkajoče člene hitro nadomestijo. Pri uspešni kriminalistični preiskavi policija zbere dovolj dokazov, da gre za kaznivo dejanje trgovanja z ljudmi, zato se izvede zaključna akcija s priprtjem osumljencev ter hišnimi preiskavami. Z vsemi potrebnimi dokazi se osumljenca privede k preiskovalnemu sodniku (Dobovšek in Kranjc 2006: 82–85).

Reaktivna preiskava je preiskava, ki jo spodbudi žrtev kaznivega dejanja. V tem primeru je potrebno hitro ukrepanje policije, da se zavaruje vse dokaze, izvede hišno preiskavo in

priprte osumljencev kaznivega dejanja. Odzivnost policista, ki prvi pride v stik z žrtvijo je tu izjemno pomembna, saj lahko neprimeren odnos policista žrtev pripravi do tega, da si premisli in ne izda svojih izkoriščevalcev. Policist mora upoštevati temeljna načela humanega ravnanja z žrtvijo:

- žrtev je potrebno obravnavati kot žrtev hudega kaznivega dejanja in se na vsak način izogniti dodatni viktimizaciji oseb,
- varnost oseb, ki so identificirane kot žrtve, je vedno na prvem mestu tako kot tudi varnost žrtvine družine,
- varnost žrtve in njenih družinskih članov mora preiskovalec ves čas sprotno presojati,
- žrtev ima pravico do obveščenosti o vsem v povezavi s preiskavo, prav tako pa mora biti jasno seznanjena z vsemi možnimi posledicami odločitev, ki bi jih lahko sprejela,
- preiskovalec mora žrtev seznaniti z vsemi možnimi institucijami, programi itd., ki so ji na voljo pri premagovanju težav, v katerih se je znašla. Za identifikacijo žrtve si preiskovalci pomagajo z naslednjimi kazalci: starost (predpostavlja se, da je žrtev lahko samo nekdo, ki je mlad), spol (predpostavlja se, da so žrtve trgovine z ljudmi povečini ženske, zato naj bi te prevladovale kot žrtve), državljanstvo (predpostavlja se, da žrtve trgovanja z ljudmi izvirajo iz okolja, ki vključuje kombinacijo socialnih dejavnikov kot npr. revščina, diskriminacija, pomanjkanje priložnosti, zato težko med žrtvami najdemo posameznike, ki izvirajo iz bogatih industrializiranih družb), dokumenti (predpostavlja se, da pravim žrtvam trgovci odvzamejo osebne dokumente), zadnja lokacija (zanima jih, kje se je oseba na zadnje nahajala), okoliščine (zanima jih, kako se je žrtev rešila iz primeža trgovcev), dokazi o zlorabi (predvsem dokazi o fizičnem nasilju), presoja napotitvene službe (mnenje subjekta, ki je policijo napotil k osebi), trenutno znanje (ali so okoliščine trenutnega primera v skladu s trenutnimi informacijami o načinu, poteku, organiziranju trgovanja z ljudmi). Te informacije preiskovalec pridobi s pomočjo poglobljenega razgovora z osebo. Razgovor je zasnovan tako, da policija lahko dobi natančen vpogled v potek trgovanja:
- rekonstruira celotno zgodbo (državo izvora, način pridobivanja in odhod, prevoz, sprejem in izkoriščanje v ciljni državi),
- pridobi značilne podrobnosti (način oglaševanja, najem, prevoz, komuniciranje in finance) ter
- podrobnosti o fizični, psihični in spolni zlorabi. (*ibid.*: 76–81).

2. ZAGOVORNIŠTVO

Nekatere metode socialnega dela skušajo zastopati interese drugih, posebej tistih, katerih meni, da se pravice premalo upoštevane in slišane. Ena takih metod je zagovorništvo, ki v svojem jedru vsebuje željo po zastopanju in izenačevanju neskladja in nesorazmerja moči, ki ga uporabniki socialnih storitev pogosto občutijo (Zaviršek *et al.* 2002: 80).

Naslednja definicija jasno pove, da so cilji in prizadevanja socialnodelavskega zagovorništva usmerjeni v javen prostor z namenom vplivanja na pozicije moči.

*»Socialnodelavsko zagovorništvo je enkratna in skupna predstavitev ciljev uporabnika oz. uporabnikov v javnem prostoru z namenom, da bi sistematično vplivali na tiste, ki odločajo. Zagovorništvo se izvaja v okolju, ki je nepravično, oz. v sistemu, ki se ne odziva na pravice in potrebe uporabnikov (R. L. Schneider in L. Lester v D. Zaviršek *et al.*, 2002: 80).«*

Iz definicije moramo izpostaviti besedo javni prostor, ki se po mnenju avtoric nanaša in označuje vse javne prostore, centre za socialno delo, bolnišnice, varstvene delovne centre, parlament, pa tudi medijske predstavitve. Zagovorništvo je torej mogoče tudi na medijskem področju, kjer se podajajo mnenja, zaključujejo sklepi, tvorijo predlogi itd. Prav v tem smislu tudi vidim prispevek ozaveščenih in angažiranih socialnih delavcev, ki se zavedajo moči, ki jo imajo, preprosto s tem, da so predstavniki civilne družbe. V skladu z zagovorniškimi koncepti in socialno etiko lahko v medijskem svetu (okrogle mize, pisma bralcem, soočenja, informativne oddaje) ponujajo alternativo tam, kjer jo primanjkuje (obrobne družbene skupine) ter jim s tem na družbeni in širši ravni dajejo moč, boljšo perspektivo in pravičnejšo obravnavo.

2. 1. OPOLNOMOČENJE

Med temeljne naloge zagovorništva spada opolnomočenje uporabnikov (Zaviršek *et al.* 2002: 60). S tem imamo v mislih predvsem informiranje, učenje spretnosti, spremljanje, iskanje najboljših možnosti za uporabnika, pomoč pri uresničevanju pravic iz socialnega varstva. Ko se od zagovorništva pomaknemo na naslednjo fazo, smo pozorni na uporabnikove želje, potrebe celotne skupine ljudi in se zanje aktivno zavzemamo. Na primer tam, kjer vidimo, da primanjkuje varna hiša za izkoriščane prisilne delavce migrante, naredimo vse, da pripomoremo k ozaveščanju o potrebi, napišemo peticijo vladi, pridobimo sponzorje, tematiko predstavimo v televizijski oddaji itd. Na najširši ravni, ki zajema tudi prvi dve, pa skušamo vplivati na odpravljanju diskriminatornih praks, spreminjanju javnega mnenja, relevantni zakonodaji itd. (*ibid*: 60–62). Opolnomočenje je zato spretnost in aktivnost, ki ni časovno zamejena, ampak vedno nadaljujoč se proces dodajanja moči uporabniku na tak ali drugačen način.

Opolnomočenje zajema več faz, ki jih bomo v nadaljevanju na kratko povzeli:

- 1. faza: oseba, ki je v procesu opolnomočenja, pridobiva na občutku sposobnosti odločanja o svojem življenju,
- 2. faza: osebi nudimo podporo, da uresniči svoje odločitve v vsakdanjem življenju,
- 3. faza: prepoznati, slediti in krepiti želje žrtev,
- 4. faza: spoznavanje družbenih in osebnih ovir, ki žrtvam onemogočajo sožitje v družbi (ustaljena prepričanja, naučeni vzorci razmišljanja, normativne družbene predpostavke, stereotipne predstave),
- 5. faza: spoznavanje in razumevanje družbeno ustvarjenih strukturnih diskriminacij,
- 6. faza: povečevanje vpliva v osebem življenju,
- 7. faza: krepitev dobrih, pozitivnih izkušenj in občutkov samozavesti, da se upornik zave svoje moči.

Četrta in peta faza vključujeta družbene konstrukcije, stereotipe in sodbe, kar se velikokrat kaže v neenaki poziciji moči. S tem namenom tudi govorimo o zagovorništvu in opolnomočenju. Mislim, da se ti dve pomembni spretnosti socialnega dela primerni tudi za uporabo na polju medijev. Kritično spremljanje medijev, ponujanje alternative ustaljenim

družbenim normam, razbijanje stereotipov lahko ravno tako vpliva na dodajanje moči uporabnikom in uporabnicam, le bolj posredno, vendar zato nič manj učinkovito.

2. 2. ANTIRASISTIČNO SOCIALNO DELO

Vesna Leskošek (1995: 196) se v enem izmed svojih člankov retorično sprašuje, ali je socialno delo politično ali ne. Odgovor je pritrdilen. Socialno delo je vedno politično, saj je vsaj v določeni meri vedno odvisno od politične struje, ki si želi utreti pot na oblast, hkrati pa poseduje veliko moči v odnosu do svojih uporabnikov ob dodeljevanjem sredstev, storitev itd. (Zorn 2003: 309). Zato družbeno ozaveščen socialni delavec težko spregleda vpliv družbene hierarhije na kakovost življenja, sprejete priložnosti, ki jih država ustvarja, še posebej za uresničevanje človekovih pravic depriviliranih družbenih skupin, katerim je socialno delo zavezano (Rommelspacher 2003, Zaviršek 2003). Kot odgovor na zagotavljanje enakovredne obravnave vseh skupin prebivalstva, enakovredno vključevanje in odpravo vseh vrst diskriminacije ljudi se je v socialnem delu izoblikovala antirasistična praksa (Dominelli 1995: 190). Antirasistična perspektiva v socialnem delu se zaveda tudi novih rasizmov, ki temeljijo predvsem na tako imenovani kulturni različnosti in ne sprejemljivosti drugačnih družbenih skupin, zato je pravi odgovor na zahteve sedanjega časa (Zorn 2003, Pajnik 2003).

Antirasistična teorija temelji na predpostavki, da (podobno kot teoretični kritične diskurzivne analize) vodilna skupina, ki ima oblast, definira svoje vrline, svoja stališča kot večvredna ter stališča drugih skupin kot manjvredna, pri čemer je vidna dinamika nadrejenosti in podrejenosti (*ibid.*).

Preko rasizma, ki je družbeni konstrukt, se določenim biološkim in kulturnim značilnostim pripisuje negativno vrednost, medtem ko se večinski družbi pripisuje pozitivno vrednost. O tem odločajo tisti, ki so na oblasti. Politika vladajočega razreda se izraža v osebni, institucionalni in kulturni rasizmu (*ibid.*). Lena Dominelli (1995: 188) opozarja, da ohranjanje rasističnih razmerij ni le odkrito in namerno, zato se v enaki ali večji meri posveča institucionalnemu³⁹ in kulturnemu rasizmu, ki je tudi z vidika kritične diskurzivne analize pomemben.

³⁹ V smislu preprečevanja institucionalnega rasizma L. Dominelli predlaga naslednje: pridobitev delovnega mesta v organizaciji, ki ima antirasistično socialno delo kot eno izmed svojih najvišjih vrednot. V naslednji fazi

V boju proti kulturnemu rasizmu avtorica poudarja nujnost priznanja dejstva, da deprivilegirani državljani nimajo niti toliko pravic in pravnega zaledja kot polnopravni državljani, člani večinske družbe, ki ustrezajo pravilom normativnosti v družbi. Enako poudarja, da je treba priznati različnim kulturam, družbenim in marginalnim skupinam enak družbeni položaj in enakovrednost njihove kulture ter jih ne presoјati skozi etnocentristična merila. Pri tem se Dominellijeva zaveda pomena medijev, šol, politikov, ki ključno vplivajo na družbeno mnenje in način prezentacije različnih družbenih skupin v družbi. Znano je, da sodobni rasizmi⁴⁰ gradijo na nepremostljivih kulturnih razlikah med pripadniki enih in drugih družbenih skupin, kjer je kulturna raznolikost v današnjih razpravah najpogostejši argument za rasistični diskurz in opravičevanje sovraštva, zatiranja in utišanja glasov nekaterih skupin v javnem prostoru (Zorn 2003: 303). Glavni način razbijanja mitov, stereotipov in popačenih mnenj o marginalnih skupin Dominellijeva vidi v vključevanju socialnih delavcev v širši diskurz in obravnavo dnevno pomembnih tem tudi z vidika antirasistične perspektive. Če povzamemo, je socialno delo v antirasistični perspektivi zelo politično naravnano, saj je njegov cilj vplivanje na spremembo družbenih odnosov moči, omogočanje enakopravnejšega vključevanja izključenih in diskriminiranih skupin v socialno delovne akcije, pri čemer tudi mediji igrajo pomembno vlogo (Zorn 2003: 309).

pa navdušiti in pridobiti druge za iste poglede in cilje, posredovati tako, da bo organizacija konkretno vpeljala antirasistično politiko v svojo politiko delovanja, odpirati diskurz na to temo na delovnem mestu itd. (L. Dominelli, 2003: 19).

⁴⁰ Novi rasizmi so diskurzivni, kar pomeni, da se izražajo in potrjujejo v tekstu in govoru, v vsakdanjih pogovorih, okroglih mizah, intervjujih, policijskih zaslišanjih, parlamentarnih razpravah, političnih propagandah, šolskih učbenikih in tudi novinarskih prispevkih (van Dijk v Erjavec, Poler Kovačič 2007).

3. MEDIJI

Mediji imajo na družbo in družbene akterje velik vpliv. Njihova pomembna vloga je v tem, da državljanom pomagajo pri ustvarjanju kar se da realne, konkretne podobe o stvareh in svetu. Tako novinarji, raziskovalci določajo teme, o katerih se pogovarjamo, na kakšen način se pogovarjamo, kdo se pogovarja, zakaj in kdaj. Istočasno se ustvarjajo tudi bolj ali manj implicitna pravila, o čem se ne govori, katerih temam se ne posveča oz. se jih zapostavlja. Ustvarja se vtis, da tisto, kar ni v medijih, ni pomembno ali ni vredno razmisleka. Pajnikova pravi, da medijsko pomembna tema postane pomembna tudi za javnost in to na način, ki ga ustvarjajo isti mediji. Medijskemu določanju aktualnih diskurzivnih tem pravimo tudi »agenda setting« (več o tem v točki 4. 3.) ali lista tem, ki so v nekem obdobju pomembne in relevantne ter s posredovanjem medijev predstavljajo del »občega, javnega interesa« (2003: 87–88). Javnost se v tem procesu kaže kot pasivni sprejemnik, ki ponotranja predstavljene vsebine, namesto kot aktivni agens, ki bi odpiral alternativne teme in alternativno razmišljanje o določenih temah (Pajnik 2003a, 2003b). Na tak način mediji postajajo sredstvo za širjenje dominantnega diskurza.

Posebej problematično je poročanje medijev o marginalnih skupinah. Pogosto se namreč dogaja, da je medijski diskurz v družbi o določeni družbeni skupini predstavljen kot edini mogoč, alternativno poročanje o marginalnih skupinah pa redko. Velikokrat se istega načina interpretiranja aktualnih dogodkov nekritično poslužujejo tudi bralci, gledalci in poslušalci množičnih občil.

3.1. POLOŽAJ MARGINALNIH SKUPIN V MEDIJIH

Mojca Pajnik je pri analizi poročanja množičnih medijev o marginaliziranih družbenih skupinah ugotovila, da se pojavljajo bolj ali manj isti načini poročanja. Identificirala je štiri najpogostejše strategije, ki se jih poslužujejo, ko se o Romih, prostitutkah, uživalcih drog in drugih pripadnikih obrobni družbenih skupin razmišlja, piše, govori v medijih in drugih javnih dogodkih. Ta poročanja hote ali nehote služijo nadaljnjemu izključevanju, legitimizaciji sovražnega govora, predvsem pa portretiranju vseh, ki ne ustrezajo normativnim pravilom družbe, kot kriminalcem, nemoralnežem, brezdelnežem, nepreklicnim žrtvam itd.

To pa ne pripomore k izboljševanju njihovega položaja v družbi, dodajanju moči in omogočanju enakih možnosti, ki bi jih morali imeti kot vsi enakopravni državljani (2003: 88). Strategije poročanja so:

- Kriminalizacija in problematizacija

Analize prispevkov poročanja medijev so pokazale, da pri poročanju o marginaliziranih skupinah prevladujejo prispevki o kriminalu, nasilju in o »problemih«, ki jih te družbene skupine povzročajo. Marginalizirane skupine so velikokrat premalo tržno zanimive za medije, zato o njih pišejo samo, ko njihove težave postanejo tako velike, da povzročijo resne konflikte in ogrozijo tudi večinsko populacijo. Tako novinarji poročajo o »problematičnih narkomanih«, »nasilnih Romih« ter o »reševanju problema poulične prostitucije«. Označene skupine so potemtakem potrebne pomoči, reševanja in državne intervencije. S tem enoznačno označujejo Rome, homoseksualce, begunce, migrante, prostitutke in druge kot subjekte, ki zgolj povzročajo težave in netijo spore med ljudmi (*ibid.*: 88–89). Kriminalizacija marginalnih skupin je pogosta strategija poročanja v medijih in v ta namen zavzame tudi primerno mesto v časopisju – črno kroniko ali v primeru škandalov in rumenih medijev – naslovne strani. Ob tem so največkrat izpostavljeni pripadniki etničnih manjšin, ki se z izdatno pomočjo medijev reprezentirajo kot grožnja in problem za večinsko populacijo.

- Kolektivizacija in sovražni govor v poimenovanjih

Zelo pogosta značilnost medijskega poročanja o marginaliziranih skupinah je, da se predstavnike teh skupin redko predstavlja kot konkretne posameznike. Največkrat se o njih poroča kolektivno. Na ta način zanemarijo osebo kot posameznika, a izpostavijo družbeno skupino, ki ji pripada, s tem pa tudi vse karakteristike, ki jih osebi pripisujejo. Generalizacija služi največkrat pripenjanju predsodkov in stigem ter s tem razširjanju vrednostnih sodb, ki zadevajo to skupino. Tak način govora služi potrjevanju »normalnosti« večinske družbe in utrjevanju razlikovanja na »naše« in »vše«. Ko se npr. Romu odreka, da bi bil viden kot posameznik in ne kot pripadnik romske manjšine, se mu hkrati »pripenja« vse stereotipe, vse predsodke o tem, kakšni naj bi Romi bili. Kolektivna poimenovanja so eno izmed glavnih sredstev sovražnega govora in omogočajo izživljanje vseh mogočih frustracij, sovraštva, nestrpnosti in fobij do drugačnih, ki jih potrebujemo za vzpostavljanje lastne identitete kot

boljše od drugih. Velika razlika je namreč, ali osebo ženskega spola poimenujemo kot kurbo ali kot dekle (*ibid.*: 89–91).

- Diferenciacija v delovanju in dehumanizacija

Tretji način, preko katerega lahko dosežete razlikovanje skupine oseb od drugih, je opisovanje in navajanje praks ter načina delovanja. Ta poročanja so praviloma enostranska in sledijo potrjevanju poimenovanj, ki smo jih predstavili zgoraj.

Če so brezdomci poimenovani klateži ali žičkarji, postopači, lenuhi, iz poimenovanja razberemo tudi njihovo početje: postopanje, žicanje za denar, nadlegovanje, brezdelje, lenarjenje. Strategija diferenciacije je pravzaprav strategija utrjevanja predsodkov. Redko boste v medijih zasledili prispevek, ki bi o Romih govoril kot o pridnih delavcih, poštenih in prijaznih ljudeh. Predsodke prepoznamo kot splošne sodbe na podlagi minimalnih resničnih informacij o osebah in ljudeh. Tako npr. Romi povzročajo škodo na njivah, kradejo, se streljajo, hitro razmnožujejo, migranti so umazani, sumljivi, prenašalci nalezljivih bolezni, nevarni, žrtve trgovanja z ljudmi so naivna, mlada dekleta iz Vzhodne Evrope, ki v tujino pridejo za boljšim življenjem, a ob tem padejo v roke mafijskim združbam, ki jih ugrabijo in izkoriščajo kot spolne sužnje (*ibid.*: 91–92).

- Legitimizacija obrambnega delovanja

Pogosta oblika medijskega diskurza pri poročanju o marginaliziranih skupinah je oblika opravičevanja obrambnega delovanja, kar pomeni, da opravičuje in zagovarja ksenofobičen, sovražen govor pod krinko lastne zaščite in ogroženosti s strani neke skupine. S tem se večinska družba postavi v obrambno vlogo žrtve. V medijskih prispevkih smo velikokrat priča ogroženosti večinskega prebivalstva pred »hordami (ilegalnih) priseljencev, delavcev migrantov, ki odžirajo delo domačemu človeku, pred prostitutkami, ki motijo javni red in mir ter moralno stanje družbe itd«. Kot pravi Pajnikova, se država in večinsko »normalno« prebivalstvo postavi v vlogo žrtve (*ibid.*).

Ko govorimo o manjšinah in marginaliziranih skupinah, pogosto naletimo na diskriminatoren, nestrpen in stigmatizacijski govor, ki služi ločevanju na »naše« in »vaše«. Mediji res da niso edini, ki lahko oblikujejo javno mnenje, so pa gotovo med pomembnejšimi agensi družbe za ustvarjanje javnega mnenja, konsenza in načina govora v družbi, s tem pa imajo tudi zelo

veliko moč. V želji po ugajanju množicam se poslužujejo prevladujočih ksenofobičnih izjav ljudstva, zdravorazumarskih mnenj, pogledov in na ta način zagotavljajo svojim medijem večji odstotek odjemalcev. Vse to pa je največkrat daleč od uravnoveženega, objektivnega poročanja o stvarnosti. Pri analizi prispevkov bomo med drugim pozorni tudi na predstavljene štiri strategije poročanja medijev o pojavu trgovanja z ljudmi in akterjev, ki so v ta pojav vpleteni.

3.2. MEDIJSKO POROČANJE NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI

Na podlagi študije o poročanju slovenskih tiskanih medijev o pojavu trgovanja z ljudmi v letih od 2001 do 2003 so raziskovalci prišli do vrste ugotovitev. Med drugimi je pomembna ugotovitev študije ta, da se zelo različno interpretira trgovanje z ljudmi ter protislovno uporablja ta termin. Največkrat so trgovanje povezovali s prostitucijo ali tihotapljenjem, redkeje s prisilno prostitucijo. Trgovanje se največkrat postavlja v kontekst organiziranega kriminala in se ga povezuje s trgovanjem z orožjem, drogo, pranjem denarja itd. Predvsem rumeni mediji za opisovanje pojava trgovanja z ljudmi uporabljajo zelo »sočne« izraze kot na primer »cvetoč biznis«, »seks biznis z minimalnimi tveganji in velikim profitom« ali »ljubezenski biznis« (Zavratnik Zimic *et al.* 2005, Pajnik 2004). O pojavu se poroča ob javnih dogodkih kot npr. okroglih mizah, mednarodnih konferencah, policijskih intervencijah, poročilih, lokalnih in regionalnih politikah Evropske unije, kar kaže na enostranskost poročanja in redukcijo pojava na »policijsko zadevo« (Zavratnik Zimic *et al.* 2005: 56). Novinarji se radi poigravajo s številkami, špekulirajo, koliko Slovencev je ujetih v katero od oblik trgovanja z ljudmi.

Na sploh manjka poročanje o moških kot potencialnih žrtvah trgovanja z ljudmi. V medijih namreč največkrat poročajo o trgovanju z ljudmi kot trgovanju z ženskami. Te so bile v raziskavah največkrat predstavljene kot prostitutke. Označuje se jih za mlade, neodgovorne, naivne posameznice. Poročanje je podkrepljeno z zgodbo in slikovnim materialom. Posebno naivnost novinarji radi podkrepijo z zgodbo ali, kot bi rekla Pajnikova, uporabijo »back-up story« (2004: 67). Zelo opazno je tudi ločevanje slovenskih žensk žrtev od tujih. Zgodbe o tujih ženskah prevladujejo. Pogosto so njihove zgodbe predstavljene v ironičnem kontekstu, ob govoru o njih se uporablja veliko narekovajev, poimenuje pa se jih z »umetnicami«,

»uvoženimi umetnicami«, »plesalkami«, zelo pogosto pa tudi z »Ukrajinkami«, »Rusinjami«, »Albankami« itd.

Revije, ki poročajo o trgovanju z ljudmi, uporabljajo kvazi novinarske zgodbe, ki ne ustrezajo dejanskim razsežnostim trgovanja. Dnevni časopisi največkrat poročajo o novinarskih konferencah, okroglih mizah, akcijah policistov itd. Njihov glavni vir je največkrat policija. Članki, ki so objavljeni v rubrikah črne kronike, slikajo enostransko podobo s policisti kot heroji v boju zoper trgovanje z ljudmi in ga poenostavljajo na akcije in operacije policistov. Policisti so predstavljeni kot dobri fantje v boju proti zlu. Podrobnejši pogled daje jasnejšo sliko in kaže na to, da se pravzaprav ne poroča o pojavu kot takem, ampak o policiji, trgovanje z ljudmi pa je postranskega pomena.

Poročanje o trgovanju je podkrepljeno s slikovnim gradivom. Pajnikova je prepoznala štiri motive iz slikovnega gradiva, ki so najpogostejši spremljevalec novinarskih prispevkov. Prvi motiv je motiv dekleta v kratkem krilu in visokih petah z napol zakrito identiteto. Fotografije so največkrat posnete ponoči, s pridihom skrivnostnosti in z utripajočimi lučmi v ozadju. Avtomobil, na katerega se dekle ali sklanja ali se avto samo pelje mimo dekleta, je obvezni del slike. Drugi motiv je motiv žensk pred stavbami, s čemer želi fotografija poudariti slabe bivanjske pogoje. Njihovi obrazi so vedno zakriti, kar omogoča mistifikacijo. Tretji tip fotografij črpa iz motiva ženske postave v zatemnjeni sobi. Tudi ta podoba spodbuja sporočilo o usodi, o kateri je bolje ne govoriti in je bolje, da ostane skrita. Zadnji najpogostejše prepoznani motiv ponazarja žensko v spodnjem perilu ali kostumu v klubu oz. nočnemu lokalu s široko razkrečenimi nogami. Sliko pogosto spremlja kratek stavek, ki daje vedeti, da je dekle trgovana oseba (*ibid.*: 71). Kar velja izpostaviti, je dejstvo, da so na slikovnem gradivu večinoma ženske, ki so tudi sicer pogosto žrtve, vendar gotovo niso edine. Poleg tega pa je z napol zakritimi podobami, ki le delno odražajo realnost, dosežena mistifikacija.

Jurij Popov, ustanovitelj Društva Ključ in raziskovalni novinar tega pojava pri nas, že vrsto let ocenjuje, da je poročanje slovenskih medijev o trgovanju z ljudmi enoznačno, senzacionalistično in površinsko. Da je pri nas pomanjkljivo poznavanje problematike govori tudi dejstvo, da je bila do leta 2006 narejena ena sama resnejša raziskava na tem področju. Mnoge raziskave so bile sicer izpeljane, ampak po minimalnih socioloških standardih, o čemer smo že govorili (glej točko 2.3.1.). Kot največjo pomanjkljivost slovenskega novinarstva na področju trgovanja Popov vidi v nekontinuirani in ne poglobljeni študiji pojava, saj primanjkuje raziskovalnega pristopa. Kritičen je tako do akademskih del kot do

dela nevladnih organizacij, ki po njegovem mnenju ne izkoriščajo dovolj raziskovalnega potenciala in ustvarjalne energije za raziskovanje področja. Iz teh razlogov povprečen bralec, gledalec oz. poslušalec dobi vtis, da je trgovanje z ljudmi samostojen pojav, ki se v primerjavi z drugimi sploh ne razvija. Najpogostejše je povezovanje trgovanja s kriminalom in prostitucijo, kar pa je le del celotne slike. Vidik žrtve je pogosto izpuščen (2006: 120–121). Količina medijskih prispevkov je bila v preteklosti velika, vendar z zelo nizko kvaliteto in stereotipnim poročanjem. V zadnjem času se je občutno zmanjšala iz približno dvesto člankov na nekaj deset letno. Značilnost preteklega poročanja je bila po ocenah Popova: nestrokovnost, ekskluzivnost, senzacionalizem, stereotipiziranje, uporabljanje nepreverljivih podatkov, sekundarna viktimizacija itd. Tematika trgovanja z ljudmi ima mesto predvsem v rumenih in tabloidnih časopisih, z zanimivim načinom poročanja o pojavu in še bolj pestrim izborom slikovnega materiala. Popov identificira dva prevladujoča motiva za ponazoritev trgovanja z ljudmi. Prvič, barsko plesalko v visokih petah, ko pleše ob drogu, ali drugič, prostitutko, ki ob cesti pretirano naličena in v kričečih oblačilih ustavlja vozilo. To veliko pove o stereotipnemu poročanju niti ne trgovanja z ljudmi, ampak bolj prostitucije in kriminala.

Kot posebnost medijskega poročanja pri nas Popov vidi predvsem poenostavljenje, kot je bilo že zgoraj nakazano. Bralec ali poslušalec ob poročanju o trgovanju z ljudmi dobi vtis, da je to pojav, ki ga lahko zasledimo le na področju prostitucije. Tu in tam so prispevki, ki omenjajo tudi fante kot spolne sužnje, čeprav je velik del trgovanih oseb izkoriščen na drugih področjih v sivi in črni ekonomiji, v slaščičarski industriji, v prisilnem delu v rudnikih, na plantažah, za kraje in prosjačenje, kot prisilni vojaki, v gospodinjstvih itd. (*ibid.*: 122). Pogosto je tudi posploševanje, ko je mnenje ene osebe, ki na primer dela v prostituciji in se pojavi na televiziji, predstavljeno kot mnenje celotne skupine prostitutk. V primeru nekaterih najbolj razvitih primerov (npr. primer Olinke Pupik) bi bilo po strategijah poročanja medijev o marginaliziranih skupinah, ki jih je identificirala Pajnikova, mogoče prepoznati tudi strategijo legitimizacije sovražnega govora in obrambnega delovanja. V primeru smrti omenjene žrtve trgovanja z ljudmi, ki je bila predstavljena kot prostitutka, so mediji poročali predvsem o tem, kdo od političnih veljakov je bil njen klient in je potencialen kandidat za okužbe s prenosljivimi boleznimi. Moški so bili posvarjeni, naj bodo previdni in naj ne privolijo v spolni odnos brez zaščite (Popov 2006: 123).

3.3. »AGENDA SETTING« PRIORITETNA LISTA TEM

Kako je torej neka družbena in socialna tema naslovljena v javnosti, ni zanemarljivo. V povezavi s tem govorimo o medijskih in socialnih ter političnih agendah. Pogosto je tako, da če želimo doseči neko spremembo na nekem področju, moramo najprej vzbuditi zanimanje ljudi zanjo, začeti debato oz. diskurz o njej. Andreasen je ugotovil, da imajo socialne teme predvidljive faze v svojem javnem ciklu od pojavitve, naraščanja zanimanja javnosti in medijev zanje, do dejanskega ukrepanja v zvezi s predstavljeno tematiko in reševanjem na eni strani ali pa do zatona teme po določenem času na drugi strani, brez doseganja kakšnega večjega pozitivnega učinka pri publiki (Andreasen 2003: 339). Glede na to, da se tudi diplomsko delo opira na način pozicioniranja določene družbene teme (trgovanja z ljudmi) v javnosti, je predstavitev koncepta vplivanja na medijsko agendo smiselna in kasneje uporabna. Andreasen razlikuje osem faz, znotraj katerih se razvijajo in odvijajo določene družbene in socialne teme.

Prva faza je faza nepozornosti do tematike (ang. *Inattention to the problem*): O tematiki se ne govori, čeprav o njenem obstoju priča statistika in škandali, ki pomenijo občasno načenjanje teme. Vendar tema ne predstavlja zanimanja katerekoli družbene skupine, ki bi si prizadevala za njeno osvetlitev in pritegnitev medijske pozornosti.

Druga faza je faza odkritja problema (ang. *discovery of the problem*): V tej fazi razvoja določene socialne teme problem zbudi pozornost posameznikov, nekaterih družbenih skupin ter medijev, ki mislijo, da bi tema morala biti predstavljena širši javnosti.

V tretji fazi, ki jo avtor imenuje plezanje po medijski agendi (ang. *Climbing the agenda*), je pomembno, da aktivisti, ki so zagovorniki teme, najdejo točko zadostnega interesa za pritegnitev pozornosti vplivnih agensov družbe (politikov, sponzorjev, vladnih organov itd).

V četrti fazi poudarimo vidike, na katere se osredotočamo v kampanji (ang. *Outlining the choice*): Pomembno je poudariti tiste vidike problematike, preko katere jo bomo predstavljali. Zorni kot obravnave podpremo s konkretnimi dejstvi in s statistikami.

Peta faza od nas zahteva določitev konkretne akcije (ang. *Choosing courses of actions*), ki so potrebne za osvetlitev teme. Tu moramo pregledati obstoječe stanje, ugotoviti, kakšna sredstva imamo na voljo in kaj se z njimi da narediti.

Šesta faza je faza prvih konkretnih dejanj (ang. *Launching initial interventions*), ki jih pomembni posamezniki naredijo potem, ko smo pokazali na določena problematična mesta (npr. investirajo denar v obnovo ali gradnjo varne hiše za tuje delavce migrante, ki so trgovane osebe v prisilnem delu).

V sedmi fazi se vprašamo, kaj je bilo narejeno in ali mogoče ne bi bilo potrebno še kam drugam preusmerit sile (ang. *Reassessing and possibly redirecting effort*). Pri najtežjih temah bo napredek viden počasi, bo naraščal, pojemal, nazadoval, obetal itd. Na neki točki se je potrebno zaustaviti, pogledati, kaj je bilo narejeno in kaj ne ter kje glede na naša prizadevanja in cilje stojimo. Razultat tega bo morda reorientacija in prevrednotenje narejenega. Morda bo sledila drugačna strategija, morda pa tudi ne.

Osma faza je faza doseganja uspeha, poraza ali nepoznavanja oz. zanemarjanja (ang. *achieving success, failure or neglect*). Po nekajletnem prizadevanju za vzbuditev zanimanja medijev, širše javnosti in političnih funkcionarjev za povečano zanimanje za tematiko si moramo priznati in analizirati uspehe ali pa si priznati, da javnosti še vedno ni mar za določena družbena področja npr. boljši zakoni na področju zaščite trgovanih oseb v RS.

Predstavljena shema nam bo služila za analizo poročanja medijev o trgovanju z ljudmi, saj bomo preko nje poskusili določiti stanje ozaveščenosti slovenske javnosti o temi trgovanja z ljudmi in kaj lahko še naredimo, da izboljšamo sedanji položaj.

Za izboljšanje prepoznavanja tematike v medijih in širši javnosti Andreasen predlaga več metod, s katerimi lahko izboljšamo npr. poznavanja medijev in javnosti o pojavu trgovanja z ljudmi.

1. Prva metoda je izvedba javne edukacijske kampanje. Izvedba javne kampanje na določeno temo je še posebej pomembna v fazi dva, ko želimo vplivati na to, da javnost šele odkrije našo tematiko. Tako npr. se javnost ne more zavzeti za prijaznejše zakone za trgovane osebe, ki pomoč žrtvam ne bi pogojevala s sodelovanjem v policijskem postopku, preden je dobro seznanjena s problemom pogojevanja pomoči s sodelovanjem.
2. Pri fazah tri, štiri in pet (pritegnitev pozornosti, določitev zornih kotov in načrtovanj prvih dejanj) je pomembno predvsem to, kako je naš problem oz. problematika

predstavljena. Potruditi se moramo, da najdemo vidike, ki jih mediji še ne poznajo prav tako tudi javnost, so tehtni in jih je moč jasno zagovarjati.

3. Vpletenost v medijsko delo je naslednji priporočljiv način za doseganje boljšega učinka posebej v fazi štiri in pet (pregled dejstev ter določitev okvirja, preko katerega bomo naslavljali problem, ter določitev dejanj, ki naj bi sledila) Tu je pomembno, da javnosti in medijem predstavimo take podatke, ki si jih ne morejo ignorirati.
4. Predstavljene metode in vrsto drugih načinov za pritegnitev pozornosti medijev lahko posamezniki in družbene skupine uporabljajo za opozarjanje na problematiko in hkratno »plezanje po družbeni agendi«. Tudi s pomočjo predstavljenih orodij bomo analizirali prizadevanja posameznikov, civilne družbe, strokovne javnosti, nevladnih organizacij in drugih na tem področju pri nas.

3. 4. METODA KRITIČNE DISKURZIVNE ANALIZE

Ker se bomo pri analizi medijskega poročanja oprli na metodo kritične diskurzivne analize, jo bomo v naslednjem podpoglavju tudi podrobneje predstavili.

3. 4. 1. DISKURZ

Foucault razume diskurz kot nadzorovano skupino izjav z notranjimi pravili in mehanizmi, ki so mu lastne (Foucault v Kuhar 2003: 14). Pojem diskurz lahko razumemo na več načinov, saj lahko pomeni izražanje skozi govor ali pisavo, lahko pomeni pisano ali govorjeno obliko komuniciranja, formalno debato, verbalno izmenjavo mnenj na določeno temo ipd. (Vezovnik 2009, Erjavec, Poler Kovačič 2007). Lahko bi rekli, da je določen način razumevanja in izražanja svojega stališča do sveta. Lahko pa ga razumemo tudi ožje v smislu rabe jezika v odnosu do družbene, politične in kulturne stvarnosti, ki odraža določen red v družbi in posameznikovo interakcijo z okoljem (Vezovnik 2009, Erjavec, Poler Kovačič 2007, Kuhar 2003). Tako npr. v družbi prepoznamo različne vrste diskurzov: od medicinskega, znanstvenega, političnega, do medijskega. Vsak od omenjenih diskurzov je določen s specifično terminologijo, načinom preprezentacije idej, argumentacijo, s svojo logiko in predpostavkami.

Diskurzi tako organizirajo načine, na katere nek fenomen mislimo, in načine, na katere se z njim ukvarjamo. Diskurzi preko pomembnih, vplivnih ter družbeno prepoznavnih posameznikov in njihovih interesov določajo, kdo je v nekem družbenem prostoru pristojen za izrekanje sodb, mnenj, ugotovitev na določeno temo. Tako nam ponuja načine, na katere mislimo, vidimo, razumemo okvirje odnosov med posamezniki in institucijami, vrednote, norme o tem, kaj je prav, kaj narobe, kakšen naj bi bil primeren odnos do različnih družbenih skupin, kje so meje zaželenega in normalnega vedenja in delovanja. Večina teh implicitnih sugestij nam je tako samoumevna, da jih pogosto sploh ne prepoznamo. To pa ne pomeni, da ne obstajajo, niso prisotne v našem pojmovnem sistemu. Prav ta »samoumevnost« in prisotnost kot »zdrava pamet« in »zdravo razumnost« kaže na utrjenost sistema, utrjenost diskurzov. (Erjavec, Poler Kovačič 2007: 22).

Glavne lastnosti diskurza so:

- vključevanje in izključevanje, saj določa, kaj se sme reči in kaj ne sme, o čem je dovoljeno razmišljati, diskutirati, kaj je moč narediti, kaj je sprejemljivo in kaj nesprejemljivo. Moč govora o teh temah na točno določen način ni naključje, ampak je povezano z družbeno in politično močjo. Diskurz na določeno temo se vzpostavi s pomočjo izključevanja neke druge teme, ki je na meji izrekljivega. Tisto, o čemer je moč govoriti, je samo po sebi umevno in naravno ter je rezultat izključevanja neizrekljivega. Dober primer za to so tabu teme;
- diskurz prav v povezavi s funkcijo in prakso izključevanja definira in producira objekte našega vedenja, hkrati pa kot praksa oblikuje ali konstruira subjekt, na katerega se nek diskurz nanaša, in ga hkrati pozicionira. Subjekt je tako produkt diskurza, zunaj njega pa ne obstaja, saj ga določajo pravila ter konvencije, ki gredo skupaj z določenim diskurzom. Poenostavljeno bi lahko rekli, da je človek tisto, kar se govori, piše o njem. To ga določa in definira, ravno tako kot njegovo mesto v družbi. Je jezik v akciji⁴¹. Tako diskurzi niso sestavljeni samo iz jezika, ampak iz institucionalnih in organizacijskih praks;
- zelo pomembna je tudi lastnost nestalnosti diskurzov, saj so praviloma podvrženi spremembam in zato zanje vedno poteka družbeni in politični boj, o čemer bomo govorili v nadaljevanju;

⁴¹ O pomenu in rabi jezika govori prof. dr. Gabi Čačinovič.

- diskurzi so priučeni tako, kot je priučen jezik. Razumevanje sveta je mogoče le ob priučitvi in ponotranjenju pravil rabe jezika, artikulaciji, pisnemu izražanju. Ker pa je jezik neločljivo povezan z diskurzom, se hkrati z jezikom naučimo tudi diskurzivne rabe in pojmovanja stvari. Od kulturnega prostora, v katerem zrastemo, je odvisno, kakšne diskurze, vrednote, norme in poglede bomo vzeli za svoje (Erjavec, Poler Kavčič 2007, Kuhar 2003).

V zdravi demokratični družbi, kjer naj bi se uravnoteženost, transparentnost, odgovornost in celostnost medijskega poročanja zagotavljalo s tripartitnim sistemom regulacije (med državno samoregulacijo, preko medijskih svetov in kodeksov novinarskih društev ter internih kodeksov posameznih medijskih hiš) ves čas prihaja do boja za medijski prostor in s tem za možnost za udejanjanje prevladujočega diskurza (Milosavljevič 2003: 80). Mnogi so kritični posebno do posega države v medije preko ustave, zakonov, podzakonskih aktov, ki posledično tvorijo aktualno medijsko politiko. Vpliv politike na medije⁴² naj bi se izražal prav preko institucij, ki naj bi bile pristojne za regulacijo in nadzor nad mediji, ki ne morejo biti neodvisne, ampak spolitizirane in izpostavljene političnim pritiskom (Hrvatina, Petrovič 2007: 9–10). V tem smislu mediji niso nevtralni, ampak podvrženi različnim vplivom, preko lastništva, financiranja, oglaševanja ipd. Preko medijev pomembne družbene skupine z različnimi političnimi interesi skušajo vsiljevati svoje preprezentacije sveta in oblikovanje ter vzdrževanje odnosov moči, dominacije in izkoriščanja (Erjavec, Poler Kovačič 2007: 21). Znano je, da vsak družbeni red skuša vsiliti svoj sistem idej, prepričanja, znanja.

Lahko bi rekli svojo ideologijo, ki preko javne rabe jezika organizira in koordinira družbeno reprezentacijo in družbene prakse skupin in njihovih članov (*ibid.*). Fairclough in Wodak v Erjavec in Poler Kovačič (2007: 258), ključna avtorja na področju diskurza, opozarjata, da ima praksa lahko pomembne ideološke posledice: »Lahko pomaga pri produkciji in reprodukciji neenakih odnosov moči⁴³ med družbenimi razredi, ženskami in moškimi ter etničnimi/kulturnimi večinami in manjšinami, in sicer z načini reprezentacije stvari in

⁴² Diskurz in ideologija: »Znotraj diskurza so prvine ideologije med seboj povezane in vzpostavljajo odnose moči. Fairclough trdi, da diskurz kot nosilec ideologije določa mesto udeležencev v smislu vsebine, odnosa in identitete. Ti odnosi moči so določeni znotraj diskurza in so vidni v bojih za nadzor nad diskurzom kot »mehanizem za podporo moči (Erjavec, Poler Kovačič 2007: 25).«

⁴³ Hegemonija: van Dijk v svojem prispevku k razumevanju principov kritične diskurzivne analize in hegemonije med drugim zapiše: »Če je na miselnost dominantne družbe mogoče tako vplivati, da sprejmejo nadvlado in ravnanje v njenem interesu iz lastnih vzgibov potem uporabljamo termin hegemonija (1993: 255).«

pozicioniranja ljudi. Diskurz je lahko tako rasističen, seksističen ali pa skuša prikazati nekatere predpostavke (najpogostejše napačne), o kakšnih vidikih družbenega življenja kot zgolj zdravorazumske.«

3. 4. 2. RAVNI KRITIČNE DISKURZIVNE ANALIZE

Z izrazom KDA – kritična analiza diskurza – označujemo pristop k analizi teksta. Ukvarja se z oblastjo, dominacijo, hegemonijo, neenakostjo in diskurzivnimi procesi ob njihovem razglaskanju, prikrivanju, legitimiranju in reproduciranju. Njen utemeljitelj je Norman Fairclough. Njeno zanimanje je osredotočeno na subtilne pomene, s katerimi teksti in govor upravljajo z umom ter ustvarjajo konsenz (Vezovnik 2009, van Dijk 1993). Temeljna predpostavka preučevalcev javnih diskurzov je ta, da diskurzi v prvi vrsti izključujejo določene družbene subjekte. Večina diskurzivnih analiz se zato posveča načinu izključevanja obrobni družbenih skupin preko diskurza v javnosti (Vezovnik 2009: 111). Zagovorniki šole KDA poudarjajo, da so značilnosti družbeno-kulturnih procesov in kultur deloma jezikovno-diskurzivne, saj diskurzivna praksa preko različnih interpretacij tekstov pripomore h konstruiranju družbenega sveta, družbenih identitet, odnosov.

Za zagovornike kritično diskurzivnega pristopa je povezava med družbo in teksti očitna, vendar ne neposredna. Poleg tega je potrebno rabo jezika vedno analizirati v njegovem družbenem kontekstu, ki ga določa. Kontekst, v katerem se je diskurz odvijal, šele omogoča njegovo razumevanje. Pri tem diskurzi, kot že poudarjeno, konstituirajo družbeni svet. Tudi reprodukcija neenakih razmerij med oblastmi, med različnimi skupinami je posledica tega, da se v diskurz vedno vpletajo ideologije obstoječih družbenih razredov. Zato ni čudno, da so glavno področje zanimanja kritičnih diskurzivnih analitikov prav družbeni problemi in položaj deprivilegiranih, marginalnih družbenih skupin. Pri tem seveda niso politično nevtralni, ampak prej emancipirani zagovorniki interesov pozabljenih družbenih skupin.

Njihov cilj so družbene spremembe in nova prerazporeditev družbene moči, antirasistična praksa, bolj uravnotežen medijski prostor ipd. Diskurzivne analize so zato interpretativne in razlagalne (Vezovnik 2009, Erjavec in Poler Kovačič 2007, Kuhar 2003). Norman Fairclough, ki velja za očeta kritične diskurzivne analize, le to razume v odnosu med konkretno uporabo jezika in širšimi družbenimi in kulturnimi strukturami. Objavo članka na določeno temo Fairclough vidi kot diskurzivni dogodek, ki ima vpliv na diskurzivno in družbeno prakso (Fairclough 1992, Erjavec, Poler Kovačič 2007). Diskurzivni dogodek pri tem pomeni

uporabo jezika, analiziranega kot tekstovno ali govorjeno besedilo, diskurzivno prakso, ki se je ob tem zgodila, in vpliv na družbo – družbeno prakso.

3. 4. 2. 1. ZAPISANO ALI GOVORJENO BESEDILO – TEKSTUALNA RAVEN

Prva raven kritične diskurzivne analize se nanaša na pisano ali govorjeno besedilo (primarna semiotska raven), lahko pa je tudi kombinacija več semiotskih ravni besedila, kakršne poznamo preko televizije in radia. Primer kombinacije primarne in večsemiotske oblike je televizija, kjer se kombinirata jezikovna raven ter vizualna raven sporočanja. Besedilo v kontekstu kritične diskurzivne enote je družbeni prostor, v katerem se simultano odvijata dva družbena procesa: kognicija in reprezentacija sveta ter družbena interakcija (Fairclough 1992: 35). Pri analizi besedila gre predvsem za natančno jezikoslovno analizo izbranega besedila. Na prvi ravni analize skušamo natančno pregledati besedišče in slovnico besedila.

Besedišče

Pri analizi besedišča smo pozorni na samostalnike, pridevnike, glagole, prislove, saj te besedne vrste lahko nosijo konotativni⁴⁴ pomen in odražajo družbene vrednote ter sodbe. Z uporabo določenega besedišča lahko na simbolni ravni dosežemo razlikovanje med »nami« in »vami«, damo dodaten, večji, bolj dramatičen pomen ali pa ga zmanjšamo. Izbira besed torej ni naključna. Novinarji se poslužujejo tudi tvorjenja novih besed, t. i. neologizmov, ki so rezultat sprememb v družbi, npr. vzpostavitev novih ideologij, političnih sistemov. Največji pomen izbora besed v besedilu se kaže v poimenovanju akterjev. S poimenovanjem⁴⁵ družbenih akterjev se izraža njihova identifikacija z določenimi družbenimi skupinami, ki naj bi jim pripadali, hkrati pa tudi odnos pisca do njih in družbenih skupin. Na tak način poimenovanje vpliva na to, kako so subjekti videni, predstavljeni v družbi. Poimenovanja lahko izražajo diskriminatoren, slabšalen ali pa privilegiran odnos medija do akterjev (Vezovnik 2009, Erjavec, Poler Kovačič 2007, Nastran-Ule 2005).

Retorične figure

⁴⁴ Poznamo konotativne (implicitne) in denotativne (eksplicitne) pomene.

⁴⁵ Način, kako so ljudje poimenovani v novinarskem diskurzu, ima pomemben vpliv na to, kako so ljudje zaznani in upoštevani v družbi. Poimenovanje določenih družbenih akterjev določa skupino, ki mu/ji pripada, hkrati pa tudi označuje odnos med govorcem in naslovnikom. Poimenovanje vedno vključuje izbiro in z izbiro določene družbene kategorije novinarji poimenovanje vključijo v določeno kategorijo in izključijo iz drugih kategorij (Richardson v Erjavec, Poler Kovačič 2007). Glej točko 4. 1.

Pomemben način vplivanja na bralca besedila je tudi uporaba retoričnih figur, kot so npr. metafore, metonimije, sinekdohe, personifikacije, eksklamacije, ter stavčnih figur, kot so hiperbola in epifora. Glavna vloga retoričnih in stavčnih figur v besedilu naj bi bila v prevzemanju bralčeve pozornosti in poudarjanju določenih pomenov. Retorične figure so sredstvo argumentacije in prepričevanja občinstva, da prevzame piščevo stališče (Richardson v Erjavec, Poler Kovačič 2007: 64).

Slovnična analiza – skladnja

Na tej ravni smo pozorni, kako so besede povezane v posamezne zveze in stavke. Govorimo o glagolskem načinu. Ta nam pove, kako so dejanja akterjev predstavljena v besedilu: če je akter, vršilec dejanja znan in aktiven, govorimo o tvorniku, v nasprotnem primeru pa o trpniku. Uporaba ene ali druge oblike je največkrat motivirana in točno določena, odvisno od tega, kakšen odnos želimo, da bralec prevzame do akterjev, ki nastopajo v besedilu⁴⁶. Tvornik tako uporabljamo, kadar želimo pozornost usmeriti na vršilca dejanja in mu s tem pripisati odgovornost, trpnik pa takrat, ko ga hočemo zanemariti, prikriti ali pa nam ni znan.

Pri slovnični analizi smo pozorni tudi na modalnost, s katero pisec izraža svoj odnos do vsebine poročanja. To lahko stori zato, da izraža stopnjo dvoma ali gotovosti do nečesa, nejasnost, nujo, obveznost, kar lahko doseže z izborom glagola v primernem glagolskem naklonu (hodim – hodi! – bi hodil), modalnih glagolov (moči, hoteti, smeti), prislovov (najverjetneje, nedvomno, nesporno, zagotovo, morda) ter prislovnih izrazov (na srečo, na žalost, po krivici, po večini).

3. 4. 2. 2. DISKURZIVNA RAVEN

Analiza diskurzivne prakse je analiza povezave med besedilom in družbeno prakso. Vključuje proces produkcije, distribucije in interpretacije. Analiza se premakne iz tekstualne ravni na raven diskurza in družbenih pogojev produkcije in potrošnje. Zajema proces »šifriranja« pomena v medijskih besedilih s strani urednikov ter proces »dešifriranja« s strani

⁴⁶ V povezavi z uporabo glagolov v stavkih in njegovih pomenov za akterje govorimo o tranzitivnosti ali prehodnosti. Tranzitivnost namreč obravnava, kako so dejanja reprezentirana, kakšna dejanja se pojavljajo v besedilu, kdo jih izvaja in komu so storjena. Bistveno za analizo tranzitivnosti je spoznanje, da je pri produkciji besedil vedno možnih več izbir. Vedno namreč lahko variiramo udeležence, proces in okoliščine v stavku (Erjavec, Poler Kovačič 2007: 56). Tudi o tem sem posredno že pisala v točki 4.1. pod naslovom Diferenciacija v delovanju.

bralcev/gledalcev. Richardson pravi, da je na vsaki točki diskurzivne mediacije med besedilom in urednikom ter besedilom in bralcem diskurzivna praksa dvosmerna (Richardson 2007: 39 v Erjavec, Poler Kovačič). Urednik in tudi novinar vpliva na pomen besedila že v fazi produkcije teksta tako, da vpliva na izbiro zgodbe⁴⁷, navajanje določenih virov⁴⁸ ter izključevanja drugih, izbiro besed ipd. Publicistični žanr⁴⁹ vpliva na način in postopek dela, tako kolumna ali poročilo od novinarja zahtevata drugačno prakso. Tudi ideologija je v različnih besedilih različno predstavljena oz. »šifrirana«. Na ravni potrošnje je proces ravno tako dvosmeren. Besedilno sporočilo vpliva na bralčevo razumevanje in »dešifriranje«. Ne glede na želeno sporočilo, ki ga besedilo vsebuje, bralci berejo besedilo z določenim predznanjem, z izkušnjami in z določenega vidika, ki se lahko razlikuje od sporočila, ki je bilo predpostavljeno s strani urednika, novinarja. Proces šifriranja in dešifriranja zato ni enostaven proces, ker na razumevanje pomena besedila vpliva naša presoja o tem, kdo govori oz. poroča, ali verjamemo institucijam, ljudem, ki so predstavljeni kot vir informacij (Erjavec, Poler Kovačič 2007 :45-47). Poleg tega je pomembna tudi analiza oblike, saj je za ustvarjanje pomena pri bralcih ključna tudi značilnost izražanja pomembnosti določene vsebine. Pri tem so pozorni na to, kje je prispevek objavljen, stran objave, velikost naslova, slikovni material, dolžina prispevka itd. (Erjavec, Poler Kovačič :80).

3. 4. 2. 3. DRUŽBENA RAVEN

Analiza tretje dimenzije diskurzivnega dogodka je analiza družbene prakse, ki povezuje različne ravni družbene organizacije: situacijo, institucionalen kontekst, širši skupinski in družbeni kontekst. Analiza družbene prakse želi pojasniti ugotovitve na besedilni – mikro ravni s stanjem na družbeni – makro ravni. To pomeni, da v analizo vključimo trenutni

⁴⁷ Pri analizi besedila bomo pozorni tudi na to, kakšne teme in katere zgodbe so bile objavljene.

⁴⁸ Kot pišeta Erjavec in Poler Kovačič (2007: 80), ni vseeno, koga novinarji navajajo dobesedno, koga manj eksplicitno in koga sploh ne navajajo. S tem spričujejo svojo novinarsko nepristranskost, saj je za korektno poročanje potrebno navesti mnenja vseh vpletenih. Pogosto je tako, da imajo samo družbeno močni in vplivni akterji, predstavljeni kot »verodostojni viri«, možnost posredovanja svojih informacij. Hall zapiše (1980), da mediji legitimirajo in reproducirajo obstoječo nesimetrično moč tako, da reprezentirajo glas močnih kot glas zdravega razuma. Zato bi se mogli pri analizi navajanja virov vedno vprašati, kdo ima možnost predstaviti svoje mnenje v medijih, kateri mediji so prisotni, kateri odsotni, koga mediji navajajo dobesedno in koga samo posredno (Kovačič, Poler Kovačič :80).

⁴⁹ Izbira žanrske vrste in zvrsti poročanja prav tako ni naključje (*ibid.*).

situacijski kontekst, kontekst aktualnih institucionalnih praks⁵⁰, širši družbeni in kulturni kontekst, v katerem se odvija diskurz. Na tej ravni diskurzivna analiza postane kritična. Tu se vprašamo, kako je diskurz povezan in kako vpliva na reprodukcijo družbenih odnosov, še posebej na ohranjanje neenakovrednih, diskriminatornih odnosov moči. Analizo začne na besedilni ravni, preide na diskurzivno in jo zaključi na širši družbeni. (*ibid.*: 47).

⁵⁰ Za razumevanje prevladujočih medijskih diskurzov moramo tekste, vsebino pogledati v kontekstu aktualnih družbenih, političnih in institucionalnih praks, vrednot, principov po katerih funkcionirajo in filozofijo delovanja, ki jo zagovarjajo.

4. PROBLEM

Kot smo že uvodoma zapisali, mediji danes predstavljajo pomemben faktor v konstruiranju družbene realnosti. Način, kako se mediji lotevajo posameznih tem, v veliki meri določa, kako bo občinstvo teme dojemalo. Strategije medijskega poročanja so predmet vse pogostejših analiz. Prav tako je vse pogostejše natančno proučevanje načinov, kako se novinarji, uredniki in drugi lotevajo določenih tem, kam dajejo poudarke pri poročanju, na kakšen način strukturirajo prispevke, koga uporabijo kot relevantne vire itd. Trgovanje z ljudmi je ena izmed prezrtih tem v slovenskem medijskem prostoru. Najpogosteje se jo v javnosti omenja v primeru aktualnih družbenih škandalov, ki jih mediji ne morejo prezreti.

Srčika socialnega dela je boj za pravice tistih, ki v svojem imenu niso dovolj slišani, pa naj bodo to Romi, brezdomci, uživalci drog, prostitutke ali žrtve trgovanja z ljudmi. Vse prepogosto se dogaja, da tudi socialni delavci spregledamo možnosti, ki jih imamo z aktivno participacijo v javnem in medijskem svetu pri dodajanju moči in opozarjanju na probleme obrobni skupin. Delno je stanje tako tudi zato, ker je področje medijev in pojavljanje v javnosti med socialnimi delavci še vedno tabu tema. Z uporabo kritične diskurzivne metode in kritičnega branja medijskih prispevkov s področij, ki se dotikajo nas in naših uporabnikov, lahko ozavestimo prevladujoče načine podajanja socialnih tem javnosti, ozavestimo prevladujoče stereotipe, predvsem pa se zavemo medijskega portretiranja različnih družbenih akterjev ter vlog, ki jim jih pripisujejo mediji, ter s teorijo in prakso ponudimo alternativo vsemu temu. Tako metodo kritične diskurzivne analize vidimo kot dodatek k socialno delavskemu konceptu zagovorništva.

Na podlagi osebne izkušnje z delom v tujini sem se v diplomskem delu osredotočila na tematiko trgovanja in izkoriščanja ljudi. Tako je osrednje vprašanje diplomskega dela kako, kaj in na kakšen način mediji pišejo o trgovanju z ljudmi. Glavne teze diplomskega dela pa so naslednje:

- 1) Medijsko poročanje o delu pristojnih organov je predstavljeno na idealiziran način.
- 2) Pristojne državne organizacije za boj proti trgovanju z ljudmi temo trgovanja z ljudmi velikokrat poenostavijo na policijsko zadevo, zmanjšujejo njen pomen in resnost ter se

bolj kot s problematiko trgovanja ukvarjajo sami s seboj, predstavivami svojih uspešnih akcij.

- 3) Intenzivnost poročanja je odvisna od trenutnih povodov za poročanje (škandali, razkritje afer, predvolilni boji), primanjkuje pa kritičnega raziskovalnega pristopa pri obravnavi teme.
- 4) Slikovni material, ki spremlja medijske prispevke, deluje predvsem v funkciji utrjevanja stereotipnih predstav o trgovanih osebah in v medijski prostor ne prinaša ničesar novega.

5. METODOLOGIJA

5. 1. VRSTA RAZISKAVE

V raziskavi smo uporabili metodo kritične diskurzivne analize, ki je kvalitativna in opisna, saj so predmet obravnave medijski prispevki, ki tvorijo raziskovano gradivo, na nekaterih mestih pa tudi kvantitativna, saj smo za nazornejši prikaz raziskovanih vprašanj uporabili grafične prikaze.

5. 2. VIRI PODATKOV IN MERSKI INSTRUMENT

Medijske prispevke smo zbirali preko spletnega arhiva različnih medijev. Izbrali smo 9 medijev: dnevnik Delo, dnevnik Slovenske novice, tednik Sobotna priloga Dela, tednik Ona, mesečnik Mladina, dnevnik Žurnal24, spletno stran 24ur.com ter MMC – multimedijski center. Zanje smo se odločili na podlagi Nacionalne raziskave branosti za leto 2009, ki Delo in Slovenske novice uvrščata v sam vrh najbolj branih dnevnikov za leto 2010. Medijske prispevke smo potem poiskali s ključnima pojmom 'trgovina z ljudmi' in 'izkoriščanje delavcev', ju vnesli v iskalnik ter glede na svoje raziskovalno obdobje (11 mesecev, od februarja do decembra leta 2010) identificirali relevantne medijske prispevke na tematiko trgovanja z ljudmi. Identificirali smo 54 medijskih prispevkov v raziskovanem obdobju, kar se nam je zdelo dovolj za reprezentativen vzorec medijskega poročanja v letu 2010. Osredotočili smo se na tiskane in spletne medije, saj se tudi metoda, ki smo jo uporabili za okvir analize, ukvarja predvsem s tiskanimi mediji. Zasledili smo naslednje število prispevkov:

MEDIJ	ŠT. PRISPEVKOV
Delo	15
Slovenske novice	5
Dnevnik	4
Mladina	1
Sobotna priloga Dela	3
Ona	2

MMC	3
Žurnal24	11
24ur.com	10

Tabela 1: Število medijskih prispevkov glede na medij

5. 3. OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Za potrebe analize podatkov smo se poslužili kritične diskurzivne analize – KDA, katere začetnik je Norman Fairclough (1993). Značilnost te analize je, da poteka na treh ravneh: tekstovni, diskurzivni in družbeni (glej točko 4.). Namen analize je, da kritično, preko uporabe jezika, žanrskih oblik sporočanja in družbenega konteksta, v katerem se preučevani medijski dogodek pojavlja, pojasni nekatere povezave, ki lahko vplivajo na položaj družbene teme in družbenih subjektov, ki jih zadeva, v širši javnosti. V ta namen sem si postavila več raziskovalnih vprašanj, izhodišč.

- Število medijskih objav v raziskovalnem obdobju od februarja 2010 do decembra 2010.
- Število objav na izbran medij.
- Intenzivnost poročanja skozi leto in po posameznih mesecih.
- Najpogostejši razlogi, zaradi katerih se poroča o izbrani temi.
- Najpogostejše žanrske oblike ter pozicija v tiskanih ter spletnih medijih.
- Viri podatkov in oseb, ki so največkrat citirane ali navedene v medijih ob izbrani temi.
- Najpogostejše oblike trgovanja, ki se pojavljajo v medijih.
- Najpogostejši sorodni pojavi, ki jih mediji povezujejo s trgovanjem z ljudmi kot, npr. organiziran kriminal, položaj zahodnega Balkana, prostitucijo, migracije, posledice globalizacije, s katerimi se povezuje proces trgovanja z ljudmi.
- Način poimenovanja aktualnih akterjev na temo trgovanja z ljudmi (trgovcev, trgovanih oseb, strank v tem procesu).
- Način poimenovanja nevladnih organizacij, policije ostalih državnih institucij v tem kontekstu.
- Slikovni material, ki spremlja medijske objave na temo trgovanja z ljudmi.

Raziskovalna vprašanja, izhodišča smo v nadaljevanju razdelili na posamezne ravni tako, kot si sledijo znotraj KDA.

TEKSTUALNA RAVEN

- Poimenovanja akterjev v procesu trgovanja z ljudmi (trgovci, trgovane osebe in tretja stran – stranke).
- Poimenovanja nevladnih organizacij, policije in ostalih državnih inštitucij.
- Analiza slikovnega materiala, ki spremlja prispevke na temo trgovanja z ljudmi.

DISKURZIVNA RAVEN

- Najpogostejša izbrana žanrska oblika za medijske prispevke.
- Pozicija prispevkov v časopisju in spletu.
- Najpogostejše obravnavane oblike trgovanja z ljudmi v medijskih prispevkih.
- Najpogostejše uporabljeni, navedeni ali citirani viri v medijskih prispevkih na to temo.
- Število medijskih prispevkov glede na posamezen medij.

DRUŽBENA RAVEN

- Najpogostejši razlogi za poročanje o tematiki trgovanja z ljudmi.
- Intenzivnost poročanja skozi leto oz. raziskovano obdobje.
- Najpogostejši sorodni pojavi, ki se povezujejo oz. navezujejo na tematiko trgovanja z ljudmi.

Za potrebe raziskovanja smo se v veliki meri oprli na izsledke raziskovanja Pajnik (2004) na temo poročanja medijev o tematiki trgovanja z ljudmi v slovenskih tiskanih medijih med letoma 2001 in 2003. Povzetki raziskovanja so zabeleženi na različnih mestih, med drugim tudi v delu *Kje v sestavljanju: trgovanje z ljudmi v Sloveniji, iz in preko nje* (Pajnik v Zavrtanik Zimic 2005). Kot avtorica omenjenega dela se bomo poslužili metode kritične diskurzivne analize ter s tem evalvirali načine, s katerimi je trgovanje z ljudmi predstavljeno v slovenskih medijih. Pri obdelavi in analizi rezultatov nam bo v pomoč analiza poročanja slovenskih tiskanih medijev s področja marginalnih skupin iste avtorice (Pajnik 2003) ter razmišljanja Popova (2006) o poročanju medijev na temo trgovanja z ljudmi. Na podlagi prebrane literature ter posebej izpostavljenih del smo v nadaljevanju najprej določili raziskovalna vprašanja, kasneje pa še kriterije, po katerih smo razvrščali odgovore nanje.

Za raziskovanih 9 medijev smo se odločili po lastni oceni branosti določenega medija, poleg tega smo pregledali statistiko posameznih medijev glede na splošno branost in priljubljenosti med ciljno publiko. Za raziskovanje poimenovanj različnih akterjev trgovanja z ljudmi smo se odločili zato, ker menimo, da je način poimenovanja ključen v dodajanju ali odvzemanju moči družbenim akterjem, velikokrat izpričuje družbeni položaj poimenovanih oseb, razjasnjuje odnosne relacije med njimi, govori o količini moči, ki jo subjekt poseduje. Poleg tega tudi doktrina socialnega dela namenja veliko pozornosti uporabi jezika predvsem v smislu dodajanja moči, izenačevanja odnosov, vključevanja uporabnikov: »*To so pozitivne besede, ki opogumljajo, dodajajo moč, vključujejo, da bi strokovnjaki in uporabniki opustili negativne besede, ki omejujejo, izključujejo. [...] Nov opis procesa moči v socialnem delu pokaže razsežnosti sprememb.*« (Čačinovič Vogrinčič et al. 2005) Iz tega lahko ugotovimo, da imamo socialni delavci in kritični diskurzivni analitiki podobno mesto preučevanja – jezik in njegovo uporabo. Socialni delavci smo povabljeni k temu, da aktivno iščemo ustrezne jezikovne rešitve, analitiki pa preučujejo njegovo uporabo in opozarjanja na zlorabe jezika kot takega.

Za analizo slikovnega gradiva smo se odločili na podlagi dejstva, da je približno 60 odstotkov ljudi vizualnega tipa, kar pomeni, da je to prevladujoči način našega zaznavanja. Poleg tega smo mnenja, da lahko slike govorijo globlje kot besede. Pri analizi žanrov smo si pomagali z delom Mance Košir *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Omenjeno gradivo se še danes uporablja kot osnovno študijsko čtivo študentov novinarske smeri, saj poglobljeno predstavlja posamezne novinarke žanre, jih razmejuje od drugih in nas seznaja z njihovimi posebnostmi.

Pri analizi postavitve novinarskih prispevkov v medijih smo se poslužili lastne lestvice rangiranja prispevkov, glede na mesto postavitve v časopisju (rubrika, stran) ter spletu (kategorija). Tako smo medijske prispevke, ki so se pojavili v tiskanih medijih na straneh od 1 do 8, kategorizirali kot *prispevke na prvih straneh*, prispevke na straneh od 8 do 15 kot *prispevke na sredini*, ter kot *prispevke na zadnjih straneh* tiste, ki so se pojavili na straneh od 15 naprej. Spletne medije smo vključili v isto lestvico in sicer tako, da smo rubriko *slovenija* interpretirala kot prve strani, rubriko *svet* kot sredino in rubriko *kronika* kot zadnje strani. V teh treh rubrikah so se namreč pojavljali spletni prispevki na temo trgovanja z ljudmi. Vprašanje uporabe žanrov in zvrsti sporočanja zadeva diskurzivno raven KDA.

Analiza navedenih in citiranih virov sodi med ključne vidike te analize, saj z njo jasno vidimo, komu se ob poročanju, govoru in pisanju o trgovanju z ljudmi daje besedo. Na ta način se bolj subtilno določa prevlado ene družbene skupine ali ene družbene entitete nad drugo, izpostavlja samo en način interpretacije pomenov itd. Analizo virov smo opravili na treh nivojih: na nivoju civilne sfere (trgovane osebe, trgovci ali tretja stran), na nivoju vladnih, nevladnih in nadvladnih organizacij (MNZ, policija, nevladne organizacije za pomoč in zaščito žrtev ter MDS), na nadnacionalnem (na širšem evropskem področju) in svetovnem nivoju (OZN, State Department).

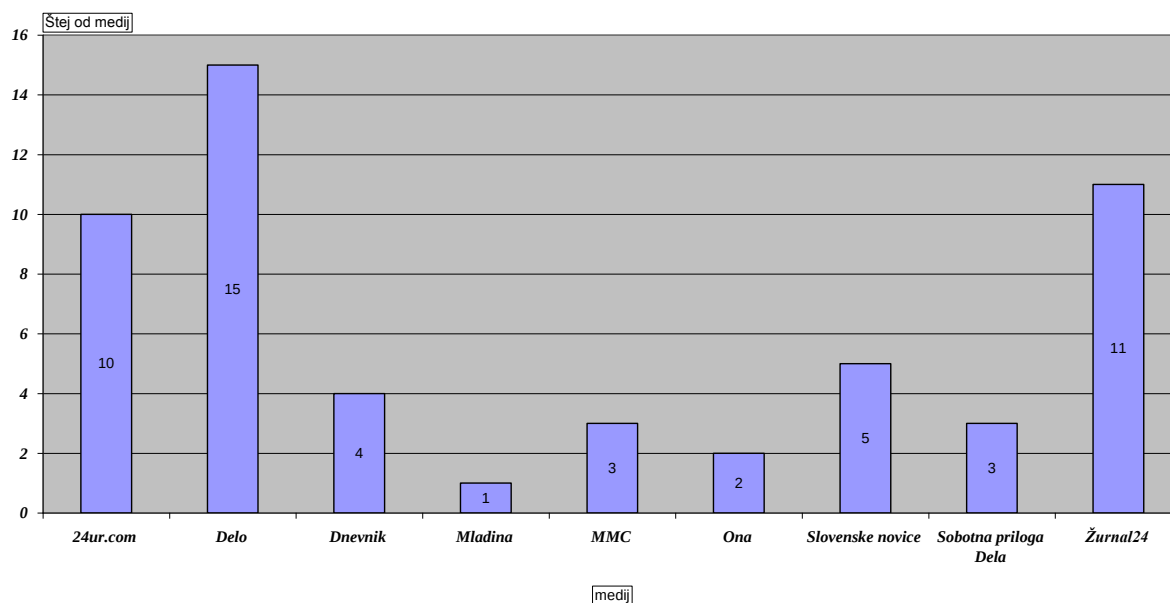
Pri kategorizaciji oblik trgovanja z ljudmi smo uporabili radikalnejšo razvrstitev medijskih prispevkov. Prispevki, ki so govorili na splošno o trgovanju z ljudmi pri nas, značilnih pojavih trgovanja, trgovanih osebah itd, zraven pa še bolj podrobno omenjali določeno obliko ali dve trgovanja z ljudmi, smo kategorizirali kot govor o *trgovanju z ljudmi na splošno*. V primerih, ko je prispevek govoril, predstavljal zgolj določeno obliko trgovanja z ljudmi, smo ta prispevek tudi na tak način kategorizirali. Na primer, ko je bilo govora o prisilnem beračenju, smo tak prispevek kategorizirali kot poročanje o *prisilnem beračenju*, ali *prisilnem delu*, ob medijskem poročanju o zavajanju prisilnih delavcih. Odvisno od tega o kateri obliki je prispevek dejansko govoril. Pri raziskovalnemu vprašanju najpogostejših razlogov za poročanje o temi trgovanja z ljudmi smo iz konkretnih navedb v besedilih prispevke razvrstili na: poročanje o delu EU institucij, delo nevladnih organizacij, poročanje o domačih in tujih aferah, poročanje ob izidih uradnih poročil na temo trgovanja z ljudmi, ob 18. oktobru, dnevu boja proti trgovanju z ljudmi, poročanje medijev o trgovanju z ljudmi zaradi migracijske krize v svetu ali drugih povodih. Pri navedbi poročanja medijskih prispevkov o sorodnih temah sem pozornost usmerjala na teme, ki so bile v prispevkih izpostavljene kot širše ozadje trgovanja, ali pa teme, ki so neposredno povezane s trgovanjem z ljudmi.

Na področju raziskovanja slikovnega gradiva na temo trgovanja z ljudmi, nekaterih fotografij (prispevkov Dela, One, Sobotne priloge in Slovenskih novic) ob podajanju zaključne analize nismo uspeli pridobiti. Ob ponovnem dostopanju do spletnega gradiva te medijske hiše, namreč nismo več imeli dostopa do arhivskih vsebin.

6. REZULTATI

6. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA MEDIJ

Graf 1: Medijski prispevki razvrščeni glede na medij

Kot je razvidno iz grafa, je bilo največ prispevkov v raziskovanem obdobju objavljenih pri časopisni hiši Delo, kar 15 časopisnih prispevkov. Temu je sledil dnevnik Žurnal24, ki je objavil 11 zgodb v povezavi s trgovanjem z ljudmi. Spletna stran 24ur.com je objavila 10 medijskih prispevkov, Slovenske novice 5, Dnevnik 4, Sobotna priloga Dela 3, ravno tako tudi MMC – spletni medijski portal. Ona je objavila 2 prispevka, Mladina pa enega.

I. TEKSTUALNA RAVEN

6. 1. 1. POIMENOVANJA TRGOVCEV, TRGOVANIH OSEB IN TRETJE STRANI

6. 1. 1. 1. Poimenovanja trgovcev

Najpogostejša poimenovanja trgovcev z ljudmi so naslednja:

- poimenovanja glede na spol : »moški«
- poimenovanja s starostjo: »39-letnica« ali »31-letnik«
- poimenovanja glede z državo izvora: »državljanica Bosne in Hercegovine«, »domačin iz Šibenika«

- poimenovanja glede na kriminalno ozadje: »obsojeni kriminalci«, »šef albanske mafijske skupine«, »člani kriminalnega podzemlja«, »kriminalna združba«
- slabšalna poimenovanja: »ljudje zavrženega značaja, in dela boječe«, »prevarant«.

6. 1. 1. 2. Poimenovanja trgovanih oseb

Najpogostejša poimenovanja so naslednja:

- poimenovanje s postavljanjem osebe v vlogo žrtve: »žrtev«, »plen«
- poimenovanje glede na državo izvora: »Američanka Harriet«, »Tanzanijka«, »Afričanki«
- poimenovanje glede na spol: »ženske«, »mlade dame«, »dekletom«
- poimenovanje s paternalistično konotacijo: »revna Čehinja«, »dekleta iz revnejših družin«, »nesrečneži«.

6. 1. 1. 3. Poimenovanja tretje strani

Najpogostejša poimenovanja so naslednja:

Tretja stran v medijskih prispevkih je zelo redko omenjena v medijskih prispevkih. Ob omenjanju pa so najpogostejša poimenovanja naslednja: »stranke«, »klienti«, »klienti iz premožnejših družin«, »gosti«, »moški«.

6. 1. 2. POIMENOVANJA NEVLADNIH TER VLADNIH ORGANIZACIJ

6. 1. 2. 1. Poimenovanja in besedne zveze, pripisane nevladnim organizacijam

V poimenovanjih je največkrat omenjeno Društvo Ključ ter predstavnica Društva Ključ Katjuša Popovič: »Katjuša Popovič iz Društva Ključ«, »V Društvu Ključ so še povedali«, »Mlada Dominikanka sedaj živi v varni hiši Društva Ključ«. Ostali dve društvi oz. organizaciji, ki tudi ponujata pomoč žrtvam trgovanja z ljudmi, sta omenjeni v zanemarljivem številu medijskih prispevkov: »Karitas tudi nudi krizno namestitev«. Na nekaj mestih so omenjene tuje organizacije za pomoč žrtvam: »eno izmed londonskih organizacij za zaščito človekovih pravic je upokojeno zdravnico prijavilo policiji«.

Omenjanja in poimenovanja nevladnih organizacij zajamejo v medijskih prispevkih veliko manjše število kot omenjanja vladnih organizacij.

6. 1. 2. 2. Poimenovanja in besedne zveze, pripisane vladnim organizacijam in policiji

Omenjanju in poimenovanju vladnih organizacij se v medijskih prispevkih daje veliko prostora. Največkrat omenjene so naslednje institucije policija, ministrstvo za notranje zadeve, prav tako tudi Vlada RS.

Najpogostejša poimenovanja so naslednja:

- glede na posamezen oddelek policije: »koprski kriminalisti«, »so ju aretirali koprski kriminalisti«
- poimenovanja policije na splošno: »policijska statistika«, »pristojni organi«, »slovenska policija«, »policisti so ugotovili«
- poimenovanja MNZ: »na ministrstvu za notranje zadeve so predstavili paket anonimnih e-prijav«««,

Najpogostejše se vladne institucije omenja in povezuje z reševanjem zapletenih policijskih akcij, z novimi naprednimi pridobitvami na področju boja proti trgovanju z ljudmi, pomembnimi domačimi in tujimi konferencami itd.

6. 1. 3. ANALIZA SLIKOVNEGA GRADIVA

V analizo smo vključili 36 fotografij, ki so vključene v prilogo k nalogi. Od 36 fotografij, ki so predstavljale slikovno gradivo ob prispevkih za trgovanje z ljudmi, jih je bilo kar 8 igranih ali improviziranih fotografij. 19 od 36 fotografij je bilo pridobljenih preko spletnih servisov iStockphoto in Shutterstocka, globalne medijske hiše hipe Reuters in Google. 5 od predstavljanih fotografij si ne lasti noben avtor.

Na 8 od 36 fotografij je upodobljen politik oz. neka politična oseba. Na 4 fotografijah od 36 je fotografiran predstavnik nevladne organizacije, ki se ukvarja s problematiko trgovanja z ljudmi. Na 15 fotografijah je upodobljena ženska, del ženskega telesa ali otrok. Na 3 od teh 15 so osebe ženskega spola ali zvezane ali drugače fizično zlorabljene. Na 7 fotografijah od teh 15 so osebe ženskega spola zelo pomanjkljivo oblečene. 2 fotografiji od teh 15 se ponovita.

Na 9 fotografijah osebe ženskega spola nosijo obleko ali kratko krilo. Na eni fotografiji je upodobljen domnevni trgovec z ljudmi. Avtorstvo nad eno fotografijo si lasti policija.

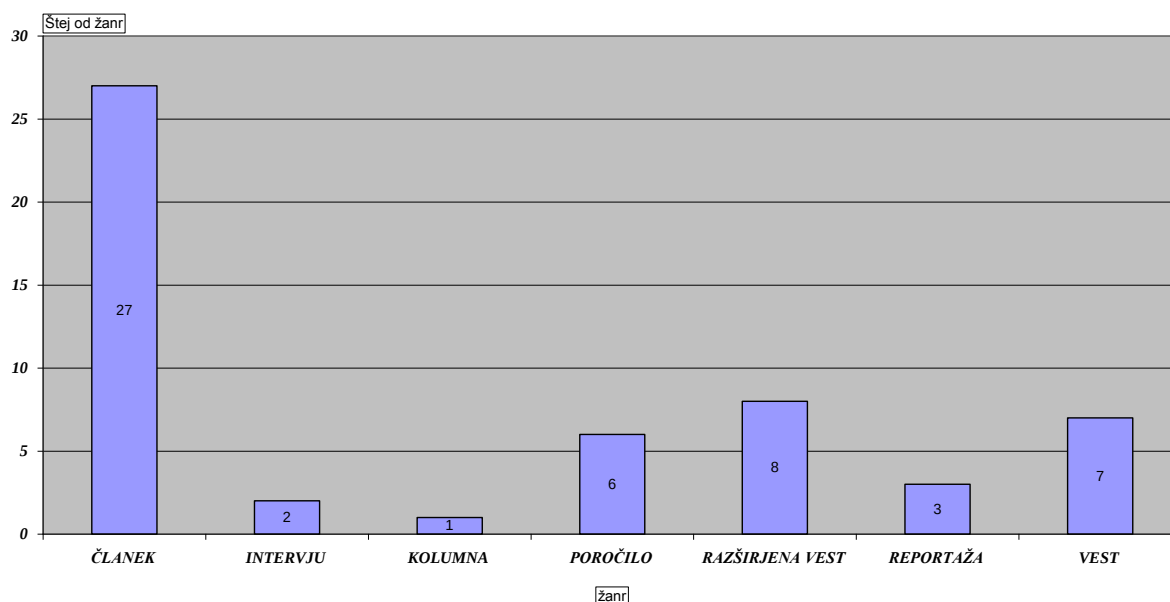
Glavni motivi v slikovnem gradivu so naslednji:

- dekle, ženska (15 primerov),
- trgovec (1 primer),
- predstavnik nevladne organizacije (4 primeri),
- slika neredov, kaosa (2 primera),
- motiv skalpelov na operacijski mizi (1 primer),
- motiv politikov (8 primerov),
- motiv pisemske ovojnice z denarjem (1 primer),
- motiv oz. fotografija avtorice prispevka (1 primer),
- motiv šolarjev (1 primer).

II. DISKURZIVNA RAVEN

6. 2. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA ŽANRSKO OBLIKO

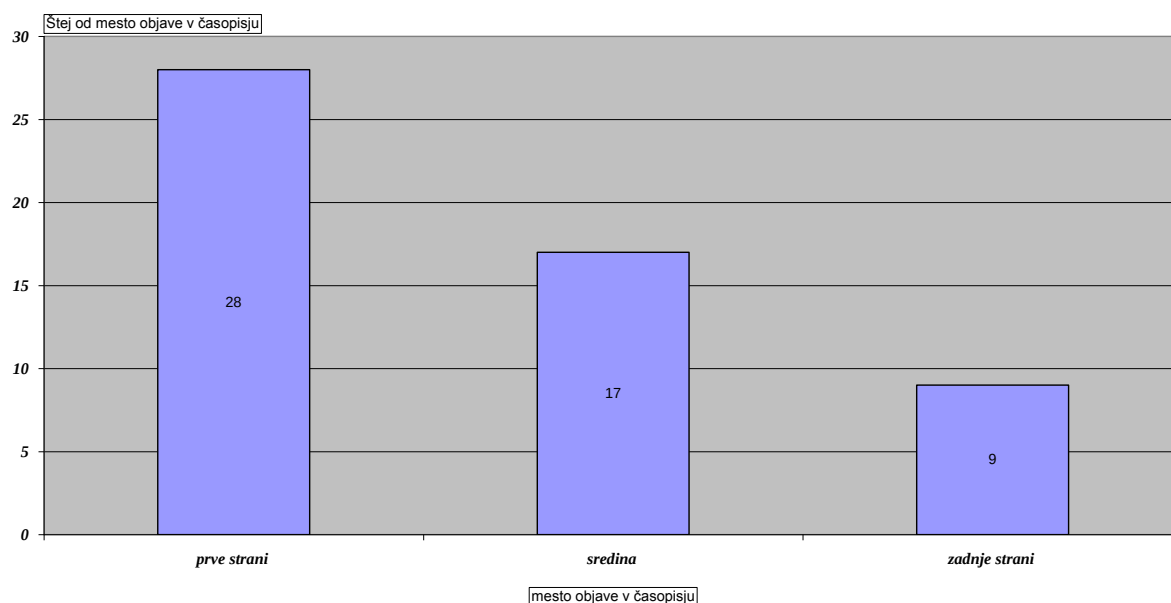
Graf 2: Razvrstitev medijskih prispevkov glede na žanrsko obliko

Članek je žanrska oblika, ki sodi v interpretativno vrsto medijskih prispevkov (Košir 1988: 87). Ta vrsta prispevka zajema najgloblje in je najbolj raziskovalno-pojasnjevalno naravnana. Takih oblik medijskih prispevkov je bilo največ, 27 od 54 medijskih prispevkov. Naslednja najpogostejše zastopana vrsta medijskega sporočanja znotraj vzorca je žanrska vrsta razširjene vesti. Takšno obliko ima 8 prispevkov. Naslednja najpogostejše zastopana žanrska oblika je vest s 7 medijskimi prispevki. Vest največkrat na kratko povzema stanje, pretekle dogodke oz. jih samo »zazna«, kot bi se izrazila M. Košir (1988). Naslednja žanrska oblika po vrsti je poročilo, ki povzema dogajanje z nekega dogodka, okrogle mize, predavanja ali zborovanja. Ta oblika se je znotraj vzorca pojavila 6-krat. Žanrska oblika reportaže je zastopana v 3 primerih in predstavlja najbolj slikovite, podrobne opise dogajanja znotraj nabora izbranih člankov. Pogovorna vrsta intervjuja je zastopana v 2 medijskih prispevkih, žanrska vrsta kolumne pa v 1 samem prispevku.

6. 2. 2. RAZVRSTITEV PRISPEVKOV GLEDE NA POZICIJO V ČASOPISJU IN SPLETU

Graf 3: Razvrstitev medijskih prispevkov glede na pozicijo v časopisju in spletu

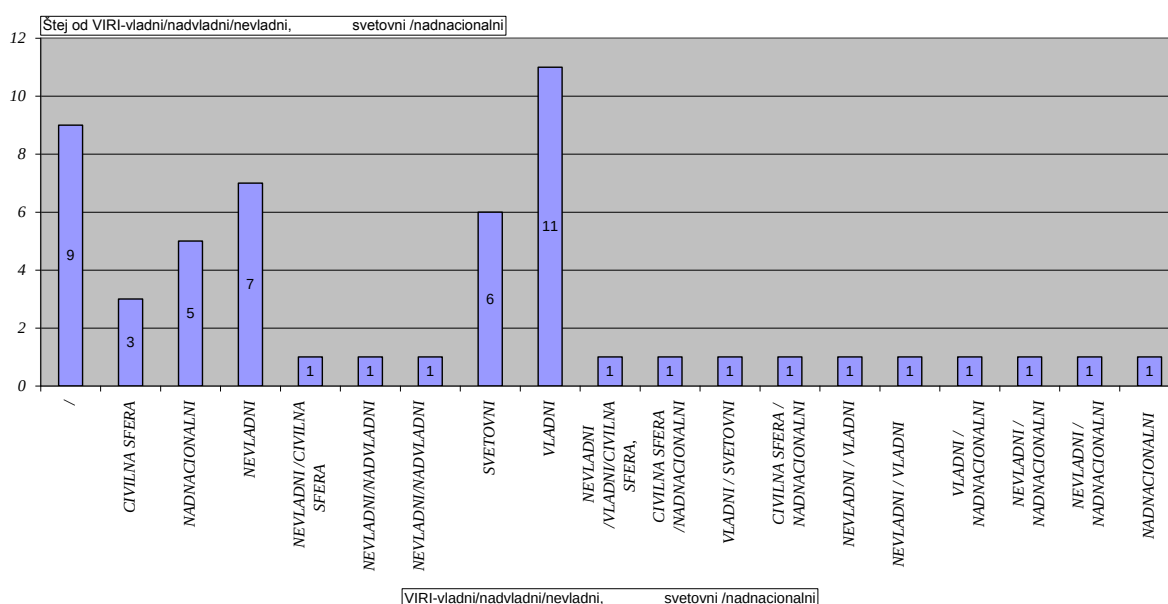

Pri raziskovanju pozicije medijskih prispevkov v časopisju in spletu smo zasnovali lastno lestvico, in sicer smo prispevke, ki so bili objavljeni na prvih straneh (to je od 1 naslovne do 8 strani časopisja), razvrstili v stolpec z imenom prve strani. Za sredino časopisja smo določili

strani od 8 do 16. Kot zadnje strani smo določili strani od 15 dalje. Pri spletnih medijih smo kot prve strani izbrali rubrike novice – Slovenija, kot sredino rubriko novice – Svet in zadnje strani rubriko novice – Kronika. Pri tem smo dobili naslednje rezultate: več kot polovica prispevkov (28) je bilo objavljenih na prvih ali začetnih straneh, 17 na sredini ter 9 na zadnjih straneh.

6. 2. 3. NAVEDBA PREVLAJUJOČIH VIROV UPORABLJENIH ZA MEDIJSKE PRISPEVKE NA TEMO TRGOVANJA Z LJUDMI

Graf 4: Medijski prispevki analizirani glede na uporabljen vir v besedilu

Glede na pregledane medijske prispevke smo zaznali 14 različnih kombinacij uporabljenih virov. Poleg tega so zanimivi naslednji rezultati.

9 prispevkov je takih, da nima podanih virov in jih avtor prispevka ne navaja, 3 medijski prispevki pa so takšni, da so osnovani na podlagi izjav žrtev oz. trgovanih oseb in ne vključujejo nobenega drugega vira. Dva primera se sklicujeta na civilne sfere, trgovane osebe ali svojce trgovanih oseb ter nadnacionalne virov tj. medresorske delovne skupine. V 6 primerih je kot vir zastopan izključno predstavnik medresorske delovne skupine ali pa je v tisku uporabljeno kot vir njihovo poročilo, navedek. V 7 medijskih prispevkih je kot vir uporabljena izjava, citat, navedek nevladnih organizacij. Najpogosteje je ta nevladna organizacija Društvo Ključ. Enajst (11) primerov se sklicuje izključno na vladno institucijo (Policija ali MNZ). V šestih (6) primerih se avtor besedila sklicuje na mednarodni ali svetovni

vir (najpogostejši State Department in ILO). V naslednjih primerih medijskih prispevkov imamo kombinacijo dveh virov, uporabljenih znotraj enega prispevka:

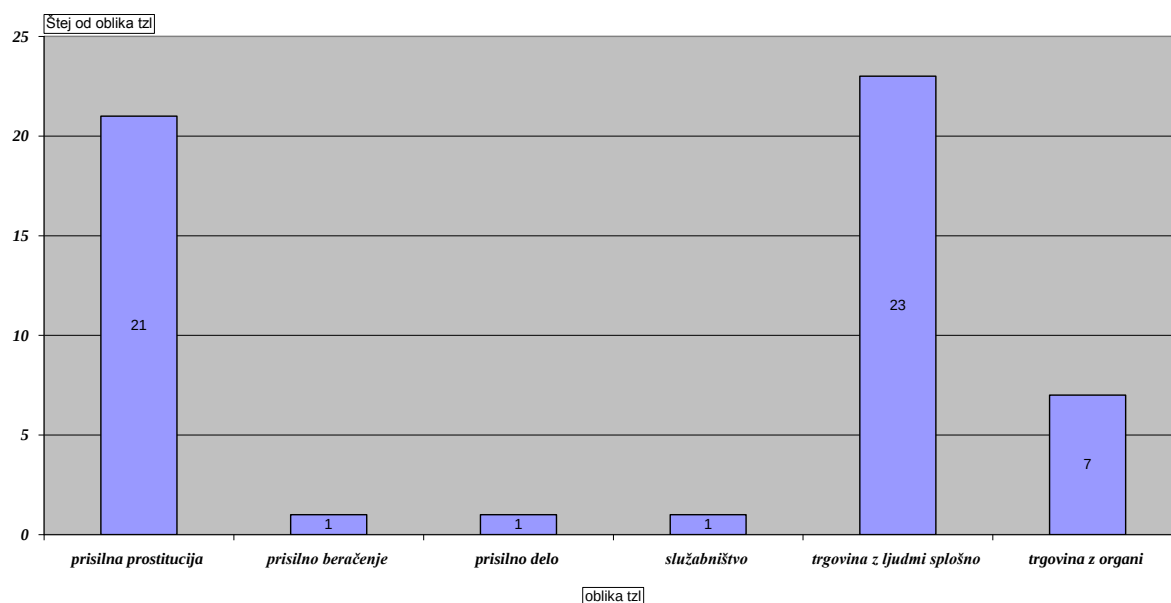
- najprej nevladnega in vladnega zastopanja,
- potem nevladnega in nadnacionalnega vira ter tudi
- nevladnega in nadvladnega, kjer nadvladni predstavlja medresorsko delovno skupino. Vsaka kombinacija se med medijskimi prispevki ponovi 2-krat.

Kombinacija vladnega in svetovnega vira se pojavi v enem prispevku, ravno tako kombinacija vladnega in nadnacionalnega vira ter nevladnega vira in civilne sfere. V enem samem prispevku se sklicujejo tako na nevladni sektor, vladni sektor, civilno sfero in nadnacionalni vir.

Skupno gledano vključujoč vseh 54 prispevkov je največkrat naveden ali citiran vladni vir (30 %), temu sledijo nevladni viri (24 %), nadnacionalni v 22 % primerov. V 17 % uporabljen vir ni naveden. V 12 % primerov se uporablja mednarodni ali svetovni vir. Civilna sfera je zastopana v 11 %.

6. 2. 4. POROČANJE MEDIJEV GLEDE NA OBLIKO TRGOVANJA Z LJUDMI

Graf 5: Medijski prispevki razvrščeni glede na obliko trgovanja z ljudmi o kateri mediji poročajo

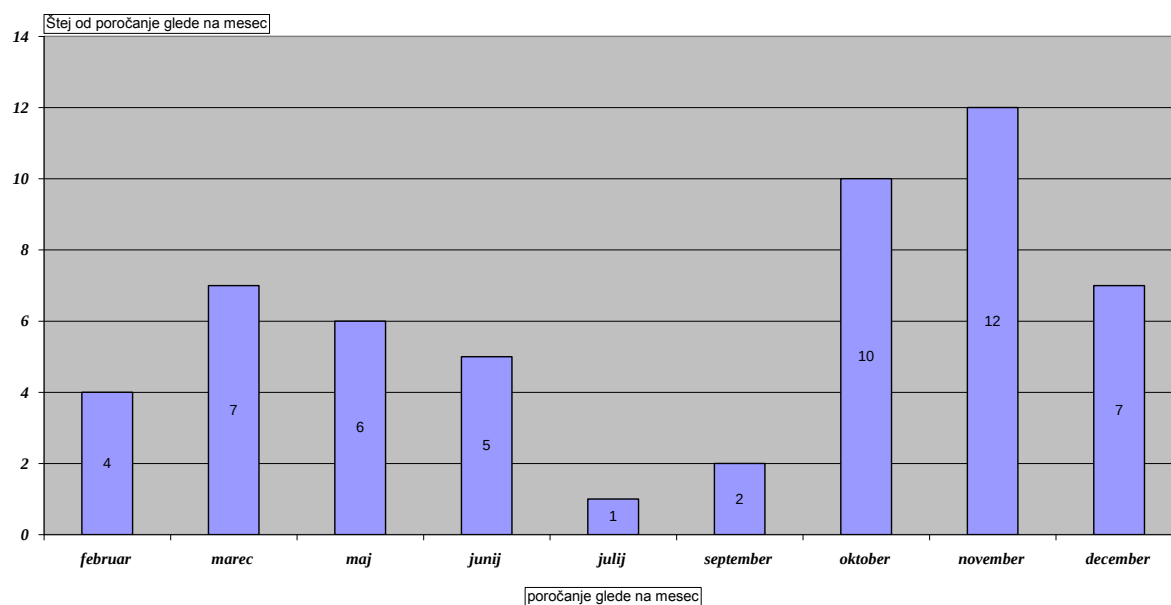

Medijski prispevki glede na vsebino in obliko trgovanja z ljudmi, o kateri se poroča, so razvrščeni na naslednji način. Daleč največ prispevkov se posveča trgovanju z ljudmi na splošno. Takih prispevkov je kar 23 od vseh 54 in govorijo v splošnem o samem pojavu, njegovih značilnostih, najpogostejših oblikah trgovanja z ljudmi ipd. Pogosto tudi povzamejo vse oblike trgovanja z ljudmi. Eno ali dve obliki bolj izpostavijo, vendar se jim ne posvečajo v podrobnosti. Naslednja najpogosteje obravnavana oblika v medijskih prispevkih je oblika trgovanja z ljudmi za namene prisilne prostitucije. Takih prispevkov je 21. O trgovanju s človeškimi organi, krvjo in tkivi govori 7 medijskih prispevkov. O obliki prisilnega dela izključno govori le en medijski prispevek, prav tako o služabništvu ter prisilnem beračenju.

III. DRUŽBENA RAVEN

6. 3. 1. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA MESEC V KATEREM SO IZŠLI

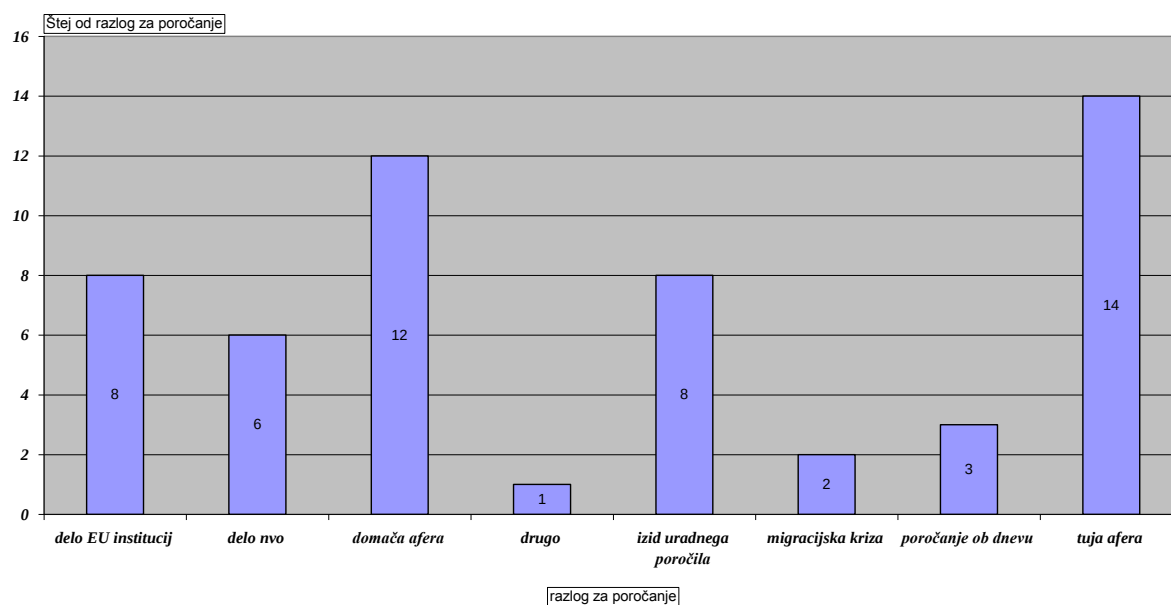
Graf 6: Medijski prispevki razvrščeni glede na intenzivnost poročanja skozi raziskovalno obdobje

Kot je razvidno iz grafa, smo se tu osredotočali na intenzivnost poročanja medijev po posameznih mesecih skozi raziskovano obdobje 11 mesecev v letu 2010. Število medijskih prispevkov o trgovanju z ljudmi iz 4 v mesecu februarju naraste na 7 v mesecu marcu ter potem pada na 6 v mesecu maju in 5 v mesecu juniju. Meseca aprila graf ne označi, saj v tistem času ni bilo prispevka na temo trgovanja z ljudmi. Mesec julij postreže z 1 samim prispevkom, medtem ko avgust tako kot april ne prinese nobene objave in zato ne predstavlja kategorije. V mesecu septembru sledita 2 prispevka, oktobra pa 10. V mesecu novembru številka naraste na 12 prispevkov. Decembra sledi upad na skupno 7 prispevkov.

6. 3. 2. NAJPOGOSTEJŠI RAZLOGI ZA POROČANJE O TEMI

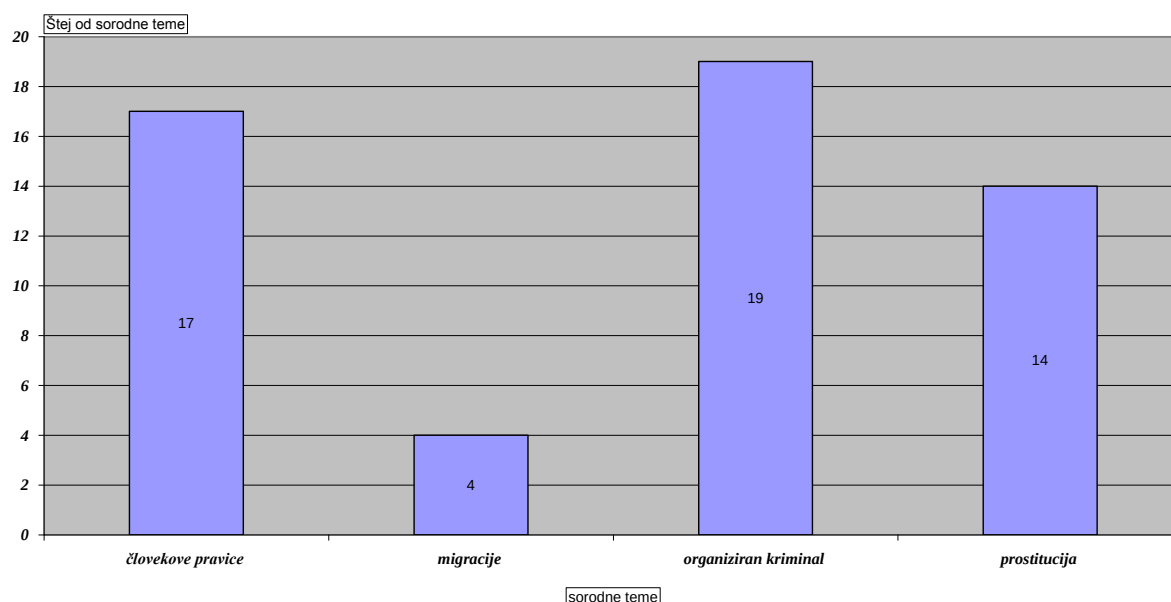
Graf 7: Medijski prispevki razvrščeni glede na razlog za poročanja o trgovanju z ljudmi

Najpogostejši razlogi za poročanje o trgovanju z ljudmi so naslednji: v 14 primerih je bil glavni razlog za poročanje o trgovanju z ljudmi razkritje tuje afere. V 12 primerih je medije k poročanju o temi napeljala domača afeta. Izid uradnega poročila in poročanje o delu EU institucij je v istem številu primerov (8) pomenilo razlog za odpiranje teme trgovanja z ljudmi. Tudi delo nevladnih organizacij je pritegnilo nekaj pozornosti medijev in bilo povod za poročanje o tematiki trgovanja z ljudmi v 6 primerih od skupno 54.

6. 3. 3. PRISPEVKI RAZVRŠČENI GLEDE NA SORODNE POJAVE O KATERIH SE POROČA

Graf 8: Sorodni pojavi o katerih se ob poročanju na temo trgovanja z ljudmi tudi govori

V tej točki smo glede na prebrane tekste raziskali še, katera tema se v prispevkih o trgovanju z ljudmi pojavlja kot sekundarna tema in v okviru katerih tem se kot podtema omenja tudi trgovanje z ljudmi. Rezultati so naslednji:

V večini primerov se trgovanje z ljudmi pojavlja v kontekstu organiziranega kriminala. Tematika organiziranega kriminala predstavlja v 19 prispevkih od 54 primarno temo. Trgovanje z ljudmi je tu podtema. 17 prispevkov ima primarno temo trgovanje z ljudmi, ki posredno načenjajo podtemo človekovih pravic. Tako na primer poročajo o »kršenju človekovih pravic«, o »zasužnjevanju tujih delavcev« ali pa o »uresničevanju človekovih pravic« itd. Redko pa medijski prispevki bolj podrobno obravnavajo tematiko človekovih pravic. Tudi tema prostitucije se, podobno kot človekove pravice, pojavlja kot podtema v medijskih prispevkih s primarno temo trgovanja z ljudmi. Tako najdemo v 14 medijskih prispevkih. Samo en medijski prispevek primarno načinja temo prostitucije in je trgovanje z ljudmi predstavljeno kot obrobna tema oz. je zgolj nakazana kot možna. Področje migracij se kot primarna ali sekundarna tema pojavlja v 4 primerih, v katerih se trgovanje z ljudmi omenja kot možno posledico migriranja.

7. RAZPRAVA

Največ medijskih prispevkov je bilo napisanih pri časopisni hiši Delo, in sicer 15 od 54, kar predstavlja 27,7 % vseh medijskih prispevkov. Medijski prispevki te časopisne hiše so sledili aktualnim dogodkom, ki so se dogajali tekom leta (aktualnim razkritjem afer, nacionalnim ter regionalnim konferencam). Primanjkljaj se kaže na področju poglobljenega in manj senzacionalističnega poročanja, kar bi lahko pomenilo tudi zgolj polnjenje strani časopisnih izdaj. Presenetila nas je velika količina prispevkov, objavljenih pri dnevniku Žurnal24. Objavili so kar 11 prispevkov v povezavi s to tematiko, kar pa po drugi strani spet ni tako zelo presenetljivo glede na to, da je *»temo zapopadel predvsem rumeni ali tabloidni tisk in se je lotil v slovenski inačici te novinarske manire.«* (Popov 2006: 121) Žurnalovi prispevki sledijo aktualnemu dogajanju, kot je poročanje ob dnevu boja proti trgovanju z ljudmi, razkritjem tujih afer, sojenju trgovcem z ljudmi itd., vendar tu lahkotnost obravnave tem ne preseneča toliko, saj je dnevnik Žurnal24 manj resen časopis. Tako se lahko strinjamo s stališči Popova (*ibid.*: 120), ki pravi, da je opazovanje medijske prezentacije trgovanja z ljudmi mogoča bolj ali manj le preko tiskanih in spletnih medijev, saj se ostali mediji (TV, radio, alternativni mediji) s tem ne ukvarjajo.

Podobne zaključke, lahko potegnem za poročanje spletne strani 24ur.com. Tu pozitivno presenetijo prispevki na temo afere trgovanja z organi na Kosovu. Ti prispevki so bolj »dodelani«, vsebujejo več različnih virov in nekoliko predstavijo tudi ozadje situacije na Kosovu. Izkaže se, da so tržno bolj zanimivi primeri javnega diskreditiranja političnih oseb, kar ravno tako pojasni motiv za nadgradnjo prispevkov.

Medijski prispevki MMC-ja, Slovenskih novic in Mladine ne ponujajo ničesar novega v javni prostor in diskusijo, ampak sledijo novinarskemu zakonu o aktualnosti teme. Drugačen namen bralec razbere pri branju prispevka v Oni z naslovom Iščem sestro in mamó ter prispevku Sobotne priloge Zaton civilizacije. Prispevka presenečata s soočanju različnih strani (vladnih in nevladnih), vključita pričevanje trgovanih oseb ter osvetljujeata tematiko trgovanja z ljudmi preko sorodnega pojava migracij in tihotapstva. Namen avtorjev je predstavitev dogodkov večplastno, iz različnih zornih kotov, kar seveda pozdravljamo.

Poimenovanja trgovcev ne presenečajo, saj se novinarji poslužujejo tipičnih poimenovanj oseb s kriminalnim ozadjem. Ta poimenovanja (s kraticami ali s starostjo: »38-letnik«, »39-letnica«) so tipična poimenovanja za storilce različnih kaznivih dejanj. Pogosto je tudi označevanje z navajanjem kraja izvora oseb, ki so v postopku dokazovanja kaznivih dejanj trgovanja z ljudmi npr.: domačin iz Šibenika ali londonska zdravnica. Označevanje osumljencev na tak način služi vzdrževanju navidezne meje med »našimi« in »vašimi« ter omogoča bralcu, da se identificira z večinsko skupino. To potrjuje tezo o dihotomiji med »dobrim« in »zlim« in ustvarja iluzijo oddaljenosti problema trgovanja z ljudmi. Zanimiva so tudi slabšalna poimenovanja kot npr. »ljudje zavrženega značaja« ali »dela boječi ljudje«, kar zopet služi vzdrževanju utrjenih stereotipov in predsodkov (Pajnik 2003: 90) o trgovcih z ljudmi kot drugo- ali tretjerazrednih oseb.

Poimenovanja trgovanih oseb so za socialno delo strateškega pomena. Iz analize prebranih besedil lahko zaključimo, da je utrjen in prevladujoč način njihovega poimenovanja determinističen izraz žrtev. Na ta način osebe, ki so se znašle v procesu trgovanja, postavljamo v vlogo nemočnih bitij, namesto da bi na njih gledali kot na »preživele«, »ekspertinje iz izkušenj«, »močne posameznice«, (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2005: 7-14) ki so v hoji skozi pekel trgovanja preživele in nam s svojo izkušnjo lahko predstavijo emsko dogajanje znotraj kroga izkoriščanja in nasilja ter pomagajo pri odkrivanju trgovske mreže. Determinizem in družbena aroganca se kaže v postavljanju oseb z izkušnjo trgovanja v vlogo žrtev ob hkratnem odrekanju trgovanim osebam ustrezne psihosocialne, pravne in socialne pomoči. Smešno je, da se vidiku pomoči trgovanim osebam ne daje prav velikega pomena v medijih, sploh v oziru na to, da naj bi bila zaščita in pomoč žrtvam osrednji namen boja proti trgovanju z ljudmi (Plunet 2004: 268). Smiselno se je vprašati, zakaj se sploh borimo proti trgovanju z ljudmi, če pomoč, podpora in rehabilitacija žrtev ne šteje kot ključni element boja, oz. kakšne pogoje mediji ustvarjajo zato, da bi se položaj žrtev v družbi izboljšal. Vemo namreč, da je bilo in je še to področje pri nas zanemarjeno (*ibid.*: 269). Sedanja ureditev, ko je pomoč osebam zagotovljena le ob pogoju sodelovanja z državnimi organi ob pregonu storilcev kaznivih dejanj, najbolj odraža politično voljo na področju trgovanja z ljudmi v tem trenutku. Smo mnenja, da je treba problem ustrezne oskrbe in opolnomočenja trgovanih oseb v slovenskem prostoru na novo zastaviti s celostno obravnavo ter individualnim načrtom za

vsakega posameznika posebej. Kot prvo pa je treba prenehati odtegovati pomoč trgovanim osebam v primeru, da se ne odločijo za sodelovanje v sodnem pregonu trgovcev.

Pogosto so v prispevkih žrtve poimenovane kot »otrok«, »dekle« ali »mladoletnica. Uporaba tega izrazja pripomore k poigravanju snovalcev besedil s čustvi bralcev, saj jim daje možnost za identifikacijo z »nedolžnimi«, »zlorabljenimi«, »izkoriščanimi« otroki, ki se v svoji krhkosti ne morejo zaščititi, ampak potrebujejo pomoč odraslih za zaščito lastnih pravic. Tak način pisanja se lahko hitro realizira v diferenciaciji v delovanju in legalizaciji obrambnega delovanja (Pajnik 2003: 91), kar po našem mnenju ne vodi k izboljšanju položaja žrtev v družbi. Ob pregledu zgodovine boja proti trgovanju smo lahko opazili primer zlorabe predstavljanja trgovanih oseb kot »nedolžnih«, »zlorabljenih« punčk in deklet (glej poglavje 2.3.2.).

Poimenovanje tretje strani – odjemalcev storitev v trikotniku trgovanja (trgovci, trgovane osebe in odjemalci storitev) ponuja naslednje zaključke. Kot prvo je opaziti, da se o tej strani procesa trgovanja občutno manj poroča, zaradi česar lahko odjemalce storitev trgovanja z osebami označimo kot slepo pego našega raziskovanja in tabu temo. Diskusija na to temo gotovo še ni dovolj odprta. Poleg tega se tretjo stran najpogosteje poimenuje enoznačno, z izrazi iz prispevkov o prisilni prostituciji, tj. »stranka«, »klient«, »gost«. Primanjkuje pa govora o zaposlitvenih agencijah pri oblikah prisilnega dela delavcev migrantov kot tretje strani ali pa o direktnih delodajalcih, ki so istočasno v vlogi trgovcev in uporabnikov storitev trgovanih oseb. Tu se ne moremo izogniti opazki enostranskega poročanja medijev, ki tretje strani vzajemnega kolesja trgovanja ne vključi dovolj v svoje raziskovanje, poročanje.

Pri poimenovanju nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s področjem trgovanja z osebami, v medijskih prispevkih zasledimo le eno nevladno organizacijo, to je Društvo Ključ oz. njegova predstojnica Katjuša Popovič. Prisotnost le ene nevladne organizacije v medijih bi lahko dajala vtis, da se s trgovanjem pri nas ukvarja le ena nevladna organizacija, kar pa ne drži. K tej dilemi se bomo še vrnil pri navajanju virov. Državne institucije so v poimenovanju in poročanju medijev neprimerno bolj zastopane od nevladnih. To je dokazljivo tudi ob pregledu navedbe virov posameznih prispevkov. Te so zastopane kar v 30 % vseh virov. Najpogosteje so navajani kriminalistični oddelek policije, policija in ministrstvo za notranje zadeve. Delo

državnih organov je največkrat pospremljeno z besednimi zvezami, ki kažejo na uspešnost njihovega dela: »uspešna akcija kriminalistov«, »koprski kriminalisti so rešili iz rok zlobnežev«, »mednarodna konferenca ministrstva na notranje zadeve na Brdu«, v prispevkih pa ni zaslediti poročila o neuspešnem ali spodletelem delu policije, še manj ministrstva na področju trgovanja z osebami. Na drugi strani mediji ne prizanašajo sodiščem, problem sodnih zaostankov obravnavajo kot povsem družbeno sprejemljivo temo. Pajnikova (2004: 69) pravi, da se v primerih poročanja o delu policije želi policiste prikazati kot heroje in izpostaviti njihovo delo, med tem ko je tema trgovanja z ljudmi postranskega pomena. Do enakega zaključka je prišel tudi Popov (2006: 121), ko pravi: *»Ustvaril se je vtis, da gre za pojav, proti kateremu se je mogoče boriti samo na enem polju, vojščaki so pa tako ali tako znani – organi pregona, pri čemer se po prosti pameti misli tako ali tako samo na policijo.«* Kar potrjuje tezo o tem, da je medijsko poročanje o delu policije idealizirano.

Slikovni material, priložen medijskim prispevkom, govori sam zase in zbrani podatki ponujajo več interpretacij. Od izbranih 36 fotografij je 19 takih, ki so pridobljeni preko različnih medijskih agencij (iStockphoto, Shutterstocka, Reutersa ali Googla). To kaže na to, da časopisne hiše nimajo svojega fotografa, ki bi pokrival področje kršenja človekovih pravic, nasilja ipd. Poleg tega je 8 fotografij igranih, pri čemer je dejavnik avtentičnosti povsem zanemarljiv. Iz tega lahko sklepamo, da igrane fotografije pri bralcu vzbudijo prav nasprotni učinek od želenega večjega zanimanja za pojav trgovanja z ljudmi. Bralec namreč že ob pogledu na neavtentične fotografije dobi vtis, da se prispevek posveča napol resni temi. Ob vprašanju avtentičnosti je zelo pomembno tudi vprašanje varovanja pravice do zasebnosti vpletenih. Gotovo je na prvem mestu varovanje osebnih podatkov trgovanih oseb, vendar to ne pomeni, da imamo na voljo samo igrane, improvizirane fotografije ali pa da se morajo trgovane osebe pojavljati kot osrednji motiv na fotografijah. V primeru, da se do avtentičnih fotografij ne moremo dokopati, je po našem mnenju bolje prispevek objaviti brez slikovnega gradiva. V nasprotnem primeru prispevamo h kopičenju enakih fotografij, ki predstavljajo edini možen slikovni material ob prispevkih na temo trgovanja z ljudmi.

Na tem mestu izpostavljamo podatek, da je bilo 5 fotografij v prispevkih objavljenih brez navedbe avtorja. V času privatizacije lastnine si namreč fotografij, gradiva, patentov brez lastništva ne moremo zamišljati, česar smo se dotaknili tudi že v poglavju o globalizaciji in

njenih posledicah. V iskanju vzroka za nelastništvo si razlagamo, da fotografije na to temo niso dovolj pomembne ali tržno zanimive.

Slikovni material smo analizirali tudi z vidika prevladujočega motiva. Na 8 fotografijah je prisotna politična osebnost, kar kaže na izkoriščanje medijskega poročanja na temo trgovanja z ljudmi za osebno ter profesionalno promocijo. Zanimiv je tudi kontekst oz. povezava med fotografijami političnih osebnosti ter vsebinami medijskih prispevkov. Ti so ponavadi pozitivno naravnani in izpostavljajo kvaliteto dela osebe na fotografiji (npr. nov sklop anonimnih prijav MNZZ-a), medtem ko fotografije drugih javnih akterjev, predstavnikov nevladnih organizacij niso tako kvalitetne (oseba je izven kadra, ne gleda vanj itd.), vsebina medijskega prispevka pa ni nedvoumno pozitivna. Še bolj zanimivo pa je dejstvo, da je na kar 15 fotografijah posneta oseba ženskega spola, kar naj bi predstavljalo tipično žrtev. Zato lahko spet potrdimo tezo o stereotipnem pisanju slovenskih medijev na temo trgovanja z ljudmi, kar se odraža tudi preko slikovnega gradiva. Ta podatek potrjuje našo tezo o stereotipnem in poenostavljenem poročanju medijev na temo trgovanja z ljudmi.

Analiza žanrske vrste medijskih prispevkov je pokazala, da je daleč najbolj zastopana oblika poročanja članek, ki sodi v interpretativno zvrst (Košir 1988: 86). Ta oblika medijskega sporočanja posega najgloblje in najširše in se ukvarja z razmerji med predmeti, ki jih upoveduje (*ibid.*: 86–87). Analiza prispevkov je pokazala, da se ta oblika pojavi v polovici primerov (27 člankov), kar nas napeljuje na trditev, da članki, ki naj bi po definiciji tematiko globlje in obširneje predstavljali, in teh je več polovica vzorca, očitno niso dovolj kvalitetni, saj poročanje medijev ostaja na nezavidljivi ravni in enoznačno, kot smo že nakazali. Podrobnejša vsebinska analiza namreč pokaže, da kljub temu da je polovica prispevkov člankov, se ti ne ukvarjajo toliko s pojavom trgovanja kot takim, ne raziskujejo vzrokov zanj, se ne ukvarjajo s položajem trgovanih oseb ali z obstoječo pomanjkljivo zakonodajo za pregon storilcev kaznivih dejanj trgovanja, ampak povzemajo aktualne politične in družbene dogodke, ki se tematike širše ne dotikajo. Žanrska oblika, za katero znotraj vzorca menimo, da najgloblje predstavi problematiko trgovanja, je reportaža. Ta oblika poročanja je v 3 prispevkih vključevala poročanja dejanskih oseb žrtev tihotapljenja in trgovanja, poleg tega je dala dejanski vpogled v dogajanje, se posvečala detajlom, opisovala atmosfero in omogočila pristno sliko dejanskega stanja (*ibid.*: 77–79). Reportaža je slabše zastopana oblika v

časopisnih medijih, zato tudi ni čudno, da je bila v znotraj raziskovanega vzorca zastopana 3-krat. Bolj ali manj enakovredno so zastopane žanrske vrste: poročilo, razširjena vest in vest. Prva oblika poročila o poteku dogajanja nekega dogodka, medtem ko ga vest le zazna (*ibid.*:73). Obe obliki sta informativnega značaja in obveščata bralce o preteklih dogodkih. Poročilo kot žanrska vrsta nam je pomenila indikator o preventivnih dogodkih na temo trgovanja z ljudmi, saj so novinarji največkrat poročali o okroglih mizah, srednješolskih delavnicah. V vzorcu je bilo 6 poročil.

Rezultati pri pozicioniranju medijskih prispevkov na temo trgovanja z ljudmi so ravno tako zanimivi. Najbolj zanimiv je podatek, da je kar 28 prispevkov objavo ugledalo na prvih oz. začetnih straneh tiska ter v pomembnejših rubrikah spletnih strani. Najverjetneje je to zato, ker se pojav trgovanja z ljudmi še vedno razume kot senzacionalistično novico. To se tudi sklada z rezultati najpogostejših razlogov za poročanje o temi trgovanja z ljudmi.

Najpogostejši povod za poročanje o temi trgovanja z ljudmi so bile afere (domače in tuje), in sicer v 26 primerih. Novinarska logika sledi pravilu aktualnosti teme in razkritja afer, ki vključujejo politične osebnosti, vprašanje nasilja, ali teme, ki zadevajo spolnost, so za bralce še posebej zanimive (Petrovec 2003, Popov 2006, Košir 1988). Istočasno tega rezultata ne gre interpretirati zgolj v senzacionalistični, slabši luči. Pogostost pojavljanja tematike trgovanja z ljudmi na prvih straneh obenem pomeni tudi možnost za prodor teme na agendo družbeno pomembnih tem, kar je v svetu, ki ga deloma oblikujejo mediji s svojim poročanjem, zelo pomembno (Pajnik 2003 in Andreassen 2003). Pajnikova (2003: 88) zapiše: *»Po modelu odnosa med mediji in javnostjo, ki mu rečemo agenda setting, mediji ustvarjajo prioriteto listo tem in javnost usmerjajo k izbranim temam. Teme, ki jim mediji posvečajo pozornost, postanejo pomembne v javnem prostoru, dobijo status »občega interesa«. Javnost te teme prevzame za »svoje«, jih ponotranji oziroma ponotranji vtis, da so obče pomembne.«* To nas napeljuje k želji, da bi bilo še več objav v medijih izpostavljenih na prvih straneh tiska in spleta. Seveda način poročanja tu ni zanemarljiv, vendar lahko samo na ta način upamo, da bo tema trgovanja z ljudmi postala prioriteta tema v javnost in da jo bodo, kot pravi Pajnikova, bralci, ki so predstavniki civilne sfere, vzeli za svojo ter razumeli resnost odpiranja vprašanja trgovanja z ljudmi. To je tudi edini način, da se nivo poročanja in obravnave izboljša iz stereotipnega, »šablonskega« poročanja na bolj praktično, raziskovalno usmerjeno

novinarstvo. Do enakega zaključka pride Popov (2006: 120) v oceni stanja slovenskega novinarstva v preteklosti, ko je bilo medijskih prispevkov na temo trgovanja z ljudmi veliko več, za razliko od situacije danes, in zapiše, da pogostost medijskega poročanja vpliva na povečanje občutljivosti in vedenja družbe o pojavu. Naivno pa je misliti, da bo samo pogostost in dobra pozicioniranost medijskih prispevkov izboljšala javno poznavanje tematike trgovanja z ljudmi. Menimo, da je to samo način, preko katerega lahko sčasoma pride do izboljšanja poznavanja in poročanja o tej temi ter dviga občutljivosti pri različnih akterjih družbe do te pereče teme.

Ob pregledu virov, na katere so se pisci prispevkov sklicevali, smo prišli do naslednjih ugotovitev. Najbolj upoštevani so vladni viri, saj so navedeni in citirani v kar 30 % primerov. Če temu odstotku dodamo še 22 %, ki predstavljajo sklice nadnacionalnih virov (Evropska unija, Svet Evrope ipd.), potem ugotovimo, da ti sklici prevladujejo in ustvarjajo dominantni diskurz. Po mnenju kritičnih diskurzivnih analitikov pa uporaba določenih virov govori predvsem o tem, kdo ima na nekem področju moč in avtoriteto podajanja sodb, stališč, razmišljanj (van Dijk 1993: 254–255). V našem primeru so to državne ter širše evropske institucije. Isti avtor na tem mestu govori tudi o pogosti zlorabi moči javnih avtoritet, ki pereče teme izkoristijo v svoj prid (nabirajo politične točke in osebno promocijo ter glasove pri volivcih). Na tak način se tudi tvorijo prevladujoči diskurzi, kot npr. o tem, da »trgovanje z ljudmi v Sloveniji ni velik problem«, »žrtev praktično ni« ipd. Edina možna preventiva pred takim položajem je zagotovitev kar se da uravnoveženega medijskega poročanja in uravnovežene uporabe virov ob pripravljanju prispevkov. Le tako se lahko bralcem zagotavlja uravnovežene in kakovostne prispevke, kar za naš primer težko rečemo. Zdi se nam, da bi bilo treba poročanje nevladnih organizacij bolje vključiti. Prav tako bi morali mediji v prispevke bolje vključevati svojce trgovanih oseb ter trgovane osebe, seveda na korekten način, ki zagotavlja osebam dovolj anonimnosti in jih dodatno ne ogrozi. Ravno tako smo opazili premalo soočanja mnenj in izpostavljanja državnih, nevladnih ali širših svetovnih virov. Uporaba različnih virov bralca izobražuje, dviguje nivo kvalitete medijskega prispevka in na splošno skrbi za dvig nivoja poročanja o pojavu trgovanja z ljudmi v Sloveniji.

Na področju poročanja medijev o različnih oblika trgovanja z ljudmi lahko potrdimo sklepe raziskave Pajnik (2004: 64), da je pogosto povezovanje trgovanja z ljudmi s prisilno

prostitucijo oz. s trgovanjem z ženskami. Popov (2006: 121) pravi tudi, da je trgovanje z ljudmi v medijih zaradi načina poročanja, enoznačnega slikovnega materiala (motiv barskih plesalk, žensk v visokih petah in mini krilih) postalo »usodno povezano s prostitucijo«. Temu pritrjujejo tudi izsledki naše raziskave, saj je v izbranih medijskih prispevkih oblika prisilne prostitucije zastopana kar v 21 primerih. Nekoliko bolj pogosto je zastopana samo oblika poročanja o trgovanju z ljudmi na splošno, skupno v 23 primerih. Zaskrbljujoč je rezultat poročanja medijev o drugih oblikah trgovanja znotraj našega vzorca. Trdimo, da je občutno premalo medijskega poročanja na temo prisilnega dela, prisilnega beračenja ter služabništva, prav tako bi bilo potrebno obširneje raziskati pojav prisilnih porok, ki so se ga novinarji komajda dotaknili. Tako se lahko zopet strinjamo z oceno Popova, ki pravi, da prevladujoč način poročanja medijev ponuja izkrivljen, enodimenzionalen medijski pogled pojava, ki naj bi zadeval le prostitucijo ter organiziran kriminal (2006: 120), in hkrati potrjujemo hipotezo o enostranskosti medijskega pisanja na temo trgovanja.

Pomanjkanje interesa medijev za relevantno poročanje o socialnih temah je alarmantno posebej v primeru, če upoštevamo podatke nekaterih raziskovalcev, ki pravijo, da prisilna prostitucija pomeni le manjši del izkoriščanja in zaslužnjenja. Popov (2003: 85) povzema izsledke Mednarodne organizacije dela in ocenjuje, da je v svetu od približno 100 milijonov sužnjev približno 75 odstotkov takih, ki delajo v »*kmetijstvu, rudarstvu, sladkorni in drugih industrijah, neformalnem gospodarskem sektorju oz. sivi ekonomiji, za prisilno delo, prodajo človeških organov ter raznih oblikah dela na domu (hišne pomočnice in pomočniki, sobarice/ji, za razna hišna opravila, varovanje otrok, au pair ipd.)*«. Ostalih 25 odstotkov pa dela na področju prisilne prostitucije.

Pri pregledu intenzivnosti poročanja medijev skozi raziskovalno obdobje 11 mesecev se iz meseca v mesec kažejo odstopanja v količini objavljenih medijskih prispevkov. Tako smo v začetku leta bili priča poročanju medijev o razkritju afere s prisilno prostitucijo na Obali. V mesecu aprilu sledi zatišje, znotraj raziskovalnega vzorca ni zaslediti prispevka v tem času. Naslednja dva meseca zopet postrežeta z večjim številom objav. Poletni čas temi trgovanja z ljudmi ni bil naklonjen in poročanje medijev je tu komaj mogoče zaslediti. V zadnji četrtini leta pa tematika trgovanja z ljudmi zopet postane veliko bolj prisotna v medijih. Porast je mogoče razložiti s socialno-političnim dogajanjem v tem času, z gospodarskim

nazadovanjem, ki se je odrazilo v odpuščanju in razkritju problematike tujih delavcev v gradbeništvu, nepripravljenosti države pri reševanju eksistencialne problematike prisilnih delavcev ipd. (Suhadolc 2010: 16). Ekonomska, socialna in politična kriza je tematiki trgovanja z ljudmi »naredila uslugo« in jo postavila zelo visoko na listo pomembnih družbenih tem. Andreasen (2003: 339), ki se podrobneje ukvarja s pozicioniranjem socialnih tem v javni medijski prostor, predvidi različne stopnje v življenjskem ciklu socialne teme (glej točko 4.3.). Med drugim ob pritegnitvi pozornosti medijev in »prebitju« pragu javno pomembnih tem svetuje, da se kritično vprašamo, ali smo z našimi prizadevanji kaj dosegli (poleg pritegnitve pozornosti je pomembno tudi, ali je diskusija v javnem prostoru pripeljala do npr. strožje zakonodaje na področju zaposlovanja tujih delavcev, odprla vprašanje bivanjskih pogojev žrtev, prispevala k prepoznanju potreb na področju zaščite žrtev itd.). V omenjenem primeru opaznejših sprememb na tem področju zaenkrat ni bilo moč opaziti. Potrdimo lahko tudi zadnjo tezo, da je poročanje na temo trgovanja z ljudmi odvisno od trenutnih zunanjih povodov, primanjkuje pa kritičnega in raziskovalnega pristopa k obravnavi pojava trgovanja z ljudmi.

Med drugim ob pritegnitvi pozornosti medijev in »prebitju« pragu javno pomembnih tem, svetuje, da se kritično vprašamo ali smo z našimi prizadevanji kaj dosegli (poleg pritegnitve pozornosti je pomembno tudi ali je diskusija v javnem prostoru pripeljala do npr. rigoroznejše zakonodaje na področju zaposlovanja tujih delavcev, odprla vprašanje bivanjskih pogojev žrtev, prispevala k prepoznanju potreb na področju zaščite žrtev itd.).

V omenjenem primeru opaznejših sprememb na tem področju zaenkrat ni bilo moč opaziti.

Pri pregledu razlogov in povodov za poročanje o pojavu trgovanja z ljudmi se pokaže, da je v 26 primerih povod za medijsko poročanje tuja ali domača afera. To še enkrat potrjuje našo hipotezo, ki pravi, da so glavni povodi za poročanje o trgovanju z ljudmi trenutne narave, kar nekaj (8) pa je tudi primerov, ko medijski prispevki poročajo o delu evropskih institucij (tu so vključeni prispevki o delu vladnih institucij) ter ob izidu uradnih poročil različnih organizacij. Povod za poročanje o trgovanju z ljudmi je bilo v šestih primerih tudi delo nevladnih organizacij (okrogle mize, preventivne delavnice za srednješolce). V 3 primerih je povod za diskusijo o trgovanju z ljudmi predstavljala trenutna migracijska kriza. Na tem mestu se je

potrebno vprašati, v kolikšni meri je bil cilj novinarja in tudi urednika dejansko poročanje o pojavu trgovanja in v kolikšni meri propaganda npr. vladnih institucij.

Povod za poročanje o trgovanju z ljudmi je bilo v šestih primerih tudi delo nevladnih organizacij (okrogle mize, preventivne delavnice za srednješolce). V 3 primerih je povod za diskusijo o trgovanju z ljudmi predstavljala trenutna migracijska kriza.

Na tem mestu se je potrebno vprašati v kolikšni meri je bil cilj novinarja in tudi urednika dejansko poročanje o pojavu trgovanja in v kolikšni meri propaganda npr. vladnih institucij.

V zadnji točki analiziramo poročanje medijev z vidika sorodnih tem, ki jih pisci medijskih prispevkov še odpirajo ob diskusiji na temo trgovanja z ljudmi. Tako v primarnem kot sekundarnem pomenu. Analiza je pokazala, da je ob poročanju o trgovanju z ljudmi veliko govora tudi o organiziranem kriminalu, kar smo že omenjali. Pajnikova (2003: 64) je v svoji raziskavi zapisala, da se pojav trgovanja z ljudmi največkrat povezuje s kriminalnimi aktivnostmi ter s širšim globalnim kontekstom. Prvi del povedi lahko na podlagi izvedene analize potrdimo, medtem ko se ugotovitev v drugem delu nikakor ne sklada z izsledki naše raziskave. Prav nasprotno, opaziti je velikansko pomanjkanje vključevanja širšega globalnega konteksta v poročanje na temo trgovanja. Trdimo lahko, da diskusije na temo vpliva in delovanja globalnega trga, globalnih zakonitosti na pojav trgovanja v medijih ni. Tudi v poročanju na temo migracij pomembni vidik globalizacije manjka. Izhajamo namreč iz predpostavke, da na nastanek pojava trgovanja z ljudmi v veliki meri vpliva tudi pojav globalnega trga, ki povečuje neenakosti, večja razlike med ljudmi ter zaostreuje življenjske pogoje večine prebivalcev na tem planetu (Leskošek 2003: 245).

Kot drugo najpogostejšo temo, ki posredno spremlja poročanje na temo trgovanja z ljudmi, smo prepoznali temo človekovih pravic. Ta se največkrat pojavlja v smislu kršenja pravic delavcev, tujcev, prisilnih delavcev, v smislu zaslužnjevanja. Rezultat nas ni presenetil, saj se tema spoštovanja in ohranjanja osnovnih človekovih pravic v kontekstu trgovanja ponuja sama. Ne glede na to pa se nam zdi, da tudi ta vidik ni dovolj dobro predstavljen v medijih. Govora o človekovih pravicah je v večini primerov zgolj v navedenih povezavah, premalo pa se povezuje s kazensko odgovornostjo ob kršenju človekovih pravic. Poleg tega je vidik žrtv oz. trgovanih oseb zanemarjen, saj se ga, razen stereotipnega poročanja o žrtvah, v večini primerov ne pojasnjuje. Pogosto prisoten je tudi kontekst prostitucije, o čemer smo že

zapisali, da je prevladujoč način predstavljanja trgovanja z ljudmi, saj je veliko tudi dejanskih prispevkov na temo prisilne prostitucije. Še enkrat lahko poudarimo ugotovitev, da so prispevki, ki omenjajo tudi druge oblike izkoriščanja in trgovanja z ljudmi, preredki, »sploh glede na dejstvo, da je večina žrtev trgovine z ljudmi izrabljenih na drugih področjih.« (Popov 2006: 122) Sklepamo, da je pogostost poročanja medijev o tej obliki trgovanja tako velika tudi zaradi tematike spolnosti, ki je v naši družbi še vedno tabu tema.

8. SKLEPI

- Temo trgovanja z ljudmi obravnava predvsem rumeni ali tabloidni tisk v slovenskem medijskem prostoru.
- Poimenovanje trgovanih oseb je enoznačno, deterministično.
- V medijih so kot žrtve trgovanja predstavljene predvsem osebe ženskega spola.
- Vlogo trgovcev se pripisuje skoraj izključno moškemu spolu.
- Vlogi strank v procesu trgovanja se ne posveča veliko pozornosti.
- Slikovno gradivo na temo trgovanja z ljudmi je enoznačno, dvoumno, neizvirno in ne dodaja dodane vrednosti besedilu.
- Resnejši tisk obravnava temo trgovanja posredno, kot podtemo drugih tem.
- Medijski prispevki trgovanja z ljudmi so pozicionirani na prvih straneh časopisnih in spletnih strani, kar bolj kot o pomembnosti teme (»agenda setting«) govori o senzacionalistični obravnavi teme.
- Povodi za poročanje izvirajo iz trenutnih dogodkov, aktualnih afer.
- V diskusiji na temo trgovanja z ljudmi primanjkuje govora o širših vzrokih pojava trgovanja (revščina, socialna izključenost, migracije, globalna neenakost).
- Primarni vir medijev so vladne inštitucije.
- V medijih primanjkuje govora o drugih oblikah trgovanja z ljudmi poleg prisilne prostitucije.
- Izkoriščanje tujih delavcev se kaže kot slepa pega slovenskega novinarstva in slovenske družbe.
- Intenzivnost poročanja je odvisna od razkritja afer, primanjkuje pa raziskovalnega kritičnega pristopa, ki bi bil neodvisen od zunanjih povodov.

8. 1. PREDLOGI

- Potrebno bi bilo tematiko trgovanja na novo zastaviti, redefinirati.
- Nevladne organizacije se morajo za prevrednotenje dojemanja pojava trgovanja z ljudmi bolj potruditi, stremeti k temu, da se v izjavah za medije ne podaja le stereotipnih, že tolikokrat slišanih tez na temo trgovanja z ljudmi.
- Potrebno bi bilo ustanoviti iniciativo, ki bi si prizadevala za dvig problematike trgovanja z ljudmi na nivo, ki bi segel dlje od tabloidnega in rumenega poročanja.
- Skrb vseh bi moralo biti opozarjanje na kršenje pravic tistih, ki trenutno niso videni v polju trgovanja z ljudmi (prisilni delavci na gradbiščih, sezonski delavci, prisilni berači, tihotapljene osebe, osebe, prisiljene v zakonske zveze).
- Na nacionalnem nivoju bi bilo potrebno uvesti sistematično zbiranje podatkov javnega značaja, kjer bi novinarji in vsi drugi akterji lahko črpali in razpolagali z verodostojnimi podatki, ki zadevajo pojav trgovanja z ljudmi pri nas.
- Na vseh nevladnih ter nadvladnih (MDS) organizacijah bi bilo učinkovito vpeljati mesto PR managerja, ki bi skrbel za kontinuirano in strokovno podajanje izjav na temo trgovanja.
- Na nadnacionalni ravni bi bilo potrebno vzpostaviti sodelovanje z drugimi državami, da bi izboljšali izmenjavo podatkov, pomoč žrtvam, pregon storilcev kaznivih dejanj in se od drugih pomembnih družbenih akterjev učili komuniciranja z javnostmi ob poročanju o trgovaju z ljudmi.

9. VIRI in LITERATURA

1. Andreasen, A., Kotler, P.(2003), *Strategic marketing for non-profit organizations*. Upper Sadle River: Pearson Educations.
2. Bade, J., Klaus. (2005), *Evropa v gibanju*. Ljubljana: Založba Cf*.
3. Bezjak, S., Babor, M., Turnšek Hančič M. (2010), *Državljanstvo v novi dobi. Globalne neenakosti*.
http://www.drzavljanska-vzgoja.org/Portals/0/Dokumenti/Globalna_neenakost.pdf, (14.3. 2011).
4. Cukut Krilič, S. (2007), *Spol in migracije*. Ljubljana: Založba ZARC.
5. Center for the study of Civil War at PRIO. UCDP/PRIO *Armed Conflict Dataset v 4-2009*. <http://www.prio.no/CSCW/Datasets/Armed-Conflict/UCDP-PRIO/>, (15.3.2011).
6. Čurin, S. (2006). Trgovina z ljudmi-mednarodne aktivnosti in umeščenost problematike v slovenskem prostoru. *Uveljavljanje mednarodnopravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (9-34).
7. Davies J. B., Sandström, S., Shorrocks, A. in Wolff Edward N. (2008), *The World Distribution of Household Wealth*. Discussion Paper no. 2008/03. United nations University, UNO World Institute for Development Economics research (UNO – WIDER).
http://www.wider.unu.edu/publications/working_papers/discussion_papers/2008/en_GB/discussionpapers_2008/, (15.3.2011).
8. Dekić, S. (2004), *Trafficking in Woman: Manual for Journalists*. Beograd: Astra.
De Vries, P. (2004), *An Image of Sexual Danger: Prostitution, the White Slave*

- and the Political Campaign Against Woman Trafficking in Historical Perspective. V: Zavratnik Zimic, S. (ur.), *Women and trafficking*. Ljubljana: Mirovni inštitut (21- 28).
9. Dominelli, L. (1995), Antirasistične perspektive v evropskem socialnem delu. *Socialno delo*, 34, 3, 181- 193.
 10. Dowling, S., Moreton, K., Wright, L. (2007), *Trafficking for the purpose of labour exploitation: a literature review*.
[Http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/rdsolr1007.pdf](http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs07/rdsolr1007.pdf), (10. 3. 2011).
 11. Dobovšek, B., Kranjc, M. (2006), Problematika preiskovanja trgovine z ljudmi. V: Čurin, S. (ur.), *Uveljavljanje mednarodnopravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (53-94).
 12. Državljanstvo v novi dobi. Strokovna gradiva. Gradiva za učitelje. Globalne neenakosti.
[Http://www.drzavlanska-vzgoja.org/Portals/0/Dokumenti/Globalna_neenakost.pdf](http://www.drzavlanska-vzgoja.org/Portals/0/Dokumenti/Globalna_neenakost.pdf), (31.3.2011).
 13. Erjavec, K., Poler Kovačič, K. (2007), *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 14. Fairclough, N. (1992), *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
 15. Stiftung, F. E. *Die weltweite Verteilung des Pro - Kopf - Einkommens*.
<http://www.fes-onlineakademie.de/download.php?d=vierklassenwelt.pdf>, (14. 3. 2011).
 16. Geyer, R. (2009), *Armut – hier und weltweit*. Themenblätter im Unterricht, št. 77. Bundeszentrale für politische Bildung. [Http://www.bpb.de/files/Sl438F.pdf](http://www.bpb.de/files/Sl438F.pdf), (10.3.2011).

17. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2005), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebne stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
18. Hrvatin, S., Petrovič, B. (2008), *You call this a media market? The role of State in the Media Sector in Slovenia*. Ljubljana: Mirovni Inštitut.
19. Hurrell, A., Woods, N. (1995), Globalisation and Inequality. *Millenium*, 24, 3: 4, 447–470.
20. Košir, M. (1988). *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
21. Kuhar, R. (2003), *Medijske podobe homoseksualnosti: Analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 -2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
22. Kukolj, A.(2005), *Trgovina z ljudmi*.
[Http://www.gla.ac.uk/rq/sproso22.htm](http://www.gla.ac.uk/rq/sproso22.htm), (23.2. 2009).
23. Društvo Ključ. (2009), *Naše delo/projekti*.
[Http://www.drustvo-kljuc.si/nase-deloprojekti](http://www.drustvo-kljuc.si/nase-deloprojekti), (28.3.2010).
24. Društvo Ključ. (2009), *Vizija in poslanstvo*.
[Http://www.drustvo-kljuc.si/vizija-inposlanstvo](http://www.drustvo-kljuc.si/vizija-inposlanstvo), (3.3.2011).
25. Društvo Ključ. *Vsebinsko poročilo društva Ključ za leto 2008*.
[Http://www.drustvo-kljuc.si/files/Vsebinsko%20porocilo%202008.pdf](http://www.drustvo-kljuc.si/files/Vsebinsko%20porocilo%202008.pdf),
(31. 08. 2009).

26. Lang, A. (2006), Spremembe kazenske zakonodaje, ki bodo potrebne zaradi določb Konvencije Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovanju z ljudmi. V: Čurin, S. (ur.), *Uveljavljanje mednarodnopravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*, 35–42. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republika Slovenije. (35-42).
27. Leskovšek, V. (1995), Socialno delo ni politično- (ali pač?). *Socialno delo*, 34, 4, 195-201.
28. (2005), Globalne neenakosti. *Socialno delo*, 44, 4-5, 241-249.
29. Milosavljević, M. (2003), Moč in odgovornost - množični mediji in novinarstvo med popolno svobodo in odgovorno svobodo. *Socialno delo*, 42, 2 : 79-85.
30. Mesić, H. in Kukolj, A. (2006), (Re) integracijski program za žrtve trgovine z ljudmi. V: Čurin, S. (ur.), *Uveljavljanje mednarodnopravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (149-156).
31. Mullard, M. (2004), *The Politics of Globalisation and Polarisation*. Cheltenham in Northampton: Edward Elgar Publishing.
32. Nastran Ule, M. (2005), *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: Blistik d.o.o.
33. Peršolja, T. (2006), Boj proti trgovini z ljudmi. V: Čurin, S. (ur.), *Uveljavljanje mednarodno pravnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (47-52).
34. Pajnik, M. in Kavčič, U. (2007), *Vzpostavitev in spremljanje mednarodno primerljivih kazalcev o trgovini z ljudmi*. http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/MI_Porocilo.pdf, (15.01. 2011).

35. Pajnik, M.(2008), *Prostitucija in trgovanje z ljudmi: Perspektive spola, dela in migracij*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
36. (2004), *Trafficked Women in Media Representation*. V: Zavratnik Zimic, S. (ur.), *Women and trafficking*. Ljubljana: Mirovni inštitut (63-72).
37. (2003), Poročanje medijev o marginalnih skupinah. *Socialno delo*, 42, 2 : 87-93.
38. (2003), Utopije javnih medijev: k potencialnom alternativnih medijev. *Časopis za kritiko znanosti*, 34, 226, 170-181.
39. Petrovec, D. (2003), Mediji in nasilje. *Obseg in vpliv nasilja v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni Inštitut.
40. (2003), Govorica nasilja v govoru o nasilju. *Socialno delo*, 42, 2 : 67-77.
41. Plunet, C. (2004), Trgovina z ljudmi: uvod v glavne dokumente. V: Zagorac, D. (ur.), *Človekove pravice žensk: Uvodna pojasnila in dokumenti*. Ljubljana: Društvo Amnesty International Slovenije: Mirovni inštitut (247-274).
42. Popov, J. (2002), *Kaos globalizacije ali somrak civilizacije*. Ljubljana: Društvo Ključ – Center za boj proti trgovini z ljudmi.
43. (2003), Orožje, mamila, belo blago. Trgovine z ljudmi. *Primorska srečanja-Revija za družboslovje in kulturo*. 27, 264-265: 83-123.
44. (2006), Vloga medijev. V: Čurin, S. (ur.), *Uveljavljanje mednarodnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve (117-128).

45. (2008), *Prostitucija : priročnik za prostitute-ke, stranke in moraliste-ke*. Maribor: Pivec.

46. Portal Evropske Unije. *Informacije o EU*.
http://europa.eu/about-eu/countries/index_sl.htm, (30.3.2011).

47. Portal Evropske Unije. *Institucije in drugi organi EU*.
http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_sl.htm, (13.4.2011).

48. Rommelspacher, B. (2003), Socialno delo in človekove pravice. *Socialno delo* 42, 4-5, 205-208.

49. Slovenska Karitas. *Programi pomoči*. http://www.karitas.si/programi_pomoci/index.php#trgovina, (19. 2. 2011).

50. Slovenska Karitas. *Mreža pomoči*. Naloge.
<http://www.karitas.si/predstavitev/naloge.php>, (20. 2. 2011).

51. Suhadolc, Š. (2010). Slovenija, dom nevidnih delavcev. *Tribuna*, maj, 16-18.

52. Šalamon, Srečko. (2006), *Trgovci z ljudmi in oblike novačenja žensk*.
 V: Čurin, S.(ur.), *Uveljavljanje mednarodnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (95-116).

53. van Dijk, T. A. (1993), Principles of critical discourse analysis. *Discourse and society*. April, vol. 4, no. 2, 249- 283.

54. Vlada Republike Slovenije. *Poročilo o delu Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009*.
http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/trgovina/Porocilo_THB_2009_cisto.pdf, (15.02.2011).

55. Vlada Republike Slovenije. Medresorska delovna skupina. *Več o MDS in njenem delovanju*. [Http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/koordinacija_v_sloveniji_1_.doc](http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/koordinacija_v_sloveniji_1_.doc), (15. 01. 2011).
56. Vlada Republike Slovenije. Medresorska delovna skupina. *Sestava MDS*. [Http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/MDS.popravki.april08.pdf](http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/MDS.popravki.april08.pdf), (16.01.2011).
57. Vlada Republike Slovenije. *Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu*. [Http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/konvencija.SE.thb.pdf](http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/konvencija.SE.thb.pdf), (23. 02. 2011).
58. Vlada Republike Slovenije. *Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju zoper trgovino z ljudmi*. [Http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/konvencija.SE.thb.pdf](http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/konvencija.SE.thb.pdf), (10. 02. 2011).
59. Verovšek, A. (2006), Slovenska Karitas- Delček v sestavljanju boja proti trgovini z ljudmi. V: Čurin, S.(ur.), *Uveljavljanje mednarodnih dokumentov s področja boja proti trgovini z ljudmi*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije (139-148).
60. Vezovnik, A. (2009), *Diskurz*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
61. Zaviršek, D.(2005), Tleči rasizem Zahodnih demokracij. *Socialno delo*. 44, 4-5, 217-229.
62. (2003), Notranja nasprotja socialnega dela pri uresničevanju človekovih pravic pri v postmodernih družbah. *Socialno delo*. 34, 4-5, 217-229.
63. Zaviršek, D., Zorn, J., Videmšek, P. (2002), *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Študentska založba, Fric.

64. Zavratnik Zimic, S., Kavčič, U., Pajnik, M., Lesjak-Tušek, P. (2005), *Kje v sestavljenki: trgovanje z ljudmi v Sloveniji, iz in preko nje*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
65. Zavratnik Zimic, S., Pajnik, M. (2005), Trgovanje z ženskami: Perspektiva žrtve. *Teorija in praksa*. 42, 1, 113-135.
66. Zorn, J. (2003), Anti-rasistične perspektive v socialnem delu- kako prepoznati rasizem v vsakdanjem življenju. *Socialno delo*. 34, 4-5, 303-310.
67. (2006), Od izjeme do norme: centri za tujce, pridržanje in deportacijo. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo*, 34, 226, 54-73.
68. Zupančič, J. (2007). *Geografija kriznih območij*. Ljubljana: Samozaložba.
69. International Labour Organization. (2008), *ILO- Action against human trafficking in human beings*.
[Http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_090356.pdf](http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_090356.pdf),
 (13.3.2011).
70. United States Of America. *Trafficking in person report 2009*.
[Http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf](http://www.state.gov/documents/organization/123357.pdf), (28. 2. 2011).
71. United States Of America. *Trafficking in person report 2010*.
[Http://www.state.gov/documents/organization/142979.pdf](http://www.state.gov/documents/organization/142979.pdf), (10.3.2011).
72. Wiemass, R. (2003), Grotesque Inequality: Corporate Globalisation and the Global Gap Between Reach and Poor. *Multinational Monitor Magazin*, julij/avgust.
[Http://www.thirdworldtraveler.com/Third_World/Grotesque_Inequality.html](http://www.thirdworldtraveler.com/Third_World/Grotesque_Inequality.html), (13.3.2011).

73. Wikipedija: United States Department of States. *Duties and responsibilities*.
http://en.wikipedia.org/wiki/States_Department, (14.4.2011).

9.1. MEDIJSKI PRISPEVKI

Delo, (15)

1. Albreht, M. (2010), Preobremenjen sodni sistem. *Delo*, 128: 2.
2. Zore, J. (2010), Žrtve so tudi Slovenci. *Delo*, 106 : 8.
3. Felc, M. (2010), Žrtve so tudi Vegradovi delavci. *Delo*, 276 : 8.
4. Petek, B.(2010), Če so ljudje anonimni, raje prijavijo nepravilnosti. *Delo*, 244 : 4.
5. Einspieler, V. (2010), Trgovina z organi na Zahodu-Prve obtožnice. *Delo*, 265 : 28.
6. - (2010), Pogled v lastno preteklost. Vojni zločini in organiziran kriminal. *Delo*, 58 : 7.
7. Umer, I. (2010), S prostitucijo služil tudi policist? *Delo*, 257 : 7.
- Zakoncema v priporu dela družbo policist. *Delo*, 260 : 8.
9. Soban, B. (2010), »Nič novega za te zločine so vedeli vsi«. *Delo* , 293 : 32.
10. K. J. (2010), Čestitke za dober začetek. *Delo*, 40: 7.
11. D. S. (2010), Leta evropeizacije jugovzhodne Evrope. *Delo* 245 :7.
12. Z. R. (2010), Zasedanje IPU tokrat v Bangkoku. *Delo*, 71: 6.
13. Grča, D. (2010), Varuške in plesalke so se morale prodajati. Tujke silili v prostitucijo. *Delo*, 49 : 8.
14. Kramžar, B. (2010), Kriminalci ogrožajo svetovni mir. *Delo*, 140 : 7.
15. Videmšak, B.(2010), Dvojne žrtve vojne. *Delo*, 51 : 6.

Slovenske novice (5)

16. Umer, I. (2010), Dekleta prisilila v prodajo telesa. *Slovenske novice*, 249 : 10.
- (2010), Policist v priporu zaradi trgovine z ljudmi. *Slovenske novice*, 260:10.
- (2010), Obalna zakonca prodajala dekleta. *Slovenske novice*, 257 : 6.
19. Grča, D. (2010),Trije primorski zvodniki. *Slovenske novice*, 49 :11.
20. A., P. (2010), V Londonu rešili 103 otroke. *Slovenske novice*, 139 : 8.

Dnevnik (4)

21. M., F. R. (2010), Ozaveščanje dijakov, da ne bi bili žrtve trgovine z ljudmi. Dnevnik, 278 : 16.
22. Demšar, I.(2010), Sindikati in nevladne organizacije ocenjujejo, da Slovenija v boju proti trgovini z ljudmi Slovenija ni učinkovita. Policija lani ni odkrila niti enega berača. Dnevnik, 128 : 2.
23. Trgovina z ljudmi: Nasilje, pohabljanje invalidov in siljenje v prostitucijo. [Http://www.dnevnik.si/novice/kronika/1042396888](http://www.dnevnik.si/novice/kronika/1042396888), (13.3.2011).
24. Žorž, M. (2010), Kriminal na cestah: Znoj in strah pri 130 kilometrih na uro. Dnevnik, 169 : 4-6.

Žurnal24 (11)

25. N., R. (2010), Prodajala svojo hčer. Žurnal24. [Http://www.zurnal24.si/svet/prodajala-hci-191570/clanek](http://www.zurnal24.si/svet/prodajala-hci-191570/clanek) (10.2. 2011).
26. Zupanc, A. (2010), Pohabljeni, vrženi, prodani. Žurnal 24, 179 : 2.
27. Tavčar, M. (2010), Oče prodajal svoji hčerki. Žurnal 24. [Http://www.zurnal24.si/slovenija/oce-prodajal-svoji-hcerki-188443/clanek](http://www.zurnal24.si/slovenija/oce-prodajal-svoji-hcerki-188443/clanek) (15.2.2011).
28. M., T.(2010), Telo prodajala pri 11 letih. Žurnal 24. [Http://www.zurnal24.si/svet/telo-prodajala-pri-13-letih-174422/clanek](http://www.zurnal24.si/svet/telo-prodajala-pri-13-letih-174422/clanek), (3.3.2011).
29. Zupanc, A. (2010), »Še dobro, da pri nas tega ni. Žurnal 24, 179 : 2.

30. M., T. (2010), Enotna e-prijava za vse zlorabe. Žurnal 24.
<http://www.zurnal24.si/slovenija/enotna-e-prijava-za-vse-zlorabe-188466/clanek>, (15.3.2011).
31. B., T. (2010), 140 tisoč evrov za ledvico. Žurnal 24.
<http://www.zurnal24.si/crna-kronika/140-000-evrov-za-ledvico-188058/clanek>,
 (13.3.2011).
32. Ta., B. (2010), Dnevno prisiljena v seks s 30 moškimi. Žurnal.
<http://www.zurnal24.si/svet/dnevno-prisiljena-v-seks-s-30-moskimi-172186/clanek> (2.3.2011).
33. Zupanc, A. (2010), »Vi zagotovo niste Robin Hood!«. Žurnal24, 193 : 9.
34. B, B.(2010), Sužnjelastništvo v Veliki Britaniji. Žurnal24.
<http://www.zurnal24.si/svet/suznjelastnistvo-v-britaniji-184047/clanek>, (12.3.2011).
35. Rupnik, V. (2010), V Italiji delo, plača doma. Žurnal 24, 88 : 4.

Sobotna priloga (3)

36. Felc, M., Predanič, J. (2010), Če bi ukrotili Zahodni Balkan, bi bil to za mednarodni kriminal velik udarec. *Sobotna priloga*, 30 : 18.
37. Pezdirc, M.(2010), Boj proti organiziranemu kriminalu. Udari tam, kjer zares boli. *Sobotna priloga*, 205 : 8.
38. Videmšak, B. (2010), Priseljenci, največje žrtve grške tragedije. Zaton civilizacij. *Sobotna priloga*, 110 : 16.

Ona (2)

39. Prah, N.(2010), Iščem sestro in mamo. Otroci brez spremstva. *Ona*, 5 : 16.
40. Širovnik, A.(2010), Lačna usta iz črnega trga. *Ona*, 5 : 64.

Mladina (1)

41. Zajc, T.(2010), Katja Popovič. *Mladina*, 48 : 7.

MMC-Multimedijski center (3)

42. Trgovina z ljudmi: najstniki vedo več kot odrasli. <http://www.rtv slo.si/slovenija/trgovina-z-ljudmi-najstniki-vedo-vec-kot-odrasli/245328>, (8.3.2011).
43. Masten, A.(2010), »Revščina je škandal sodobne družbe«. <http://www.rtv slo.si/slovenija/revscina-je-skandal-sodobne-druzbe/244577>, (8.3.2011).
44. Strniša, E. (2010), Trgovina z ljudmi: ko strah preprečuje prijavo. <http://www.rtv slo.si/slovenija/trgovina-z-ljudmi-ko-strah-preprecuje-prijavo/232818>, (8.3.2011).

24ur.com (10)

45. R., B. (2010), Indijski 'biznis' z ženskami. <http://24ur.com/novice/svet/indijski-biznis-z-zenskami.html>, (8.3.2011).
46. M., R. (2010), Thaci poziva Martyja naj si poišče odvetnike. <http://24ur.com/novice/svet/tadic-porocilo-bo-spremenilo-mnenje-o-kosovu.html>, (8.3.2011).
47. Svet Evrope si želi preiskavo o 'Thacijevih grehah'. <http://24ur.com/novice/svet/tadic-thaciju-krivda-se-ni-dokazana.html>, (8.3.2011).
48. 'Svet Evrope takšne laži slišal od Miloševića'. <http://24ur.com/novice/svet/hasim-thaci-na-celu-mafijske-zdruzbe.html>, (8.3.2011).
49. Tihotapili predvsem mladoletnice. <http://24ur.com/novice/svet/tihotapili-predvsem-mladoletnice.html>, (8.3.2011).
50. Š., Z. (2010), Med zvodniki tudi policist? <http://24ur.com/novice/crna-kronika/zvodniska-zakonca-zasluzila-500-evrov-dnevno.html>, (8. 3. 2011).

51. B., S. (2010), Slovenija pomembna točka za prekupčevalce.

[Http://com24ur.com/novice/slovenija/slovenija-pomembna-tranzitna-tocka-za-prekupcevalce.html](http://com24ur.com/novice/slovenija/slovenija-pomembna-tranzitna-tocka-za-prekupcevalce.html), (8. 3. 2011).

52. Novo leto, enake težave.

[Http://24ur.com/novice/slovenija/novo-leto-iste-tezave.html](http://24ur.com/novice/slovenija/novo-leto-iste-tezave.html), (8. 3. 2011).

53. Seks namesto varstva otrok.

[Http://24ur.com/novice/crna-kronika/seks-namesto-varstva-otrok.html](http://24ur.com/novice/crna-kronika/seks-namesto-varstva-otrok.html), (8. 3. 2011).

54. N., D. (2010), Trgovina z ljudmi tudi na Slovenskih tleh.

[Http://24ur.com/novice/crna-kronika/trgovina-z-ljudmi-tudi-na-slovenskih-tleh.html](http://24ur.com/novice/crna-kronika/trgovina-z-ljudmi-tudi-na-slovenskih-tleh.html), (8.3.2011).

10. PRILOGE

Priloga 1: Rezultati kategoriziranja raziskovalnih vprašanj podani v excelovi tabeli

medijski prispevki	Razlog za poročanje	poročanje glede na mesec
Iščem sestro in mamó	migracijska kriza	februar
Ljubezen s črnega trga	Drugo	februar
Če bi ukrotili Zahodni Balkan bi to bil velik udarec za organiziran kriminal	delo EU institucij	februar
Čestitke za dober začetek	delo EU institucij	februar
Seks namesto varstva otrok	domača afera	marec
Trije primorski zvodniki	domača afera	marec
Varuške in plesalke so se morale prodajati	domača afera	marec
	ob izidu uradnega poročila	marec
Dvojne žrtve vojne	tuja afera	marec
Pogled v lastno preteklost	ob izidu uradnega poročila	marec
Novo leto, stare težave	delo EU institucij	marec
Zasedanje IPU tokrat v Bangkoku	domača afera	maj
V Italiji delo, plača doma	delo nvo	maj
Žrtve so tudi Slovenci	migracijska kriza	maj
Zaton civilizacije	ob izidu uradnega poročila	maj
Slovenija pomembna tranzitna točka za prekupevalce	tuja afera	maj
Dnevno prisiljena v seks s 30 moškimi	ob izidu uradnega poročila	junij
Preobremenjen sodni sistem	ob izidu uradnega poročila	maj
Trgovina z ljudmi na slovenskih tleh	ob izidu uradnega poročila	junij
Sindikati in nevladne organizacije ocenjujejo, da Slovenija ni uspešna v boju z trgovino z ljudmi	ob izidu uradnega poročila	junij
Telo prodajala pri 11 letih	ob izidu uradnega poročila	junij
Trgovina z ljudmi:ko strah preprečuje prijavo	delo EU institucij	junij
Kriminalci ogrožajo svetovni mir	delo EU institucij	julij
Kriminal na avtocestah, znoj in strah pri 130 kilometrih na uro	domača afera	september
Udari tam, kjer najbolj boli	tuja afera	september
Sužnjelastništvo v Veliki Britaniji	tuja afera	oktober
V Londonu rešili otroke	tuja afera	oktober
140 tisoč za ledvico	delo nvo	oktober
Katjuša Popovič	poročanje ob 18.oktobru	oktober
Pohabljeni, vrženi, prodani	poročanje ob 18.oktobru	oktober
Še dobro, da pri nas "tega ni"!	tuja afera	oktober
Oče prodajal svoji hčeri	delo EU institucij	oktober
Enotna e-prijava za vse zlorabe	poročanje ob 18.oktobru	oktober
Trgovina z ljudmi tudi pri nas		

Leta evropeiziranja jugovzhodne Evrope	delo EU institucij	oktober
Dekleta prisilila v prodajanje telesa	domača afeta	oktober
Med zvodniki tudi policist?	domača afeta	november
Obalna zakonca prodajala prodajala dekleta	domača afeta	november
S prostitucijo služil policist?	domača afeta	november
Policist v priporu zaradi prostitutk	domača afeta	november
"Vi zagotovo niste Robin Hood"	domača afeta	november
Zakoncema dela družbo v priporu tudi policist	domača afeta	november
Prodajala hčer	tuja afeta	november
Prve obtožnice	tuja afeta	november
Tihotapili predvsem mladoletnice	tuja afeta	november
"Revščina škandal sodobne družbe"	delo nvo	november
Žrtve so tudi Vegradovi delavci	delo nvo	november
Ozaveščanje dijakov, da ne bi postali žrtve trgovine z ljudmi	delo nvo	november
Trgovina z ljudmi; najstniki vedo več kot odrasli	delo nvo	december
"Svet Evrope takšne laži slišal že od Miloševića"	tuja afeta	december
"Nič novega, za te zločine so vedeli vsi"	tuja afeta	december
Svet Evrope želi preizkavo o Thacijevih grehah	tuja afeta	december
Če so ljudje anonimni raje prijavijo nepravilnosti	delo EU institucij	december
Thaci poziva Martya naj si poišče odvetnika	tuja afeta	december
Indijski "biznis" z ženskami	tuja afeta	december

Žanr	področje reportiranja	oblika tzi
ČLANEK	domača scena	prisilna prostitucija
KOLUMNA	domača scena	prisilna prostitucija
INTERVJU	tuje dogajanje	trgovina z ljudmi
RAZŠIRJENA VEST	tuje dogajanje	splošno
ČLANEK	domača scena	trgovina z ljudmi
RAZŠIRJENA VEST	domača scena	splošno
POROČILO	domača scena	prisilna prostitucija
REPORTAŽA	tuje dogajanje	prisilna prostitucija
ČLANEK	tuje dogajanje	prisilna prostitucija
ČLANEK	oboje	trgovina z ljudmi
VEST	tuje dogajanje	splošno
ČLANEK	oboje	trgovina z ljudmi
POROČILO	domača scena	splošno
REPORTAŽA	tuje dogajanje	trgovina z ljudmi
RAZŠIRJENA VEST	oboje	splošno
ČLANEK	tuje dogajanje	prisilna prostitucija

ČLANEK	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	oboje	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
VEST	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
ČLANEK	tuje dogajanje	splošno		
		prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
POROČILO	tuje dogajanje	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
REPORTAŽA	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	oboje	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	tuje dogajanje	splošno		
RAZŠIRJENA VEST	tuje dogajanje	služabništvo		
VEST	tuje dogajanje	prisilno beračenje		
INTERVJU	domaća scena	trgovina z organi		
		trgovina z organi		
ČLANEK	oboje	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	oboje	trgovina	z	ljudmi
ČLANEK	domaća scena	splošno		
		prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
RAZŠIRJENA VEST	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
RAZŠIRJENA VEST	oboje	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	domaća scena	splošno		
RAZŠIRJENA VEST	domaća scena	prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	prisilna prostitucija		
VEST	domaća scena	prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	prisilna prostitucija		
VEST	domaća scena	prisilna prostitucija		
ČLANEK	tuje dogajanje	prisilna prostitucija		
ČLANEK	tuje dogajanje	prisilna prostitucija		
VEST	tuje dogajanje	trgovina z organi		
		prisilna prostitucija		
ČLANEK	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
POROČILO	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
RAZŠIRJENA VEST	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	domaća scena	trgovina	z	ljudmi
		splošno		
ČLANEK	tuje dogajanje	trgovina z organi		
POROČILO	tuje dogajanje	trgovina z organi		
ČLANEK	tuje dogajanje	trgovina z organi		
		trgovina	z	ljudmi
POROČILO	domaća scena	splošno		
ČLANEK	tuje dogajanje	trgovina z organi		
VEST	tuje dogajanje	prisilna prostitucija		

VIRI-vladni/nadvladni/nevladni, svetovni /nacionalni	mesto objave v časopisju	v medij	datum izdaje kronološko
NEVLADNI /VLADNI/CIVILNA SFERA, NADNACIONALNI	prve strani	Ona	2.2.
CIVILNA SFERA	prve strani	Ona	2.2.
		Sobotna priloga	
NADNACIONALNI	prve strani	Dela	6.2.
/	sredina	Delo	19.2.
/	prve strani	24ur.com	1.3.
VLADNI	prve strani	Slovenske novice	2.3.
VLADNI	prve strani	Delo	2.3.
CIVILNA SFERA	prve strani	Delo	4.3.
/	prve strani	Delo	12.3.
SVETOVNI	sredina	24ur.com	12.3.
/	prve strani	Delo	27.3.
NEVLADNI /CIVILNA SFERA	prve strani	Žurnal24	10.5.
NEVLADNI	sredina	Delo	11.5.
CIVILNA SFERA		Sobotna priloga	
/NADNACIONALNI	prve strani	Dela	15.5.
SVETOVNI	zadnje strani	24ur.com	25.5.
NADNACIONALNI	zadnje strani	Žurnal24	27.5.
VLADNI / SVETOVNI	prve strani	Delo	5.6.
SVETOVNI	zadnje strani	24ur.com	14.6.
NEVLADNI/NADVLADNI	prve strani	Dnevnik	5.6.
SVETOVNI	sredina	Žurnal24	15.6.
NEVLADNI/NADVLADNI	sredina	MMC	18.6.
SVETOVNI	sredina	Delo	19.6.
VLADNI	sredina	Dnevnik	24.7.
		Sobotna priloga	
SVETOVNI	sredina	Dela	4.9.
/	sredina	Žurnal24	10.9.
CIVILNA SFERA /			
NADNACIONALNI	sredina	Slovenske novice	14.10.
/	zadnje strani	Žurnal24	15.10.
NEVLADNI	sredina	Mladina	18.10.
NEVLADNI / VLADNI	sredina	Žurnal24	19.10.
/	prve strani	Žurnal24	19.10.
NEVLADNI	prve strani	Žurnal24	19.10.
VLADNI	prve strani	Žurnal24	19.10.
NEVLADNI / VLADNI	zadnje strani	Dnevnik	20.10.
VLADNI / NADNACIONALNI	sredina	Delo	21.10.
CIVILNA SFERA	zadnje strani	Slovenske novice	26.10.
VLADNI	zadnje strani	24ur.com	4.11.
VLADNI	sredina	Slovenske novice	5.11.
VLADNI	sredina	Delo	5.11.
VLADNI	prve strani	Slovenske novice	9.11.
VLADNI	sredina	Žurnal24	9.11.
VLADNI	sredina	Delo	9.11.
NEVLADNI / NADNACIONALNI	sredina	Žurnal24	15.11.
NEVLADNI /			
NADNACIONALNI	zadnje strani	Delo	15.11.
/	zadnje strani	24ur.com	19.11.

NEVLADNI	prve strani	MMC	23.11.
NEVLADNI	sredina	Delo	27.11.
NEVLADNI	sredina	Dnevnik	30.11.
NEVLADNI	prve strani	MMC	2.12.
NADNACIONALNI	sredina	24ur.com	15.12.
NADNACIONALNI	zadnje strani	Delo	16.12.
NADNACIONALNI	sredina	24ur.com	16.12.
VLADNI	prve strani	Delo	20.12.
NADNACIONALNI	sredina	24ur.com	20.12.
/	sredina	24ur.com	28.12.

Priloga 2: Raziskovani medijski prispevki

Poročilo State Departmenta o Sloveniji

Preobremenjen sodni sistem

Dolgotrajni sodni postopki, površni postopki obravnavanja prošenj za azil in nasilje nad ženskami – Vlada je začela izvajati ustavno določbo o izbrisanih – Sezonski delavci živijo v slabih stanovanjskih razmerah

Ljubljana – Slovenija v glavnem spoštuje človekove pravice, kljub temu pa so se na nekaterih področjih pojavljale težave. Dolgotrajni sodni postopki, površni postopki obravnavanja prošenj za azil, nasilje nad ženskami, trgovina z ženskami in deklicami, diskriminacija Romov, nasilje nad geji in lezbijkami ter diskriminacija državljanov nekdanje SFRJ brez pravnega statusa so bili problematični, ugotavlja letošnje poročilo ameriškega State Departmenta, s katerim se je seznanila državnozborska komisija za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti.

Poročilo State Departmenta ugotavlja, da je sodni sistem preobremenjen in mu primanjkuje administrativne podpore, zaradi česar se pogosto zavlačujejo sodni postopki. Več primerov kazenskih postopkov je zato trajalo od dve do pet let. Naslednji problem, ki ga poročilo omenja, je zakon o azilu, ki prosilec za azil zagotavlja pravico do pritožbe na odločitve o njihovih prošnjah, vendar pristojni številnih prosilcev za azil s tem niso seznanili. Beguncem je tudi močno omejena svoboda gibanja, saj se prosilci za azil morajo odpovedati svoji prošnji, če zapustijo azilni dom. Zakon je sicer usklajen z direktivami EU o azilu, vendar omogoča pospešene azilne postopke z malo varovali. State Department je zaznal, da je vlada začela izvajati elemente ustavne odločbe o izbrisanih in jim je začela izdajati dopolnilne odločbe. Sprejela pa je tudi spremembe zakona, ki bo uredil status stalnega prebivališča približno od 4000 do 6000 državljanom nekdanje SFRJ.

Vsaka sedma ženska posiljena

Poročilo navaja, da je neodvisna komisija za preprečevanje korupcije lani prejela 1018 prijav suma korupcije. Od 721 primerov, kolikor jih je med letom obravnavala, je 207 sumov utemeljenih. Policiji in tožilcem je posredovala 213 primerov suma korupcije, drugim državnim ustanovam pa 26 primerov. Poročilo še ugotavlja, da ima komisija pomembno vlogo pri ozaveščanju javnosti, vendar nima niti ustreznih kadrov niti sredstev za delovanje.

Naslednji problem predstavlja nasilje v družini. Nevladne organizacije ocenjujejo, da je vsaka sedma ženska enkrat v življenju posiljena, vendar jih je le pet odstotkov poiskalo pomoč. V prvi polovici leta je bilo prijavljenih 46 kaznivih dejanj posilstva, 64 dejanj spolnega nasilja, 20 dejanj spolne zlorabe šibkih in 201 primer spolnega napada na

osebo, mlajšo od 15 let. Problem je predstavljalo tudi trgovanje z otroki, predvsem najstniškimi dekleti, ki so bila v tranzitu čez državo. Le v redkih primerih pa je bila Slovenija izvorna država trgovanja z ljudmi. Policija je preiskovala le en primer trgovanja z ljudmi in 27 primerov prisilne prostitucije.

Diskriminacija

Poročilo zaznava, da se družba vede diskriminatorno do pripadnikov narodov nekdanje SFRJ, ki živijo v Sloveniji. Te oblast obravnava kot »nove« manjšine, za katere ne veljajo ustavne določbe o avtohtonih manjšinah. Imajo težave pri zaposlovanju, pri iskanju ustreznega bivališča in pri izobraževanju. Tudi Romi občutijo tovrstno diskriminacijo, poleg tega pa živijo v neprimernih življenjskih okoljih. Čeprav zakon prepoveduje prisilno oziroma obvezno delo, pa poročilo navaja primer delavcev migrantov, ki jim je pogosto ustno naročeno, naj delajo čezmerno. Številne kršitve so inšpektorji odkrili v gradbeništvu, kjer je zaposlenih približno polovica vseh migrantov. Predvsem sezonski delavci živijo v slabih stanovanjskih razmerah.

Matjaž Albreht

Poslanka SD **Majda Potrata** je opozorila, da poročilo ne govori več o omejevanju medijske svobode, ampak dobesedno navaja, da »so posamezniki lahko izvršilno oblast javno ali zasebno kritizirali brez povračilnih ukrepov, izvršilna oblast pa te kritike ni poskušala omejevati«. Prav tako »ni omejevala akademske svobode oziroma kulturnih prireditev«. Predlagala je, da se v prihodnje komisija samo pisno seznani s poročilom, ker se o stanju človekovih pravic v Sloveniji poslanci seznani že s poročilom varuha, Sveta Evrope oziroma z univerzalnim periodičnim pregledom stanja človekovih pravic v Republiki Sloveniji, ki ga pripravlja OZN.

Trgovina z ljudmi

Žrtve so tudi Slovenci

V Posavju, kjer so lokali s plesalkami stalnica, policija suženjskih razmerij ni zaznala – Žrtvi prisilne prostitucije je pomagalo tudi Društvo Ključ

Krško – »Kar se tiče trgovine z ljudmi, Posavje ni izjema. Naše društvo je v preteklosti nudilo pomoč tudi žrtvi prisilne prostitucije v tej regiji,« je pred včerajšnjo okroglo mizo, namenjeno ozaveščanju posavskih srednješolcev o trgovini z ljudmi, dejala Katjuša Popović, vodja pisarne Društva Ključ.

Medtem ko je Društvo Ključ lani na območju celotne Slovenije obravnavalo 15 ljudi, ki so bili žrtve trgovine z ljudmi, slovenski Karitas pa 18, podatkov za posamezne statistične regije v državi ni.

»V Sloveniji je med oblikami trgovine z ljudmi najbolj pogosta prisilna prostitucija. Ta je običajno vezana na nočne lokale, ki jih ljudje poznajo. Ti lokali se selijo, pozimi jih je več v bližini smučišč, poleti ob obali. Obstaja pa nekaj krajev, kjer je ta ponudba stalna. In Posavje je na tem področju stalnica,« razkriva **Katjuša Popović**. »O sumih prisilne prostitucije nas na našo brezplačno telefonsko številko opozarjajo tudi nekateri klienti prostitutk. Zavest med gosti sicer ni tako velika kot v Italiji, kjer stranke sum takoj sporočijo in teh lokalov nato več ne obiskujejo.«

Na krški policijski upravi so dejali, da kljub poostrenemu policijskem nadzoru dveh lokalov s plesalkami v Krškem in v Jesenicah na Dolenjskem primerov suženjskega razmerja v zadnjih letih niso zaznali. Dekleta, ki prihajajo iz različnih koncev sveta, imajo

urejena delovna razmerja. Lani je bilo sicer v celotni Sloveniji izdanih 678 delovnih dovoljenj za plesalke, kar je približno tretjino manj kot v letih 2007 in 2008.

Natančno število v prostitucijo prisiljenih ljudi je nemogoče določiti, saj je odkrivanje kaznivih dejanj odvisno predvsem od izpovedi žrtev. Te so prestrašene, navaja Popovičeva, in velikokrat niso pripravljene na sodelovanje s pristojnimi organi, ki potrebujejo vedno več časa, da dokažejo krivdo. Slovenska policija je na področju zlorabe prostitucije lani identificirala 25 oškodovancev, od tega jih je na sodelovanje z roko pravice pristalo 12.

Najbolj ogrožena skupina žrtev trgovcev z ljudmi so mladi med 14 in 18 letom. Društvo Ključ v okviru okroglih miz in delavnic šolarje in dijakke v 11 slovenskih mestih opozarja na previdnost pri odhodih na opravljanje študentske prakse ali dela v tujino.

Janoš Zore

»Žrtve trgovine z ljudmi v Sloveniji že dolgo ne prihajajo več zgolj iz vzhodnoevropskih držav. Pri našem delu srečujemo ljudi, rojene v Sloveniji, Afriki, Dominikanski republiki ...,« razlaga Katjuša Popović. Žrtve so mladoletne in polnoletne osebe obeh spolov, ki so ob prostituciji prisiljene tudi beračiti in prisilno delati.

Trgovina z belim blagom

Žrtve tudi Vegradovi delavci

Najbolj znana oblika trgovine z ljudmi je prostitucija, v zadnjem času pa je vse več izkoriščanja delavcev – Varna hiša društva Ključ za mladoletne

Ljubljana – Čeprav zaradi trgovine z belim blagom glede na policijsko statistiko še ni treba biti plati zvona, si ta zasluži primerno obravnavo in opozarjanje, meni Katjuša Popović iz društva Ključ, kjer se bojujejo proti trgovini z ljudmi. V ta namen bodo letos na enajstih srednjih šolah izvedli okroglo mizo, kjer z mladimi odpirajo vprašanja o tej problematiki, iščejo odgovore in jih opozarjajo na samozaščito.

Trgovina z ljudmi je globalen pojav, obsega pa tako dokončana dejanja kot poskuse novačenja, prevoze znotraj ene države ali čez meje, najeme, prodaje ... Vse z namenom izkoriščanja. Najpogostejše so žrtvam kratene pravice do življenja, svobode, osebnosti, dostojanstva, omejuje jim gibanje in jih silijo v spolne odnose.

Katjuša Popović je po včerajšnjem posvetu z mladimi na Srednji zdravstveni šoli v Ljubljani povedala, da dijakke seznanjajo, da je trgovina z ljudmi širši pojem in obsega prisilno prostitucijo, prisilno delo, beračenje, služabništvo, lažne poroke in trgovanje s človeškimi organi. Mladostniki o tem povedo svoje mnenje in odpre se debata. Srednješolci so namreč najbolj rizična skupina.

Slovenija ni imuna na ta pojav, saj je tako izvorna, tranzitna in končna destinacija trgovine z ljudmi. Vendar ni znano, čemu je najbolj izpostavljena. Tovrstno kriminaliteto javnost največkrat povezuje s siljenjem v prostitucijo, a se je zadnje čase povsod razpaslo predvsem prisilno delo. To se ne dogaja le v državah tretjega sveta, temveč vse pogostejše tudi v demokratičnih državah, za Slovenijo pa je dober primer Vegrad. Popovičeva je poudarila, da gre po njihovem mnenju pri teh delavcih brez dvoma za trgovino z ljudmi, saj so bili delavci zaslepljeni, prav tako niso dobili plačila, živeli so v nemogočih razmerah.

Društvo ima tudi varno hišo, kamor se žrtve lahko zatečejo. Namenjena je mladoletnim osebam, tako moškim kot ženskam.

Mitja Felc

Anonimne e-prijave

Če so ljudje anonimni, raje prijavljajo nepravilnosti

Poleg obrazcev za prijavo korupcije in nasilja v družini bodo občani po novem lahko izpolnjevali elektronske obrazce še za pet novih področij

Ljubljana – Na ministrstvu za notranje zadeve so predstavili paket anonimnih e-prijav, katerih glavni namen je, da bi policijo še bolj približali ljudem. Že obstoječima obrazcema za anonimno prijavo korupcije in nasilja v družini se je pridružilo pet novih. Odslej lahko občani anonimno po spletu prijavijo še trgovino z ljudmi, pogrešane in iskane osebe, nepravilnosti pri delovanju avtošol, izvajanju tehničnih pregledov in neupoštevanje predpisov zasebnega varovanja. Gre za tista področja dela policije in inšpektorata za notranje zadeve, kjer ocenjujejo, da lahko s pomočjo prebivalcev naredijo še več in še bolje.

Na področju trgovine z ljudmi je policija letos obravnavala šest primerov. Tri preiskave so že zaključene, v dveh primerih pa je bilo kaznivo dejanje prekvalificirano v sorodno primerljivo kaznivo dejanje. Številno večji problem predstavljajo pogrešane in iskane osebe, saj so policisti letos obravnavali že 211 pogrešanih odraslih ljudi in 58 pogrešanih mladoletnikov.

Posebno pozornost so na Inšpektoratu RS za notranje zadeve namenili avtošolam. Po njihovih besedah so dosedanje izkušnje pokazale, da se je skoraj polovica inšpekcijskih postopkov, začeti v zadnjih dveh letih na podlagi prijav, pokazala za utemeljene, saj so inšpektorji ugotovili kršitve predpisov. Inšpektorat je tako v zadnjih dveh letih začasno prepovedal opravljanje dejavnosti 16 avtošolam, v 15 primerih pa je predlagal izbris avtošole iz registra avtošol.

Za razširitev storitev so se na ministrstvu odločili po dobrem odzivu na anonimne e-prijave korupcije. Od aprila lani so namreč dobili 536 prijav, od katerih je bilo 175 uporabnih, v 11 primerih pa so bile zadeve zaključene s kazenskimi ovadbami s področja gospodarske kriminalitete. »Dobrega odziva je bila deležna tudi anonimna prijava nasilja v družini; občani so policiji od konca letošnjega junija prijavili že 54 primerov nasilja, 32 prijav pa je bilo takšnih, da je bil utemeljen sum, da gre za kaznivo dejanje,« je povedala notranja ministrica **Katarina Kresal**. Dodala je, da anonimne prijave niso primerne za intervencijske zadeve, ko je potreben takojšen odziv policije.

E-prijave so namenjene le za informacijo policiji in še ne pomenijo avtomatično začetka predkazenskega postopka. Koordinator projekta **Stoš Svetek** z direktorata za policijo in druge varnostne naloge ministrstva za notranje zadeve je pri tem poudaril, da pri anonimnih prijavah ne gre za ovaduštvo. Prav tako se ni bati, da bi se lahko komu »na vratih pojavila policija« kot posledica lažne prijave. Te se seveda dogajajo, a je, kakor je poudaril Svetek, odstotek zlorab zanemarljiv. Kot je zatrdil koordinator projekta, so prijave resnično anonimne, saj na policiji ne morejo izslediti niti IP-številke računalnika, s katerega je bila prijava poslana, kare policiji in inšpektoratu ni znana. Prijava namreč potuje po aplikaciji življenjskih dogodkov v sklopu storitev e-uprave, ki jo vzdržuje drugo ministrstvo. Drugače pa je seveda, če prijavitelji želijo, da bi z njimi navezali stik. V tem primeru naj le navedejo svoje kontaktne podatke, je svetoval Svetek.

Anonimne e-prijave lahko občani oddajo na skupni vstopni točki na spletnih straneh ministrstva za notranje zadeve, policije in e-uprave.

Barbara Petek

Trgovina z organi na Zahodnem Balkanu

Prve obtožnice

Sedmerica je obtožena, da je na Kosovo pripeljala okoli 20 ljudi z namenom, da jim odvzamejo organe

Beograd – V Evropski uniji so že lani ocenili, da se Zahodni Balkan v organiziranem kriminalu spopada z globalnimi problemi, kot so boj proti trgovini z ljudmi in drogami ter gospodarskemu kriminalu, niso pa izpostavili trgovanja s človeškimi organi. Da je problem aktualen zlasti na Kosovu in v Albaniji, je opozarjala Srbija, ki je kljub nasprotovanju kosovske oblasti lani podpisala protokol o sodelovanju srbske policije z Eulexom v boju proti organiziranemu kriminalu. Prvi morebitni dokaz v prid srbskih trditev je zagotovil Eulex, ki je konec preteklega tedna sedem ljudi obtožil vpletenosti v trgovino s človeškimi organi.

Od našega dopisnika

V Srbiji so kosovske Albance obtoževali, da so trgovali s človeškimi organi zlasti med oboroženim konfliktom na Kosovu. Pri tem so se sklicevali tudi na podatke Rdečega križa, iz katerih je razvidno, da po končanem spopadu na območju nekdanje Jugoslavije še vedno pogrešajo 15.655 ljudi. Pogrešani bodo predvidoma tudi prva tema dialoga med Beogradom in Prištino, medtem ko obtožnica tožilca Eulexa Jonathana Ratela bremeni organizirano kriminalno skupino, da je leta 2008 ljudi vtihotapila na Kosovo z namenom, da jim odvzame organe, namenjene za presaditev.

Po navedbah obtožnice je sedmerica obtoženih leta 2008 v Prištini sodelovala pri ilegalnih transplantacijah. Obtoženi da so na Kosovo pripeljali okoli 20 ljudi iz Moldavije, Kazahstana, Rusije in Turčije. Sedmerica je še obtožena, da je žrtvam za njihove ledvice obljubila do 14.500 evrov, pri čemer ni znano, ali so sploh prejele plačilo, prejemniki organov pa so obtoženim plačali med 80.000 in 100.000 evrov.

Med sedmerico obtoženih je pet Kosovarjev, na čelu z nekdanjim uslužbencem ministrstva za zdravje Ilirjem Recajem, ter turški zdravnik Yusuf Sonmez in izraelski državljani Moše Harel, ki sta na Interpolovi tiralici. Kot še izhaja iz obtožnice, so kriminalno združbo vodili Sonmez, Harel in kosovski kirurg Lufti Dervishi. Transplantacije so opravljali v zasebni kliniki Medicus v Prištini, ki jo je vodil Dervishijev sin Arban, ki je poleg še dveh zdravnikov, Sokolija Hajdinija in Dritona Jilta, prav tako med obtoženimi. Vili Einspieler

Zakonski par ustanovil društvo za sprostitev in zabavo

S prostitucijo služil tudi policist?

Kriminalisti sumijo, da sta zakonca iz Grinjana pri Kopru dobro leto prodajala spolne storitve vsaj desetih deklet in s tem na dan zaslužila 500 evrov – V nečedne posle menda vpleten tudi mož v modrem

Koper – Vsaj deset deklet se je menda dobro leto prisilno prostituiral za 47-letnega Nihada in 45-letno Gordano Kurtović iz Grinjana pri Kopru. Nastanjena so bila v njuni hiši, v kateri so ustanovili tako imenovano društvo za sprostitev in zabavo, zakonca pa sta jim preskrbela stranke, določala ceno storitev in

obdržala 50 ali celo do 75 odstotkov zaslužka od posamezne spolne storitve. Na dan sta domnevno zaslužila približno 500 evrov.

Trenutno sta zakonca v priporu, 19. oktobra so ju aretirali koprski kriminalisti in kazensko ovadili za kaznivi dejanji zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi. Po zaslišanju je preiskovalni sodnik koprskega okrožnega sodišča za osumljena odredil pripor.

Akcijo koprskih kriminalistov je predstavil vodja sektorja kriminalistične policije na koprski policijski upravi **Dean Jurič**. Rekel je, da so zakonski par začeli preiskovati že konec februarja, ko so zaradi zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi aretirali tri osumljence. Šlo je za 26-letno Madžarko slovaškega rodu **Eriko Szodeakovo**, 34-letnega **Luko Živkoviča** iz Portoroža in 41-letnega **Miloša Kalanja** iz Livka pri Kobaridu. Trojici so na koprskem okrožnem sodišču začeli soditi 25. oktobra. Kot se je takrat pokazalo, se je od poletja 2008 do začetka tega leta zanje menda prostituiralo kar šestnajst deklet, tudi mladoletnih.

Trojica je bojda nekaj deklet odstopila zakoncema **Nihadu** in **Gordani Kurtović**, med njimi tri dekleta iz Dominikanske republike. Po Juričevih besedah so za koprsko zakonca delale še Slovenka, Madžarka, Romunka, Kazahstanka in tri Ukrajinke.

Kot je povedal Dean Jurič, sumijo, da je poleg že obtožene trojice in zdaj ovadenih zakoncev z zlorabo prostitucije služil tudi policist koprške policijske uprave. Primer preiskuje posebna skupina vrhovnega državnega tožilstva. Dodal je, da zloraba prostitucije ni razširjena, saj beležijo le nekaj posameznih primerov na leto, priznal pa je, da je taka dejanja težko odkrivati.

Iztok Umer

Zakoncema v priporu dela družbo policist

Nihadu in Gordani Kurtović se je za rešetkami pridružil še koprski policist Renato Peruš

Koper – Prejšnjo soboto se je na podlagi odločitve zunajrazpravnega senata koprskega okrožnega sodišča poleg zakoncev Kurtović, 47-letnega Nihada in dve leti mlajše Gordane iz Grinjana pri Kopru, v priporu za rešetkami koprskega zapora znašel tudi 29-letni policist koprške policijske uprave Renato Peruš.

Trojico so kriminalisti PU Koper ovadili zaradi upravičenega suma storitve kaznivih dejanj zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi. Po zaslišanju je okrožni državni tožilec zahteval pripor za vse tri, a preiskovalni sodnik se je odločil za pripor zakoncev Kurtović, za policista pa ga ni odredil. Zato je zadevo prevzel v presojo zunajrazpravni senat in se na sobotni seji odločil še za priprtje slednjega.

V petek smo poročali, da se je po kazenski ovadbi koprskih kriminalistov vsaj deset deklet menda dobro leto prisilno prostituiralo za 47-letnega **Nihada** in 45-letno **Gordano Kurtović** iz Grinjana pri Kopru. Vodja sektorja kriminalistične policije **Dean Jurič** pa je na tiskovni konferenci povedal, da so za enaki kaznivi dejanji ovadili tudi njihovega policista **Renata Peruša**. Kot policista ga je zato po ovadbi obravnaval specializirani oddelek vrhovnega državnega tožilstva.

Po sobotni odločitvi zunajrazpravnega senata koprskega okrožnega sodišča, da priprejo še policista, je predstavnica za stike z javnostmi PU Koper **Anita Leskovec** sporočila, da

še vedno čakajo na dokumentacijo, ki jo je zbral specializirani oddelek vrhovnega državnega tožilstva, vendar bo po sedanjem poteku in razpletu dogodkov proti ovadenemu policistu najverjetneje sledil predlog za odpoved delovnega razmerja iz krivdnih razlogov. Iztok Umer

Dekleta prisilila v prodajo telesa

Za zlorabo prostitucije in trgovino z ljudmi na koprskem okrožnem sodišču začeli sojenje trem obtožencem — V prostitucijo prisiljene tudi mladoletnice — Neposlušna dekleta so pretepali

Koper, 25. oktobra

Za kazniva dejanja zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi so na zatožno klop koprskega okrožnega sodišča sedli 26-letna državljanka Madžarske slovaškega rodu **Erika Szodeakova**, njen slovenski partner 34-letni **Luka Živković** iz Portoroža in 41-letni **Miloš Kalanj** z Livka pri Kobaridu. Vsi trije so začetek sojenja pričakali v priporu, v katerem so od aretacije konec februarja letos. Živković in Kalanj sedita za rešetkami koprskega zapora, Szodeakova pa v ženskem zaporu na Igu.

Szodeakovi in Živkoviću obtožnica očita, da sta s silo in grožnjami zlorabila svoj položaj in izkoriščala številna dekleta, med katerimi so bila nekatera še mladoletna, tako da sta jima dala na voljo mobilne telefone in najeta stanovanja, v njih pa so se morala prostituirati. Nekaj neposlušnih punc sta večkrat pretepla, grozila sta jim z nožem in pištolo, strogo sta jim še omejila gibanje. Mladenkam, predvsem iz Madžarske in Slovaške, sta obljubljala, da bodo v Slovenijo prišle kot varuške otrok na domu ali se bodo kot hostese zaposlile v igralnih salonih. Šele ko so prišle v Slovenijo, so spoznale, s čim se bodo morale ukvarjati. Eno od uporniških deklet sta pretepla, grozila sta ji, da ji bosta pobila družino in jo prisilila, da podpiše listino, da jima je dolžna 20.000 evrov, in jo tako še bolj navezala nase. Od julija 2008 do konca januarja letos je za omenjena obtožena delalo kar 16 deklet. Na voljo so jim morala biti vsak dan, spolne storitve so opravljala v najetih stanovanjih in številnih klubih na obalnem območju. Par naj bi z njimi zaslužil nekaj manj kot 130.000 evrov.

Erika Szodeakova je zanikala, da bi s partnerjem prisilila dekleta, da se ukvarjajo s prostitucijo. »Sama sem s sedemnajstim letom odšla od doma. Plesala sem v različnih lokalih po Evropi in se predajala prostituciji. Prostovoljno, saj nobenega ne moreš prisiliti, da opravlja to delo,« se je zagovarjala. Z več dekleti iz Madžarske in Slovaške je v stik prišla prek spletnih strani, na Obali je poznala nekaj lastnikov lokalov in klubov, v katerih so punce našle zaposlitev kot plesalke ali animatorke. »Če so se zatem ljubezensko zapletle z gosti, je bila to povsem njihova osebna stvar,« je dejala obtožena. Tudi Luka Živković je trdil, da ni storil nič od očitanege. »Iskal sem prostor, v katerem bi odprl nočni klub. Kot natak sem delal v hotelu Oltra nasproti ortopedske bolnišnice v Valdoltri. Najemniku sva z Eriko zagotovila nekaj deklet. Plačano sem dobil le odstotke od popite pijače, zato je bil moj interes, da je v lokalu delalo čim več deklet,« se je zagovarjal Živković.

Obtoženi Miloš Kalanj je julija lani podpisal pogodbo s tremi dekleti, ki so prispela iz Dominikanske republike. Z njimi naj bi zaslužil nekaj čez 8000 evrov. »Nič nisem zaslužil, z njimi sem imel toliko stroškov, saj sem želel iz Dominikanske republike v Slovenijo pripeljati deset punc. Tri sploh niso odpotovale v Argentino, kjer smo urejali vizume za Slovenijo, tri so iz Argentine, kjer bi morale čakati dva meseca, odpotovale domov, tri pa so prišle v Slovenijo, med njimi tudi dekleta, ki je bilo v Sloveniji že pred dvema letoma. Ko so prispele, jih nisem silil, da se morajo ukvarjati s prostitucijo, niti jim nisem

omejeval gibanja. Prevažal sem jih naokoli, od njih sem zahteval samo denar za porabljeno gorivo,« je vztrajal Kalanj.

Njegov zagovor je ovrgla 23-letna **C. Y. L. B.**, ki je omenjenega ovadila policiji, ker ji je takoj ob prihodu rekel, da se bo morala prostituirati. »Doma v Santu Domingu sem delala kot frizerka in sem zaslužila kakih 120 evrov na mesec. Spoznala sem kolegico, ki mi je zaupala, da je bila že v Evropi, v Sloveniji, in me vprašala, ali bi tudi jaz šla na delo v Slovenijo kot plesalka. Za ureditev potrebnih dokumentov in dovoljenj je mama najprej najela 2500 evrov posojila. V Argentini sem nato čakala dva meseca, preden so mi na slovenskem veleposlaništvu uredili vse potrebno za pot v Slovenijo. Mama je najela še dodatnih 2000 evrov posojila za življenje v Argentini,« je dejala.

Kalanj jih je nastanil v nekem stanovanju v Kobaridu in jim priskrbel delo kot plesalke v nočnem klubu Bea v Robiču. »Obljubili so nam 40 evrov na večer in nekaj odstotkov od prodane pijače. Toda že na začetku nam je zabičal, da se bomo morale ukvarjati tudi s prostitucijo. Odklonila sem, zagrozil mi je, da bom morala nazaj v Dominikansko republiko, če ne bom pristala. Pri sebi sem imela le 300 evrov, doma pa dolgove, ki jih nikoli ne bi mogla vrniti.« S prodajo telesa je v Bei zaslužila 1200 evrov, polovico jih je odštela zdaj obtoženemu Kalanju, ves čas pa ni dobila niti ene plače, ki bi ji pripadla na podlagi pogodbe z njim. »Pozneje nas je preselil v Kampel pri Kopru, tam so dekleta delala v tako imenovanem društvu za zabavo in sprostitev Rex, nazadnje pa še v že omenjen hotel Oltra, kjer bi bila pod nadzorom obtoženih Živkovića in Erike Szodeakove,« je povedala C.Y. L. B., ki se je zato odločila, da Kalanja prijavi policiji. Mlada Dominikanka zdaj živi v varni hiši društva Ključ.

Iztok Umer

PROSTITUCIJA

Obalna zakonca prodajala dekleta

Za zlorabo prostitucije in trgovino z ljudmi so koprski kriminalisti ovadili zakonski par iz okolice Kopra — Preiskovalni sodnik je zanj odredil pripor — Grozi jima od enega do deset let zapora — Kurtovićeva naj bi na dan zaslužila po 500 evrov

Koper, 4. novembra

Najmanj deset deklet naj bi se dobro leto prisilno prostituiral za 47-letnega **Nihada** in 45-letno **Gordano Kurtović** z Grinjana pri Kopru. Nastanjena so bila v njuni hiši, v kateri so ustanovili tako imenovano društvo za sprostitev in zabavo. Omenjena zakonca sta zbirala stranke, določala ceno storitev in od ene opravljene obdržala od 50 do celo 75 odstotkov denarja. Na dan naj bi tako zaslužila približno 500 evrov.

Trenutno sta v priporu, saj so ju 19. oktobra aretirali koprski kriminalisti in kazensko ovadili za kaznivi dejanji zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi. Po zaslišanju je preiskovalni sodnik koprskega okrožnega sodišča zanj odredil pripor. Za obe kaznivi dejanji je po našem kazenskem zakoniku predvideno od enega do deset let ječe.

Akcijo kriminalistov je na današnji tiskovni konferenci predstavil vodja sektorja kriminalistične policije na koprski policijski upravi **Dean Jurič**. Dejal je, da so zakonski par začeli preiskovati že konec februarja, ko so zaradi zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi aretirali tri osumljence. Šlo je za 25-letno Madžarko slovaškega rodu **Eriko Szodeak**, 34-letnega **Luko Živkovića** iz Portoroža in 41-letnega **Miloša Kalanja** z Livka pri Kobaridu. Trojici so na koprskem okrožnem sodišču začeli soditi 25. oktobra. Kot je

pokazal začetek obravnav, naj bi se od poletja 2008 do začetka letošnjega leta zanje prostituiral kar 16 deklet, med njimi tudi nekaj mladoletnic.

Od 100 do 120 evrov

Trojica naj bi nekaj deklet odstopila zakoncema Kurtović, med njimi tudi tri dekleta iz Dominikanske republike. Po Juričevih besedah naj bi zanju delale še po ena Slovenka, Madžarka, Romunka, Kazahstanka in tri Ukrajinke. Dekletom sta močno omejila gibanje. Kot je na sojenju proti Kalanju, Živkoviću in Szodeakovi povedala mlada Dominikanka **C. Y. L. B.**, so za spolne storitve prejemale približno po 100–120 evrov, polovico pa so takoj zadržali trije obtoženci in zdaj ovadena zakonca. Punce so jim morale biti na voljo vsak dan, če pa so si vzele prosto, so morale plačati 100–150 evrov. Dominikanka je še povedala, da je za ureditev delovnega vizuma za Slovenijo, kjer so ji obljubljali delo plesalke v raznih lokalih, in za pot najela 4700 evrov posojila. Šele po prihodu v Slovenijo je Kalanj trem Dominikankam povedal, da se bodo morale prostituirati. C. Y. L. B. se s tem nikakor ni mogla sprijazniti in je Kalanja ovadila, priznala je, da je bila nekaj časa tudi pri omenjenih zakoncih na Grinjanu. Zdaj je v varni hiši pod zaščito društva Ključ.

Vodja koprskih kriminalistov je dejal, da sta Kurtovićeva na dekleta nenehno močno pritiskala in jih tako dobesedno prisilila, da so se prostituiral zanju. Če gre verjeti številki, da sta z njimi zaslužila po 500 evrov na dan, ni težko izračunati, kako donosen posel sta imela s prodajanjem teles nemočnih in zlorabljenih deklet.

Dean Jurič je še povedal, da naj bi se poleg že obtožene trojice in zdaj ovadenega para s prostitucijo ukvarjal tudi njihov policist, preiskavo o osumljencih zdaj vodi vrhovno državno tožilstvo. Dodal je še, da pojav zlorabe prostitucije ni razširjen, saj zaznajo le nekaj posameznih primerov na leto, je pa priznal, da je taka dejanja težko odkrivati. Za prijetje Nihada in Gordane Kurtović so zato uporabljali tudi prikrita policijske metode.

Iztok Umer

Nezakonita trgovina s človeškimi organi

»Nič novega, za te zločine so vedeli vsi«

Dick Marty se je dobro zavedal, kakšen vihar bo nastal z omenjanjem Hashima Thaqija

Strasbourg – Zdaj je nastopil čas za resnico ter za zares temeljito in neodvisno raziskavo o zločinih, ki so se dogajali na Kosovu, je na zelo obiskani tiskovni konferenci v Parizu včeraj popoldne izjavil Dick Marty, švicarski senator in avtor poročila parlamentarne skupščine Sveta Evrope (PACE) o nečloveškem ravnanju z ljudmi in nezakoniti trgovini s človeškimi organi na Kosovu.

Od našega poročevalca

Njegovo poročilo, ki ga je odbor za pravne zadeve in človekove pravice Pace na včerajšnjem zasedanju v Parizu sprejel z veliko večino, je precej razburkalo evropsko javnost, še posebno pa seveda Kosovo, kjer je premier Hashim Thaqi že napovedal, da resno razmišlja o tožbi proti Martyju.

Dick Marty, ki je leta 2006 razkrinkal tudi nezakonite operacije Cie in njene tajne zapore na evropskih tleh, je na tiskovni konferenci dejal, da v poročilu pravzaprav ni odkril nič dramatično novega. Večino dejstev, ki jih je zapisal, na Kosovu in tudi drugod na Balkanu poznajo že dolgo. Kot poročevalec Pace je zdaj vse to prvi povedal javno. To je edina

prava novost v vsej tej drami, pravi Marty. Problem je, da je na Kosovu in v Albaniji veliko ljudi, ki so v zasebnih pogovorih pripravljeni povedati vse, kar vedo, v javnost pa si s tem iz razumljivih razlogov ne upajo. To je glavna težava, ki jo je zdaj treba premagati, kajti samo resnica bo Kosovu pomagala iz zdajšnjega zagatnega položaja in dokončno uredila zapletene odnose na Balkanu.

Tudi na tej tiskovni konferenci so nanj leteli očitki, naj predloži dokaze. Podobne zahteve je bilo slišati tudi po objavi njegovih dveh poročil o tajnih operacijah Cie in njenih voljnih zaveznikov, pa so potem dokazi kar sami začeli prihajati v javnost. Dick Marty temu procesu pravi dinamika resnice, ki je po njegovem neustavljiva. Podobno bo zagotovo tudi v zdajšnji kosovski zgodbi.

Zdaj zahtevajo dokaze vsi po vrsti: evropska zunanja ministrica Catherine Ashton, srbski predsednik Boris Tadić, albanski premier Sali Berisha. Dick Marty pravi, da morajo dokaze o zločinih zdaj poiskati predvsem pravosodni organi, ki tega do zdaj niso počeli. Če je sam na nekaj poteh po Kosovu in Albaniji s samo dvema članoma svoje ekipe uspel dobiti neposredne priče dogodkov, med katerimi so tudi nekdanji pripadniki Osvobodilne vojske Kosova (OVK), potem bodo to še precej lažje storili pravosodni organi, ki imajo na voljo veliko sodelavcev in precej več časa. Po njegovem mnenju pošteno in temeljito preiskavo lahko opravi le Eulex, ki je edini legitimni pravosodni organ na Kosovu. Haaško sodišče za zločine na območju nekdanje Jugoslavije namreč ni pristojno za Albanijo in ne za zločine, ki so se zgodili po letu 1999.

Dick Marty pravi, da se je dobro zavedal, kakšen vihar bo nastal z omenjanjem nekaterih imen, predvsem Hashima Thaqija, ki je bil vodja tako imenovane Skupine iz Drenice (imenovane po dolini na Kosovu). Ta skupina ima na vesti večino zločinov, storjenih po prihodu Kforja na Kosovo, vpletena pa je bila tudi v trgovanje z mamili, orožjem in človeškimi organi, odvzetimi pobitim jetnikom. Toda za objavo imen se je odločil po tem, ko je ugotovil, da se vsa ta imena pojavljajo tudi na seznamih obveščevalnih služb, s katerimi se je pogovarjal o tej zadevi. Ob tem je dodal, da pomoč srbskega tožilstva, ki zdaj neprimerno govori o veliki zmagi, pri sestavljanju tega poročila sploh ni bila odločilna.

Parlamentarna skupščina Sveta Evrope bo Martyjevo poročilo obravnavala na januarskem plenarnem zasedanju v Strasbourgu. In na to zasedanje sta poleg številnih drugih gostov povabljeni tudi srbski predsednik Boris Tadić in albanski premier Sali Berisha.

Branko Soban

Boj proti organiziranemu kriminalu v Bolgariji

Čestitke za dober začetek

Policiji je v zadnjih mesecih uspelo aretirati več članov kriminalnega podzemlja

V nizu operacij, ki so prejšnji teden zaznamovale vrhunec boja proti organiziranemu kriminalu v Bolgariji, je policiji uspelo aretirati več kot dvajset ljudi, osumljenih izsiljevanja, trgovanja z mamili, organiziranja prostitucije, podkupovanja in pranja denarja. Po šestih mesecih na oblasti desnosredinska vlada premiera Bojka Borisova že prejema čestitke za uspešen začetek reševanja države iz primeža kriminalnih združb. A boj, ki ga vlada začinja, bo, kot kaže, vse prej kot lahek.

V bolgarski prestolnici je bilo v nekaj tednih v treh ločenih operacijah bolgarske policije preiskanih več barov s striptizom, o katerih so oblasti že dalj časa sumile, da se v njih

zbirajo ljudje, ki so del bolgarskega kriminalnega podzemlja. V zadnji operaciji, poimenovani Hobotnica, ki so jo izpeljali sredi prejšnjega tedna, je bil aretiran Aleksej Petrov, znan poslovnež in nekdanji član elitnih policijskih enot, ki je po domnevah preiskovalcev na samem vrhu piramide kriminalnih združb, vpetih v različne dele bolgarskega gospodarstva.

Petrov, sicer nekdanji agent agencije za državno varnost (SANS), ki je več let deloval pod krinko in oblastem prinašal informacije iz podzemlja, je nehal služiti državi avgusta 2009. Mnogi od seznanjenih z dogajanjem v bolgarskih političnih krogih poudarjajo, da je bil za varnost države v času opravljanja funkcije pri SANS nepogrešljiv. Njegov odhod povezujejo z obtožbami, da je na tej funkciji hkrati v lasten prid prikrilo sodeloval z nekaterimi člani podzemlja. Tako je državno tožilstvo v drugi polovici lanskega leta sprožilo preiskavo zoper skupino ljudi, osumljenih številnih ugrabitev. Preiskava je pokazala, da je Petrov, nekoč znanec sedanjega premiera Borisova, skupini omogočal pravno kritje, družba, v kateri je v tistem času deloval, pa je mnogim ljudem ponujala »zavarovanje pred ugrabitvijo«.

Na vlado in premiera so se v zadnjih dneh z vseh strani zgrnile čestitke in pohvale za uspešne poteze v boju proti organiziranemu kriminalu v Bolgariji. Borisovu sta tako čestitala ameriški in britanski veleposlanik v Sofiji, navdušeni so bili tudi v Bruslju.

Številni bolgarski mediji pa med tem poročajo, da so bili nekateri izmed obtoženih že izpuščeni na podlagi plačane varščine. Problem učinkovitosti bolgarskega sodnega sistema, ki je bil v zadnjih letih deležen številnih kritik in obtožb o koruptivnosti, poudarja predvsem EU, ki je Bolgariji že večkrat ponudila zunanji nadzor nad delom njenih sodnikov. V oči namreč bode, da kljub precejšnjemu številu ljudi, obtoženih organiziranega kriminala, v večini razvpitih primerov doslej še niso izrekli obsodb.

Ju. K. Na kratko

Zasedanje IPU tokrat v Bangkoku

Bangkok – V Bangkoku se bo danes začela 122. skupščina Interparlamentarne unije (IPU). Osrednja tema letošnje pomladanske skupščine bo razprava o parlamentu kot središču politične sprave in odgovornega vodenja. Interparlamentarna unija je ena najstarejših mednarodnih organizacij, ki združuje parlamente suverenih držav iz celega sveta. Ustanovljena je bila že leta 1889 in šteje 150 članic, 8 mednarodnih parlamentarnih skupščin pa ima status pridruženega člana. Slovenija je postala polnopravna članica leta 1993 na 89. konferenci IPU v New Delhiju. Namen IPU je krepitev sodelovanja in izmenjava izkušenj med parlamenti in parlamentarci vseh držav, obravnava vprašanj, ki so mednarodnega pomena. IPU skuša prispevati k zaščiti in promociji človekovih pravic kot temeljnega dejavnika parlamentarne demokracije in razvoja ter izboljšanju poznavanja delovanja parlamentov. Na tokratni skupščini v Bangkoku bo odbor za mir in mednarodno varnost obravnaval globalno sodelovanje pri boju proti organiziranemu kriminalu, še zlasti proti trgovini z ljudmi, ilegalnemu trgovanju z orožjem in proti čezmejnemu terorizmu. Odbor za trajnostni razvoj se bo posvečal vlogi parlamentov pri pospeševanju razvojnih ciljev v tem tisočletju, medtem ko bo vloga mladih v demokratičnih procesih glavna tema odbora za demokracijo in človekove pravice. Delegacijo slovenskega državnega zbora na tem zasedanju vodi predsednica odbora za zunanjo politiko Janja Klasinc. **Z. R.**

Brdo: Konferenca o ilegalnih migracijah

Brdo pri Kranju – Kaj imajo skupnega bruseljska odprava vizumov za državljane BiH in Albanije, hitra turneja predsednika evropskega sveta Hermana Van Rompuya po državah tako imenovanega zahodnega Balkana, ki jo je včeraj končal s kratkim srečanjem s slovenskim premierom Borutom Pahorjem na Brdu pri Kranju, in dvodnevna, prav tako včeraj na Brdu končana že deseta konferenca o ilegalnih migracijah, organiziranem kriminalu, korupciji in terorizmu? Skupno jim je predvsem prizadevanje za evropeizacijo razmer na Balkanu, ki bi po eni strani ublažila evropske težave s to regijo, po drugi pa bi državam iz regije omogočila približevanje Evropski uniji in njenim standardom in tako tudi lažje vključevanje vanjo.

Prav to je bil po besedah notranje ministrice Katarine Kresal, izrečenih na tiskovni konferenci ob včerajšnjem koncu jubilejnega, že desetega brdskega zasedanja, ves čas tudi ključni cilj tako imenovanega brdskega procesa. Slovenija si je z vsemi državami, ki v njem sodelujejo (ob tistih z območja nekdanje Jugoslavije so to še Avstrija, Italija, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Grčija in Turčija), vseskozi močno prizadevala, da bi na Brdu sprejete konkretne pobude vodile predvsem v reforme, ki so nujno potrebne za približevanje držav Zahodnega Balkana EU, da bi regija s tovrstnim sodelovanjem pri preprečevanju vseh oblik čezmejnega kriminala povečala svojo varnost, hkrati pa seveda tudi varnost EU, in da bi sčasoma tako zakonodaja kot praksa v državah JV Evrope postali evropsko kompatibilni.

Zlasti na področju enotnega evropskega pravnega reda, ki vključuje tudi boj proti vsem oblikam organiziranega kriminala in korupcije, med drugim pa tudi sistematično izmenjavo osebnih podatkov in številne oblike čezmejnega sodelovanja med različnimi organi in institucijami, imajo kandidatke za vključitev v EU največkrat najhujše težave. Zato je uspešna praksa, ki se je v minulih letih v okviru brdskega procesa razvila na temelju povsem konkretnega sodelovanja pri preprečevanju ilegalnih migracij, korupcije in kriminala, izjemno koristna. Sama po sebi seveda še ne prejudicira začetka pogajanj za vstop v EU, saj gre bolj za tehnična vprašanja, je dejala ministrica, lahko pa močno olajša pristopna pogajanja, ko se ta enkrat začnejo.

Osrednja tema letošnje brdske konference je bil učinkovitejši boj proti trgovini z ljudmi. Ta postaja vse hujši problem tudi po prepričanju generalnega direktorja direktorata za notranje zadeve pri evropski komisiji Stefana Manservisija, ki je na Brdo pripotoval namesto povabljenе evropske komisarke za notranje zadeve Cecilie Malmström. Manservisi je podprl predlog Slovenije o tesnejšem sodelovanju nacionalnih koordinatorjev za boj proti tovrstni trgovini na območju Zahodnega Balkana in napovedal, da bo koordinatorja za učinkovitejše usklajevanje ukrepov kmalu imenovala tudi evropska komisija. Državam Zahodnega Balkana so na Brdu med drugim predlagali mednarodno policijsko sodelovanje tudi na področju protiteroristične dejavnosti in že dobili prve pozitivne odzive, precej pozornosti pa je bilo na konferenci deležno tudi prizadevanje slovenskih evroposlancev za odpravo vizumskega režima za BiH in Albanijo.

Bosanski minister za varnost Sadik Ahmetović se je Sloveniji posebej zahvalil za njena prizadevanja in pri tem zagotovil, da je Bosna in Hercegovina pripravljena sprejeti vse obveznosti, ki izvirajo iz liberalizacije, in da bo izvedla tudi obsežno kampanjo, v kateri bodo državljaniom pojasnili vse prednosti, hkrati pa seveda tudi vse obveznosti, ki jih tako državljaniom kot državi prinaša ta za BiH izjemno pomembna odločitev.

D. S.

Tujke silili v prostitucijo

Varuške in plesalke so se morale prodajati

Policisti sumijo, da sta 34-letni Koprčan in njegova partnerka s Slovaškega zaslužila vsaj 130.000 evrov

Koper – V slabih štirih mesecih si je trojica, ki je tujke silila v prostitucijo – ta od leta 2003 v Sloveniji ni kaznivo početje, kazniva pa je zloraba – pridobili nekaj deset tisoč evrov protipravne premoženjske koristi, so ugotovili koprski kriminalisti. Ugotovitve preiskave sta včeraj predstavila Dean Jurič, vodja kriminalistične policije na PU Koper, in Tomaž Peršolja, vodja oddelka za kriminalne združbe v kriminalistični policiji GPU.

Ob konkretnem primeru, v katerega je bilo »vključenih« 15 deklet iz Madžarske, Češke, Slovaške in celo Dominikanske republike, je **Tomaž Peršolja** opozoril na izjemen porast kaznivih dejanj zlorabe prostitucije. Leta 2008 je bilo pet takih primerov in sedem osumljenih oseb, lani pa so obravnavali 27 primerov in 32 osumljenih.

Po podatkih policije sta osumljenca, 34-letni Koprčan in njegova 26-letna zunajzakonska partnerka s Slovaškega, 15 tujk zvabila na našo Obalo z oglasi v tiskanih in elektronskih medijih, zlasti na Madžarskem in Češkem. Oglasi so ponujali delo spremljevalkam, plesalkam, varuškam ..., dekletom pa sta zagotavljala nastanitev. Ker z oglaševanjem očitno nista bila dovolj učinkovita, jima je na pomoč priskočil še 41-letni Novogoričan, ki mu tovrstni posel bržčas ni tuj. Skrbel je za »dotok« novih deklet in jih »posojal« na Obalo, kjer je posel cvetel.

Kriminalisti, ki so se novembra lani povezali z madžarskimi kolegi in dobili potrditev utemeljenosti suma, so v preiskavi ugotovili marsikaj zanimivega. Osumljenca sta dekleta po njihovem prihodu v Slovenijo res namestila v najeto stanovanje ali kakšen turistični objekt, nato pa od njih, namesto da bi jih zaposlila, denimo, kot varuške ali plesalke, zahtevala izvajanje spolnih storitev. Kriminalisti še ugotavljajo, da sta jih osumljenca prisilila v prostitucijo z besednimi grožnjami, včasih tudi s fizičnim nasiljem. Od deklet, ki so se morale zanju prostituirati, sta prejemale plačilo v gotovini. Vsaka »delavka« (med njimi ni bilo Slovenk, štiri pa so bile mladoletne) je morala najmanj polovico svojega zaslužka vsak dan izročati osumljenima. Dekleta so morala izročiti polovico denarja od vsake spolne storitve – stranke so za pol ure plačale 60 evrov in več, za celo uro pa 120 evrov in več, odvisno od storitve oziroma želja kupca storitev.

Prejšnji četrtek so kriminalisti prijeli vse tri osumljence in pri njih opravili hišne preiskave. Našli so veliko mobilnih telefonov, katerih številke so bile oglaševane pod rubrikami zasebnih stikov, in dokumentacijo, ki se nanaša na očitana kazniva dejanja. Osumljenca z območja Obale sta se po podatkih policije z zlorabo prostitucije in trgovino z ljudmi ukvarjala od julija 2008 do dneva prijetja, pri čemer sta zaslužila najmanj 130.000 evrov. Ali jima je v žep kanilo še več, bo pokazala nadaljnja preiskava, če se bodo dekleta, ki so že na svojih domovih, odzvala na vabila za zaslišanje. Preiskovalni sodnik je po prijetju osumljencev za vse odredil sodni pripor. Kriminalisti so še napovedali, da bodo preverili, ali je kaznivo dejanje kakor koli storil tudi lastnik nočnega lokalna na Koprskem, kjer so dekleta tudi ponujala svoje storitve.

Dušan Grča

Pri UNODC opozarjajo

Kriminalci ogrožajo svetovni mir

Kakor navaja poročilo urada OZN, kriminalci po vsem svetu služijo milijarde dolarjev s trgovanjem z ljudmi, mamili, ponarejenimi izdelki, orožjem in nezakonito pridobljenimi naravnimi bogastvi

Dunaj – Ste mislili, da so najmočnejša sila sveta Združene države Amerike, Rusija ali Kitajska? Pri OZN menijo, da za ta naziv uspešno tekmuje tudi organizirani kriminal. Tako velik je namreč vpliv, ki so si ga mafijske zveze po vsem svetu pridobile v politiki, gospodarstvu in vojski, predvsem pa se za svetovni mir in suverenost držav vse bolj grozeče povezujejo med seboj.

Od naše dopisnice

Direktor urada OZN za droge in kriminal (UNODC) Antonio Maria Costa je sredi tedna v New Yorku predstavil publikacijo o globalizaciji zločina, ki so jo izdali pri tej organizaciji s sedežem na Dunaju. V njej navajajo, da samo iz Južne Amerike v ZDA vsako leto pretihotapijo 2,5 milijona ljudi, s čimer zločinci zaslužijo 6,6 milijarde dolarjev. Če mnogi od teh sami plačajo pot v obljubljeni deželo, pa v Evropi skoraj 140.000 pretihotapljenih oseb vsako leto prisilijo v spolno suženjstvo. Stara celina menda vodi tudi v tihotapljenju heroina. Skupna vrednost tovrstnih poslov na bi bila kar dvajset milijard dolarjev, od posameznih držav pa pri tem izstopa Rusija, kjer vsako leto prodajo 70 ton tega mamila. Poleg trgovanja z ljudmi in mamili v publikaciji omenjajo še nezakonito trgovanje z orožjem, ponarejenimi izdelki, ukradenimi naravnimi bogastvi, pomorsko piratstvo in virtualni kriminal.

Samo ponarejeni izdelki naj bi v žepe kriminalcev prinesli deset milijard dolarjev na leto, v Afriki pa je menda takšna kar polovica vseh prodanih zdravil, ki pogosto samo še poslabšajo bolezen namesto da bi jo zdravila. S te celine množično tihotapijo tudi naravna bogastva, kar že prizadeva občutljive ekološke sisteme in nekatere živalske vrste priganja na rob izumrtja. Pri UNODC ocenjujejo, da so kriminalci samo s tihotapljenjem nezakonitih lesenih izdelkov iz Afrike v Evropo in na Kitajsko v letu 2009 zaslužili 2,5 milijarde dolarjev, pri virtualnem kriminalu pa na leto oropajo identitete že poldrugi milijon ljudi in jim povzročijo za milijardo dolarjev škode. Prav virtualni kriminal vse bolj ogroža tudi varnost držav – če se bo tako nadaljevalo, bodo zločinci zmožni onеспособiti električne povezave, letalski promet in jedrske naprave. »Transnacionalni kriminal je postal grožnja miru držav,« pravi direktor UNODC. Z milijardami, ki jih zaslužijo, si zločinci po njegovih podatkih vse bolj uspešno kupujejo politiko, vojsko in moč ter s tem že grozijo svetovnemu miru.

Nujno je sodelovanje med državami

Iz UNODC poročajo, da so imeli velike težave celo s poročilom samim, pa čeprav so ga zahtevali tako varnostni svet OZN kot tudi G-8, saj je bilo izjemno težko dobiti potrebne podatke. Kljub temu navajajo tudi številne nasvete, kako se bojevati proti organiziranemu kriminalu. »Kriminal se je internacionaliziral hitreje kot boj proti njemu, države, ki so se tega resno lotile, bi morale spodbuditi tiste, ki zaostajajo,« Antonio Maria Costa omenja palermisko konvencijo o tem vprašanju. »Če države ne zagotovijo javnih uslug in varnosti, zločinci zapolnijo vakuum, kriminal pa je že sam po sebi ovira razvoju.« Poleg okrepljenega policijskega dela v stabilnih državah pri UNODC poudarjajo tudi nujnost ustvarjanja miru v nestabilnih. »Ker kriminal ustvarja nestabilnost, je mir najboljši način za boj proti njemu.«

Direktor UNODC je ob tem prepričan, da samo uničevanje mafijskih povezav ne bo odpravilo problema. Po njegovem mnenju bi bilo treba onеспособiti tržišča, ki jih ti zločinci oskrbujejo, in tega ne bi smela početi vsaka država posebej, saj tako problem samo potisnejo v sosednjo. »Danes se zločinska tržišča razpredajo po vsem planetu,

nezakonite dobrine pridobivajo na eni celini, jih prevažajo čez drugo in uživajo v tretji,« pravi Antonio Maria Costa. Čeprav so pri tihotapljenju mamil največ kritik deležne države, kakršna je Afganistan, v katerem pridelujejo opij, pa gre afganistanskim kmetom, prekupčevalcem in oboroženim silam, ki skrbijo za nemoteno proizvodnjo, samo pet odstotkov od 55 milijard dolarjev, kolikor znašajo globalni dobički od trgovine z njim.

Barbara Kramžar

Grozljive usode afganistanskih beguncev

Dvojne žrtve vojne

V zadnjem letu se je število beguncev iz Afganistana podvojilo. Cvetoča brutalna trgovina z belim blagom – Obsojeni na človeški poraz

Po zadnjih podatkih komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR) se je število afganistanskih beguncev v lanskem letu zaradi stopnjujočih se spopadov in pritiskov v njihovi domovini skoraj podvojilo. Enako velja za afganistanske prosilce za azil, ki se jim po »peklenski« pot prek Afganistana, Irana, grških otokov, Aten, italijanskih pristanišč, pariških predmestij in priseljenskih gozdnih domovanj v Calaisu nekako uspe prebiti v Veliko Britanijo, afganistansko obljubljen deželo. Po podatkih UNHCR se je število afganistanskih prosilcev za azil v letu 2009 povečalo za 64 odstotkov – s 3800 prošenj v letu 2008 na 6000 prošenj v lanskem letu. Večina prosilcev je mlajša od osemnajst let. Kljub temu da večini prosilcev azil ni odobren, veljajo afganistanski begunci, ki jim je uspelo preživeti drago in smrtno nevarno pot do lažnega raja, za tiste, ki jim je »uspelo«.

Afganistanci, ki se zaradi nevzdržnih razmer v domovini podajajo na pot proti Evropi, največkrat postanejo dvojne žrtve vsiljene vojne. Ko v Kabulu trgovcem s človeško usodo plačajo od 7000 do 12.000 dolarjev za obljubljen »varno in lahko« pot proti izbranim državam Evropske unije, se njihova kalvarija ponavadi šele dejansko začne.

Leto dni dolga pot do lažnega raja

Šestnajstletni Ahmed, ki je svojo usodo zaupal britanskim novinarjem, je na poti iz severnega Afganistana do Londona, kjer so britanske oblasti zavrnilo njegovo prošnjo za azil, preživel skoraj leto dni. Na pot se je odpravil sam, ker se je bal za življenje. V njegovi provinci – Farjab – so pred dvema letoma zavladovali talibi, ki so nemudoma začeli novačiti mlade fante za njihovo sveto vojno proti tujim zavojevalcem. Če so naleteli na izmikanje ali odpor, je po Ahmedovih besedah zapelo orožje. Ahmed se je preživljal z delom v mehanični delavnici – nekega dne so ga obiskali predstavniki talibov in mu ukazali, naj začne pod avtomobile krajevnih uradnikov podtikati razstrelivo.

Ahmed je odklonil. Vedel je, da mora pobegniti. Poklical je strica, ki je na pot v »novi svet« že poslal nekaj njegovih sorodnikov. Stric mu ni povedal, da bo moral na pot sam in da bo njegova končna postaja Velika Britanija. Le tam in na Finskem imajo afganistanski priseljenci namreč vsaj nekaj možnosti, da jim uspe dobiti azil. Če se njihova pot, denimo, ustavi v Grčiji, ki je poleg Italije do priseljencev najbolj neprijazna evropska država, se morajo po velikem odmerku policijskega in državnega nasilja prej ali slej vrniti v domovino – v objem talibskih samomorilskih pasov in Natovih bomb.

»Znotraj Evropske unije veljajo glede prošenj za azil zelo različni standardi. V Grčiji za pridobitev azila skoraj ni možnosti. V nekaterih državah je možnost petdesetodstotna. Enako velja za raven pomoči, ki jo dobijo priseljenci,« pravi Laura Boldrini iz UNHCR.

Kmalu se je začela Ahmedova pot, kakršna je zaznamovala tisoče mladih afganistanskih življenj. Ahmedova deška nedolžnost je postala last pohlepnih trgovcev in preprodajalcev človeških duš, vojnih dobičkarjev in neizprosni evropskih birokratov.

Vsak dan v rokah drugega trgovca z ljudmi

Prvih nekaj dni je Ahmed v družbi petindvajsetih sotrpinov preživel na tvegani poti skozi Afganistan v Iran, kjer so bežeči Afganistanci ogromno hodili, skoraj nič jedli in se ves čas skrivali pred policijo. Če bi jih dobili, bi se njihova pot končala v razvpitem teheranskem zaporu, imenovanem Črna oliva, ki med poznavalci velja za »priseljenski Guantanamo«. Po travmatični iranski izkušnji se je manjši skupini Afganistancev, plazeč se po kamnitih tleh, uspelo prebiti v Turčijo, kjer je Ahmed skakal iz avtomobila na vlak, iz vlaka na avtobus, iz avtobusa na tovornjak. Vsak dan je bil last novega trgovca z ljudmi, pripadnika velike mednarodne mreže, ki obvladuje zadnje dve leti najbolj donosen posel na svetu. Ahmed je nekako prispel do Istanbula, kjer je izvedel, da je njegova končna postaja Velika Britanija, kamor je po »uigranih« tihotapskih kanalih mogoče priti čez Grčijo, Italijo in Francijo. Preprodajalci so mu ponudili dve možnosti potovanja v Grčijo: po morju ali po kopnem. Ker je v Turčiji prvič v življenju videl morje – in se ga ustrašil –, se je odločil za daljšo in težavnejšo pot po kopnem. Po številnih ponižanjih v Grčiji, kjer v atenski četrti Omonia grška policija ponoči dobesedno lovi ilegalne priseljence in se nad njimi izživlja, se je afganistanski mladenič v pristanišču Patras skril v predal za orodje na enem izmed številnih tovornjakov (vozniki tovornjakov so močan člen preprodajalske verige, *op.p.*). Tovornjak se je skupaj s afganistanskim slepim potnikom vkrcal na trajekt in čez petnajst ur pristal v Italiji.

Ahmed je od tam nemudoma odpotoval v Pariz, kjer so ga posredniki usmerili proti pristaniškemu mestu Calais, od koder proti Veliki Britaniji vsak dan odpluje stotine trajektov in tovornih ladij. Calais je sicer do lanske jeseni veljal za »prestonico ilegalnega priseljevanja«, saj je v gozdu na obrobju mesta, v tako imenovani Džungli, hkrati živelo tudi več tisoč priseljencev, a francoske oblasti so lansko jesen naselje porušile in begunce pregnale. Še več – okoliško prebivalstvo, ki priseljencem priskoči na pomoč, po novem zakonu sodeluje v tako imenovanem zločinu iz solidarnosti. Ahmedu se je iz Calaisa v Anglijo uspelo prebiti v tretjem poskusu – splazil se je pod tovornjak in se oprijel podvozja.

Zdaj Ahmed čaka, da ga bodo britanske oblasti poslale nazaj domov.

Boštjan Videmšek

Policist v priporu zaradi prostitutk

Po odločitvi zunajrazpravnega senata koprskega okrožnega sodišča so v soboto zaradi kazenske ovadbe za kaznivi dejanja zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi odredili pripor tudi za policista koprske uprave Renata Peruša

Koper, 8. novembra

Na podlagi odločitve zunajrazpravnega senata koprskega okrožnega sodišča se je v soboto zakoncema, 47-letnemu **Nihadu** in dve leti mlajši **Gordani Kurtović** z Grinjana

pri Kopru, v priporu za rešetkami koprskega zapora znašel tudi 29-letni policist tamkajšnje policijske uprave **Renato Peruš**. Vse tri so kriminalisti PU Koper ovadili zaradi zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi. Po zaslišanju je okrožni državni tožilec zahteval pripor za trojico ovadenih, preiskovalni sodnik pa se je odločil le za pripor zakoncev Kurtović, medtem ko se za ta ukrep ni odločil pri policistu. Zunajrazpravni senat pa se je na seji v soboto odločil tudi za priprtje slednjega.

Kot smo pisali že minuli petek, naj bi se po kazenski ovadbi koprskih kriminalistov vsaj deset deklet dobro leto prisilno prostituiral za 47-letnega Nihada in 45-letno Gordano Kurtović z Grinjana pri Kopru. Vodja sektorja kriminalistične policije **Dean Jurič** pa je na tiskovni konferenci dodal, da so za enaki kaznivi dejanji ovadili tudi njihovega policista.

Po sobotni odločitvi zunajrazpravnega senata koprskega okrožnega sodišča, da odredijo pripor še zanj, je predstavnica za stike z javnostmi PU Koper **Anita Leskovec** sporočila, da še vedno čakajo na dokumentacijo, ki jo je zbral specializirani oddelek vrhovnega državnega tožilstva. Sodeč po zdajšnjem razpletu pa bo proti ovadenemu policistu najverjetneje sledil predlog za odpoved delovnega razmerja iz krivdnih razlogov.

Kot kaže, sta zakonca Kurtović na naslovu svoje stanovanjske hiše na Grinjanu ustanovila društvo za sprostitev in zabavo. Tja sta redno ali občasno nastanila najmanj deset deklet, zatem pa izbirala stranke, določila ceno storitev in si sama zadržala od 50 do 75 odstotkov od posamezne spolne storitve. Pri naboru deklet jima je očitno pomagal tudi ovadeni policist. Na dan naj bi zakonca zaslužila približno 500 evrov.

Dean Jurič je še dejal, da so zakonski par in njihovega policista začeli preiskovati že konec februarja, ko so aretirali tri osumljence. Šlo je za 26-letno Madžarko slovaškega rodu **Eriko Szodeakovo**, 34-letnega **Luko Živkoviča** iz Portoroža in 41-letnega **Miloša Kalanja** z Livka pri Kobaridu. Trojici so na koprskem okrožnem sodišču začeli soditi 25. oktobra. Kot je pokazal začetek sojenja, naj bi se od poletja 2008 pa do začetka letošnjega leta zanje prostituiral kar šestnajst deklet, med njimi tudi nekaj mladoletnic. Ta trojica naj bi nekaj deklet odstopila tudi zakoncema Kurtović, med njimi tri dekleta iz Dominikanske republike. Po Juričevih besedah naj bi za koprsko zakonca delale še Slovenka, Madžarka, Romunka, Kazahstanka in tri Ukrajinke. Dekletom sta močno omejila gibanje.

Kot je na začetku sojenja proti Kalanju, Živkoviču in Szodeakovi povedala mlada Dominikanka **C. Y. L. B.**, so za spolne storitve prejemale približno po 100 do 120 evrov, polovico so takoj zadržali trije obtoženci, enak sistem pa sta uveljavljala tudi ovadena zakonca Kurtović. Dekleta so jim morala biti na voljo vsak dan, če pa so si vzele prosto, so morale plačati 100 do 150 evrov.

Iztok Umer

Trije primorski zvodniki

Štiriintridesetletni Koprčan in njegova 26-letna zunajzakonska partnerica s Slovaškega, ki sta imela za partnerja 41-letnega Novogoričana, sta v slovenski Istri prisilila v prostitucijo 15 deklet

Koper, 1. marca

Petnajst deklet je bilo v slovenski Istri od novembra 2009, nekatere pa tudi že leta 2008, prisiljenih v prostitucijo, ki sta jo organizirala 34-letni Koprčan in njegova 26-letna zunajzakonska partnerica s Slovaškega. Partnerja sta pri tem poslu sodelovala tudi z

Novogoričanom, starim 41 let. V času do aretacije so partnerji, ki so imeli nadzor nad dekleti, zaslužili najmanj 130.000 evrov,« sta razkrila **Dean Jurič**, vodja kriminalistične policije na PU Koper, in **Tomaž Peršolja**, vodja oddelka za kriminalne združbe pri kriminalistični policiji GPU.

Kriminalisti iz Kopra so že novembra lani dobili podatke, da se na Obali dogajata zloraba prostitucije in trgovina z ljudmi, ki ju organizirata in vodita osumljena Koprčan in Slovakinja. Da bi potrdili sume, so se povezali z madžarskimi kolegi in dobili potrdilo, da so žrtve zlorabe prostitucije na obalnem območju tudi madžarske državljanke.

Kriminalisti so nato ugotovili, da sta osumljenca najemala sobe v turističnih objektih in stanovanjih na območju Obale in tja nastanila dekleta, ki so jih v Slovenijo zvabili z različnimi oglasi v tiskanih in elektronskih medijih na Madžarskem in Češkem. Vsebina oglasov je bila ponujanje dela promotork in spremljevalk, delo plesalk, varušek itd. Dekletom iz Madžarske, Slovaške, Češke in Dominikanske republike sta zagotavljala nastanitev ter oglaševanje v tiskanih in elektronskih medijih.

Po prihodu deklet v Slovenijo sta jih res namestila v najeta stanovanja, nato pa od njih zahtevala ponujanje spolnih storitev. V to sta jih prisilila z besednim ustrahovanjem, grožnjami pa tudi s fizičnim nasiljem. Od deklet (štiri od njih so bile celo mladoletnice, nobena pa ni bila Slovenka), ki so se morala zanju prostituirati, sta prejemale plačilo v gotovini. Najmanj polovico zaslužka so morala vsak dan izročati zlikovcema. Policisti so ugotovili, da so dekleta za spolne storitve od strank zahtevala plačilo za pol ure 60 evrov in več, za eno uro pa 120 evrov in več.

Ker je bilo dovolj povpraševanja, jima je na pomoč priskočil 41-letni Novogoričan, ki je skrbel za »dotok« novih deklet in jih »posojal«.

Vsi trije so se konec minulega tedna, po akciji, ki so jo policisti izpeljali 25. februarja, in hišnih preiskavah, v katerih so našli kar nekaj obremenilnega gradiva, znašli v sodnem priporu. Dekleta pa so že odpotovala iz Slovenije. Ali se bodo vračala kot priče in obremenile celo lastnika nočnega lokala z območja Kopra, kjer so tudi morala delati, še ni znano.

Dušan Grča

V Londonu rešili 103 otroke

Med obsežno racijo so osvobodili 103 otroke, ki so jih nasilneži silili v kraje in beračenje — Rešili so tudi 12-letno nosečnico — V Romuniji poteka sojenje 24 ljudem, ki naj bi v Veliko Britanijo pretihotapili več kot 200 otrok — Socialne službe poskušajo ugotoviti, od kod prihajajo otroci

London, 13. oktobra

V Londonu se je v torek zjutraj začela obsežna policijska akcija, v kateri so preiskali 16 različnih naslovov na vzhodu mesta in rešili 28 otrok iz Romunije in 75 od drugod. S tem naj bi zadali odločilni udarec tolpi, ki se je ukvarjala s preprodajo malčkov, ki so jih nato silili v beračenje in kraje. Aretirali so osem ljudi, med njimi se bodo morali trije zagovarjati zaradi goljufije, s katero so se protipravno okoristili s 60.000 evri. Akcija naj bi bila povezana s sodnim procesom, ki se je minuli mesec začel v Romuniji. Tam se je na zatožni klopi znašlo 24 ljudi, ki naj bi v Veliko Britanijo doslej pretihotapili več kot 200 otrok.

V Londonu osvobojeni otroci so stari med tri in 17 leti. Socialne službe zdaj poskušajo ugotoviti, od kod prihajajo, in podrobneje spoznati njihov trenutni položaj. Med njimi je tudi 12-letna deklica, ki kaže znake zgodnje nosečnosti. Po doslej zbranih podatkih ni živela s starši, pojavil se je tudi sum, da ni nikoli obiskovala šole. Med racijo so policisti rešili triletnega dečka in ga odpeljali v bolnišnico, ker je imel obraz prekrit z modricami in praskami.

Oblasti so razkrile, da so mladoletni tatiči na dan izmaknili za 350 evrov dobrin. Praviloma jim je od plena ostal le drobiž, preostalo so pograbili njihovi odrasli izsiljevalci, ki so si ubogljivost otrok zagotavljali s fizičnim nasiljem, ustrahovanjem in izsiljevanjem. Načelnik **Bernie Gravett**, ki je vodil preiskavo, je razkril: »Zelo smo zaskrbljeni, da smo našli tako mlado nosečnico. Naši napor niso bili usmerjeni v prijetje zločincev, temveč v iskanje in osvoboditev morebitnih žrtev trgovine z ljudmi.«

Prebivalci vzhodnega Londona so povedali, da jih racija ne preseneča. Sosedje so že dlje opozarjali, da zanemarjeni otroci, nekateri stari komaj štiri leta, tudi ponoči hodijo po ulicah in prosijo za hrano. To je potrdila tudi 42-letna **Michelle Thomas**, ki živi v bližini predela, kjer so izvedeli tri racije. »Vedno jih je bilo na ducate, videti so bili grobi, na obrazih so imeli ureznine, oblečeni so bili v ponošena oblačila.«

(A. P.)

Rob Wainwright, direktor Europol

Če bi ukrotili Zahodni Balkan, bi bil to za mednarodni kriminal velik udarec

Rob Wainwright je Slovenijo obiskal, da bi utrdil dobre vezi med slovenskimi policisti in Europolom. A čas njegovega obiska ni bil naključen, saj je bil v ponedeljek govorec na otvoritvi prostorov nacionalnega preiskovalnega urada. O ustanovitvi urada najde samo pohvalne besede. Prepričan je, da je v Evropi organizirani kriminal v zadnjih desetih letih precej napredoval in postal bolj profesionalen, zato ga je tudi težje preganjati.

Preden se je aprila lani povzpел na mesto prvega moža Europol, je kljub svoji mladosti ustvaril že pravo dediščino. Rob Wainwright se je rodil leta 1967 v mestecu Carmarthen v britanskem Walesu. Diplomiral je leta 1989, nato pa začel delovati na področju organiziranega kriminala, protiterorizma in obveščevalne analize. Preden je nastopil funkcijo direktorja Europol, kjer je zaposlen od leta 2000, je delal kot direktor mednarodnega oddelka britanske agencije za boj proti organiziranemu kriminalu (SOCA).

Lani je Europol praznoval deseto obletnico obstoja. Katere so danes najbolj resne grožnje v primerjavi s tistimi izpred desetih let? Poleg globalnega boja zoper terorizem ...

Terorizma še vedno ne moremo kar odpisati. Opomnik na to je poskus bombnega napada na letu v Detroit. Teroristične grožnje so, čeprav v Evropi že približno pet let nismo imeli večjega terorističnega napada, še prisotne. Islamski skrajneži so še vedno zelo aktivni. Prav tako je tudi s prometom s prepovedanimi drogami, ki so še vedno morda najbolj nevarna oblika organiziranega kriminala v Evropi. V Evropi je okrog 13 milijonov rednih uporabnikov prepovedanih drog, promet z njimi pa dosega najmanj 100 milijard evrov na leto. Med grožnjami, ki so se povečale v desetih letih, je na prvem mestu trgovina z ljudmi, tihotapljenje ilegalnih migrantov v slabih razmerah z drugih koncev sveta, zlasti iz Afrike in Azije, nekatere tudi zaradi spolnega izkoriščanja in izkoriščanja za delo. V

Evropi je okrog 270.000 žrtev trgovine z ljudmi, veliko je med njimi otrok. To je grozen problem, ki se je v zadnjih desetih letih še poslabšal. Več je tudi gospodarskega kriminala, tako ogoljufanj posameznikov, na primer z zlorabami bančnih računov, ki jih je vsako leto v Evropi na milijone, kakor tudi obsežnih goljufij na škodo držav. Ocenjujemo, da je pri davčnih goljufijah, ki so samo eno področje tovrstnega kriminala, povzročena škoda lani znašala kakih sto milijard evrov. S tem denarjem bi lahko gradili bolnišnice, ceste ali šole. Po ocenah mednarodnega denarnega sklada gospodarski kriminal predstavlja pet odstotkov svetovnega bruto domačega proizvoda. Mislim, da se javnost ne zaveda dovolj, kako velika grožnja je organizirani kriminal. V zadnjih desetih letih je narasla tudi računalniška kriminaliteta. Internet, ki je povsem spremenil življenje ljudi, je tudi kriminalcem odprl nove možnosti. Na splošno je organizirani kriminal v zadnjih desetih letih precej napredoval in postal bolj profesionalen, zato ga je tudi težje preganjati.

Kaj je za vas kot direktorja Europol največji cilj?

Moja naloga je narediti Evropo bolj varno. Torej, igrati vlogo voditelja organizacije, ki organom pregona v državah članicah zagotavlja podporo za boj zoper prej opisane oblike kriminala. Smo v pomembnem obdobju za razvoj naše organizacije. Razvijamo se kot evropski center za mednarodno policijsko sodelovanje, evropsko informacijsko mrežo za vseh 27 držav članic. Imamo več kot sto analitikov, baze podatkov in računalniške zmožnosti, s katerimi smo lani omogočili okrog 10.500 preiskav. S tem prispevamo k zatiranju organiziranega kriminala in družbo razbremenjujemo omenjenih groženj. Naša naloga je tudi odkrivanje novih metod, s katerimi se lotevamo organiziranega kriminala, širjenje najboljših metod dela in iskanje novih odgovorov na novosti v kriminalu, posebej gospodarskem in računalniškem. Zato sem tudi prišel na slovesnost ob odprtju slovenskega nacionalnega preiskovalnega urada. Njegovo odprtje je fantastična odločitev slovenske vlade in pravi odgovor na gospodarski kriminal in korupcijo. Počaščen sem, da sem lahko tukaj.

Dejali ste, da je Europol 1. januarja letos dobil močnejši mandat in nove možnosti za boj zoper organizirani kriminal in terorizem. Katere so te možnosti in kakšne priložnosti Europolu prinaša lizbonska pogodba?

Europol deluje na širšem področju kriminalnih dejavnosti in lahko obravnava vse resne oblike mednarodnega kriminala. Poleg našega tradicionalnega dela lahko sedaj vodimo evidence tudi za potrebe drugačnih preiskav, na primer evidence množičnih morilcev ali pedofilov. Okrepili smo se tudi podatkovno in sedaj se lahko utrdimo kot centralna evropska mreža z bazami podatkov o kriminalu, v prvi vrsti gospodarskem. Predvsem pa ta preureditev sovпада s sprejetjem lizbonske pogodbe, ki zagotavlja nove varnostne strategije za razvoj ustroja, po katerem bodo delovali evropske agencije in organi. Europol bo v tem ustroju igral osrednjo vlogo kot ključni povezovalac. Postalni smo močnejši in zavzeli smo osrednji položaj pri odgovoru EU na kriminal. To je tudi velika družbena odgovornost. Europol ima veliko občutljivih osebnih podatkov državljanov EU. Vendar te evidence vodimo ob strogih zaščitnih ukrepih in samo o osumljencih kaznivih dejanj. Resda obdelamo veliko podatkov, a skladno s standardi varovanja osebnih podatkov, na kar smo zelo ponosni. Po novi ureditvi ima nad našim delom večji pregled tudi evropski parlament, s čimer postajamo bolj transparentni.

Ali Europol ukrepa samo na zahtevo in ali je država članica dolžna odreagirati na njegovo obvestilo? Ima Europol nad delovanjem organov pregona držav članic kakršen koli nadzor?

Naša naloga je služiti organom pregona v državah članicah. To pa ne pomeni, da ukrepamo le na zahtevo. Ker obdelujemo toliko podatkov, tudi sami odkrivamo nove sledi. Želim si, da bi v prihodnosti postali še bolj proaktivni in organom pregona sami ponujali priložnosti za boj zoper kriminal, in ne le čakali, da nekdo potrka na naša vrata. Europol pa nima policijskih pooblastil, torej ne aretira osumljencev in ne deluje tajno. Niti ne nadzorujemo dela policije v državah članicah in tako je tudi prav, saj mora biti delo policije in drugih organov pod nadzorom držav članic. Europol ne sme delovati kot pes čuvaj. A so zaradi naših analitičnih sposobnosti in zaradi naših 600 strokovnjakov na vseh področjih kriminalitete naše usluge lahko tako dobre, da na odločitve organov lahko vplivamo. Lahko jih vodimo, jim predlagamo ali jih prepričamo, naj se posvetijo določeni zadevi, kar se z našim vedno večjim vplivom iz dneva v dan tudi dogaja.

Torej Europol ni le ena od birokratskih agencij, katerih primarna naloga je le izmenjava informacij med državami? Kaj še počnete poleg tega?

Najprej moram povedati, da obveščevalnega dela, kar se tiče boja zoper organizirani kriminal, ne kaže podcenjevati, sploh kadar gre za tako kompleksna področja, kot je gospodarski kriminal. Poleg tega skoraj vse velike kriminalne združbe dandanes delujejo v mednarodnih razsežnostih. To pomeni, da je treba za učinkovite mednarodne policijske operacije imeti ustrezne mehanizme. Europol torej ni birokratska agencija in je zelo pogosto ključni element pri razkritju teh kriminalnih združb. Na ulicah sicer nimamo patrulj, smo pa center strokovnega znanja na veliko področjih. Pod Europolovo okrilje tako na primer spada osrednji urad za boj proti ponarejanju evra. Kadar se preiskuje ponarejanje denarja v Sloveniji, lahko Europol tako svoje znanje deli s slovensko policijo.

Kako različna zakonodaja držav članic EU vpliva na vaše delo?

To je že, zgodovinsko gledano, izziv za policijska sodelovanja tako v Evropi kot po svetu. Danes se kriminal brez težav seli iz države v državo. Odkrivanje je zato precej težje, saj policija ene države nima pristojnosti v drugih evropskih državah. Evropa se je na ta pereči problem odzvala, denimo z ustanovitvijo Eurola in Eurojusta [urad za evropsko pravosodno sodelovanje]. To omogoča, da se takoj odzovemo. Zakonodaja na evropski ravni je postala odločnejša. Za primerjavo: uvedba evropskega pripornega naloga omogoča kriminalističnim policijam, da zelo hitro izročijo osumljenca. Včasih je to trajalo tudi dve leti. Zdaj se celoten postopek lahko odvrti v manj kot desetih dneh.

Omenili ste varovanje osebnih podatkov. Kako jih Europol ščiti? Kdaj izmenjava osebnih podatkov steče in ali to temelji na utemeljenem sumu?

Odločitev, katere podatke bodo posredovali Europolu, temelji na odločitvi nacionalnih preiskovalnih organov. Oni odločijo, katere podatke mora Europol imeti, in na podlagi svoje zakonodaje določijo, kdo je osumljenec. To nam daje podlago, da zbiramo informacije o osumljencih. Varovanje podatkov je zelo pomembno področje. Imamo povsem jasne omejitve, koliko časa lahko podatke hranimo, omejitve pri kategorizaciji podatkov. Prav tako je natančno določeno, s kom lahko te podatke izmenjujemo, predvsem kadar gre za organizacije zunaj EU. Znotraj sistema deluje služba, ki dosledno nadzira hrambo in obdelavo osebnih podatkov. Nadzoruje nas tudi neodvisna organizacija, ki ima popoln dostop do Europolovih baz podatkov. Inšpektorji prihajajo iz vseh držav članic, v zadnjih desetih letih niso našli prav nobene zmote v delovanju sistema.

Niti ene?

No, bilo je nekaj malega napak, a prav nobene resne zlorabe. Državljeni EU imajo tudi možnost pritožbe, če menijo, da so bili njihovi podatki zlorabljeni. Ko predstavljam naše delo novinarjem ali v parlamentih, priznam, zbiramo ogromno količino podatkov, na tem področju imamo monopol. Nobena druga evropska organizacija nima takšnih pooblastil. A delujemo v takšnih okvirih, da to poteka povsem varno.

Spodleteli božični teroristični napad na poletu iz Evrope v ZDA je pokazal na problem pri izmenjavi informacij. V poplavi varnostnih agencij se zdi, da je organizacijsko težko doseči popolno izmenjavo informacij. Kako to zagotoviti?

Policijsko delo je brez dvoma nadvse kompleksno, nadzorovanje javnega reda in miru v demokratičnih družbah je težko delo. Tu so še različna lokalna zakonodaja, množična migracija ljudi prek meja, svetovni splet ... Vlade se morajo odzvati z ukrepi policijskih sil, specializiranih za organizirani kriminal, kot je nacionalni preiskovalni urad. Seveda pa vedno nastane tveganje informacijskih vrzeli. Celo ameriški predsednik Barack Obama je ugotovil, da so imele njihove zvezne službe resne težave pri izmenjavi informacij. To sem zaznal tudi pri evropskih oblasteh. Nismo še dosegli popolne povezave kriminalnih baz podatkov. Dosegli smo sicer nekaj izboljšav, a še nismo tam, kjer bi morali biti.

Kje je poglobljena razlika med Interpolom in Europolom? Je možno, da obe organizaciji začneta isto preiskavo, ne da bi druga za drugo vedeli, da se ukvarjata z istim primerom?

Oboji služimo lokalnim oblastem. Na posameznih področjih imamo enaka znanja, oboji imamo informacijsko bazo podatkov. A je kljub temu več stvari, ki nas razlikujejo, kot delajo enake. Interpol služi 188 državam, torej je že geografska razlika. A največja je pri delu, ki ga opravljamo. Interpol zagotavlja informacije v precej širšem spektru kot Europol. Torej je tudi število primerov neprimerljivo večje, saj jih ima Interpol vsako leto na milijone. Neprimerljivo več je tudi izmenjav prek Interpolove mreže, saj oni podpirajo vse segmente policijskega dela. Mi smo osredotočeni na najvišje stopnje kriminalitete, zato imamo tudi višje standarde varnostne mreže in varovanja podatkov. Imamo več specializiranih analitikov, saj je pri nas precej več obveščevalnega dela. Skupaj z Interpolom smo odličen par in odličen policijski servis. Teoretično je sicer mogoče, a je malo verjetno, da bi Interpol in Europol delala drug mimo drugega. Obe organizaciji sta tesno povezani. Malo verjetno je tudi, da bi lokalna policija poslala isti poizvedbi na različna naslova.

Predpisi o emisijskih izpustih postajajo vedno bolj zaostreni. Nekateri so v izpustih ogljikovega dioksida že našli velik dobiček. Nekateri države, denimo Francija, so že začele tovrstne kriminalistične preiskave. So takšne vrste prevar nov izziv za Europol?

Vsekakor. To je dober primer, kako najpametnejši kriminalci hitro pograbijo nove priložnosti. Trgovanje z emisijami je velik posel. Mislim, da je vreden 19 milijard evrov. Kriminalne združbe so postale zelo aktivne in trgujejo s kuponi za izpust ogljikovega dioksida. Zlorablajo sistem, po ocenah je tako poniknilo najmanj pet milijard evrov. To je opozorilo zakonodajalcem, da sprejmejo ukrepe, ki zlorabam tovrstnega trgovanja ne bodo puščali odprtih vrat. Je pa tudi opozorilo vladam in nacionalnim oblastem, da precej bolj sodelujejo, kot so v preteklosti. Pomembna je tudi dobra izmenjava informacij, saj je treba ukrepati prej, preden ukradejo denar. Nekateri države so se že ob prvih sumih zlorab odzvale in zakonodajo ustrezno prilagodile. To je gotovo problem, na katerega se bomo morali v prihodnje dobro osredotočiti. Bo pa to tudi ena naših prioriteta v boju proti finančnemu kriminalu.

Kakšna je vloga Slovenije kot članice EU na tako imenovani balkanski poti? Kako dobro opravlja svoje naloge?

Lani je Europolovo poročilo o oceni grožnje organiziranega kriminala objavilo, da je Zahodni Balkan postal eno od petih najbolj kritičnih žarišč organiziranega kriminala v Evropi. Zahodni Balkan je za organizirani kriminal od nekdaj privlačen, že zaradi konfliktov v nekdanji Jugoslaviji. Dolga leta je bil ta del vir trgovanja z orožjem. Tu so neposredne povezave s Turčijo, od tam naprej do Pakistana in Afganistana. To je znana heroinska pot, ki se nato razširi na vse evropske konce. Če bi ukrotili Zahodni Balkan, bi bil to za mednarodni kriminal velik udarec.

Zadnjih deset let je to tudi zanimiva tihotapska pot za prostitucijo iz držav nekdanje Sovjetske zveze. Vse te kriminalne aktivnosti so že bile obravnavane v Sloveniji ali pa so šle prek Slovenije v druge dele Evrope. Slovenija ima zaradi svojega geopolitičnega položaja zelo pomembno vlogo in policija svojo vlogo tu dobro odigra. V slovenskih policijskih vrstah so strokovnjaki, ki resnično razumejo zahodnobalkanski organizirani kriminal, kako te skupine delujejo, in to strokovno znanje prinašajo v Europol. Od tega imamo velike koristi. Reforma, ki jo zdaj vodi generalni direktor policije Janko Goršek, prinaša veliko spremembo v boju proti kriminalu v regiji, modernizira policijo. Lahko rečem, da je Slovenija v tem boju odličen partner.

Omenili ste že nacionalni preiskovalni urad. Ali menite, da je ustanovitev takšnega urada primerna tudi za manjše države, kot je Slovenija?

Mislím, da je primerna za vsako državo, veliko ali majhno, to je pravi odgovor v boju proti kriminalu. V prvi vrsti proti korupciji in gospodarskemu kriminalu, ki predstavljata večji del nevarnosti za družbo. Pomemben prvi korak je bila politična volja. V drugi vrsti je seveda pomembna ustanovitev urada, ki ima specializirane kadre. Tako lahko nekaj naredimo glede milijonov evrov, ki poniknejo vsako leto. Na koncu Slovenija ne bo le varnejša, urad bo preprečil tudi primankljaj v državnih prihodkih. Strokovnjaki z različnih področij bodo delali skupaj in si izmenjavali informacije. Odziv bo zato lahko precej hitrejši in odločnejši. Izkušnje iz Evrope kažejo, da je to najučinkovitejši način boja proti organiziranim in hujšim oblikam kriminala.

Ali so po zaslugi Europola evropski državljani varnejši?

Verjamem, da so. Verjamem, da imamo enkratna znanja in sposobnosti, da priskrbimo primerno policijsko podporo na vseh kriminalnih področjih. Mislím, da posredujemo dragocene informacije, ki delajo Evropo varnejšo. ●

Mitja Felc, Jure Predanič, foto Matej Družnik

*Boj proti organiziranemu kriminalu
Udari tam, kjer zares boli*

Kriminalce, od lopovov, goljufov in preprodajalcev, pogosto označujemo kot ljudi zavrženega značaja in delaboječe. Vendar so v svojem bistvu to podjetniki oziroma poslovneži, ki s svojo dejavnostjo zasledujejo in pridobivajo zaslužek. Tako namesto polaganja ploščic, reševanja spisov v državni upravi ali šivanja za tekočim trakom izberejo prodajo mamil, orožja, tihotapljenje ljudi, vlome, kraje, goljufije itd. Seveda so te dejavnosti prepovedane in pomenijo kazniva dejanja, vendar pa prinašajo dober zaslužek.

Na globalni ravni predstavlja organizirani kriminal eno izmed najbolj cvetočih »industrij«. Poročilo urada Združenih narodov za droge in kriminal ocenjuje vrednost trgovanja s kokainom in heroinom na 105 milijard dolarjev, tej dejavnosti pa sledijo trgovanje z orožjem s 53 milijardami dolarjev in trgovanje z ljudmi ter prodaja ponarejenih izdelkov, oba z 10 milijardami dolarjev. Nato sledijo trgovanje z naravnimi surovinami in živalskimi deli, kibernetiski kriminal ter piratstvo. Tudi v Sloveniji predstavlja organizirani kriminal izjemen posel. Samo ocena vrednosti trgovine z drogo, temelječe na zasegu slovenske policije v letu 2008, znaša vsaj 90 milijonov evrov. Policija je namreč v letu 2008 zasegla za skoraj 9 milijonov evrov ulične vrednosti različnih vrst droge, kar ob konservativnem upoštevanju, da se odkrije in zaseže le vsaka deseta pošiljka, pomeni mamljiv posel z odličnimi denarnimi zasluži.

Ekonomska ocena tveganja med »da te dobijo« in potencialnim dobičkom, premoženjsko koristjo, predstavlja tisti kriterij, po katerem se odločajo kriminalci. S svojo nezakonito dejavnostjo pridobijo denar (neobdavčen!), s katerim si ne kupujejo le osnovnih življenjskih potrebščin, temveč tudi bleščeče avte, zagrajene vile z bazenom, umetnine, lokale, luksuzno življenje. Četudi jih organi pregona »dobijo« in so v uspešnem kazenskem postopku obsojeni, predstavlja nekajletna zaporna kazen (ali pa zgolj pogojna obsodba) le začasno prekinitev dela in začasno neuživanje »zasluženih« dobrin. Avti, vile, jahte pa ostanejo nedotaknjeni. Zaradi tega je ekonomska ocena tveganja močno nagnjena v korist nezakonitih dejavnosti. S tem pa je tudi boj proti kriminalu, še posebej organiziranemu kriminalu, ki je izključno usmerjen k pridobivanju dobička, že vnaprej izgubljen. V teh organizacijah namreč vodje kriminalnih združb niso neposredno vpleteni v vsakodnevni ulični program, »majhne ribe« oziroma izvajalci pa molčijo ali jih »ne dobijo«. Tako se premoženje povečuje, z zasluži se financira nove dejavnosti oziroma se obseg kriminala razširja, premoženje vpletenih pa bolj in bolj sveti. Z »investicijami« v gradbene projekte, luksuzne dobrine, poslovne dejavnosti se denar tudi opere in prenese v zakonite dejavnosti, saj kriminalcev – ne ob pridobitvi premoženja oziroma nakupu dobrin ne kasneje – nihče ne sprašuje po izvoru denarja in premoženja.

Na Irskem orali ledino

Tega so se med prvimi zavedeli na Irskem sredi 90. let. Takrat je bila država v slabem gospodarskem stanju, z močnim porastom organiziranega kriminala in financiranja terorističnih aktivnosti Ire. Vodje kriminalnih združb so bili nedotakljivi, ropi, vlomi in trgovanje z drogo pa so večali kriminalne imperije. Preiskave ali sodni pregoni so bili koruptivno ali nasilno ustavljeni. Ob posmehu kriminalcev je javnost izgubljala zaupanje v pravosodni sistem in v demokratične vrednote. Prelom se je zgodil junija 1996, ko je bil najprej umorjen detektiv Jerry McCabe in nekaj dni zatem še novinarka Veronica Guerin. Prvi je padel pod streli ob ropu bančnega vozila, druga zaradi svoje raziskovalne dejavnosti in poročanja o organiziranih kriminalnih združbah ter njihovem nezakonitem premoženju. Odziv javnosti na oba dogodka je bil tako silovit, da so bili politiki prisiljeni vpeljati protikriminalno zakonodajo z dvema glavnima poudarkoma – ustanovitvijo urada za odvzem kriminalnega premoženja in uvedbo instituta civilne zaplembe za odvzem tega nezakonito pridobljenega premoženja. Novoustanovljeni urad je pridobil široka pooblastila za izsleditev in zaplembo nezakonite premoženjske koristi, sestavljen pa je multidisciplinarno. V njem sedijo predstavniki policije, carine, davčne službe in socialnih služb, ki z različnimi pristojnostmi in izmenjavo zaupnih informacij omogočajo učinkovito izsleditev in odvzem nezakonitega premoženja, skrbijo pa tudi za hrambo ali prodajo premoženja. S tem je irski urad postavil nove vzore, saj je pod eno streho združil več služb in tako omogočil sinergični učinek. Če se v preiskavi urada ugotovi povezava med določenim premoženjem osebe in njegovo kriminalno dejavnostjo, kar je pogoj za nadaljevanje postopka, se izbere najučinkovitejši ukrep. Odločajo se med odvzemom

premoženja s civilno zaplembo, sprožitvijo davčnega postopka, postopka zaradi neupravičenih socialnih dodatkov ali kombinacijo vseh ukrepov skupaj.

Pri odvzemu premoženja, ki izvira iz kriminalne dejavnosti, je imela Irska že pred zakonodajo iz leta 1996 napredne standarde in uveljavljen institut razširjene kazenske zaplembe za premoženjsko korist, ki izvira iz prepovedane trgovine z drogo. Ta je omogočala, da se je osebi, ki je bila obsojena za kaznivo dejanje trgovanja z drogo, odvzelo premoženje, za katero je tožilstvo lahko dokazalo kriminalni izvor iz trgovine z drogo, oseba pa ni mogla dokazati zakonitega izvora premoženja. Tako so na primer lahko osebi, ki je bila obsojena zaradi trgovanja z nekaj grami heroina, odvzeli tudi avto, hišo in jahto, če je tožilstvu uspelo dokazati, da je denar za nakup tega premoženja izviral iz trgovine z drogo, obsojena oseba pa tega ni ovrгла oziroma ni ponudila dovolj verjetne razlage o zakonitem izvoru denarja oziroma premoženja.

Vendar so Irci leta 1996 stopili še korak dlje in v paketu protikriminalne zakonodaje uvedli civilno zaplembo kriminalnega premoženja. S tem so dosegli možnost odvzema kriminalnega premoženja tudi brez kazenske obsodbe. Za ta ukrep so se odločili, ker je botre oziroma šefe kriminalnih združb težko kazensko obsoditi, saj niso neposredno vpleteni v storitev kaznivih dejanj, zakon molččnosti znotraj kriminalne združbe pa jim zagotavlja imuniteto. S tem tradicionalne metode organov pregona v kriminalnih verigah posrednikov niso učinkovite. Poleg tega javnost tovrstne izravnalne ukrepe sprejema kot upravičene, najpomembnejše pri tem ukrepu pa je, da kriminalce odvzem premoženja najbolj boli in se jim s tem odvzame tudi sredstva za financiranje njihove dejavnosti. V postopku civilne zaplembe, ki lahko poteka brez kazenske obsodbe storilca, velja civilni dokazni standard, torej se trditve tožilstva dokazuje z verjetnostjo in ne gotovostjo, kot to velja za kazenske postopke. Poleg nižjega dokaznega standarda velja tudi obrnjeno dokazno breme, po katerem mora oseba izpodbiti trditve o kriminalnem izvoru premoženja. Urad nezakonitost premoženja dokazuje s povezavo osebe s kriminalnimi združbami in dejavnostmi, z odsotnostjo preteklih zaposlitev, odsotnostjo obdavčljivih prihodkov, analizo bančnih računov in finančnih transakcij, nepojasnenimi gotovinskimi plogi oziroma prilivi med računi, gotovinskim načinom plačevanja, analizo življenjskega sloga in s kriminalno preteklostjo. Oseba lahko izpodbije te trditve in dokaže zakonit izvor premoženja. Vendar njene trditve, da je denar in premoženje zadela na loteriji, v igralnicah, na stavah ali ga je podedovala od babice, ne zadostujejo, če niso podkrepljene s finančnimi transakcijami ali ugotovljenim premoženjem pokojne babice. Ravno tako ne predstavljajo zakonitega vira zaslužka prejete najemnine, če je bila hiša kupljena z »umazaniam« denarjem.

Irski kriminalci seveda uradu niso predali premoženja brez boja in so v sodnih postopkih celostno izpodbijali njegove ukrepe. V primerih Gilligan in Murphy je irsko vrhovno sodišče potrdilo ustavnost zakonodaje. Pritožnika sta trdila, da postopek civilne zaplembe nadomešča kazenski postopek in se s tem izogne jamstvu kazenskega postopka (domneva nedolžnosti, »onkraj razumnega dvoma«, porotno sojenje). Vrhovno sodišče je potrdilo postopek kot civilni, saj ne določa zapornih kazni ali pridržanja oseb, ne določa obtožbe ali obsodbe osebe in drugih elementov kazenskega postopka. Tako se ne nadomešča kazenskega postopka, saj se osebi ne očita storitev kaznivih dejanj, temveč se premoženju očita nezakonit izvor – to pa ne uživa domneve nedolžnosti. Sodišče je zavrnilo tudi kršitev pravice do zasebne lastnine. Odločilo je, da se v postopku civilne zaplembe lahko odvzame le tisto premoženje, ki neposredno ali posredno izvira iz nezakonitih aktivnosti in ne vsega premoženja, ki ga oseba ima. Pri tem pa pravica do zasebne lastnine ne more varovati proti zakonitemu interesu države, da odvzame nezakonito pridobljeno premoženje.

Odmik od irskega modela

Uspešnost irskega modela v boju proti kriminalu je bila zgled tudi za druge države. Koncept multidisciplinarne agencije in instituta civilne zaplembe so hitro uvedli tudi v Združenem kraljestvu, ki ima akuzatorni kazenski sistem. V kontinentalni Evropi z inkvizitornim sistemom pa se premiki na tem področju dogajajo v zadnjih letih. Danes ima večina držav EU že vzpostavljene tovrstne urade za odvzem premoženjske koristi, in sicer kot samostojne urade ali v okviru policije in tožilstev. Za zaplembo nezakonitega premoženja pa kontinentalne države zaradi drugačne pravne tradicije zahtevajo kazensko obsodbo in tako ne sledijo irskemu modelu. Vendar čedalje več držav dopušča določen odmik. Tako Nizozemska, Belgija, Danska, Bolgarija in druge že dopuščajo zaplembo tudi tiste premoženjske koristi, ki izvira iz kaznivih dejanj, čeprav oseba za njih ni bila obsojena. Tako imenovana razširjena kazenska zaplemba se je najprej razvila in uporabljala za eno vrsto kaznivih dejanj – trgovine z drogo, pri kateri je nemogoče dokazati vse posamezne preprodaje, razviden pa je ogromen zaslužek. Za tak ukrep so se države odločale zaradi neučinkovitosti klasične kazenske zaplembe, kjer se lahko odvzame le premoženje, ki ga je oseba pridobila s kaznivim dejanjem, za katero je bila obsojena.

Ni treba spominjati na razočaranja oblasti in javnosti, ko v časopisu preberemo, da se mora preprodajalcu droge, obsojenemu za eno dejanje trgovine z drogo, vrniti tisoče evrov, saj druga dejanja niso bila dokazana. Oseba pa je brez zaposlitve, obdavčljivega dohodka ali drugih zakonitih prihodkov. Razširjena kazenska zaplemba to rešuje z obrnjenim dokaznim bremenom, ko mora obsojena oseba izpodbiti trditve ali pravno domnevo o nezakonitem izvoru njenega premoženja. Sodnik pa argumente obeh strani presoja po dokaznem standardu verjetnosti in ne gotovosti, kot to velja v kazenskem postopku.

Za presojo skladnosti opisanih ukrepov s standardi človekovih pravic je bilo izzvano tudi Evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu. To je v zadevah *Phillips proti Združenemu kraljestvu*, *Harry van Offeren proti Nizozemski*, *Dassa Foundation in drugi proti Liechtensteinu* ter v drugih zadevah odločilo, da tovrstni ukrepi ne kršijo domneve nedolžnosti, poštenosti postopka ali pravice do mirnega uživanja zasebne lastnine, kot jih zagotavlja Evropska konvencija o človekovih pravicah. Tako je bil v zadevi Phillips pritožnik obsojen na devet let zapora zaradi vnosa večje količine hašiša. Kljub temu da ni imel službe ali drugih zakonitih prihodkov, je bil lastnik hiše s štirimi stanovanji, ki jih je oddajal, in petih avtomobilov. Ker v postopku ni podal prave razlage izvora svojega premoženja, je angleško sodišče presodilo, da je denar za to premoženje pridobil iz trgovine z drogo, ter mu naložilo plačilo ugotovljene vrednosti. Evropsko sodišče je v tej precedenčni zadevi presodilo, da obrnjeno dokazno breme, ko oseba lahko dokazuje izvor svojega premoženja in s tem ovrže pravne domneve ali trditve tožilstva o kriminalnem izvoru premoženja, ne pomeni kršitve evropske konvencije. V drugih primerih pa je tudi odločilo, da zaplemba premoženja kljub oprostilni sodbi ne krši domneve nedolžnosti, če se v postopku ugotavlja nastanek in višine premoženjske koristi in se ne odloča pavšalno, ter da zaplemba premoženja, ki ga je oseba pridobila pred veljavnostjo zakonodaje o zaplembi, ne krši načela retroaktivnosti.

Slovenija ni oaza

Tudi v Sloveniji imamo Phillipse, ki s prodajo droge ali drugimi kriminalnimi dejavnostmi ustvarjajo svoje mreže in premoženje. Nedavna akcija *Balkanski bojevniki* je jasno pokazala, da domnevni kriminalci ne živijo le v podzemlju, temveč srkajo kavo na soncu sredi Ljubljane. Po trenutni slovenski zakonodaji pa jim je mogoče odvzeti le tisto premoženje, ki je nastalo izključno iz kaznivega dejanja, za katero so bili obsojeni. Tako preprodajalcu droge, zvodniku ali roparju ne moremo odvzeti premoženja, ki ga je pridobil iz kaznivih dejanj, za katera ni bil obsojen. Za učinkovitejši spopad z

organiziranim kriminalom bi veljalo prenesti dobre prakse iz drugih držav in uvesti razširjeno kazensko zaplembo, s pravno domnevo o nezakonitem izvoru premoženja obsojene osebe in z obrnjenim dokaznim bremenom. Takšen postopek bi se lahko dopolnil tudi z uradom za odvzem premoženjske koristi po vzoru drugih evropskih držav. Sestavljali bi ga lahko predstavniki različnih organov, od davčne službe, socialnih služb, policije, tožilstva, ki bi se z različnim znanjem in izkušnjami medsebojno dopolnjevali. Z učinkovitejšo zaplembo nezakonite premoženjske koristi bi kriminalcem odvzeli sredstva za nove dejavnosti, po drugi strani pa jasno pokazali, da se kriminal ne izplača. Poleg tega bi se v recesiji tako pridobljena sredstva lahko uporabila za zaščito in pomoč žrtvam kaznivih dejanj oziroma za podobne programe.

Sodna praksa evropskega sodišča za človekove pravice je pokazala, da prilagajanje ukrepov držav na razvoj organiziranega kriminala ne pomeni avtomatične kršitve človekovih pravic, česar se bojijo nekateri odvetniki in pravni teoretiki. Ukrepi, ki zasledujejo zakonit interes države in hkrati zagotovijo sorazmerno varstvo posameznika, niso v neskladju s pravicami evropske konvencije o človekovih pravicah. V Sloveniji imamo zagotovo postavljena višja jamstva v kazenskih postopkih, kot jih določa Evropsko sodišče za človekove pravice. In prav je tako, saj izhajamo iz nedemokratskega sistema, ki je kratil osnovne človekove pravice. Vendar je pri današnji obliki organiziranega kriminala treba tehtati med interesom države, da odvzame nezakonito pridobljeno premoženje in udari tam, kjer zares boli, ter ucvrsti načelo, da se kriminal ne izplača, in med razrastom kriminalnega raka. Slednji pa vsebuje nevarnost, da bo prej ali slej prek korupcije, groženj in nasilja pogubil vladavino prava. S tem pa tudi demokratične vrednote, na katerih temeljimo. ^{3/4}

Matevž Pezdirc, LL. M.

Matevž Pezdirc

Priseljenci, največje žrtve grške tragedije
Zaton civilizacije

Pred strogo varovanim policijskim kompleksom na obrobju Aten, kjer je tudi center za azilante, se je v noči s petka na soboto vila dolga kolona ljudi. Nekateri so stali, nekateri sedeli; nekaj jih le ležalo. Vsi so bili izčrpani in na robu živčnega zloma. Na zloglasnem naslovu, kjer ilegalni priseljenci – bolj teoretično kot praktično – lahko oddajo prošnjo za pridobitev azila, so čakali že štiriindvajset ur. Nekateri celo več. Okoli izmučenih mož in žena iz tretjega sveta, v vrsti se jih je gnetlo približno petsto, so arogantno postopali grški policisti. Mimo vrste čakajočih na oddajo prošnje za azil – večina živi na ulicah grške prestolnice – je vsake toliko pridivjal policijski avtomobil. Ljudje, ki so jih obkrožale visoke žičnate ograde in kupi smeti, so kričali. Okoli ene ure zjutraj se je policist v civilnih oblačilih postavil prednje. Med čakajočimi, ki so vedeli, da bo policist določil le petnajst, v najboljšem primeru dvajset srečnežev, ki se bodo lahko soočili s krutimi grškimi birokrati, je vladala glasna tišina. Tudi tisti, ki jih bodo policisti izbrali »po lastnem okusu«, bodo imeli le okrog 0,7 odstotka možnosti, da bo njihovi prošnji dejansko ugodeno. Uradni podatki iz leta 2009.

»Tega ne morem več zdržati. Dovolj imam poniževanj in rasizma. Če bi vedel, kaj me čaka v Evropski uniji, se nikoli ne bi odpravil na pot. Tu, v Atenah, je za priseljence življenje večinoma slabše kot doma. In to ne velja le za tiste, ki so prišli iz revnih, a

mirnih držav, temveč tudi tiste, ki smo prišli z vojnih območij. Sam to zelo dobro vem,« je pred veliko skupino ljudi, ki so nam za policijskimi hrbti želeli zaupati svojo zgodbo, pravil Ansar Džabal Bašir, 27, iz Pešavarja na severozahodu Pakistana. »Tu čakam že od včeraj zjutraj. In to že enajst tednov zapored. Nimam izbire. Na ulici veljam za kriminalca, ker nimam urejenih papirjev. Pakistanskemu znancu, pri katerem živim, ne morem več plačevati najemnine. V eni sobi nad trgom Omonia živi devet ljudi. Vsi plačujemo po 85 evrov na mesec. Meni je zmanjkalo denarja. Znanec mi je dal še teden dni časa, da povrnem dolgove, potem me bo vrgel na cesto. Na moje ležišče čaka veliko ljudi. Kaj potem? Ko sem prišel v Grčijo, sem upal, da bom dobil status političnega azilanta, saj tam, od koder prihajam, divja vojna. Moral sem pobegniti pred talibi. Grozili so, da me bodo ubili. Znanec mi je dejal, da bom s svojo izobrazbo in spretnostjo v Evropi zlahka dobil službo in primerne papirje. Zlagal se mi je, ker je očitno želel dobiti del denarja od tihotapcev. Odkar sem krenil od doma, se mi ne oglaš več,« je nadaljeval Ansar, ki je v Pešavarju končal tretji letnik študija ekonomije. Potem so, kot pravi, razmere postale nevzdržne, svobodomiselni ljudje pa nezaželeni. Tudi starši so mu dejali, naj odide na pot proti Evropi.

To je tudi storil. Vse prihranke – 6000 evrov – je stisnil v roke lokalnim tihotapcem. Prek Irana in Turčije je dva meseca po *klasični poti* potoval do Grčije, tam pa so ga na otoku Lezbos, ki se tako rekoč drži turške obale, kot enega izmed 13.000 ilegalnih priseljencev, ki so leta 2009 pristali na tem otoku, aretirali grški policisti. Namesto da bi se njegova kalvarija končala, se je šele začejala.

Račun človeškega upanja

»V Atenah sem sedem mesecev. V tem času nisem zaslužil niti enega evra. Dela ni. Priseljencev je ogromno. Med nami vladajo zelo slabi odnosi. Vsak skrbi le zase. Tako je tudi tu, kjer čakamo na oddajo prošnje za azil. Vsi se dobro zavedamo, da so naše možnosti skoraj nične. A nimamo kaj izgubiti. Morda ... morda pa me v nekaj tednih vendarle izberejo iz množice in me pokličejo na zagovor. Želim domov, a ne morem. Ubili bi me. Hkrati za to nimam denarja. Če bi ga imel, bi ga zapravil za pot v Italijo in naprej v skandinavske države, kjer tujce obravnavajo veliko bolje kot v Grčiji, kjer je veliko rasizma in policijskega nasilja. Svoje življenje sem vrgel v smeti. Zapravil sem zaupanje svojih staršev. Družino sem pustil na cedilu. Živim slabše kot ulični pes. Smrdim, stradam, pretebam se. Vsakdo izmed nas, ki stojimo v tej vrsti, je bil večkrat aretiran, mnoge so v Grčijo vrnili iz drugih evropskih držav, kamor se jim je uspelo prebiti, a so jih tamkajšnje oblasti zaradi zakonodaje, ki pravi, da morajo ilegalne priseljence najprej vrniti v državo, kjer so vstopili v Evropsko unijo, deportirale nazaj v Grčijo,« je z upognjeno glavo in izumirajočim ponosom razlagal izobraženi Pakistanec, ki so mu v besedo ves čas skakali sotrpini z vsega sveta. Sudan. Somalija. Nigerija. Ekvatorialna Gvineja. Afganistan. Iran. Palestina. Nepal. Bangladeš. Bolivija. Tadžikistan. »Nacionalne skupine« so se držale skupaj. Vsi so želeli povedati svojo tragično zgodbo soočenja s *Trdnjavo Evropo*; lažnimi sanjami o svobodi, človekovih pravicah in blaginji.

Le nekaj kilometrov stran so se Grki in Grkinje medtem pripravljali na množične proteste proti vladnim (proti)kriznim ukrepom in na *nepovraten* vstop v tretji svet. Tja, od koder so ljudje bežali k njim.

* * *

»Tepejo nas kot živali. Z avtomobili in psi nas porivajo nazaj proti glavni cesti, ki vodi v središče mesta. Že štiriindvajset ur nismo dobili ne hrane ne pijače. Pet čakajočih je omedlelo. Vsak petek je tako. Sem hodim že pol leta. Nikoli nisem manjkal. Med čakajočimi vlada nekakšen sistem, za katerega policisti ne vedo. Vsaka etnična skupina

vodi svojo statistiko. Poskušamo biti pošteni in ljudem deliti številke po načelu prisotnosti. Le tako lahko preživimo, ne da bi se med seboj poklali. To je tisto, kar želijo grške oblasti. Da bi se uničili med seboj – da bi nas lahko vse skupaj razglasili za kriminalce. Ne smemo se pustiti. Ohraniti moramo vsaj malo dostojanstva. Jaz sem se prebil do številke pet. Zdaj se bom postavil v vrsto. Slišal sem, da bodo danes vzeli le Afričane. Lahko le molim in upam, da me bodo izbrali. Drugače je tu kot na trgu sužnjev. Policisti hodijo okoli in si nas ogledujejo. Ne zanima jih, kdo smo in od kod prihajamo. Ponavadi izberejo najmočnejše. Tega ne razumem. Kako lahko o naši usodi odločajo taki ljudje?! Mnogi izmed nas smo bolj izobraženi od vseh njih skupaj,« je bental Gibon, 33, iz delte reke Niger v Nigeriji, kjer potekajo spopadi med vladnimi silami in uporniki. V Lagosu je končal študij računalništva. Zaslužil je nekaj denarja in se odpravil na pot v Evropo. V Grčiji je kmalu ostal brez vsega. »Z menoj so v Evropo pripotovali vsi upi moje družine. Že nekaj mesecev jim lažem, da je vse v redu, da imam službo, a da plačilo ni redno. Pošiljam jim denar, ki so mi ga dali za na pot. Če se bom vrnil, ne bodo verjeli moji zgodbi. Ne vedo, da je tudi Evropa postala Afrika. Da tudi tu ni več mogoče dostojno živeti, če nisi rojen pod srečno zvezdo, kaj šele če si temnopolt in prihajaš iz tretjega sveta. Vsi Afričani, ki nam v Evropi ni uspelo, lažemo svojim staršem, sorodnikom in prijateljem. Zato za nami prihajajo novi in novi naivneži. To se mora ustaviti,« je nadaljeval Gibon in se postavil na čelo čakalne vrste, ki se je vila med stražnimi stolpi, bodečo žico, pocestnimi psi, kupi smeti in obnemoglimi čakajočimi. Nad vrsto so svetile skorajda taboriščne luči in risale presunljive silhuete človeške bede. Tišino je presekala človeški krik.

Štiriindvajset ur v vrsti petstotih ljudi, iz katere je izbranih največ dvajset, teh dvajset pa ima 0,7 odstotka možnosti, da jim bodo grške oblasti podelile status političnih azilantov. Račun upanja, ki umira zadnje.

Mali Kabul

»Zelo rada berem. Najraje imam zgodovino,« je v afganistanski restavraciji na severozahodu Aten, v četrti, imenovani Mali Kabul, dejala trinajstletna Šigofa, Hazarka iz Kabula, ki je skupaj s petnajstletno sestro Saro in mamo Šahaz prišla v Grčijo pred sedmimi meseci. »Najraje bi imela finsko-angleški ali švedsko-angleški slovar. Slišala sem, da v Skandinaviji zelo lepo skrbijo za afganistanske begunce,« je dahnila nasmejana najstnica, katere karizma in inteligenca nemudoma napolnita prostor. Tudi zaradi tega je skupaj s starejšo sestro postala zelo zaželen plen tihotapcev z belim blagom, ki pri dnevni svetlobi povsem brezsravno postopajo po ulicah afganistanske četrti na obrobju Aten in poskušajo »zapeljati« nedolžni in ranljivi dekleti, ki ju pred ugrabitvijo varuje le mati. Oče jih je že davno zapustil. Ne vedo, kje je. In jih, pravijo, niti ne zanima. »Kolikor vem, smo edine Afganistanke, ki smo v Grčijo pripotovale brez moške zaščite. Ves čas smo bile same. Tu je za nas celo bolj nevarno kot v Afganistanu, kjer sva s sestro hodili v dekliško srednjo šolo in naju je na poti v šolo in domov ves čas spremljala mama. Vsak dan sva se bali, da naju ne bi napadli talibi. Poznam veliko primerov, ko so deklicam v obraz zlili kislino ali vrgli bombo na njihovo šolo. A nam je bilo še težje kot drugim, saj smo bile brez očeta, ob tem pa smo Hazarke. Nas, Hazarov, v Afganistanu nihče ne mara, še najmanj talibi,« je v tekoči angleščini, ki jo izpopolnjuje v katoliškem samostanu, kjer v veliki sobi prenočuje skupaj s sestro, mamo in še štiridesetimi ilegalnimi priseljenci, pravila Šigofa. Besede so kar lile iz nje: »Atene so pekel. Grčija je pekel. Ko smo odhajale iz Kabula, smo mislile, da ne more biti slabše. Bile smo vesele, da smo pustile vojno za seboj. Na poti smo bile šest mesecev. Potovale smo prek celotnega Afganistana in Irana; potem še Turčije. Od tam smo s čolnom prišli na Lezbos. Tam so nas takoj zaprli. Spomnim se, da je bilo v hiši [namestitveni center Pagani v Mitiliniu] dva tisoč ljudi. Bilo je grozno. Zakaj sem morala v zapor? Kaj sem naredila?!« Mati Šahaz je ves čas našega pogovora oprezala naokoli. Vse oči so bile uprte

v nas. Materi so afganistanski tihotapci, ki v Malem Kabulu ob pomoči lokalcev obvladujejo trgovino z belim blagom in drogo, pred nekaj tedni v zameno za eno izmed hčera ponudili *zastonj* prevoz v Italijo.

K naši mizi prisede mladi tihotapec in nam pod mizo pokaže obupno slabe kopije grških potnih listov, ki jih želi puncam prodati za tisoč evrov za kos.

»Upam le, da bo hčerkama uspelo. Zato smo šle na pot. Rada bi, da postaneta zdravnici ali učiteljici. Upam, da nam bo uspelo priti na Švedsko. Razmišljam, da bi si pobelila lase, tako bi lahko preslepila carinike,« je dejala hudomušna gospa ostrih potez, ki je za vsak primer shranila originalne afganistanske potne liste. Večina ilegalnih priseljencev svoje dokumente namreč vrže stran, saj naj bi tako lažje prišli do azilantskega statusa. A to je iluzija, ki se je zaveda vse več prebežnikov pred bedo in vojnami. Vse več prebežnikov se zaveda tudi tega, da Evropa še zdaleč ni obljubljena dežela. Gospa Šahaz: »Med nami, Afganistanci, ni nikakršne solidarnosti. Ne vem, zakaj smo prišle sem. Ne vem. Grozno je ...« Mati se s hčerama ves čas skriva pred policijo. Ker, kot pravi, še ni izgubila upanja, da jim bo uspelo priti nekam, kjer jih bodo ljudje spoštovali in kjer bo skupaj s Šigofo in Saro lahko kolikor toliko normalno živela. In ker se ne želi vrniti v Kabul. »To nikakor ne pride v poštev.«

Had (grško mitološko podzemlje)

Med skupino v krogu sedečih narkomanov pred turistično agencijo sredi Omonie, enega najbolj živahnih atenskih trgov, krožijo krvave injekcijske igle. Trije razcapani mladeniči, polni krast in ožganin, ležijo v embrionalnem krču. Najstnica razžrtega obraza počiva v lastnih izbljuvkih. Poleg njih bradati možakar z ognjem topi 'dozo' heroína. Lučaj od njih grški poslovneži pijejo hladni kapučino in razpravljajo o paketu vladnih ukrepov. Pred njimi se izmenjujejo afriške, bolgarske in ruske prostitutke. Na bližnji ulici poteka pretep med brezposelnimi priseljenci z vsega sveta, ki so v zadnjih letih zasedli nekoč prestižni del grške prestolnice. Najstnik slovanskih potez sredi najbolj prometne ulice prodaja vse vrste drog. Pročelja bank in prestižnih trgovin so razbita – posledica protivladnih demonstracij. Omonia zaudarja po govnu in organskem razpadu. Po kupih smeti, ki so vsak dan višji, se pasejo cestne mačke in psi. Po ulicah, temačnih in nevarnih, hodijo policisti in mirno opazujejo razpad družbe in zaton civilizacije. Zdi se (jim), kot da te navidez nadrealistične podobe niso del njihovega sveta. Stene so popisane z grafiti skrajnih levičarskih in desničarskih skupin. Lokalni pijanci se prostodušno nalivajo s poceni vinom. Skupina ilegalnih priseljencev iz Bangladeša sredi trga razgrne velik bel prt in nanj naloži povsem neuporabne izdelke, ki jih nihče nikoli ne bo kupil. Posli v bližnji prestižni restavraciji še vedno cvetijo. Tulijo sirene. Ptice kljuvajo povoženo mačko. Pakistanec brez nog prosi za vbogajme. Promet je gost in glasen, ozračje zadušljivo. Izgubljene, rahlo panične japonske turistke, ki so jih dnevne novice obšle, spoštljivo sprašujejo za pot do parlamenta, pred katerim se ponovno zbirajo protestniki. Rade bi videle menjavo straže. Namesto tega jim možakar pokaže svoj velikanski tumor. Za njegovim hrbtom je mogoče videti Akropolo. Do središča Aten je pet minut hoda; z vmesnim postankom pred poslovalnico banke Marfin, kjer so med protesti pred desetimi dnevi zgoreli trije bančni uslužbenci.

Pred očmi se vrstijo podobe začetka konca Evrope.

* * *

Pred pisarno lokalne poslovalnice katoliške humanitarne organizacije *Karitas* v eni najbolj temačnih ozkih ulic Omonie, kjer prostovoljci ilegalnim priseljencem vsak dan v tednu razen v nedeljo razdeljujejo hrano, se v ponedeljek dopoldne vije dolga vrsta lačnih ljudi.

Solidarnost je tudi tu neobstoječ pojem. Pred očmi policistov se za boljši položaj v čakalni vrsti – hrane je vedno premalo – stepejo Afričani in Azijci. Njihovi predirljivi kriki postanejo še glasnejši, ko vmes poseže policija. Afganistanka Semin Ahmadi, 30, se skupaj s hčerkama Mašid, 3, in Setaješ, 4, dostojanstveno prebija skozi ulični spopad za preživetje. Medtem ko Semin čaka na hrano, njen mož Zemaraji, 33, na obrobju mesta išče priložnostno delo. Semin se med samimi moškimi nekako uspe prebiti do zastonskega obroka. Majhna zmaga, ki jo je treba izbojevati večkrat na teden. »Zdaj vidite, kako živimo,« reče Semin, ki je doma iz Panširske doline severno od Kabula, od koder sta z možem prebegnila v času talibske vladavine. Razlogi niso bile le politični, ampak tudi osebni, saj se je mož zapletel v meddružinski spor, ki bi se, če bi Zemaraji ostal v Afganistanu, gotovo slabo končal. Zemaraji in Semin sta se poročila in odšla v Iran, kjer sta preživela sedem let. Zemaraji, ki je videti kot danski kriminalist, je opravljal težka fizična dela. Na začetku v Iranu ni bilo slabo, zato sta se z ženo odločila povečati družino. Potem so se začele težave. Iz Irana so jih pregnali. Z malima otrokoma je družina po dobro »uhojeni« tihotapski poti prek Turčije prišla v Grčijo in s trajektom v Italijo, od tam naprej pa v Avstrijo, kjer so jih pričakali sorodniki. »Na vsak način smo želeli priti v Avstrijo, saj so nam sorodniki dejali, da nam bodo brez težav priskrbeli delovno dovoljenje. V St. Pöltnu smo preživeli trinajst mesecev. Živeli smo v državnem namestitvenem centru. Delovnega dovoljenja nismo dobili. Vložili smo tudi prošnjo za politični azil, a so jo avstrijske oblasti zavrnille. Po trinajstih mesecih so v namestitveni center prišli policisti v civilu in nas porinili v avtomobil ter odpeljali v deportacijski center in od tam na letališče, kjer so nas naložili na letalo za Grčijo, prvo državo Evropske unije, v katero smo vstopili. Nič nismo mogli storiti. V Grčijo, ki nikoli ni bila naš cilj, smo se vrnili septembra 2009,« je v sobici na terasi stanovanjskega bloka na severozahodnem obrobju Aten pripovedoval Zemaraji Ahmadi, ki za osem kvadratnih metrov praznega prostora brez tekoče vode plačuje grškemu najemodajalcu 150 evrov mesečne najemnine. Najemodajalec je prišel svoj dolg izterjat ravno v času našega obiska. »V kotu terase je pipa z vodo, ki nam jo je najemodajalec izklopil, saj je hotel, da za vodo na mesec plačujemo 40 evrov. Toliko denarja nimamo. Zdaj smo porabili že vse rezerve. Kmalu bomo na cesti,« je hladnokrvno razlagal svetlolasi Afganistanec. Njegovi hčerki sta se medtem brezskrbno igrali na s soncem ožarjeni terasi.

»Za ilegalne priseljence nikjer ni tako hudo kot v Grčiji. Ko smo prišli sem, so nas najprej za štiri dni, skupaj s hčerkama, priprli, potem pa so nas grški policisti dobesedno vrgli na ulico. Kot pse. Nobenega opravka niso želeli imeti z nami. Vemo, da nikoli ne bomo dobili statusa beguncev ali političnih azilantov. Ne vemo, kaj bomo naredili. Tu je huje kot v Afganistanu, pa sem preživel kar nekaj vojn. Panširska dolina je bila prva frontna črta državljanske vojne. Spomnim se tudi časov sovjetske okupacije. Spomini me preganjajo, a tu lahko le upamo in molimo. Naj se zgodi božja volja, *inšalah*.«

»Vonj«

Večina ilegalnih priseljencev je v zadnjih treh letih v Grčijo, zdaj že nekaj časa prvo izbiro prebivalcev tretjega sveta, ki se odpravijo proti Evropski uniji, prišla prek otokov, ki so najbližje turški obali. Lezbos. Hios. Samos. Med letoma 2007 in 2009 so številke skokovito naraščale. Grški obalni straži in lokalnim otoškim oblastem so stvari ušle iz rok. Zavladal je kaos. Čeprav je vmes s svojo novo institucijo, poimenovano *Frontex*, prvo obrambno črto evropske trdnjave, posegel tudi Bruselj in besnim Grkom vsaj malce olajšal delo, je »promet« med Turčijo in Grčijo še vedno pregost, da bi ga bi bilo mogoče učinkovito nadzorovati.

Število ilegalnih priseljencev je sicer začelo upadati, vendar je to bolj posledica grške gospodarske krize ter razširjene resnice o brutalnih razmerah, ki tujce čakajo v Grčiji, kot *učinkovitosti* obalne straže in oblasti.

V staromodni pisarni v Mitiliniju na Lezbosu nas Georg Cagarelis, namestnik lokalnega poveljnika grške obalne straže in koordinator sodelovanja s Frontexom, pričaka s kupom podatkov in malo vsebine. »V letih 2008 in 2009 je bilo na Lezbosu nevzdržno. Prihajalo je tisoče in tisoče ljudi. V namestitvenem centru je bilo hkrati tudi dva tisoč ljudi. Večkrat so izbruhnili nemiri. Delali smo brez premora. Zdaj je malo lažje, saj je na pomoč prišel Frontex, pa tudi ilegalnih priseljencev je manj, saj smo zaprli namestitveni center. Priseljence, ki še prihajajo na Lezbos, aretiramo in jih odpeljemo v bolnišnico na pregled. Nikoli ne veš, kakšne bolezni prenašajo naokoli. Potem jih s trajektom odpeljemo na sosednji otok Hios, kjer je namestitveni center. Tam se z njimi ukvarjajo lokalne oblasti, večina priseljencev pa želi naprej, v Atene. Ponavadi jim uspe. Ne moremo nadzorovati vsega notranjega ladijskega prometa. Na Lezbosu ne varujemo le grških, temveč tudi evropske meje. To bi morala Evropa spoštovati,« pove Cagarelis, čigar možje vsak dan patrolirajo ob grško-turški morski meji. Najkrajša razdalja med Lezbosom in turškimi obalami, kjer priseljenci sedijo v stare, na pol razpadle čolne, znaša štiri kilometre in pol, Lezbos pa je tretji največji grški otok, tako da se tudi zdaj, ko ob vzhodnih obalah otoka patrolirajo *evropske* ladje in letijo italijanski vojaški helikopterji, ni ravno težko izmuzniti obalni straži in pristati na otoku pesnice Sapfo. »Ilegalni priseljenci si želijo, da jih ujamemo že na morju. Ko zagledajo naše ladje, ustavijo motor čolna in skočijo v morje, saj vedo, da jih moramo rešiti. Šele po tem, ko jih rešimo, jih lahko aretiramo in pošljemo v namestitveni center. Osemindeset odstotkov jih je brez papirjev. Nekateri so oboroženi. Nekoč je bila večina tihotapcev Turkov. Zdaj so tisti, ki vodijo posel, uveljavili logiko malih posrednikov in jo zaupali Afganistancem in Irancem. Prevoze s čolni in malimi ladjami zdaj organizirajo tudi štirinajstletni fantje. Oblasti jih ne morejo kaznovati. Vse bi bilo veliko lažje, če bi z nami sodelovala tudi turška obalna straža; večkrat smo že opazili turške patroljne čolne, ki so se delali, da priseljencev sploh ne vidijo. Med nami in Turki ni nobenega sodelovanja. Sodelovanje bi bilo nujno potrebno za odkrivanje tihotapskih poti in uspešno varovanje meje,« razlaga Cagarelis, ki morebitne razloge za turško pasivnost vidi v – korupciji.

V to so po mnenju mnogih naših sogovornikov vpletene tako turške lokalne oblasti iz obalnih mest in vasi, kjer je ravno trgovanje z ljudmi glavna »gospodarska panoga«, kot tudi obmejna policija in vojaška mornarica. Na grški strani meje je o Turčiji, kot vedno, mogoče slišati le najslabše. In to ne da bi človek vprašal.

»V obalni straži delam od leta 2001. Prva leta je bilo mirno. Vse je bilo normalno. Število ilegalnih priseljencev se je začelo povečevati po začetku vojne v Iraku leta 2003. Tedaj je na Lezbos prišlo veliko iraških zdravnikov, inženirjev, izobraženih in uglajenih ljudi. Bilo je drugače kot zdaj ... Ti Afganistanci. Sploh ne znajo brati. In vonj ... Vonj ...« je ušlo namestniku grške obalne straže na Lezbosu. Kmalu zatem nas je prosil, naj ne objavimo njegovega imena. Prepozno. Mimogrede: bivši poveljnik obalne straže na otoku je javno trdil, da so ilegalni priseljenci teroristi in da so noseče ženske, ki prihajajo iz Afganistana, »tempirane bombe«.

Iluzija

Ko zgodaj zjutraj ravno prebujeno sonce osvetli Mitilini, največje mesto na Lezbosu, se pred očmi izrišejo sanjske podobe. Nežno morje, prve poletne sapice, razigrani galebi, ki sledijo ribiškim ladjam, prebujajoče se sredozemsko mesto, »kot je bilo nekoč«. Pogled s patroljne ladje grške obalne straže, s katero plujemo proti pristanišču, ne bi mogel biti lepši. V pristanišču v pozdrav popotnikom vihrata zastavi Grčija in Evropske unije. Sem ter tja ju veter prisili v objem.

»Po petnajstih dneh, preživetih v podpalubju evropske tovorne ladje, ki so jo upravljali filipinski mornarji, so nas prišli iskat v luknjo, kjer smo spali, in rekli, da smo v Evropi.

Da smo na cilju in naj zato pobereмо svoje stvari in odidemo na kopno. Niso nam povedali, da smo v Grčiji. Ko sem prek ladijskega mosta stopil na kopno, se mi niti sanjalo ni, kje sem. Bilo mi je slabo, bil sem lačen in izmučen. V petnajstih dnevih plovbe so nam hrano prinesli le štirikrat. Potem sem zagledal modro in belo črtasto zastavo. Doma, v Mogadišu, sem imel priročnik z zastavami. Za skoraj vsako državo na svetu vem, kakšna je njena zastava. Vedel sem, da smo v Grčiji. V Evropski uniji. To je bil naš cilj. Vse je bilo tako lepo. Bil sem srečen, saj sem bil prepričan, da nam je uspelo in da se bo zdaj za nas začelo boljše življenje. Skupaj z bratrancem in stricem, s katerima sem pripotoval iz Somalije, smo stopili proti mestu, da si privoščimo zajtrk. Prvi zajtrk v Evropi. Čez deset minut nas je aretirala grška policija,« je v sveže pobeljeni sobi namestitvenega centra za mladostnike *Vila Azadi*, ki leži na najvišji točki Lezbosa, pravil šestnajstletni Somalec Husein Abdi, ki si sobo deli s prav tako šestnajstletnim bratrancem Hadirjem Ahmedom.

»V Grčiji smo petdeset dni. Najprej so nas peljali v bolnišnico, potem so nas popisali in odpeljali na ladjo za Hios. Tam so nas strpali v zapor, ki mu pravijo 'namestitveni center'. Tam je grozno, gnusno, nevredno živega bitja. V sobi je bilo 70 ljudi. Bili smo le trije Somalci. Drugi zaporniki so nam kradli hrano, ker smo bili prešibki, da bi se branili. Ves čas so nas topli. Nikakršnih informacij nismo imeli. Nikogar nismo smeli poklicati. Tako je bilo mesec dni. Potem so policisti prišli po naju z bratrancem ter naju ločili od strica. Ker sva mladoletna, so naju odpeljali nazaj na Lezbos. Tu, v centru za mladostniške ilegalne priseljence, sva šestnajst dni. Ves najin denar je pri stricu. Najinima materama je obljubil, da bo skrbel za naju. Zaupali sta mu. Zdaj je v Atenah. Upam, da ne bo zapravil najinega denarja. Veva, da je stric v težavah. Midva sva ujeta. Nimava papirjev. Nikamor ne moreva,« je skrušeno in v tekoči angleščini, ki se jo je naučil v zasebni šoli v Mogadišu, pripovedoval Hadir Ahmed. »V Somaliji je huje kot kdaj prej. Zdaj nikjer ni več varno. Pred meseci so ubili mojega očeta. Ne vem, kdo. Našli smo ga mrtvega. Velik del države nadzirajo pripadniki skrajne milice Al Šabab. Hoteli so, da se jim pridruživa. Ker nisva hotela, sva morala zbežati, drugače bi naju ubili ali zaprli. Najprej sva odšla na podeželje, 50 kilometrov iz Mogadiša. Potem so se spopadi razširili tudi do tam. Zbežala sva nazaj v prestolnico, zbrali smo denar, plačali tihotapce in odšli na pot. To ni težko, če imaš dovolj denarja. V Mogadišu ves čas pristajajo ladje z vsega sveta, ki te vzamejo na krov, le če jim dovolj dobro plačaš. To so ladje, ki so dogovorjene s pirati, da jih pustijo pri miru. Rada bi zaprosila za politični azil, a ne veva, kaj naj storiva,« je dodal Husein Abdi.

Iz sosednje sobe je dišalo po kosilu. Petdeset dečkov in fantov z vsega sveta, ki jim je grške oblasti uspelo prepričati, da so mlajši od osemnajst let (mnogi seveda niso), je sedlo h kosilu, vrhuncu dneva v namestitvenem centru za mladostnike, ki so ga na Lezbosu odprli pred dvema letoma. Od tedaj se je v njem zvrstilo okrog dva tisoč dečkov in fantov. Center deluje pod vladnim nadzorom, upravlja ga nevladna organizacija, uradno pa ga ni mogoče najti v nobenem zapisniku. Ustanovljen je bil čez noč; stihijsko. Deluje zunaj sistema. Zaposleni v centru, kjer je bila nekoč umobolnica, še prej pa bolnišnica za bolnike s tuberkulozo, že tri mesece niso dobili plače. Na »vrhuncu« je bilo v centru s 96 posteljami tudi po dvesto mladih ilegalnih priseljencev, s katerimi je delalo le šest strokovnjakov.

Razčlovečenje

»Zdaj se lažje diha,« pove Novozelanec Greg Kavarnos, 42, glavni socialni delavec v centru, ki se z mladostniki ukvarja že dvajset let. Na Lezbos, od koder sta s trebuhom za kruhom na Novo Zelandijo pred petinštiridesetimi leti odšla njegova starša, se je vrnil, ker je želel poskrbeti za tiste, ki so imeli v življenju manj sreče kot on, pove učitelj borilnih veščin in zapriseženi budist, ki na otoku vodi tečaje meditacije.

»Večina fantov želi takoj naprej, zato tu v povprečju ostanejo le nekaj dni. Želimo jim pomagati, a očitno je, da imajo svojo misijo, ki ji morajo slediti. Četudi slepo. Ne vemo, ali smo kratkoročen ali dolgoročen projekt. Veliko fantov se vrne, ker se jim iz Grčije ne uspe prebiti v Italijo ali pa ker jih od drugod vrnejo nazaj v Grčijo. Delujemo iz dneva v dan. Nikoli ne vemo, kaj bo jutri. Naše pogodbe se junija iztečejo, enako velja za center. Morda nas bodo zaprli. Oblasti se zdaj ukvarjajo z drugimi rečmi, nikoli ne pridemo na vrsto,« je pravil Greg, ki počasi izgublja motiv. »Težko bi rekel, da smo uspešni, saj naši cilji sploh niso določeni, ob tem pa delamo praktično zastoj. Nikomur ni mar, kaj se dogaja tu zgoraj. V nasprotju z vsemi drugimi namestitvenimi centri to ni zapor. Fantje lahko gredo naokoli.«

Nojan Naseri, ki je v Grčijo prišel iz Kvet iz pakistanskega Balučistana, kamor je njegova družina pred talibi iz Afganistana pribežala leta 1995, nam nemudoma pove, da je v resnici star 21 let. »Da se zlažem o svoji starosti, je bila edina možnost, da se prebijem iz zapora na Hiosu, kjer je bilo nevzdržno. Upam, da mi te laži Bog ne bo preveč zameril,« se na vsa usta zareži mladenič, ki je v Kveti študiral zgodovino umetnosti ter se ukvarjal s slikarstvom. Leta 2007 se je prek Irana odpravil proti Evropi – v družini je bil izbran kot tisti, ki jih bo preživel. Ni imel izbire. »Najprej nisem imel nič proti. Želel sem videti svet in doživeti vse, kar mora moški doživeti. Zdaj obžalujem, da sem šel na pot. Zaradi vsega skupaj sem slabši človek, izgubil pa sem zaupanje tudi v soljudi. Že na poti je šlo vse narobe. Iranski obmejni stražarji so streljali na naš kombi, v katerem je bilo dvanajst ljudi. Dva sta bila ranjena. V Teheranu so nas za nekaj dni zaprli; dva meseca se nisem preoblekel. Prek Turčije sem prišel do sem. Že trikrat sem se poskušal iz Patrasa prebiti v Italijo. Vedno so me dobili. Enkrat sem bil skrit v zabojniku z obleko. Policaji, ki so me našli, so me pretepli kot žival. Drugič sem padel izpod kamiona in imel veliko srečo, da sem preživel. Tretjič so me prestregli, ko sem se poskušal kot slepi potnik vkrcati na trajekt. Za vse poskuse skupaj sem do zdaj zapravil kakih 12.000 evrov. Celotno družinsko premoženje. Zdaj veste, zakaj se ne smem vrniti. Vse svoje upanje so vložili vame. Še bom poskušal, saj mi kaj drugega ne preostane. Ostal sem sam. Ko je človek brez denarja, ga vsi pozabijo,« je, kot da bi recital športne rezultate, pravil Nojan Naseri, ki v Vili Azadi piše knjigo o svojih doživetjih, sem ter tja pa zasluži kak evro, ko sotrpine uči angleško.

»Vedno znova sem presenečen, ko vidim, kako rastejo tihotapske cene. Samo za kratko plovbo iz Turčije do Lezbosa morajo ubogi ljudje plačati tudi po 3000 evrov. Za pot iz Afganistana je treba povprečno odšteti 7000 evrov. To je neverjetno dobičkonosna industrija, v kateri imajo dobiček vsi, razen priseljencev,« je v svoji pisarni, polni budističnih motivov, ob pitju močne črne kave dejal socialni delavec Greg Kavarnos.

* * *

V zadnjih dneh so grške oblasti v namestitveni center Pagoni na Lezbosu ponovno začele nameščati ilegalne priseljence. S poletjem bodo številke skokovito narasle. Center, ki je videti kot koncentracijsko taborišče, stoji na vhodu v Mitilini, le lučaj od mestnih plaž, ki se počasi polnijo. Na stenah piše: »Hočemo svobodo!« Temačni prostor izgubljenih človeških duš zaudarja po hrepenenju. Bodeče žice, razbito steklo, množica komaj stoječih pogradov, požgani zidovi, razpadajoča stranišča in vseprisotne rešetke obujajo spomine na neke druge čase; na čase neke druge Evrope.

Na hribu nad namestitvenim centrom je mestno pokopališče. Čisto v kotu je stisnjenih pet grobov, ki imajo oznake *Afganistanec 1*, *Afganistanec 2* ... *Afganistanec 5*. Hlad, ki veje iz brezimnega, industrijskega, sistematičnega razumevanja smrti, reže kosti.

Postranska škoda evropske trdnjave.

Časi neke druge Evrope? •

Boštjan Videmšek, foto Uroš Hočevar, Mitilini

Otroci brez spremstva

Iščem sestro in mamo

»Nenehno razmišljam. Moje življenje gori hitro kot sveča, jaz pa sem zataknjen na mestu in moja prihodnost je odvisna od nekoga drugega,« pripoveduje 18-letni fant, ki ne želi biti identificiran, in nadaljuje, da v Sloveniji že sedem mesecev čaka na odločitev, ali bo dobil mednarodno zaščito. V Evropo je prišel nelegalno skupaj z mamo in mlajšo sestro, a so jih tihotapci ločili, njega pustili na železniški postaji v Ljubljani, za mamo in sestro je sled za zdaj izgubljena. Tako je fant že dve leti v Evropi sam.

Otroke, ki so mlajši od 18 let in so zunaj matične države brez spremstva obeh staršev oziroma zakonsko ali po običaju določenega skrbnika, imenujemo otroci brez spremstva ali ločeni otroci. Samo v Evropi je bilo lani v skladu z Visokim komisariatom Združenih narodov za begunce vloženih 13.100 vlog za mednarodno zaščito otrok brez spremstva, so sporočili z Mednarodne organizacije za migracije. Po ocenah Programa za otroke brez spremstva v Evropi jih je na stari celini okoli 50.000.

FANTJE IŠČEJO SKRBNISTVO

Pri nas je Slovenska filantropija lani izvajala skrbništvo, skrbela za otrokovo dobro in pomagala pri birokratskih postopkih več kot sedemintridesetim otrokom brez spremstva, med njimi jih je petindvajset zaprosilo za mednarodno zaščito. »Vsi so bili fantje, stari od 14 do 17 let, njihove države izvora pa so Afganistan, Albanija, Irak, Pakistan, Turčija in nekatere afriške države,« pojasnjuje Marina Uzelac. V preteklih letih so se na Slovenski filantropiji kot skrbniki srečevali tudi s primeri mladoletnih romskih deklet, ki so jih njihove družine prodale v RS, kjer so se poročile po romskih običajih in živele v romskih naseljih. Marina Uzelac: »Večinoma so prihajale iz republik bivše Jugoslavije in so v državo najpogosteje vstopile legalno, z vizumom, vendar so ostale v Republiki Sloveniji po izteku dovoljenja za prebivanje. Med njimi jih je bilo tudi nekaj, ki so bile namenjene v druge evropske države. Potem ko jih je prijela policija, so bile nastanjene v center za tujce in vrnjene v svoje matične države. Če so se strinjale, smo se kot skrbniki s pomočjo društva Ključ povezali z nevladnimi organizacijami v njihovi matični državi, ki so jim po njihovem prihodu pomagale.«

ČAKANJE NA STATUS IN IZGINJANJE

Zakon o mednarodni zaščiti določa, da je v postopkih, kjer je prosilec mladoletnik brez spremstva, treba upoštevati načelo največje otrokove koristi; čim prej ugotoviti njegovo identiteto in začeti postopek iskanja njegovih staršev ali drugih sorodnikov; prošnjo obravnavati prednostno in mu pred začetkom postopka postaviti zakonitega zastopnika. Realnost pa je, da je Republika Slovenija podelila mladoletnikom leta 2005 dva azila iz humanitarnih razlogov, enega pa po ženevski konvenciji. »V letih 2006, 2007 in 2008 ni bilo podeljenega nobenega statusa, lani pa je bila priznana mednarodna zaščita štirim mladoletnikom brez spremstva,« so sporočili z ministrstva za notranje zadeve, Marina Uzelac pa dodaja, da sta bila dva takrat že polnoletna. Subsidarna zaščita je bila podeljena tudi enemu fantu predlani in enemu letu prej.

Naš sogovornik je zaprosil za mednarodno zaščito, ko je bil še mladoleten, a je med čakanjem na odločitev dopolnil 18 let. Za otroke, ki dobijo priznano zaščito, je značilno, da ostanejo v Sloveniji, se šolajo, zaposlijo ... »Drugače je, ko so še v azilnem postopku, večina jih kmalu po prihodu zapusti azilni dom in odidejo v druge evropske države. Nekateri k svojim sorodnikom, prijateljem, nikoli pa ne smemo izključiti možnosti, da so postali plen trgovcev z ljudmi. S tem pojavom izginjanja otrok brez spremstva se spopadajo vse evropske države,« dodaja Uzelac.

IZGUBILI SMO STIK

Naš sogovornik je pred dvema letoma, ko je imel 16 let, z mamo in sestro odpotoval iz afriške države v Evropo, da bi skupaj ubežali nemirom in zaprosili za mednarodno zaščito. Najprej se je družina odpravila v Maroko, kjer se je mama obrnila na tihotapce ljudi. Pot so začeli na ladji. »Ne vem, kje smo pristali, odpeljali so nas v hišo in rekli, da bodo mene in mojo mamo peljali v Avstrijo, kakšne načrte so imeli drugi, ne vem. Naprej naj bi šli z avtomobilom, ki pa je bil majhen in v njem je bilo veliko škatel, zato moja mama in sestra, ki je bila stara tri leta, nista mogli z mano. Dogovorili smo se, da bodo najprej odpeljali mene in bom počakal na železniški postaji, kamor bodo pripeljali tudi njiju. Vendar ju niso. Izgubili smo stik in ne vem, kje sta.«

Na železniški postaji je čakal tri dni, pri sebi pa je imel 300 evrov, ki mu jih je mama zaupala v hrambo. Ker ni bilo nikogar, je vprašal, kje lahko najde policijsko postajo, kjer bi zaprosil za mednarodno zaščito. Šele takrat je izvedel, da ni v Avstriji, ampak v Sloveniji – državi, ki je sploh ni poznal.

PRI NAS USTREZNIH INSTITUCIJ NI

Fanta so, kakor je v takšnih primerih v navadi, naselili v azilnem domu. »V njem združijo otroke in odrasle kot enake. Včasih si mislim, da ne bi smel biti tam, v prostoru, ki je kot ječa, a nimam druge možnosti,« razmišlja. Slovenska filantropija je skupaj še z nekaterimi nevladnimi organizacijami ob lanskem svetovnem dnevu otroka in dvajsetletnici sprejetja konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah opozorila, da takšna nastanitev za otroke ni primerna.

»Kljub stališčem stroke, da morajo biti otroci, ki so v tako ranljivem položaju, kot so otroci brez spremstva, posebno intenzivno obravnavani in strokovno vodeni v institucijah, ki so prilagojene njihovim potrebam, v Sloveniji v nasprotju z večino evropskih držav ni ustreznih institucij. Otroci brez spremstva so praviloma nastanjeni v centru za tujce in azilnem domu, ki sta po mnenju nevladnih organizacij neprimerna za njihovo obravnavo in bivanje. Prav tako v Sloveniji ni posebnih varnih nastanitev za otroke brez spremstva, ki so žrtve ali potencialne žrtve trgovine z ljudmi.« Žrtev trgovine je tudi 18-letni sogovornik.

DOLGOVI IN UGRABITVE

»Moški, ki me je pripeljal v Slovenijo, je lani prišel pome do azilnega doma in mi rekel, da me bo odpeljal do mame, ki je v drugem azilnem domu, zato sem šel z njim. Potem mi je rekel, da je za prevoz plačala le 2000 evrov, in ne 5000, kolikor bi morala, zato moram z delom odplačati preostanek dolga. Odpeljal me je v Palermo na Siciliji, kjer naj bi delal, kar tudi sem dva meseca. Poskusil sem pobegniti, vendar so me ujeli in zaprli v hišo, kjer sem bil še približno deset mesecev, preden mi je uspelo pobegniti nazaj v Slovenijo. Bilo je konec maja in šel sem na viško policijsko postajo. Moški, ki me je odpeljal v Italijo, se je vračal in me želel znova odpeljati – to sem tudi povedal policiji.«

Marina Uzelac poudarja, da so ob fantovi vrnitvi stekli vsi uradni postopki in tudi policija je ravnala korektno. Akcija se nadaljuje tudi v Italiji. Po šestih mesecih so rešili fantovo bivanjsko stisko, saj ga je v svoje varne prostore nastanilo društvo Ključ. Predlog, da bi ga nastanili v vzgojnem zavodu, kjer so mladostniki s takšnimi in drugačnimi težavami, kakor poudarja Marina Uzelac, za Filantropijo ni bil sprejemljiv.

ŽELIM SI V ŠOLO

»Želim si, da bi bil v šoli in bi se učil, že tako sem izgubil dve leti,« pravi in dodaja, da je nazadnje obiskoval drugi letnik srednje šole. Njegove želje še niso uresničljive, saj čaka na uradna dokazila o doseženi stopnji izobrazbe, brez katerih ne more nadaljevati šolanja. Kakor druge migrante ga ovira pomanjkljivo znanje slovenskega jezika. Društvo Ključ ga je že vpisalo v tečaj, obiskuje ga trikrat na teden.

Zakon o mednarodni zaščiti predvideva obvezno osnovno šolanje tudi za otroke brez spremstva in prosilce za mednarodno zaščito in pravi: »Prosilcem se omogoči dostop do izobraževanja na poklicnih in srednjih šolah pod pogoji, ki veljajo za državljane Republike Slovenije.« V Sloveniji je le ena srednja šola, kjer se pouk izvaja v angleškem jeziku, so nam sporočili z ministrstva za šolstvo in šport. »To je organizacijska enota Gimnazije Bežigrad, mednarodna šola.«

Olajševalnih okoliščin za otroke brez spremstva, ki bi se v Sloveniji radi vključili v sekundarno izobraževanje, zakon ne predvideva.

PSIHIČNE TEŽAVE

»Zelo težko je biti tukaj brez staršev, nimam nadzora nad dogajanjem, nikoli si nisem predstavljal, da se bom znašel v takšni situaciji. Sam sebi se ne zdim dovolj zrel, da bi vzel usodo v svoje roke, še vedno bi potreboval starševsko skrb in vodenje,« pripoveduje osemnajstletnik. Marina Uzelac pa opaza, da so otroci brez spremstva zato, ker so ostali sami, še bolj ranljivi kot otroci, ki migrirajo s starši ali skrbniki. Vsem pa je skupno, da so s tem, ko so zapustili svojo državo, izgubili svojo podporno socialno mrežo, večina se počuti negotovo in osamljeno.

»Za mnoge pomeni prihod v novo deželo precejšen šok, saj se ponavadi zelo razlikuje od tiste, iz katere so prišli. Nova dežela jim je tuja, v njej so pogosto potisnjeni na rob družbe in se zelo težko znajdejo v novi skupnosti. Obkroženi so z novimi obrazy, jezikom, ki ga ne razumejo, novo kulturo in običaji.« Naš osemnajstletni sogovornik denimo pravi, da se razen na Filantropijo in na društvo Ključ ne more obrniti na nikogar. »Tukaj je kultura drugačna, jezik tudi. Dobro je, da veliko ljudi govori angleško, a svojih težav ne moreš deliti s tujci. Če komu razkriješ, da si v azilnem domu, te začne gledati drugače. Včasih sem to takoj povedal, a sem kmalu ugotovil, da mi iskrenost škodi. Pogovor je sprva stekel, vendar so se moji sogovorniki, ko sem jim povedal, da sem migrant, ki čaka na mednarodno zaščito, odzvali, kot da gre za zločin, kot da je to nekaj velikega, kot da jih ogrožam,« razmišlja.

MNENJE AZILNEGA DOMA

Na ministrstvu za notranje zadeve pojasnjujejo, da prosilca ob lažjih težavah napotijo na pogovor k domskemu psihologu ali psihoterapevtom, ki enkrat na teden pridejo v azilni dom. Želeli smo govoriti tudi z domskim psihologom, zato smo zaprosili za okvirna vprašanja, a so nam nato posredovali kar pisne odgovore. Opažanja vodje azilnega doma mag. Katarine Štrukelj pa so malo drugačna od opažanj Filantropije in izkušenj našega

sogovornika. Mladolletniki brez spremstva, ki pridejo v Slovenijo, večinoma že imajo delovne izkušnje in so osebnostno dozoreli. »Od doma so odšli s privoljenjem staršev in pogosto pridejo s skupino mladolletnih ali polnoletnih rojakov, zato večina nima večjih psihičnih težav. Včasih pa se iz najrazličnejših vzrokov pojavijo vedenjske težave z nasilnim vedenjem ali medsebojnimi konflikti.« Največ jih opažajo pri odraslih ženskah in moških. Dodala je še, da imajo več težav kot otroci brez spremstva tisti otroci, ki so prišli s starši ali skrbniki, vzrok so težave znotraj družine in posttravmatski sindrom pri starših, ki se kaže na otrocih.

ZDRUŽEVANJE DRUŽINSKIH ČLANOV

Zakonodaja določa, da lahko oseba s priznano mednarodno zaščito zaprosi za združevanje s svojimi družinskimi člani, kar so tudi mladolletnik ali mladolletnica brez spremstva, ki so državljani tretje države ali oseba brez državljanstva, mlajši od 18 let, ki so na ozemlju Slovenije brez staršev ali zakonitega zastopnika. A naš sogovornik je, odkar je v Sloveniji, že dopolnil 18 let, zaradi česar bo združevanje z družinskimi člani težje. »Upamo pa, da ne nemogoče,« poudarja Marina Uzelac. Vendar morajo fantovo mamo in sestro najprej najti, nad čimer je fant že obupal, a Marina Uzelac pojasnjuje, da institucije delujejo v skladu s svojimi zmožnostmi. »Ministrstvo za notranje zadeve je skupaj s skrbnico pozvalo Rdeči križ Slovenije, naj pomaga najti fantovo mamo v Španiji, saj je dobil podatek, da naj bi bila tam. Ta postopek teče že nekaj mesecev, Rdeči križ Španije je pregledal omenjeno območje, kontaktiral vse mogoče organizacije, društva, šole, kjer bi bila lahko njegova sestra vpisana, a je žal pod takšnim imenom niso našli. Kar pa ne pomeni, da so nehali poizvedovati, zato tudi mi fanta spodbujamo, naj poskusi izvedeti prek določenih ljudi, ki bi lahko vedeli, kje je njegova mama.«

STRES IN VZROKI

Čakanje in urejanje dokumentov nista le zahtevni, ampak za mlado osebo tudi stresni. Naš sogovornik denimo pravi, da nenehno razmišlja, kaj bo, če ... Da se zavaruje pred temnimi mislimi, odhaja v posteljo čim kasneje, saj so najtežje ure, preden zaspi. »Pošiljajo me k svetovalcem za mentalno zdravje, a ni težava v meni, odpraviti bi morali vzroke težave. Ne gre za to, da bi mi svetovali, problem je treba rešiti,« poudarja. Potem pa tiho doda: »Počutim se, kot da sem na ladji, ki je izgubila smer, ki ne ve, ne kje je ne kam gre.« Največji strahovi otrok brez spremstva so namreč, da ne bodo dobili priznane zaščite in s tem možnosti za varno in »normalno« življenje, pojasnjuje Marina Uzelac. »Zelo dobro se zavedajo, da bodo morali, če ne dobijo pozitivnega odgovora, ali nazaj v razmere, iz katerih so pobegnili, ali pa bodo prisiljeni 'poiskati srečo' kje drugje.«

Piše: Neža Prah

Azra Širovnik

Ljubezen s črnega trga

Sedim v Trstu, v priljubljenem bistroju z velikanskimi okni do tal. Precej mrzlo je, zunaj je sonce, meni pa je v oblazinjenem stolu toplo. Na moji mizici s čipko je orošen kozarček s šampanjcem. Razgled imam na morje, moje nepotešljivo hrepenenje ...

Kljub sposobnosti, da se zmorem izklopiti iz realnega sveta tudi v najhujši gneči, da sem zmožna ne slišati še tako glasnega pogovora, tokrat slišim vse. Čeprav skoraj šepetata. Dva mlada, skoraj dekliška glasova. Sedita za mojim hrbtom, čutim njuno prisotnost tako intenzivno, kot bi bile le onidve in jaz, čeprav je lokal poln in glasovi vseh gostov se

prepletajo v žuborenju. Pogovarjata se o ideji, da bi se ukvarjali s prostitucijo, »ta visoko«, sami bi izbirali stranke. Vsaka bi imela le šest stalnih, dovolj premožnih, da bi zaslužili le toliko, da bi si lahko kupili bogate cunje in ujeli fante iz dobrih družin ali moške iz višjih krogov. Govorita o nadaljevalki Dnevnik prostitutke ali nekaj podobnega, ki jo predvajajo na eni od slovenskih televizij. Skoraj občudujoče govorita o glavni junakinji, da ima vse pod kontrolo, drago je oblečena, lepo urejena, najboljši prijatelj je zaljubljen vanjo pa še en zdravnik je nor nanjo. Prostitutka iz serije je njun idol.

Prostitucija v latinščini po definiciji pomeni »ponujanje žensk in moških za spolno občevanje proti plačilu z denarjem ali drugimi gmotnimi dobrinami«. (*Leksikon CZ, 1986*)

»Prostitucija je stara kot svet,« je večna spremljevalka plazenja človeka od prostega organizma k višje razvitemu bitju. Prodajalci telesa za denar naj bi bili čustveno inferiorni ljudje. V sociologiji so prostitutke in prostituti označeni za deviantne osebe. Psihologija išče vzroke v duševni prizadetosti. Danes se velika večina strinja, da precej oseb, ki so bile v otroštvu spolno zlorabljene, izgubi samospoštovanje oziroma spoštovanje do lastnega telesa. S tem je umaknjena tudi bariera, ki naj bi jih varovala. Toda to je le eden izmed vzrokov za prostitucijo. So še drugi, med njimi socialno-ekonomski dejavniki, posnemanje junakov iz filmov itd.

Kdo so kupci telesnih »užitkov«? Stroka našteva ljudi, ki so radovedni, osamljeni, ki spolno premagujejo neizkušnost, in sklene, da je glavni vzrok za nakup spolnih storitev potešitev spolne sle. Čisto nič o čustveni prizadetosti, biološki determiniranosti, nenormalnih oziroma deviantnih psihah tovrstne kategorije ljudi. Tudi to področje stroke so, vse do pred kratkim, stoletja pokrivali moški, verjetno od tod izhaja takšno neprizadeto »dejstvo«, da je sla nagon, ki mu je čisto vseeno, kako se ga poteši.

Črni trg po definiciji deluje tako: kar koli se prodaja na njem, je drago, kakovost pa sumljive vrednosti, ker ni kontrole. Cene pa v trenutku, ko je nekaj prepovedano prodajati ali ni legalno, poskočijo do nebes. Od blaga s črnega trga nima nihče razen trgovcev oziroma posrednikov nič, samo proizvajalci in kupci drago plačujejo. Le prepovejte kar koli, še tisti hip se bo pojavilo na črnem trgu! Država nima od denarja, ki se tam pretaka, čisto nič.

Verjetno imajo zato bogate, razvite evropske države, ki že tisočletja le dopolnjujejo stabilne zakone, logično in do najmanjše podrobnosti urejene sisteme, v katere je vgrajen tudi davek od legalizirane, najstarejše obrti, ki jim lepo in tekoče še naprej polni blagajne, da lahko vzdržujejo zavidanja vredne socialne sisteme. Tako je tudi krog sklenjen – ljudje so dovolj materialno omamljeni, da lahko sladko vegetirajo.

Tudi jaz bi rada živela omamljeno od lastnega življenja, ki ga imam zelo rada, mimo zunanjega sveta. Toda imam velik greh – zelo rada gledam dobre filme, ki jih je zaradi toliko tv-postaj vsako noč več kot dovolj, da me priklenejo pred ekran. Toda, tv mi v propagandnem premoru ponuja med oglasom za mleko in med tudi prodajalke seksa, njihove številke mobitela, obraze, zvižajoča se gola telesa ... Pravzaprav je v vsakem časopisu, razen v tistih za dušo, ob oglasu in informaciji o risanki, uri pravljič, v paketu tudi ponudba lepotic za denar.

Danes ne moreš sproščeno sprejeti niti vabila za odprtje novega wellness centra, ker ne veš, ali se zadaj ne skriva kakšna soba za prostitucijo oziroma »masažo do konca«, kako se to zdaj pomenljivo imenuje. Kar koli in kamor koli pogledaš, trčiš v dejstvo – tudi pri nas prostitucija intenzivno živi, bode v oči in v ušesa. Duši! Tudi če trdno zamižiš, pride skozi zaprte oči, tako da se jih sploh ne splača več zatiskati pred dejstvom.

Gre za trdovraten plevel, njegove korenine pa so se v zgodovini človeštva le krepile in debelile. Kdaj je prostitucija prišla k nam? Ni prišla, od vedno je tukaj! Spomnim se, da sem se kot štirinajstletno dekle vračala z mamo in očetom domov z obiska. Peš. Okrog sedmih zvečer. Šli smo mimo hotela, pred katerim sta na pločniku stali dve dekleti, mogoče le leto ali dve starejši od mene. K njima sta pristopila starejša moška, začeli so se pogovarjati. Starši so me potegnili na drugo stran ceste. Ozrla sem se nazaj in vprašala očeta: »Toda tista starca nadlegujeta dekleti! Mar ju ne bi moral spoditi in zaščititi punc, oče?« Mama in oče sta se spogledala. Bila sta v zadregi. Mama mi je doma razložila, za kaj gre. Od takrat sem se izogibala hoji mimo tistega hotela.

Pred skoraj petnajstimi leti, nekega sončnega poletnega dne, sva z možem zašla v čudovito lepo slovensko vasico, v želji, da najdeva domačo gostilno. Domačini so naju napotili v romantično hiško ob potočku, s klopmi pod vejami razkošnega sadovnjaka. Sedla sva, občudovala okolje in čakala na natakara. Čudno mi je bilo, da sva edina gosta. Čez nekaj trenutkov je k nama stopil zelo lepo oblečen moški in naju povabil noter, da nama razkaže notranjost. Ko sva prikimala: »Res ste lepo uredili ...« naju je pogledal v oči: »Torej, tukaj lahko dobite čisto vse, kar želite, vse možne kombinacije – dva fanta, dve dekleti, fanta in dekle ...« Zmedeno sva ga gledala. Potem pa sem ga vprašala: »Glejte, nisva zato prišla, še vedela nisva, kaj je tu. Kako to, da tako odkrito ponujate tovrstne storitve, saj je protizakonito, se ne bojite?« Nasmehnil se je: »Ne, zavarovan sem kot medved!«

Potem pa je razpad socialističnega bloka naplavil revščino v ta del evropskega ozemlja. Lačna usta so mlade ženske potisnila k bogatejšemu omizju kapitalističnega sveta. In se zapletla v trgovino z belim blagom. O njej se je pisalo nekaj časa, pa čeprav zelo intenzivno, sčasoma pa je vse utihnilo. Uradno prostitucije pri nas ni. Je protizakonita. Toda vsi vemo, da »ljubezen« s črnega trga je! Obkroža nas, v oči bode, vpije in se krohota: »Tukaj sem!« In z njo vse posledice, ki jih bo družba nekoč morala drago plačati – predvsem bolezni, ki se bodo širile, ker jih nihče ne nadzira. Dekleta so blago s črnega trga, na katerem ni nadzora inšpekcije, se pravi, da lahko moški, ki plačuje za seks z njo, jutri okuži tudi vas. »Toda moj moški ne hodi k tem ženskam,« si mislimo. Veliko več jih je, kot bi želeli vedeti in si priznati, dovzetnih za »te ženske«! In ne gre le za ženske, tudi moški so v obeh vlogah – odjemalci in prodajalci storitev. Večina žensk, ki je poročena z moškim, ki ima radi tudi moške, tega ne ve. Živimo pač v času, ko je svet še vedno Babilon, s tem se je treba soočiti, ker si edino tako lahko razumno pomagamo. Stvari je treba imeti pod nadzorom, tako kot ima dobra gospodinja pod kontrolo dom, zato bi bilo koristno, če bi tudi država prevzela odgovornost in nadzor nad igrami na svojem dvorišču. Saj ne potrebuje iznajti ničesar novega, formula se že uveljavlja v razvitih državah, le posneti jo je treba. Oziroma zgodbo legalizirati, dati pod črko zakona. Tako bodo dekleta dobile zdravnike, pravno in socialno zaščito, plačale bodo davke, ki jim bodo zagotavljali pokojnino. Moški, ki brez teh obiskov ne morejo živeti, bodo vedeli, kam iti, in tisti ljudje, ki ne želijo, se bodo lahko izognili tem hišam ali četrti.

Pa naj imajo svoje časopise z naslovi, telefoni in fotografijami, v katerih se iščejo in najdejo. Naj se izbrišejo z obzorja, v katerem jih jaz, nedolžni ljudje in odraščajoči otroci ne iščemo niti pričakujemo. Da nam pritisk, s katerim nas tiščijo, ne raznese duše.

❖ ❖ ❖

Dekleti za mano zaprosita za račun.

Ne vzdržim. Obrnem se k njima. Pred mojimi očmi se odpre pogled na dve krhki, mladi, prelepi bitji. Vilinsko neresnični z dolgimi plavimi lasmi, skrbno sfrizirani, brezhibno našminkani. Dva zarotniško smejoča se, naivna obraza. Kri v glavi mi vre, ko se krčevito borim z odločitvijo – povedati ali ne povedati. »Nikar se ne vmešavaj, to ni tvoja stvar,« slišim glasove tistih, ki nikoli niso znali razumeti moje potrebe opozoriti na nevarnost, ljudje se ne marajo izpostavljati zaradi drugih, počutijo se varne, zabarikadirani v svoje male, izolirane svetove, za katere mislijo, da jih ščitijo pred nesrečami in zlom, če molčijo o njih in se delajo, da jih ne vidijo. Žal, nojev sindrom ne zmore nikogar v celoti zavarovati – ne obstajajo varna vrata, ki jih zlo ne more odpreti. Zato je bolj varno vedeti, da zlo obstaja, kroži, se sprehaja, in nikoli ne veš, na čigava vrata bo potrkalo in kdaj. Zato je treba biti ozaveščen, tako si ga pripravljen premagati. Le takšen človek je zmožen ubraniti svoj dom, svoje otroke, sam sebe.

Nasmehnem se dekletoma: »Lahko prisedem?« Vrneta mi nasmeh in veselo pokimata.

Čutim, kako zardevam v ognju, ki gori v moji duši in se širi po licih, toda odločno ju pogledam v oči, ko spregovorim: »Dekleti, tej neumni in prebrisani nadaljevanki ne gre verjeti. Film Za vedno Lilja si oglejta, če zares hočeta vedeti resnico o svetu prostitucije. Preden se spustita vanjo.«

Uradno prostitucije pri nas ni. Protizakonita je. Toda vsi vemo, da »ljubezen« s črnega trga je! Obkroža nas, v oči bode, vpije in se krohota: »Tukaj sem!« in z njo vse posledice, ki jih bo morala družba nekoč drago plačati, predvsem bolezni, ki se bodo širile, ker jih nihče ne nadzira.

Indijski 'biznis' z ženskami Velikost pisave

R.B.

28.12.2010, 11:52 /

Indijci imajo zelo poseben odnos do svojih žensk in slednji vsekakor ni vedno podoben tistim v bollywoodskih filmih. To je dokazal 27-letni Indijec, ki je z ženskami zelo 'dobro zaslužil'.

V pokrajini **Darjeleeng**, kje proizvajajo nekaj najbolj popularnih vrst čaja na svetu, živi 27-letni **Bikky Biswakarma**, ki pa nima najboljše *karme*. Območje pod Himalajo v bengalski regiji, ki meji na Nepal in Bangladeš, je precej odročno, vendar zelo rodovitno in precej romantično, zato tam posnamejo veliko reklam, še posebno za slavne zelene čaje.

Veliko indijskih deklet je prisiljenih v prostitucijo. (Foto: Google)

Vendar za 60 žensk, ki so spoznale mladega žigola Biswakarme, konec ni bil prav nič romantičen. Mladi zapeljivec jih je vse po vrsti poročil, nato pa prodal v prostitucijo. Ker je v Indiji dovoljeno imeti več žensk hkrati, je gospod veselo poročal mlade dame in jih prodajal naprej.

Gospodič se je lepo pretvarjal, da je pošteni državljani z za indijske razmere dobro plačano vojaško službo. V petih letih je po hitrem postopku spoznaval in poročal dekleta iz vseh koncev Bengala in jim obljubljal lepše življenje. Vendar je njihove sanje končal s prodajo v mumbajske in punske bordele. S prodajo je skupno zaslužil med **100 in 120 tisoč ameriški dolarji (med 76 in 91 tisoč evri)**.

Dekletom se je predstavljal kot pošten moški, ki je na dopustu in bi se rad poročil pred začetkom službe. Hitro je menjal okolje in iskal predvsem dekleta iz revnejših družin, ki so delala na plantažah čaja v odročnih vaseh regije Darjeleeng, je povedal načelnik lokalne policije Dabendra Prasad Singh.

Vsako novo dekle je najprej 'testiral', nato pa jo je posadil na vlak s pretvezo, da jo bo v drugem mestu čakal njegov sorodnik. Dekleta so hotela spoznati njegovo sorodstvo, zato so privolila v dolgo potovanje. Na cilju jih je ponavadi čakal **zvodnik** in jih prisilno odpeljal v bordel, kjer so takoj začele s poslom. Potem za svojega nesojenega ženina niso več slišale.

Policija je imela sprva kar nekaj težav pri preiskavi, saj je bilo zelo malo prijav s strani družin, iz katerih so dekleta odšla novi usodi naproti. Do sedaj je policistom uspelo najti devet deklet, kar jim je omogočilo, da so zlobnega poslovneža Biswakarmo spravili za zapahe in obtožili trgovine z ljudmi.

Thaci poziva Martyja, naj si poišče odvetnike

Srbski predsednik Tadić pravi, da bo poročilo o trgovini s človeškimi organi spremenilo mnenje mednarodne skupnosti o Kosovu. Kosovski premier Thaci pa napoveduje tožbo proti avtorju poročila.

Srbski predsednik Boris Tadić (Foto: Reuters)

"Ugotovitve poročila Dicka Martyja o trgovini s človeškimi organi na Kosovu so težke, zato je treba o tem začeti preiskavo," je med svojim obiskom povedal poročevalec Evropskega parlamenta za Srbijo **Jelko Kacin**. Vanjo bo treba vključiti mednarodne institucije, zadevo pa je treba preiskati čim prej.

Srbski predsednik **Boris Tadić** pa je dejal, da bo Martyjevo poročilo o zločinih nad Srbi popolnoma spremenilo pogled mednarodne skupnosti na Kosovo. *"Srbija je več let čakala na eno tako poročilo različnih mednarodnih institucij. Apelirali smo, da je treba obelodaniti vse zločine, a teh pozivov v preteklosti ni nihče jemal resno. Zdaj je slika drugačna in za to se zahvaljujem Dicku Martyju,"* je povedal Tadić.

Dodal je še, da so bili Srbi v očeh mednarodne javnosti v preteklih letih obravnavani kot edini krivec za vse, kar se je zgodilo na prostoru nekdanje SFR Jugoslavije, Martyjevo poročilo pa naj bi to spremenilo. Zavzel se je za obsežno preiskavo, ki bo razjasnila vse zločine, ki so bili storjeni na Kosovu, in bo pokazala tudi na krivce. Na vprašanje, ali je zaradi omenjenega poročila spremenil mnenje o kosovskem premierju **Hashimu Thaciju**, je odgovoril, da je njegova naloga zastopanje

interesov Srbije in da v javnosti ne nastopa na podlagi osebnih simpatij. *"Velikokrat sem se srečal z ljudmi, s katerimi nimam nič skupnega. To je moje delo. Tudi zdravniki zdravijo ljudi, s katerimi ne delijo istih vrednot,"* je pojasnil.

Thaci: Marty naj začne iskati odvetnike

(Foto: Reuters)

Thaci pa je napovedal, da bo proti Martyju vložil tožbo. *"Dick Marty mora pripraviti dobre odvetnike, če jih bo sploh lahko našel za svojo obrambo, saj pod nobenimi okoliščinami Dick Marty ne bo mogel ubežati pravici za to klevetanje,"* je povedal v intervjuju za tiskovno agencijo Reuters. Pojasnil je še, da so te domneve preiskovali že trikrat. Prvič se je po njegovih besedah s tem ukvarjala misija ZN na Kosovu, potem druge lokalne institucije, haaško sodišče in na koncu še evropska misija EULEX.

"Namen tega poročila je škoditi ugledu Kosova, njegovih prebivalcev in vseh Albancev na tem območju, upočasniti priznavanje kosovske samostojnosti in blokada začetka pogovorov med Kosovom in Srbijo ter tudi upočasnitev oblikovanja novih institucij po zadnjih parlamentarnih volitvah," je prepričan kosovski premier. Kosovske oblasti naj bi s srbskimi začele pogovore v začetku prihodnjega leta.

Thaci si želi srečanja s Tadićem

Prav zato pa je Thaci, ki je po volitvah preteklo nedeljo tarča številnih kritik zaradi omenjenega poročila, saj v njem nastopa kot glavni akter trgovine z organi in orožjem, danes Tadića prvič povabil na pogovore o izboljšanju odnosov med državama. *"Tadić je oseba z največjo legitimnostjo v Srbiji, na Kosovu pa sem jaz politik z največ glasovi. V interesu obeh držav je, da pride do najinega srečanja, ki bi lahko pomenilo začetek izgradnje novih odnosov med Kosovom in Srbijo,"* je za današnji prištinski časnik Express svoj poziv utemeljil Thaci.

Za pogajanja med državama, na katerih naj bi otoplili odnose med Srbijo in Kosovom, si prizadeva tudi Evropska unija. Srbija je do zdaj zatrjevala, da si želi zgolj pogovorov na ravni strokovnjakov in ne na politični ravni. Priština pa želi na teh pogovorih razrešiti tudi meddržavne probleme, kot so carine in vprašanje meja

Svet Evrope želi preiskavo o 'Thacijevih grehih'

Dick Marty, ki je za Svet Evrope preiskoval domnevne zločine, za katere naj bi bil odgovoren kosovski premier Thaci, pravi, da je dokaze mogoče najti ter da se je kršitve iz političnih razlogov zamočalo. Thaci vse zanika.

Thacijeva stranka je zmagala na nedeljskih parlamentarnih volitvah, poročilo pa je v javnost prišlo dva dni po volitvah. (Foto: Reuters)

Odbor za pravne zadeve Parlamentarne skupščine Sveta Evrope (PS SE) se je seznanil s poročilom **Dicka Martija**, v katerem kosovskega premierja **Hashima Thacija** obtožuje, da je šef albanske mafijske skupine, odgovorne za tihotapljenje orožja, droge in človeških organov. Medtem je Thaci napovedal tožbo proti Martyju. Slednji je poročilo predstavil za zaprtimi vrati, omenjeni odbor pa je nato sprejel osnutek resolucije, ki temelji na predstavljenem poročilu.

Marty je o svojem poročilu, ki je plod dve leti trajajoče preiskave in se sklicuje na obveščevalne informacije, dejal, da je želel s poročilom pokazati, *"da so bili zagrašeni zločini, ki so do danes ostali nekaznovani"*. Na vprašanje, ali ima dokaze za trditve v svojem poročilu, pa je Marty, nekdanji švicarski državni tožilec, dejal: *"Če se jih išče, se jih na koncu tudi najde."* Po njegovih besedah so bile sicer kršitve človekovih pravic in zločinsko ravnanje znani. *"Priznavalo se jih je v zasebnih pogovorih, a iz političnih razlogov so se ljudje raje odločili za molk."*

Člani odbora menijo, da obstajajo *"številni konkretni in nenasprotujoči si znaki"*, ki potrjujejo, da so bili Srbi in Kosovci zaprti na skrivnih krajih pod nadzorom Osvobodilne vojske Kosova (OVK) na severu Albanije, kjer so bili podvrženi nehumanemu in ponižujočemu ravnanju, preden so dokončno izginili. Po mnenju članov odbora so bile mednarodne organizacije na Kosovu naklonjene pragmatičnemu političnemu pristopu in so imele pred očmi potrebo po promociji kratkoročne stabilnosti za vsako ceno, s tem pa so žrtvovalе nekatera pomembna načela pravičnosti.

Odbor je pri tem še dodal, da številni znaki, kot kaže, dokazujejo, da so v obdobju neposredno po koncu oboroženega konflikta na Kosovu nekaterim zapornikom na kliniki na albanskem ozemlju v

kraju Fushe-Kruje odvzeli organe, ki so jih nato za namene transplantacije odpeljali v tujino, so sporočili iz Sveta Evrope.

Odbor misijo EU na Kosovu (Eulex) poziva, naj vztraja pri preiskavah omenjenih zločinov, EU in druge države, ki sodelujejo na Kosovu, pa, naj misiji nudijo potrebna sredstva in politično podporo. Srbske in albanske oblasti ter vodstvo Kosova pa odbor poziva, naj pri preiskavah polno sodelujejo.

Thaci: Poročilo škandalozno, izmišljeno in lažno

Na Martyjeve besede se je že odzval tudi Thaci, ki se je zavzel za mednarodno in kosovsko preiskavo o izrečenih trditvah. Kosovski premier je poročilo označil kot *"škandalozno, izmišljeno in lažno"*. Ocenil je še, da je namen poročila razvrednotenje OVK kot tudi kosovske neodvisnosti. Napovedal je tudi, da bo razmisлил o *"vseh pravnih in političnih možnostih"*, s katerimi bi lahko odgovoril na poročilo nekdanjega švicarskega tožilca. Hkrati je zagotovil, da so vse kosovske ustanove pripravljene, da posredujejo vso dokumentacijo in argumentacijo, ki jo bodo zahtevali. Tudi Martyja je pozval, naj predloži dokaze o trditvah, ki jih omenja poročilo.

Tadić: Thaci je nedolžen, dokler ne bo obsojen

Srbski predsednik **Borislav Tadić** je prepričan, da se mora Srbija pogovarjati z vsakim, za katerega Albanci s Kosova menijo, da jih lahko legitimno zastopa. *"Nimamo pravice do naših osebnih stališč s tem v zvezi, saj je zelo prikladno za naše politike, da rečejo, da se ne bodo pogajali s tem ali onim iz razlogov, ki so bolj ali manj prikladni."*

Srbski predsednik je poudaril, da so stiki z ljudmi, s katerimi ne deli skupnih vrednot, del službe, ki jo opravlja, hkrati pa tudi edina možnost za delovanje mednarodnih odnosov.

(Foto: Jani Dolinšek)

Thaci naj bi več kot desetletje vodil mafijsko družbo, ki se ukvarja s tihotapljenjem orožja, mamil in človeških organov. V odzivu na obtožbe Thacija je kosovska vlada te zanikala in jih označila za izmišljene ter zlonamerne.

Nosilka Enotne srbske liste s Kosova **Rada Trajković** po poročanju srbskih medijev zavrača vstop v vlado Hashima Thacija. Po njenem prepričanju *"Thaci išče poti do imunitete"*, hkrati pa za legitimnost svoje vlade potrebuje Srbe v njej.

(Foto: Reuters)

Na poročilo se je v sredo že odzval srbski zunanji minister **Vuk Jeremić**. Dejal je, da je prihodnost bodočega kosovskega premierja negotova glede na očitke v poročilu. *"Ne vem, kakšna prihodnost čaka to osebo, če upoštevamo evropsko poročilo, ki ga povezuje s heroinsko trgovino, trgovino z ljudmi in človeškimi organi ter njegovo vlogo šefa enega najbolje organiziranih mafijskih klanov na Balkanu,"* se retorično sprašuje Jeremić.

Tudi Tadić pravi, da bo morala mednarodna skupnost ukrepati, če so obtožbe iz poročila SE izkažejo za resnične. Iz Urada visoke predstavnice EU za zunanjo politiko **Catherine Ashton** so sporočili, da bo Euleks zoper Thacija moral sprožiti sodno preiskavo, če bo poročilo Sveta Evrope predstavilo dokaze o zločinih iz leta 1999.

'Svet Evrope takšne laži slišal od Miloševića'

Evropsko poročilo naj bi ugotavljalo, da je premier Kosova Hashim Thaci vodja kriminalne združbe, ki tiho tapi orožje, droge in človeške organe. Thaci in njegovi sodelavci naj bi se s svojo dejavnostjo med drugim maščevali Srbom.

(Foto: Reuters)

Guardian je pridobil poročilo Sveta Evrope, ki govori o organiziranem kriminalu in razkriva presenetljive podatke o kriminalni dejavnosti na Kosovu. V poročilu naj bi bilo namreč zapisano, da je

na čelu kriminalne združbe, ki tihotapi orožje, droge in človeške organe, premier Kosova **Hashim Thaci**.

Pod poročilo se je podpisal preiskovalec **Dick Marty**, ki se ukvarja s človekovimi pravicami, preiskava pa je trajala dve leti. Marty Thacija opisuje kot šefa mafijske mreže, ki je začela delovati pred vojno na Kosovu leta 1999.

Tachijeve povezave z organiziranim kriminalom naj bi trajale že desetletje, njegovi najbližji sodelavci iz t. i. Dreniške skupine pa naj bi bili tudi dominanten del Osvobodilne vojske Kosova (OVK). Poleg Tachija poročilo poimensko navaja še štiri pripadnike Dreniške skupine, ki so ubijali, tepili in izpraševali osebe, za katere so menili, da sodelujejo s sovražnikom.

Marty pravi, da zaupna poročila najmanj petih držav oziroma njihovih agencij, ki se ukvarjajo z bojem proti trgovini z drogami, navajajo Thacija in druge člane Dreniške skupine kot ključne igralce v trgovini z drogami.

Martyju so preiskavo naložili, potem ko je **Carla Del Ponte** dejala, da so ji preprečili preiskavo višjih časnikov Osvobodilne vojske Kosova. Njena najbolj šokantna izjava je bila, da je OVK tihotapila srbske ujetnike čez mejo v Albanijo, kjer so jih zaradi organov ubili. Del Pontejeva je sicer dejala, da je to trditev treba še podrobneje preiskati.

V poročilu Marty delno potrjuje trditve Del Pontejeve. Ugotavlja, da je OVK v šestih skrivnih zaporih na severu Albanije zadrževala predvsem srbske ujetnike. Peščico naj bi res ubili zaradi njihovih ledvic. Thacijeva Dreniška skupina naj bi nosila največjo odgovornost za zapore in usodo tistih, ki so jih tja zaprli.

Marty, tako *Guardian*, je v poročilu kritičen do mednarodne skupnosti. Pravi, da je ta obsojala srbske zločine, medtem pa ignorirala sum, da ima OVK na vesti vojne zločine. Marty ocenjuje, da so se med vojno na Kosovu in še skoraj leto po tem Tachijeve sile maščevale Srbom.

Poročilo sicer zaključuje, da so znaki prepletanja med kriminalnimi združbami in najvišjimi političnimi institucijami preveč resni, da bi jih lahko ignorirali. "*Osnovna pravica državljanov Kosova je, da vedo, kaj je resnica*," piše Marty, ki meni, da je to tudi nujno za spravo prebivalcev Kosova in prihodnost države. Marty naj bi svoje poročilo evropskim diplomatom iz vseh 47 držav članic predstavil v četrtek.

Jezen odziv Kosova

Kosovska vlada je ježno zavrnila navedbe v poročilu. Označili so jih za "*neosnovane in obrekljive*", ob tem pa posvarili pred pravnimi in političnimi ukrepi, ki bi jih kosovske oblasti lahko sprejele zaradi teh "*govoric*".

Podpredsednik kosovske vlade Hajredin Kuci je posebnega poročevalca Sveta Evrope (SE) Dicka Martyja označil za "*majhnega Miloševića*".

Kuci je v odzivu dejal, da je SE "*take laži slišal že od (nekdanjega jugoslovanskega predsednika) Slobodana Miloševića*". Sedaj želi "*mali Milošević miloševićevsko politiko uvesti v demokratičnem svetu*", je po poročanju kosovskih medijev zatrdil Kuci.

Kosovski notranji minister **Bajram Rexhepi** pa je dejal, da so obtožbe, po katerih naj bi pripadniki Thacijeve Osvobodilne vojske Kosova ubijali srbske civiliste, njihove ledvice pa nato prodali na črnem trgu, *"nesmiselne in neresnične"* in da želi Marty s tem škodovati Kosovu.

Po Jeremićevem mnenju je Thacijeva prihodnost negotova. (Foto: Reuters)

Jeremić: Thacijeva prihodnost negotova

Na poročilo se je že odzval srbski zunanji minister **Vuk Jeremić**. Dejal je, da je prihodnost bodočega kosovskega premierja negotova glede na očitke v poročilu.

"Ne vem, kakšna prihodnost čaka to osebo, če upoštevamo evropsko poročilo, ki ga povezuje s heroinsko trgovino, trgovino z ljudmi in človeškimi organi ter njegovo vlogo šefa enega najboljše organiziranih mafijskih klanov na Balkanu," se retorično sprašuje Jeremić.

Tihotapili predvsem mladoletnice

Na Kosovu je policija razbila mrežo trgovine z ljudmi. Osem ljudi je osumljenih tihotapljenja mladoletnic. V okviru operacije je policija preiskala štiri hiše in igralnico na jugu Kosova.

Policija na Kosovu je razbila mrežo trgovine z ljudmi in prišla osem ljudi, osumljenih tihotapljenja predvsem mladoletnic. Policija je v okviru operacije, v kateri je sodelovalo 30 policistov, preiskala štiri hiše in igralnico na jugu Kosova.

V operaciji so prijeli tudi štiri dekleta, med katerimi so bile tri stare med 15 in 16 let, ki so jih že izpustili, je še sporočila policija v sporočilu za javnost.

Kosovo leži na balkanski tranzitni poti, ki jo uporablja organizirani kriminal za tihotapljenje mamil, orožja in ljudi v Zahodno Evropo.

Med zvodniki tudi policist?

Na Obali so po prijetju treh domnevnih zvodnikov ujeli še dva, tokrat moža in ženo, stara 47 in 45 let. Z izkoriščanjem prostitutk naj bi zaslužila približno 500 evrov dnevno. Z zvodništvom naj bi se ukvarjal tudi policist, ki naj bi bil trenutno na bolniškem dopustu.

Koprski kriminalisti so februarja 2010 končali preiskavo zaradi suma storitve kaznivih dejanj zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi. [Ovadili so tri osumljence, ki so pripti od 27. februarja.](#)

Med prvo preiskavo so odkrili, da se na Obali s prostitucijo in trgovino z ljudmi ukvarjata tudi zakonca iz okolice Kopra. Da bi ju dobili, so začeli z novo preiskavo, v kateri so ugotovili, da sta domnevna zvodnika 47-letnik in njegova 45-letna žena. Ustanovila sta društvo, pod pretvezo katerega sta izvajala prostitucijo, dekleta pa sta novačila v drugih nočnih lokalih v Sloveniji in jih tudi kupovala od tretjih oseb.

Za zvodništvo je zagrožena do 10-letna, zaradi trgovine z ljudmi pa 15-letna zaporna kazen (simbolična fotografija). (Foto: Reuters)

Dekleta sta nastanila na naslovu društva, jih izkoriščala in zahtevala, da se prodajajo in jima plačajo provizijo od dnevnega zaslužka. Morala so jima izročiti polovico denarja od vsake spolne storitve, kar je precej, saj so za spolne usluge od strank prejemale plačilo za storitev v višini najmanj 100 evrov in več. Za osumljena zakonca se je prodajalo najmanj 10 deklet, in sicer tri iz Dominikanske republike, Slovenka, Madžarka, Romunka, tri Ukrajinke in Kazahstanka. Z zvodništvom sta zaslužila približno 500 evrov dnevno.

Mož in žena v priporu

Osumljenca so ovadili zaradi zlorabe prostitucije, ker sta od lani organizirala in vodila prostitucijo več deklet, nad katerimi sta izvajala neprestani psihični pritisk, zahtevala njihovo prodajanje za seks in jih vseskozi nadzorovala. Z dnevnim razporejanjem sta jim odrejala nudenje spolnih storitev zainteresiranim strankam, jim za posamezne spolne storitve določala tudi ceno in od deklet po spolnih storitvah prejemala polovico zaslužka. Zakoncema očitajo tudi trgovino z ljudmi, saj sta zaradi izkoriščanja prostitucije od tretje osumljene osebe prevzela in v prostorih društva nastanila več tujk, ki so se nato za njihov račun prodajale.

Tretjega osumljenca, dobavitelja deklet, so ovadili že februarja in je v priporu. Med osumljenci se je znašla tudi četrta oseba, in sicer policist, ki naj bi novačil dekleta, so potrdili na Policijski upravi Koper. Ker gre za uradno osebo, primer preiskuje posebna skupina na vrhovnem tožilstvu. Neuradno naj bi bil trenutno na bolniškem dopustu. Kriminalisti pa so osumljena zakonca prijeli 19. oktobra, ko so opravili tudi hišne preiskave. Naslednji dan je preiskovalni sodnik za njiju odredil pripor

Novo leto, enake težave

V ZDA so objavili letno poročilo o stanju človekovih pravic po svetu, ki bo brez dvoma deležno številnih kritik. Najhujši kršitelji ostajajo isti, prav tako pa ostajajo iste tudi najbolj sporne točke v Sloveniji.

Poročilo vsako leto kritizirajo številne države, ki menijo, da bi se morale ZDA osredotočiti na svojo datoteko zlorab človekovih pravic. Tokrat izpostavljajo predvsem neizpolnjevanje obljube predsednika **Baracka Obame** o zaprtju zopora Guantanamo na Kubi.

Ameriško zunanje ministrstvo je objavilo letno poročilo o stanju človekovih pravic po svetu, v njem pa pozornost namenilo zlasti njihovemu kršenju v Afganistanu in Iraku. Kritike so letele tudi na Kitajsko, Iran, Severno Korejo, Rusijo in Evropo. Za Slovenijo ugotavlja, da človekove pravice v splošnem spoštuje, še vedno pa so našli kar nekaj pomanjkljivosti. Več v nadaljevanju članka.

Po svetu: Največji kršitelji so isti kot pretekla leta

V **Afganistanu** sta se varnost in stabilnost poslabšali, spopadi potekajo po tretjini ozemlja te nemirne države, zaradi česar trpijo zlasti civilisti. Za to so v poročilu okrivili predvsem upornike, ki onemogočajo vladi, da bi zavarovala državljane in razširila svoj nadzor nad državo. Posredno pa kritika leti tudi na ZDA, ki ima že dobrih osem let tam nameščene svoje čete. Nasprotno pa za **Irak** ugotavljajo, da se splošna varnost izboljšuje.

Kabul, Afganistan. Razmere so iz dneva v dan slabše. (Foto: Reuters)

Na **Kitajskem** se je položaj človekovih pravic v zadnjem letu po navedbah State Departmenta poslabšal, saj naj bi Peking omejeval pravice odvetnikov in aktivistov ter zatiral etnične manjšine v zahodni pokrajini Xinjiang, kjer je lani prišlo do smrtonosnih spopadov med večinskimi Hani in manjšinskimi Ujguri. Kitajska naj bi poostrila nadzor tudi nad Tibetanci, ki se soočajo z omejitvami na področju veroizpovedi ter z ostrimi kaznimi v primeru poskusa pobega v sosednji Nepal.

V **Iranu** se je po mnenju ameriškega zunanjega ministrstva že tako slab položaj človekovih pravic v letu 2009 "izrodil", še posebej zaradi zadušitve opozicijskih protestov po junijskih predsedniških volitvah. Takrat so oblasti nasilno zadušile proteste pristašev opozicije, poročilo pa navaja tudi podatke, da so do avgusta zadržali najmanj 4000 ljudi, več deset naj bi jih ubili. Iranske oblasti naj bi omejevale tudi svobodo govora in združevanja.

Prodajala hčer

V Šibeniku so prijeli 39-letnico, ki je za dvajset tisoč evrov nameravala prodati svojo mladoletno hčer. 31-letnik, s katerim se je dogovarjala za posel, naj bi jo izkoriščal za spolne usluge. Policija prodajo preprečila.

N. Re.

Po dveh neuspešnih prodajah svoje še mladoletne hčere se je državljanka Bosne in Hercegovine z 31-letnikom dogovorila, da mu hčer proda za 20 tisoč evrov, sam pa jo je nameraval spolno izkoriščati. *"Posel ni uspel, ker smo odkrili namero osumljenke,"* pojasnjuje **Ivica Kostanić**, načelnik šibensko-kninske policijske uprave.

Mati, ki je nameravala prodati hčer, in morebitnega kupca so že privedli k preiskovalnemu sodniku v Šibeniku, ta pa je za oba odredil mesec dni pripora, poročajo na hrvaškem spletnem portalu Vecernji.hr. Deklici so takoj nudili pomoč v skladu s programom za zaščito žrtev trgovanja z ljudmi. Policija utemeljeno sumi, da sta domačin iz Šibenika in osumljena 38-letnica storila kaznivo dejanje trgovanja z ljudmi in suženjstva.

Policisti so med preiskavo ugotovili tudi, da je 39-letna državljanka BiH s svojim 55-letnim očetom, angleškim državljanom, letos aprila z obljubo o zaslužku za delo na Hrvaškem prevarala 23-letnico iz Srbije, za kar sta njeni mami plačala dva tisoč evrov. Dekle sta nagovorila, naj s ponarejenimi dokumenti pride na Hrvaško, odpeljala sta jo v Šibenik, ji zasegla dokumente in jo prisilila v delo. *"Za osumljena je 10 ur dnevno zbirala sekundarne odpadke in opravljala gospodinjska dela, delo pa ji nikoli ni bilo poplačano,"* še pojasnjuje Kostanić.

39-letnico in njenega 55-letnega očeta so osumili kaznivega dejanja trgovanja z ljudmi in suženjstva.

Vsi osumljeni in dve žrtvi, razen 31-letnika, so Romi, so še sporočili iz šibensko-kninske policijske uprave. To pa še ni vse, 31-letnik naj bi imel s sestro mladoletnice, ki naj bi jo kupil, ljubezensko razmerje. Za "nakup" mlajše sestre naj bi se odločil zato, ker se starejša z njim ni hotela poročiti.

Oče prodajal svoji hčerki

Lovke trgovine z ljudmi že dve desetletji prepredajo tudi našo deželo. Najpogostejša oblika je prisilna prostitucija. Oče prodaja svoji hčerki, tuja dekleta so prisiljena v seks brez kondoma ...

Matjaž Tavčar

Trgovina z ljudmi je pri nas prisotna že od začetka devetdesetih let. Slovenija se tako umešča na evropski zemljevid kot država namena, končne destinacije, nastopa pa tudi kot država izvora in država tranzita," nam pojasni **Katjuša Popović** iz Društva Ključ.

Najpogostejša oblika zlorabe pri nas je po njenih besedah še vedno prisilna prostitucija. "V Sloveniji imamo precej težav, saj še vedno ne znamo dobro prepoznavati drugih oblik zlorabe. Problem je tudi dokazovanje trgovine z ljudmi na sodišču, saj so materialni dokazi izjemno redki. Vse temelji na izjavah prič oziroma žrtev in oškodovancev," dodaja.

Žrtve, **pokličite** **0801722**
V Sloveniji se vse žrtve lahko obrnejo na Društvo Ključ, ki edino ponuja namestitev v varni prostor, pomoč pri integraciji in psihosocialno pomoč. Karitas nudi krizno namestitev, ki pa je časovno omejena le na pet dni in štiri noči.

Ministrstvo za notranje zadeve z današnjim dnevom vzpostavlja **skupno vstopno točko za paket anonimnih e-prijav**. Že obstoječima obrazcema za podajanje anonimnih e-prijav korupcije in nasilja v družini se namreč zdaj pridružujejo možnosti prijav trgovine z ljudmi, pogrešanih in iskanih oseb, nepravilnosti pri delovanju avtošol, tehničnih pregledov in pri zasebnem varovanju.

Oče prodajal svoji hčerki
Popovičeva nam je zaupala, da jo je pred kratkim zelo prizadel primer očeta, ki živi v Sloveniji in prodaja svoji hčerki za poroko, in to za borih pet tisoč evrov. "Srečujemo se s srhljivimi primeri zlorabe ljudi. Nekatere izmed njih imamo nameščene v varnem prostoru. Omenimo lahko tudi primer moškega, ki je bil osem let zasužnjen v eni izmed slovenskih družin," dodaja.

Prisiljene v spolni odnos brez kondoma

Velikokrat se dogaja, da ženske iz drugih držav, ki že nekaj časa delajo v slovenskem nočnem lokalu, odidejo v matično državo, kjer novačijo mladenke za delo v Sloveniji. Obljublja se jim delo prek delovne pogodbe, zaposlene bi bile izključno kot plesalke, ko pa pridejo v Slovenijo s pogodbo in vizumom, se jim življenje obrne na glavo. Zloraba se ponavadi začne že prvi dan.

"Ženske, ki pa pridejo v Slovenijo z namenom prostitucije, so prevečkrat nalagane, da je prostitucija pri nas zakonita. Ko je dekle iz daljne dežele enkrat v Sloveniji, ne more izbirati klientov, ponuditi mora vse spolne prakse, prepove se ji uporaba kondoma, saj so tako stranke bolj zadovoljne ..." zatrjuje Popovičeva in dodaja, da ženske pristanejo na pogoje predvsem zaradi nevzdržnega ekonomskega položaja.

Zlorabljeni **tudi** **moški**

Trgovina z ljudmi je dober pokazatelj žalostnega dejstva, da so ljudje v času hude recesije in revščine pripravljeni opravljati stvari, ki jih sicer ne bi nikoli. Poleg tega se tovrstni kriminal izjemno težko odkrije, saj imamo v Sloveniji slabo sodno prakso, poleg tega pa ponavadi ni materialnih dokazov, ki bi odgovorne spravili za zapahe. Tovrstna dejavnost je potemtakem dobičkonosna in ne prav rizična.

"Trgovci z ljudmi so večinoma moški, vendar pa lahko tudi pripadniki močnejšega spola postanejo žrtve prisilne prostitucije v primeru, da gre za homoseksualno prostitucijo. Mlajšega heteroseksualnega moškega se tako prisili v spolne odnose z moškimi," konča Popovičeva.

Poudarimo, da v trgovino z ljudmi spada tudi prisilno delo. Strokovni posvet na to temo bo potekal v petek, tako da bodo skupne točke podane že naslednji teden.

Telo prodajala pri 11 letih

Najnovejši rezultati State Departmenta so razkrili, da je po svetu na leto več kot 12 milijonov žrtev trgovine z ljudmi. "V prostitucijo sem bila prisiljena pri 11 letih," pripoveduje ena izmed žrtev.

M. T. /

Posamezniki so v črno trgovanje ukleščeni prek prisilnega dela, dela za odplačilo dolgov ali prisilne prostitucije. Prejšnje leto je bilo na zaradi trgovine z belim blagom obsojenih kar 4166 ljudi.

Ameriško ministrstvo dodaja, da ni vse tako črno. Ozaveščenost glede obsega modernega suženjstva naj bi namreč prispevala k dejstvu, da je tovrstna kazniva dejanja danes veliko lažje zaznati in jih posledično tudi kaznovati.

Kje **je** **Slovenija?**

Poročilo razkriva, da gre za državo tranzita in končnega cilja, v manjši meri pa tudi izvora žrtev trgovine z ljudmi. Večinoma gre za prisilno prostitucijo žensk in otrok. Lani je bilo v Sloveniji 28 preiskav primerov trgovine z ljudmi, kar je 21 več kot leta 2008. Vendar pa so preiskave rodile le štiri obtožnice in dve obsodbi na krajši zaporni kazni.

Luis CdeBaca, ki je na čelu ministrskega boja zoper suženjstvo, zatrjuje, da je do danes kar 116 držav sprejelo zakone proti trgovini z ljudmi. Združeni narodi so namreč pred dobrimi desetimi leti postavili temelj boja s sprejetjem zakona proti sodobnemu suženjstvu. Preteklo leto so na ministrstvu označili za vrhunec tovrstnega boja, saj je bil na podlagi identifikacije s strani žrtev uspešen tudi sodni boj zoper storilce kaznivih dejanj.

Pozitiven **premik**

*"Države, ki so nekoč zanikale obstoj trgovine z ljudmi, si zdaj prizadevajo, da prepoznajo žrtve in jim pomagajo pri soočanju s travmo modernega suženjstva, hkrati pa tudi ostro kaznujejo tiste, ki držijo v rokah niti trgovine z ljudmi," je dejala ameriška sekretarka **Hillary Clinton**.*

State Department predpostavlja, da je bilo kljub temu zadnje leto prepoznanih le slabih 0,4 odstotka žrtev trgovine z ljudmi. Sodobno suženjstvo je posel, vreden milijarde dolarjev, ki bo cvetel, vse dokler države po vsem svetu ne bodo stopile skupaj in naredile konec trpljenju in izkoriščanju.

"Suženjstvo še vedno ne predstavlja pretirano tveganega početja. Denarne kazni in opozorila so nezadostna. Za boj zoper trgovino z ljudmi je na voljo premalo sredstev, premalo je vizije, rezultat so tudi slabi rezultati," dodaja CdeBaca.

Telo **prodajala** **pri** **11** **letih**

373 strani dolgo poročilo letos vsebuje tudi izpovedi žrtev. Med njimi je Američanka Harriet, ki je pri 11 letih pobegnila od doma k 32-letnemu moškemu, ki jo je spolno zlorabljal in prisilil v prostitucijo. Ko je bila stara 13 let, so jo aretirali in ji naprtili obtožnico zaradi prostitucije. Niti tožilstvo niti sodišče nista pri tem trenila z očmi, dokler se niso našli pravniki, ki so opozorili, da 13-letnica po zakonu ne more privoliti v spolne odnose, torej se ne more prostituirati. O svojem zvodniku najstnica ni izdala niti besede.

V Iranu se je stanje na področju človekovih pravic "izrodilo". (Foto: Reuters)

V **ruskih** republikah na severu Kavkaza, Čečeniji, Ingušetiji in Dagestanu naj bi prihajalo do številnih zunajsodnih pobojev in izginotij ljudi. Poročilo poudarja, da Moskva nima več nadzora nad lokalnimi oblastmi.

Severnokorejske oblasti pa naj bi bile po podatkih ZDA vpletene v zunajsodne poboje, mučenja, celo umore otrok. Kljub pomanjkanju podatkov iz te države v poročilu poudarjajo, da obstajajo verodostojni podatki o resnih zlorabah vseh, ki kritizirajo voditelja **Kim Jong Ila**.

Ameriško zunanje ministrstvo je izrazilo zaskrbljenost tudi zaradi diskriminacije muslimanov v **Evropi**, pri čemer so v ospredje izpostavili predvsem prepoved gradnje minaretov v Švici. Poleg tega naj bi se po Evropi in **Južni Ameriki** širil tudi novi val antisemitizma, v kar naj bi po podatkih poročila prerasle kritike Izraela in sionizma.

Slovenija zgledna, a z določenimi pomanjkljivostmi

Poročilo Sloveniji tako kot že vrsto let očita sodne zaostanke, izpostavlja pa tudi površne postopke pri prošnjah za azil, nasilje nad ženskami, trgovino z belim blagom, diskriminacijo Romov, nasilje nad istospolno usmerjenimi ter primer izbrisanih.

Sodni zaostanki so tema, ki se vleče že leta. Čeprav zakon zagotavlja pravico do sojenja brez nepotrebnega zavračevanja, se ti primeri kopičijo. Do oktobra jih je bilo že 273.247, navaja poročilo. *"Pravosodni sistem je preobremenjen. V številnih primerih sojenje traja od dve po pet let."*

Svoboda medijev in tiska: *"V zadnjem letu je bilo manj poročil o posrednem vladnem vmešavanju v medije,"* ugotavljajo v poročilu in dodajajo, da lahko ljudje delo vlade kritizirajo brez strahu pred represijo. Težava pa še naprej ostaja državno lastništvo podjetij, ki imajo pomembne deleže v največjih medijih.

Korupcija je velik problem, česar se zaveda večina Slovencev, piše v poročilu.

Poročilo tudi opozarja, da **muslimani** v Sloveniji še vedno nimajo primerne prostora za izvajanje svojih obredov. Gradnja džamije se še vedno ni začela, čeprav je pogodba o nakupu zemljišča, kjer naj bi stala, že dobro leto podpisana. Nekaj napredka ameriški State Department Sloveniji priznava pri reševanju **vprašanja izbrisanih**.

Kar nekaj besed je namenjenih **korupciji**, ki jo javnost – tako vsaj ocenjujejo v Washingtonu – dojema kot zelo razširjen problem. Ob tem izpostavljajo veliko vlogo Komisije za boj proti korupciji, ki se kljub temu sooča tako s finančno kot s kadrovsko podhranjenostjo. Posebej omenjajo en primer – preiskavo o nakupu oklepnikov patria.

Nasilje nad ženskami in pravice otrok

Poročilo se podrobno loteva **nasilja nad ženskami**, tudi za štirimi stenami. *"Posilstvo, tudi v zakonu, ostaja problem,"* ugotavlja. Skrb zbujajoče so ugotovitve nevladnih organizacij za pomoč žrtvam: te ocenjujejo, da posilstvo doživi vsaka sedma ženska, prijavi pa ga le vsaka dvajseta. Vsaka četrta pa naj bi bila žrtev nasilja v družini.

Kot zelo razširjeno v poročilu izpostavljajo spolno nadlegovanje na delovnem mestu, dodajajo pa še podatek, da ženske v povprečju za enako delo zaslužijo manj kot moški. *"Plače žensk v povprečju znašajo 93 odstotkov plač moških."*

V poglavju **o otrocih** je v ospredju romska problematika. Čeprav je devetletka obvezna, številni romski otroci ne hodijo v šolo in je ne dokončajo. Med razlogi naštejejo revščino, diskriminacijo, jezikovne težave, pa tudi prepovedi s strani družine. Amnesty International celo ugotavlja, da je med Romi le 10-odstotna stopnja pismenosti.

Pod washingtonskim drobnogledom se je znova znašla tudi romska problematika. (Foto: Reuters)

Velika težava so spolne zlorabe otrok, še piše v poročilu. To podkrepijo s podatkom, da je bil v letu 2009 prijavljen 201 primer domnevne zlorabe osebe, mlajše od 15 let. Slovenija poleg tega ostaja tranzitna država za tihotapljenje otrok, predvsem najstnic. Številne pristanejo v krempljih zvodnikov.

Slovenija največkrat tranzitna, včasih pa tudi izvorna država za tihotapljenje ljudi

Uradi za boj proti trgovini z belim blagom in različne nevladne organizacije ocenjujejo, da je po vsej državi okoli 80 barov in klubov, ki bi lahko bili vpleteni v prostitucijo.

S tem pa je tesno povezana **trgovina z ljudmi**, ki ji v tokratnem poročilu namenjajo največ prostora. Slovenija je tranzitna država, v manjšem obsegu pa tudi ciljna. Moški tu končajo kot poceni delovna sila, ženske pa kot prodajalke ljubezni. Največkrat prihajajo iz Ukrajine, Slovaške, Romunije, Moldavije, Bolgarije, Kolumbije, Dominikanske republike, Turčije, Albanije in Črne gore. *"Obstajajo tudi sicer redka poročila, da je Slovenija izvorna država za tihotapljenje ljudi."*

Diskriminacija istospolno usmerjenih je zelo razširjena, imeli smo tudi posamezne primere nasilja nad homoseksualci, opozarja poročilo. V njem je posebej omenjen napad na **Mitjo Blažiča** pred parado ponosa v Ljubljani.

Poročilo opozarja tudi na problem **migrantskih delavcev**, ki so bolj izpostavljeni izkoriščanju, predvsem pri nadurah, plačah, odmoru in dopustu. Navaja, da so inšpektorji odkrili številne kršitve delovne zakonodaje, zlasti v gradbeništvu, ki zaposluje približno polovico delavcev iz tujine.

Seks namesto varstva otrok

34-letnik z območja Kopra in njegova 26-letna partnerica iz Slovaške sta Madžarke, Slovakinja, Čehinja in Dominikanke silila v prostitucijo. Zvabila sta jih pod pretvezo, da bodo varuške in promotorke. Za "dotok" novih deklet je skrbel tudi 41-letnik.

Od deklet, ki so se morale prostituirati, sta moški in ženska z Obale prejemale plačilo v gotovini. Izročiti so jima morala polovico denarja od vsake spolne storitve. (Foto: iStockphoto)

Za polurno uslugo so od strank dobile 60 evrov in več, za enourno storitev pa 120 evrov in več, odvisno od spolne usluge. (Foto: iStockphoto)

Osumljenca z Obale sta se z zvodništvom ukvarjala od julija 2008, pri čemer sta zaslužila najmanj 130.000 evrov.

Koprski kriminalisti so lani prišli do podatkov o dveh zvodnikih z Obale. Sum so potrdili tudi njihovi madžarski kolegi, ki so ugotovili, da so žrtve zlorabe prostitucije tudi Madžarke.

Izkazalo se je, da sta 34-letnik z območja Kopra in njegova 26-letna zunajzakonska partnerica iz Slovaške najemala hotelske sobe in stanovanja, kamor sta nastanila Madžarke, Slovakinke, Čehinke in Dominikanke. Od deklet sta zahtevala, da se prodajajo za seks in jima izročajo najmanj polovico zaslužka. Vozila sta jih tudi v nočni lokal, kjer so morale plesati, na željo gostov pa tudi nuditi spolne usluge. Pri izvrševanju kaznivih dejanj jima je pomagal 41-letnik z območja Nove Gorice, ki je skrbel za "dotok" novih deklet. "Posoja" oziroma izročal jih je osumljencema, ki sta jih prisiljevala v prostitucijo, od tega pa je pobiral "provizijo".

Telo je prodajalo najmanj 15 deklet, med njimi štiri mladoletnice. Osumljenca sta jih vabila prek oglasov v tiskanih in elektronskih medijih na Madžarskem in Češkem pod pretvezo, da ponujata delo promotork, spremljevalk, plesalk, varušek in podobno. Zagotavljala sta stanovanje, oglaševanje v medijih in telefone. Po prihodu v Slovenijo sta jih namestila v najeto stanovanje, zatem pa od njih zahtevala nudenje spolnih storitev za njun račun. Prisilila sta jih z verbalnim ustrahovanjem in grožnjami, v nekaterih primerih pa tudi s fizičnim nasiljem.

Prejšnji četrtek, 25. februarja, so prijeli vse tri osumljence in pri njih opravili hišne preiskave. Našli so veliko mobilnih telefonov, katerih številke so bile v tiskanih in elektronskih medijih pod rubrikami zasebnih stikov, ter druge dokaze, povezane z izvrševanjem kaznivih dejanj. Vse tri so ovadili zaradi suma storitve kaznivih dejanj zlorabe prostitucije in trgovine z ljudmi, trenutno so v priporu. Za zvodništvo je zagrožena do 10-letna, zaradi trgovine z ljudmi pa 15-letna zaporna kazen.

Trgovina z ljudmi tudi na slovenskih tleh

Slovenija za trgovino z ljudmi ne služi le kot tranzitna država, pač pa predstavlja tudi končni cilj. In težava ni zgolj v prisilni prostituciji. Ljudje pri nas delajo tudi v pogojih, ki so podobni prisilnemu delu.

(Foto: Reuters)

“Ta zloraba človekovih pravic je univerzalna in nihče ne more trditi, da je nanjo imun ali pa se upirati soočenju z njo,” so ob objavi poročila o trgovini z ljudmi v svetu za leto 2010 zapisali pri ameriškem State Departmentu. V svoje poročilo so tako zajeli tudi Slovenijo.

Za našo državo ugotavljajo, da so v prostitucijo prisiljene tako domačinke kot tudi tujke. Slednje prihajajo iz Ukrajine, Moldavije, Bolgarije, Romunije, Slovaške, Češke republike, Madžarske, Dominikanske republike, Tajske in Irana. V prostitucijo so prisiljeni tudi otroci iz Slovenije in tudi drugih omenjenih držav. Slovenija sicer za trgovino z belim blagom predstavlja tudi tranzitno državo, večinoma pa čez našo državo ženske in otroci potujejo v Italijo in Nemčijo.

Moški, ženske in otroci, ki prihajajo iz Ukrajine, Dominikanske republike in Romunije, pa delajo v pogojih, ki so podobni prisilnemu delu. Takšno delo opravljajo tudi v Italiji in Nemčiji, potem ko prečkajo našo državo.

Sicer se po ugotovitvah poročila naša vlada precej dobro sooča s tem problemom, saj v celoti izpolnjuje minimalne pogoje, ki so predpisani za boj proti trgovini z ljudmi. Vlada je povečala sredstva za pomoč žrtvam in je dosledna pri naporih, da bi takšno trgovino preprečila. Tako tudi skrbi za obveščanje med populacijo, ki jo tovrstna dejavnost najbolj prizadene, na primer med takšnimi, ki iščejo azil. Vlada tudi poskrbi, da vsi obsojeni kriminalci, ki trgujejo z ljudmi, nekaj časa preživijo za zapahi.

Vseeno v Sloveniji ni vse popolno, tako da State Department predlaga, naj bo bolj ostra pri preiskovanju ter sojenju in obsodbi kriminalcev. Pri tem težave glede prisilnega dela ne smejo ostajati v ozadju. Hkrati se mora bolj potruditi pri identifikaciji žrtev. Vztrajati mora pri tem, da tovrstni kriminalci odslužijo zaporno kazen, nadaljevati pa mora z osveščanjem glede trgovine z ljudmi v javnosti.

Trgovina z ljudmi: najstniki vedo več kot odrasli

Mladi dobro poznajo načine novačenja v trgovini z ljudmi, a se vseeno ne počutijo varne, pa tudi policiji ne zaupajo, kažejo ugotovitve društva Ključ.

V okviru dneva boja proti suženjstvu je društvo namreč pripravilo predavanje na novogoriški srednji ekonomski in trgovski šoli ter delavnico na bližnji osnovni šoli. Predsednica društva **Katjuša Popović** je povedala, da letno pomagajo okoli 25 ljudem, a žrtev trgovanja z ljudmi je v resnici veliko več.

Po besedah Popovičeve so dijaki pokazali, da problematiko poznajo bolj kot odrasli, menijo pa tudi, da bi morala postati del srednješolskega izobraževanja. Ena izmed dijakinj je tako prepričana, da predavanje, kakršno je bilo današnje, lahko slišiš večkrat, pa se ti vseeno lahko kaj zgodi.

Najranljivejši še **ne** **polnoletni**
V društvu Ključ, ki deluje od leta 2001, so še povedali, da je približno polovica žrtev, ki jih obravnavajo, slovenskih državljanov. Žrtve so lahko tako mlada dekleta kot fantje, najranljivejše pa so skupine med 14. in 18. letom starosti.

Društvo ima na skrbi krizno namestitev žrtev in varni prostor, kjer lahko žrtve nastanijo za daljši čas. Popovičeva je pojasnila, da je trenutno prostora dovolj, a ob spremembi slovenske zakonodaje, ki bi kriminalizirala kot trgovino z ljudmi tudi delo tujcev, ki jih v Sloveniji izkoriščajo kot suženjsko delovno silo, pa bi se lahko zgodilo celo, da bi bilo prostora bistveno premalo.

Trgovina z **ljudmi** **ni** **le** **prostitucija**
Mlade trgovci z ljudmi največkrat silijo v prostitucijo, vse več pa je tudi različnih oblik suženjskega dela, beračenja, služabništva ter prodaje človeških organov, krvi in tkiv. Primere je težko odkriti, največkrat pa jih pokličejo ljudje, ki se jim nekatere situacije zdijo sumljive. Dobro pa sodelujejo tudi s policijo, s katero se udeležujejo različnih racij po Sloveniji.

E. S.

"Revščina je škandal sodobne družbe"

Prišel je teden dobrodelnosti, teden Karitas, ki ga bo v sredo zaznamoval tudi dobrodelni koncert Klic dobrote. Odpravimo revščino, je v MMC-jevem klepetu pozval "karitasovec" Alojzij Štefan.

Teden Karitas traja od ponedeljka, 22., do nedelje, 28. septembra. Ob koncu evropskega leta boja proti revščini in socialni izključenosti bo v sredo, 24. septembra, potekal dobrodelni koncert Klic dobrote, ki ga boste lahko ob 20. uri spremljali tudi na [prvem programu](#) RTV Slovenija. Izkupiček in darovana sredstva bodo namenili družinam v stiski in revnim, ki jih je v Sloveniji iz dneva v dan več, je v MMC-jevem spletnem klepetu pojasnil vodja sektorja za mednarodno sodelovanje in povezovanje pri Slovenski karitas, **Alojzij Štefan**.

"Revščina je škandal sodobne družbe. Kljub vsemu napredku in blaginji je toliko revnih. Skrb vzbujajoči so vzroki: brezposelnost, krivične družbene razmere, neenake možnosti, goljufije in kraje, suženjstvo, trgovina z ljudmi," opozarja Alojzij Štefan, a dodaja, da smo Slovenci ob dobrodelnih akcijah zelo radodarni in solidarni.

Ko želiš **pomagati,** **se** **spomni** **na** **po-moč**
Filozofija delovanja Karitas ni miloščina, pojasnjuje Štefan. "Na Karitas človek pride po MOČ, da bo zmožet živeti dalje." Ko nekdo začuti željo, da bi komu pomagal, Štefan svetuje štiri korake.

Poslušajte s srcem!

Poskušajte razumeti resnični problem človeka - kaj v resnici potrebuje.

Poskušajte se vživeti vanj - hoditi v njegovih čevljih.

Pomagajte s tem, kar imate.

Pomagajte tistemu, ki pride naproti, ne le materialno revnemu, ampak tudi žalostnemu, osamljenemu, obupanemu. Stopite z njim na pot - osrečilo vas bo, je sklenil Štefan.

Aljoša Masten

Trgovina z ljudmi: ko strah preprečuje prijavo

Trgovina z ljudmi pri nas že dolgo ni več omejena le na ljudi iz Vzhodne Evrope, saj ti prihajajo od vsepovsod, niti ne obsega le prostitucije, je za MMC povedala Katjuša Popovič iz Društva Ključ.

Popovičeva je ob robu predstavitve dela medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi v letu 2009 dejala, da se v društvu srečujejo z ljudmi iz Afrike, Latinske Amerike, držav nekdanje Jugoslavije in od drugod. Med njimi so tudi mladoletne osebe, žrtvam pa prijavo preprečuje predvsem strah. Prav zato je tako pomembno ozaveščanje tako strokovne kot laične javnosti, da bi javnost lahko sama pristopila do ljudi, za katere morda obstaja sum, da so žrve trgovine z ljudmi, je povedala. Popovičeva meni tudi, da številke, s katerimi razpolaga policija, realnega stanja ne odražajo, saj je v resnici teh ljudi še veliko več.

Trgovina z ljudmi po besedah naše sogovornice poleg tega zajema tudi prisilno delo, prosjačenje, služabništvo in trgovino z organi, krvjo in tkivi.

Slovenske žrtve mladoletne in preslepljene
Statističnih podatkov o slovenskih državljanih, ki bi postali žrtve trgovine z ljudmi zunaj Slovenije, ni, še pojasnjuje Popovičeva. Vendar vsako leto nudijo pomoč vsaj eni taki osebi, a šele po tem, ko se vrne domov, torej po izkušnji trgovine z ljudmi. Zlasti gre za žrtve prisilne prostitucije, po navadi še mladoletne in odpeljane v tujino na podlagi čustvene preslepitve, je povedala.

Zloraba prostitucije v porastu
Na predstavitvi dela medresorske skupine v letu 2009 je nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi **Sandi Čurin** povedal, da so v tem času zaznali upad kaznivih dejanj trgovanja z ljudmi in spravljanja v suženjsko razmerje, je pa v porastu zloraba prostitucije, saj je policija v lani obravnavala 27 primerov, državno tožilstvo pa jih je obravnavalo šest. Lani je bila izrečena tudi obsodilna sodba za dva osumljenca trgovine z ljudmi. Za pomoč so zadolžene nevladne in humanitarne organizacije, ki so skozi javne razpise financirane od ministrstev ter omogočajo krizne in varne namestitve.

Društvo Ključ se posveča tudi preventivi
Popovičeva je ob tem še povedala, da so bili dejavni tudi pri preventivi. Prišli so v stik z okoli 4.000 mladimi, zlasti z visoko potencialnimi žrtvami, ki so jih obveščali o nevarnostih trgovine z ljudmi. Dobili so tudi tri osebe tudi v oskrbo v varni prostor, od tega eno slovensko državljanko. V okviru programa oskrba ne gre le za nastanitev, ampak tudi druge oblike pomoči, ki so jih nudili še dvanajstim osebam, je še pojasnila.

Mladi Albanci namenjeni za trgovino z organi?
Prav tako so prišli v stik z mladimi v azilnem domu, kjer so se srečevali tudi s takimi, ki so v Slovenijo prišli brez spremstva ozioma zakonitega zastopnika. Izpostavila je primer otroka, ki so prišli iz Albanije in povedali, da jih je nekdo zbiral po vaseh, saj naj bi v Italiji dobili priložnost za zaslužek. Predtem so opravili krvne teste, saj štejejo kot blago, ki se proda naprej, morda celo za odzvem organov, je dejala Popovičeva.

Kam z otroškimi žrtvami?
Imre Jerebic, Slovenska Karitas, je dejal, da so sami imeli pet namestitev, obravnavali pa so osemnajst oseb, od tega dve večji skupini. Pri tem so se srečali tudi z vprašanjem otrok. Vprašanje, ki se pojavlja, je, kam s takimi otroci, saj bi morali iti v ustanove, ki so zanje primerne, je izpostavil.

Erna Strniša

Pohabljeni, vrženi, prodani

Prisila. Starši prodajajo otroke za lastno preživetje. V Sloveniji oče hčeri prodajal za poroko. Anonimne zgodbe. Objavljamo pretresljive zgodbe o trgovini z ljudmi v Sloveniji.

Anja Zupanc / Ljubljana

Trgovina z ljudmi. "Letos so policisti odkrili in razbili že šesto nedovoljeno trgovanje z ljudmi in stopili na prste domnevnim vodjam kriminalnih združb, ki si sicer od izkoriščanja ljudi obetajo velike zaslužke. Žrtve z zvijačo pretihotapijo večinoma iz vzhodnih in jugovzhodnih držav Evrope. Najlažje in najbolj priljubljene tarče organizatorjev teh nečednih poslov so predvsem ženske in otroci, zlasti brez staršev, ki v pričakovanju boljšega življenja pristanejo na spolne zlorabe," pravijo neuradni viri iz policijskih vrst. Objavljamo štiri anonimne zgodbe zadnjih mesecev.

1. Zaradi denarja

Skoraj ob organe
Omamljena in zvezana. Žrtvi trgovine z ljudmi in človeškimi organi bi pred manj kot letom skoraj postala zakonca iz Ljubljane, ki sta nakupovala v italijanskem Trstu. "Žena je vstopila v eno od trgovin s kitajskim blagom, mož pa je medtem pred vhodom kadil. Nenadoma so se na hitro spustila železna vhodna vrata v trgovino in vse je potihnilo. Mož je trkal po vratih in vpil, naj odprejo vrata, da žena pride ven. Poklical je policiste, ki so vdrli. Ljubljanki so našli omamljeno in zvezano v skladišču. Lastnik trgovine naj bi jo nameraval predati za odvzem organov," srhljivo izkušnjo opisujejo znanci zakoncev.

Pred pol leta je bežni znanec revni 30-letni Čehinji ponudil boljšega življenja in jo takoj prepirčal v selitev v Slovenijo. Zaposlila naj bi se kot nočna plesalka, prek zakonite delovne pogodbe naj bi zaslužila skoraj dva tisoč evrov na mesec. "Ker je ta zaslužek več kot dvakrat višji od tistega, ki bi ga dobila, če bi se doma zaposlila v tovarni, je na to delo pristala. Znanec se je namesto tega v Sloveniji že prvega dne nasilno znašal nad njo, ji vzel potni list, denarja pa ni videla nikoli," pravijo naši viri.

2. Pohabljeni in vrženi
Skoraj istočasno so v Slovenijo pripotovali trije invalidi srednjih let, ki jih je iz Slovaške pripeljal sorodnik. "Enega od njih je družina prodala za lastno preživetje, drugi pa se je za odhod iz domovine odločil, ker je verjel, da bo človek, ki bo vse tri odpeljal iz domovine, zanje tudi res poskrbel. Namesto tega so bili vrženi na slovenske ulice, kjer so morali beračiti za svojega sorodnika. Da bi iztržili čim več, jih je še bolj poškodoval in jih celo silil delati v najhujšem mrazu, da so dobili še več ozeblin," dogajanje pretreseno opisujejo ljudje, ki so jih rešili življenja na cesti in jim ponudili zatočišče.

3. "Telefonistka"
Slovakinja se je po prihodu v Slovenijo nedavno zaposlila kot telefonistka pri delodajalcu, ki je zaposlitev oglaševal. "Šef je od nje takoj zahteval, naj opravlja tudi delo erotične maserke. Ob tem pa jo je začel siliti, naj se prostituira. Ker se je temu uprla, je postal nasilen in ji je veliko grozil ter jo pretepal. Nikoli ni prejela

denarja, ki ga je zaslužila kot telefonistka in maserka, ji je pa uspelo zbežati,” izkušnjo ene od žrtev, ki ji pomagajo in jo varujejo, opisujejo v nevladnem Društvu Ključ.

4. Oče ju prodaja
“V Sloveniji živi oče, ki svoji hčerki prodaja za poroko, in to za borih pet tisoč evrov,” dodajo v Ključu, kjer se sicer vse pogostejše srečujejo s srhljivimi zlorabami izkoriščenih.

“Ženske verjamejo, da je to zakonito”

Katjuša Popovič (Foto: Boštjan Tacol)

O trgovini z ljudmi smo se pogovarjali s **Katjušo Popovič**, vodjo društva Ključ.

Kdaj je Slovenija postala cilj organizatorjev trgovine z ljudmi? Trgovina z ljudmi je pri nas prisotna že od začetka devetdesetih let. Slovenija se tako umešča na evropski zemljevid kot država namena, končne destinacije, nastopa pa tudi kot država izvora in država tranzita.

Katere so najpogostejše oblike zlorab v trgovini z ljudmi? Še vedno prisilna prostitucija. Ljudje so žal med hudo recesijo in revščino pripravljeni opravljati stvari, ki jih sicer ne bi nikoli. Problem je tudi dokazovanje trgovine z ljudmi na sodišču, saj so materialni dokazi izjemno redki.

Kdo so trgovci z ljudmi? Večinoma moški, vendar pa lahko tudi pripadniki močnejšega spola postanejo žrtve prisilne prostitucije, če gre za homoseksualno prostitucijo. Mlajšega heteroseksualnega moškega se tako prisili v spolne odnose z moškimi. Ženske, ki pa pridejo v Slovenijo z namenom prostitucije, prevečkrat verjamejo, da je prostitucija pri nas zakonita. Ko je dekle enkrat v Sloveniji, ne more izbirati klientov, ponuditi mora vse spolne prakse.

“Vi zagotovo niste Robin Hood!”

Prostitucija. Damjan Puzavac dolguje državi dobrih 32 tisoč evrov, ker je služil z izkoriščanjem deklet.

Anja Zupanc

Osem let in pet mesecev zapora mora odslužiti **Damjan Puzavac**, ker je v petih posebej za to najetih stanovanjih v Ljubljani 12 deklet silil v prostitucijo.

Dobil več, kot si zaslužil

“Puzavac, vi zagotovi niste noben Robin Hood. Res se dekleta pri tem niso počutila izkoriščana, saj so zaslužila relativno veliko z nudenjem spolnih uslug strankam, ki ste jih priskrbeli. Sodišče pa je precenilo, da obstaja ogromno nesorazmerje med vašim vloženim delom in vašimi visokimi zasluži ter precej nižjimi zasluži deklet,” je kazen obrazložila ljubljanska sodnica, ko je Puzavcu včeraj izrekla kazen.

“Imate dovolj denarja”

“Sodišče ni neumno. Prepričani smo, da ste z zlorabo prostitucije zaslužili najmanj 80 tisoč evrov. Ta denar pa je zagotovo na bančnem računu v kaki drugi državi. Ker ste kot brezposelni služili le s kaznivim dejanjem, boste državi plačali še 32 tisoč in 190 evrov,” je dodala.

Enotna e-prijava za vse zlorabe

Z današnjim dnem je vzpostavljena skupna vstopna točka za paket anonimnih e-prijav. S klikom na enotno vstopno točko se odpre spletna stran, kjer uporabniki izberejo "svoje" področje prijave.

"Policija se v zadnjem času poskuša čim bolj odpirati za javnost in v sklopu tega smo že v lanskem letu začeli z anonimnimi e-prijavami. Najprej pri korupcijskih kaznivih dejanjih, kar se je izkazalo za zelo uspešno, saj smo prejeli več kot 500 e-prijav, od katerih je kar tretjina primernih za nadaljnjo obravnavo," je pojasnila ministrica Kresalova.

Že od poletja teče elektronska anonimna prijava nasilja v družini. V tem kratkem času so po besedah Kresalove imeli že več kot 50 prijav, od tega jih je več kot polovica v nadaljnji policijski obravnavi.

Prijave na enem mestu
Koordinator projekta e-prijava Staš Svetek z direktorata za policijo je poudaril, da je v primerjavi z dosedanjimi rešitvami s področja korupcije in nasilja v družini novost to, da so prijave na vseh teh področjih zbrali na enem mestu. **S klikom na enotno vstopno točko se odpre spletna stran**, kjer uporabniki spleta enostavno izberejo "svoje" področje prijave. Pristojne službe ministrstva in policije vsako prispelo prijavo preučijo in po potrebi ustrezno ukrepajo. Prijaviteljem zagotavljajo popolno anonimnost.

Trgovina z ljudmi hromi tudi Slovenijo
"Slovenija je bila predvsem tranzitna država, a se tudi to spreminja in postaja tudi ciljna država, pa tudi že izvorna država trgovine z ljudmi," je ministrica poudarila v zvezi s problemom trgovine z ljudmi. Dodala je, da gre najpogosteje za trgovino z ženskami in otroki, predvsem z namenom spolne zlorabe in spolnega izkoriščanja. Samo letos je policija obravnavala šest primerov trgovine z ljudmi.

Kresalova je omenila tudi vprašanje pogrešanih in iskanih oseb. Policija je letos obravnavala kar 211 prijav pogrešanih odraslih oseb in 58 prijav pogrešanih mladoletnikov. Razpisanih pa je bilo 2602 tiralic.

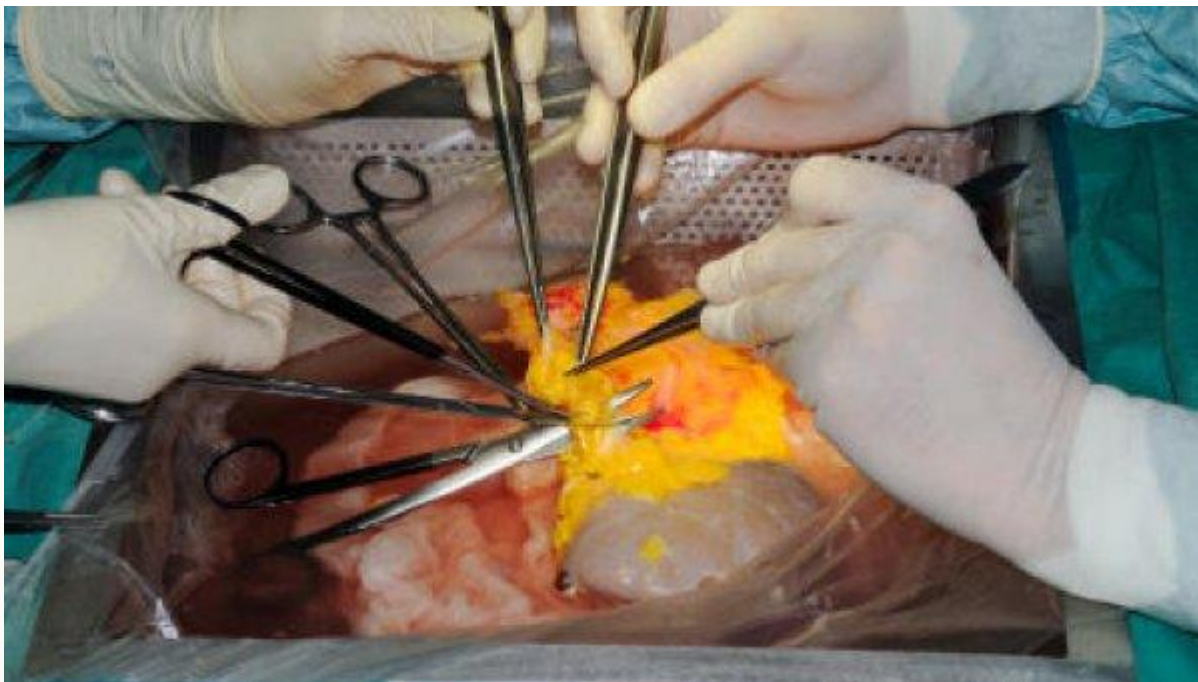
Glede nepravilnosti pri delovanju avtošol so dosedanje izkušnje pokazale, da je bila skoraj polovica inšpekcijskih postopkov, začelih v zadnjih dveh letih, utemeljenih. Končali so se s 16 začasnimi prepovedmi opravljanja dela v avtošoli, v 15 primerih pa je bil podan predlog za izbris iz registra, je dejala.

Inšpektorat je pri nadzoru tehničnih pregledov zaradi neizpolnjevanja pogojev uvedel 20 prekrškovnih postopkov in v zadnjih dveh letih kršilcem izrekel deset opominov in deset glob za storjene prekrške.

Posebno pozornost ministrstvo namenja tudi zasebnemu varovanju, zato je v pripravi predelan zakon o zasebnem varovanju, ki po besedah ministrice na novo in celovito ureja to področje.

140 tisoč evrov za ledvico

Trije ukrajinski zdravniki so nezakonito odstranjevali ledvice ljudem, ki so bili žrtve trgovanja z ljudmi.

Trije zdravniki so organe, ki so jih nezakonito odvzeli žrtvam, drago prodajali bogatim tujcem. Za eno ledvico naj bi po podatkih ukrajinskega notranjega ministra zaslužili nekaj več kot 140 tisoč evrov.

Zdravniki so bili del mednarodne kriminalne združbe, ki se je že dolgo ukvarjala s trgovino z ljudmi. Oblasti so do sedaj identificirale več kot 30 žrtev, med njimi so bili prebivalci Ukrajine, Moldavije in Uzbekistana.

Večina prejemnikov organa prihaja iz države, v katero so se Ukrajinci v velikem številu priseljevali v začetku 90. let. Čeprav na ministrstvu niso navedli, za katero državo gre, se kot ena od možnih ciljnih držav omenja Izrael.

Če bodo spoznani za krive, zdravnike lahko čaka do 12-letna zaporna kazen.

Dnevno prisiljena v seks s 30 moškimi

Trgovina z belim blagom. Največ deklet prihaja iz Rusije. Ena od redkih, ki ji je uspelo pobegniti, je komaj 19-letna Valeri, ki se je odločila, da bo s svojo zgodbo opozorila ostala mlada dekleta.

Devetnajstletna **Valeri** je šla iz Rusije v Abu Dabi z željo, da bi postala natarica. Ko je prišla tja, so jo zaprli v sobo s še osmimi dekleti. *"Silili so nas v nezaščiten seks s 30 moškimi vsak dan. Starši so me iskali, ruske oblasti pa so rekle, da to ni njihova odgovornost in niso želele pomagati pri iskanju,"* pravi najstnica, ki je po osmih mesecih trpljenja le uspela pobegniti s pomočjo klienta, ki se mu je zasmilila. Zdaj poskuša zaživeti na novo. A preteklosti se spomni vsakič, ko pogleda tetovažo, ki so ji jo na hrbet narisali ugrabitelji.

S **petega** **nadstropja** **v** **smrt**
 Če je Valeri uspela pobegniti, pa to ni uspelo **Oksani**. Dvajsetletna Rusinja je šla na Ciper, kjer naj bi dobila službo kot prevajalka. Tri tedne po prihodu na Ciper so jo našli mrtvo. Ni znano, ali se je sama iz obupa vrgla s petega nadstropja ali jo je kdo potisnil.

"Umrli sem, ko je ona umrla. A del mene še vedno živi in upam, da bom dosegel svoj cilj," pojasnjuje njen oče, ki je na sodišču že dokazal, da sta tako Rusija kot Ciper storila premalo, da bi zaščitila Oksano pred trgovino z ljudmi.

"Želim si, da bi potencialne žrtve poznale Oksanino zgodbo. Morajo se zavedati, kaj se lahko zgodi," pravi Rancev.

Večina deklet, s katerimi trgujejo, prihaja iz Rusije. Kljub temu pa se ta država prav nič ne ukvarja s to problematiko. Prav nasprotno: ravno pred kratkim so zaprli nekatere centre za pomoč ljudem, ki so postali žrtve trgovanja z belim blagom. Zdaj se lahko zatečejo le v dva centra.

Verjamejo, **da** **je** **zunaj** **pravljičica**
 Na Rusijo letijo številne obtožbe, da blokira pomoč žrtvam trgovanja z belim blagom. Tisti, ki so delovali v okviru centrov pomoči, pravijo, da države naslednice Sovjetske zveze omogočajo idealne pogoje za trgovanje z ljudmi. *"V Rusiji je ogromno ranljivih deklet, ki verjamejo, da jih zunaj čaka pravljičica. Vlada bi se morala zato nujno soočiti s tem problemom,"* pravi **Aljona Arlaškinova**, nekdanja uslužbenka (zdaj že zaprtega) centra Angelsko združenje.

Sužnjelastništvo

Sužnjelastništvo v Veliki Britaniji

68-letna Britanka Saida Kahn je v domovino iz Tanzanije pripeljala 50-letnico in jo prisilila, da dela zanjo brez kakršnegakoli plačila.

Zaradi sužnjelastniškega razmerja, v katerega je prisilila Tanzanijko, je Britanka postala prva ženska, ki so jo v moderni zgodovini Otoka obtožili sužnjelastništva.

Upokojena zdravnica je skupaj z zdaj že pokojnim možem nesrečni Afričanki sprva plačevala 12 evrov mesečno, po nekaj mesecih pa ji je ukinila tudi to plačilo. Njene življenjske razmere so bile nemogoče, privoščili ji niso niti dostojnega ležišča; spala je na vzmetnici na kuhinjskih tleh.

Ena izmed londonskih organizacij za zaščito človekovih pravic je upokojeno zdravnico prijavila policiji; policisti enote za boj proti organiziranemu kriminalu in izkoriščanju ljudi so na njena vrata nenajavljeno potrkali v začetku letošnjega leta.

V ponedeljek se tako na londonskem sodišču začel proces zaradi tihotapljenja ljudi za eksploatacijo.

Trgovina s sužnji je bila sicer v Veliki Britaniji prepovedana že v 19. stoletju. Kljub temu policija ocenjuje, da na Otoku kot sužnje izkoriščajo okrog tisoč ljudi, in sicer predvsem hišne pomočnice, berače in tovarniške delavce.

Katjuša Popovič

Predstavnica društva Ključ, ki se ukvarja s pomočjo žrtvam trgovine z ljudmi
Tjaša Zajc

foto: Borut Krajnc

V Italiji delo, plača doma

Odpuščanje. Vse več Slovencev, ki delajo v Italiji, na zavod. Napoteni delavci dvojno izkoriščani.

Veronika Rupnik / Nova Gorica

Delavec iz Nove Gorice, star 49 let, ki je želel ostati neimenovan, je bil do marca, ko mu pogodbe za določen čas niso več podaljšali, zaposlen v vipavskem podjetju Mark sistem, dejansko pa je delal za partnersko podjetje v Italiji. Njegova osnovna plača je bila 470 evrov bruto. *“Šest evrov in pol, kolikor mi je bilo obljubljenih na uro, sem zaslužil šele z nadurami, prehrano ter prevozom na delo. Italijan je zame plačal 12 evrov na uro. Bil sem zaveden. Ko sem se pritožil, mi je šef odvrnil, da je taka pogodba. Ali se strinjaš ali greš,”* razloži.

Sindikat

CGIL

Sodelovanje. Bojan Kramar, sekretar Območne organizacije ZSSS Primorska in Notranjska, pojasnjuje, da imajo s CGIL o sodelovanju s sindikatom gradbeništva sklenjeno pogodbo. Predstavniki vsak četrtek v novogoriški pisarni sprejema slovenske delavce, ki delajo v Italiji. Sindikat trgovine in gostinstva bo začel svetovati ta mesec, sodelovanje pa nameravajo razširiti na sindikata prometa in lesarstva. S CGIL sodelujejo tudi v Obalni sindikalni organizaciji Koper – KS 90.

Pove, da je bilo delo v proizvodnji stolov zelo težko, italijanski šef celo nasilen, med delavci pa nobenega Italijana.

Zdaj

je

brezposeln.

Goran Lukič iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) pravi, da primer kaže na krčenje socialne varnosti na račun konkurenčnosti. *“Lahko bi potegnili vzporednico z bosanskimi delavci, napotnimi v Slovenijo,”* razlaga in opozarja na damping, saj sta z napotnim delavcem služila tako slovenski delodajalec kot italijanski partner. Delodajalec Karlo Krečič odgovarja, da so prvi dan razčistili, koliko bo plačan in za kakšno delo:

“Podpisal

je,

da

se

strinja.”

Na

zavod

v

Italiji

V novogoriški službi zavoda za zaposlovanje opažajo, da se v zadnjem obdobju v evidenco brezposelnih prijavlja vse več ljudi, ki so bili zaposleni v Furlaniji - Julijski krajini, predvsem v transportu in kovinski industriji. Igor Castellani s patronata Inca sindikata CGIL pa opaža, da se delavci, ki imajo v Italiji stalno prebivališče, na zavod prijavljajo v Italiji. *“Pri meni iščejo pomoč skorajda vsak dan, na zavod pa se jih je že prijavilo več sto. Zaposleni so bili predvsem v gradbeništvu in lesni industriji. Najhuje je bilo v Maniagu v provinci Pordenone, kjer so številna podjetja, ki so zaposlovala veliko Slovencev, propadla.”*

7 tisoč do deset tisoč Slovencev naj bi delalo samo v Goriški pokrajini; koliko od teh na črno, ni znano.

Po besedah **Mirele Pekice** s kopskega zavoda za zaposlovanje povpraševanja po slovenski delovni sili v Italiji sicer že nekaj časa skorajda ni. **Euro Brožič** z Obalne sindikalne organizacije Koper pa opaža, da se je zmanjšalo tudi povpraševanje po gospodinjskih pomočnicah, ki v Italiji sicer v glavnem delajo na črno.

Mladina, Katjuša Popovič, intervju

Kateri so najpogostejši primeri trgovine z ljudmi v Sloveniji?

> Še vedno se najpogostejše srečujemo s primeri prisilne prostitucije, vse več je primerov prisilnega dela, znani so primeri služabništva in prosjačenja, nedavno je bila vložena tudi ovadba zaradi prisilne poroke romske deklince.

V Sloveniji naj bi bilo na leto obravnavanih 25 primerov trgovine z ljudmi. Je mogoče oceniti dejansko stanje?

> To je podatek društva Ključ in toliko ljudem na leto pomaga društvo. Pomagamo na različne načine: z namestitvijo v krizne prostore, s psihosocialno pomočjo, pomočjo pri integraciji in reintegraciji, pri iskanju pogrešanih oseb, za katere obstaja sum, da so žrtve trgovine z ljudmi. Naloga policije pa je, da jih obravnava kot žrtve kaznivega dejanja, in če tožilstvo sproži postopek, postanejo priče v kazenskem postopku.

Tudi izkoriščanje tujih delavcev se uvršča med trgovino z ljudmi. O kakšnih primerih govorimo?

> Izkoriščanje delavcev se opredeljuje kot trgovina z ljudmi takrat, ko nastane velika razlika med delovnimi razmerami, ki so bile obljubljene v razpisu, in razmerami, ki ga nato čakajo. Življenjske razmere delavcev ne dosegajo minimalnih standardov za bivanje, dobivajo slabše plačilo, kot so bili dogovorjeni, in njihov delovnik traja predolgo. Ponekod imajo v pogodbah določbe o kaznovanju v primeru napak, s katerimi jim delodajalci še znižujejo plače.

Se je na vas obrnilo veliko delavcev?

> Za pomoč nas je prosilo malo delavcev, pa še tisti navadno prek posrednikov, torej nekoga, ki ga poznajo in so mu lahko zaupali. Mi smo jih potem spodbudili, da pokličejo sami, saj je za nas zelo pomembno, da žrtev sama predstavi svoje težave. Delavci so govorili predvsem o razmerah, v katerih živijo. Njihova stiska je absolutno sistemska, saj so z delovnim dovoljenjem vezani na delodajalca, s tem pa na vizum za bivanje.

Kakšno pomoč lahko dobijo pri vas, glede na to, da službe ne zamenjajo?

> Za človeka v takšni hudi stiski je pomoč že to, da se lahko na nekoga obrne in se z njim pogovarja. Čeprav jim omogočimo varno namestitev, je ne sprejmejo, saj večina prihaja iz kulturnega okolja, kjer bi bila takšna namestitev stereotipno nesprejemljiva. Pomembno je, da jim damo prave informacije o izbilih, ki jih imajo na voljo. Izbire pa imajo zelo malo, saj je sistem, ki trenutno velja v Sloveniji, tak, da jim skoraj nihče ne more pomagati.

V zadnjih dneh ste predstavljali projekt Mladi proti trgovini z ljudmi. Kaj si od njega obetate?

> Za ta projekt in projekt Vijolica - kako se izogniti pastem trgovine z ljudmi, smo dobili sredstva na Uradu vlade za komuniciranje, z njim pa na šolah po vsej Sloveniji pripravljamo okrogle mize. Mlade seznanimo s pastmi trgovine z ljudmi in možnimi samozaščitnimi ukrepi. Opozarjamo jih na nevarnosti pri klepetih, na Facebooku, pri predlogih za potovanja v tujino, počitniškem delu pri delodajalcih, ki jim delo ponujajo brez pogodbe in zunaj študentskih servisov. Opozorimo jih na možnosti, kjer lahko naletijo na izkoriščanje in postanejo žrtve trgovine z ljudmi.

Novice.Dnevniki.si Tiskane izdaje/Dnevnik

Ozaveščanje dijakov, da ne bi bili žrtve trgovine z ljudmi

Črna kronika - torek, 30.11.2010 Tekst: (mfr)

Ljubljana - "Glavno vprašanje, ki se trenutno pojavlja, je, ali so izkoriščani delavci prav tako žrtve trgovine z ljudmi. Po našem mnenju lahko odgovorimo pritrdilno. S tem trgovina z ljudmi postaja množična in ne več omejena bolj ali manj na ženske in otroke. V primeru teh delavcev ne gre le za kršitev delovnopravne zakonodaje, menim, da so tudi žrtve kaznivega dejanja. V našo državo jih vabimo tako, da jih preslepimo, kar je element kaznivega dejanja. Ne gre le za neizplačilo plač, ampak tudi za povrnitev škode zaradi izkoriščanja. Kršene so jim bile namreč osnovne človekove pravice. Tudi ti ljudje nas kličejo in opisujejo, v kakšnih razmerah živijo," pravi Katjuša Popovič, vodja društva Ključ, centra za boj proti trgovini z ljudmi.

Zadnje objavljeno

Cjuha)

Fotografija je simbolična. (Foto: Luka

Društvo v okviru projekta Mladi proti trgovini z ljudmi, ki ga financira urad vlade za komuniciranje, letos izvaja okrogle mize o trgovini z ljudmi za mladostnike. Popovičeva je minuli petek obiskala dijake ljubljanske zdravstvene šole, včeraj so imeli okroglo mizo v novomeški srednji strojni šoli, sicer pa bodo letos skupno izvedli enajst takšnih srečanj. S to tematiko seznanjajo tudi devetošolce.

Mladi med 14. in 18. letom so najbolj rizična skupina za trgovino z ljudmi, pravi Popovičeva. Na celjski srednji šoli, na primer, so ji povedali, da so nekatere dijakinje, ki se učijo za maserke, v okviru opravljanja prakse že novačili, da bi mimogrede opravile še kakšno spolno storitev. Oblike trgovine z ljudmi so sicer različne, od prisilne prostitucije, prisilnega dela (na primer v tekstilni, gradbeni industriji), beračenja in služabništva do lažne poroke ter celo trgovine s človeškimi organi, tkivi in krvjo. Z dijaki se pogovarjajo o tem, kaj storiti, da sami ne bi postali tarče česa podobnega.

Popovičeva pravi, da je pri nas veliko tujk, za katere bi lahko rekli, da so žrtve trgovine z ljudmi. Po gostinskih lokalih so to najpogostejše Romunke, Bolgarke in dekleta iz Dominikanske republike, medtem ko ženske iz držav nekdanje Jugoslavije "poslujejo" v stanovanjih - zaradi jezika se namreč z ljudmi lažje sporazumevajo.

Kako pa je s Slovenkami, ki izginejo v tujino? Po besedah vodje društva Ključ se je pred dvema letoma k njim zatekla Slovenka, stara okoli 30 let, ki ji je bilo v Nemčiji obljubljeno delo natakarnice, a so jo namesto tega odpeljali v javno hišo. V sobi je bila zaklenjena šest mesecev, rešila se je tako, da je skočila skozi okno. Polomljeni je nekdo pomagal v bolnišnico, kjer je povedala, kaj se dogaja. Pomoč so ji ponudili v nemškem Karitasu, potem pa jo je slovenski Ključ za nekaj časa sprejel v svoj varni prostor.

Žrtve trgovine z ljudmi so tudi otroci. Popovičeva je povedala, da so letos izvedeli za primer 13-letne Romke, ki jo je oče prodal, da je odplačal svoj dolg. Po svojih običajih so jo nato poročili z 19-letnim moškim. Za romsko deklico poroka pomeni, da mora takoj pustiti šolo in da bo kaj kmalu postala mama. "Obvestili smo policijo in druge institucije, pa poroke ni nihče preprečil. Slovenija te običaje očitno tolerira," je povedala Popovičeva.

Sindikati in nevladne organizacije ocenjujejo, da Slovenija v boju s trgovino z ljudmi ni učinkovita
Policija lani ni opazila niti enega berača

Slovenija - sobota, 05.06.2010 Tekst: Igor Dernovšek

Ljubljana - Po podatkih Mednarodne organizacije dela (ILO) je v svetu letno več kot 2,4 milijona ljudi žrtev trgovine z ljudmi, od tega približno polovica otrok. Večina jih je prisiljenih v prostitucijo in suženjska delovna razmerja. Ker sta za to kriminalno dejavnost značilna nizko tveganje in visoka dobičkonosnost, naj bi po ocenah ILO znašal letni dobiček trgovine z ljudmi vsaj 25 milijard evrov.

Slovenija ni le tranzitna država, temveč v mnogih primerih tudi končna destinacija trgovine z ljudmi, katere del je tudi okoli 3000 prisilnih prostitutk. (Foto: Tomaž Skale/dokumentacija Dnevnika)

Čeprav naj bi bilo pri trgovini z ljudmi na območju Evropske unije (EU) letno več sto tisoč žrtev, pa so po podatkih iz leta 2006 tožilstva evropskih držav do sodišč pripeljala le 1500 primerov. Enako klavrna slika je tudi v Sloveniji. Poročilo o delu medresorske skupine za boj proti trgovini z ljudmi namreč pravi, da je slovenska policija lani obravnavala le 10 primerov suma trgovine z ljudmi in vložila eno kazensko ovadbo, ugotovila pa ni niti enega primera suženjskega razmerja, prav tako niti enega primera beračenja. Zaradi "zlorabe prostitucije" je policija obravnavala 27 primerov in vložila tri

kazenske ovadbe. Okrožna državna tožilstva so lani v zvezi s trgovino z ljudmi obravnavala šest primerov zlorabe prostitucije, sodišča pa so obsodila osem ljudi; štiri zaradi trgovine z ljudmi in štiri zaradi zlorabe prostitucije.

Lukič: Nadzorujmo agencije za zaposlovanje

Goran Lukič iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je nad podatki v poročilu, ki je trenutno v vladni obravnavi, močno presenečen: "Iz teh podatkov bi lahko sklepali, da trgovina z ljudmi v Sloveniji ne obstaja, medtem ko s terena dobivamo povsem drugačne informacije." Središče trgovine z ljudmi pri nas so po njegovi oceni agencije za zaposlovanje, katerih število je v zadnjih letih močno naraslo in jih je trenutno že 179. "Pri teh agencijah je največja težava nadzor, ki se mu agencije izmikajo z nekakšnimi kvazipogodbami," opozarja Lukič. Po njegovem mnenju bi morala država vzpostaviti ustrezne mehanizme za ukrepanje ter povečati nadzor in pregon tovrstnih kaznivih dejanj.

Katjuša Popovič iz društva Ključ - Center za boj proti trgovini z ljudmi ocenjuje, da Slovenija ni le tranzitna država, temveč v mnogih primerih tudi končna destinacija trgovine z ljudmi. Ob 3000 prisilnih prostitutkah v ta krog uvršča tudi dobršen del zlasti gradbenih delavcev, sezonskih delavcev v kmetijstvu, hišnih pomočnic, prisilnih beračev... Čeprav verodostojnih podatkov o obsegu trgovine z ljudmi v Sloveniji ni, je po njenem mnenju v kremplje trgovine z ljudmi v Sloveniji legalno ali ilegalno ujetih morda celo nekaj odstotkov vseh oseb, ki živijo na ozemlju Slovenije.

Tožilstva imajo težave z definicijami

Na policiji pravijo, da obravnavajo v povprečju med petnajst in petindvajset kaznivih dejanj trgovine z ljudmi letno. Po njihovi oceni so zaznana kazniva dejanja v Sloveniji glede na število prebivalcev primerljiva z odkritimi kaznivimi dejanji trgovine z ljudmi v drugih državah po Evropi. Dodali so, da kaznivo dejanje trgovine z ljudmi poznamo šele od leta 2004, zaradi česar je "brez prave sodne prakse", novega termina "izkoriščanje", ki je ob tej priložnosti uveden kot pogoj za dokazovanje trgovine z ljudmi, pa zakonodajalec po oceni policije ni ustrezno oziroma dovolj pojasnil. Zaradi tega je bilo treba, kot pravijo, za uspešno in kakovostno izvedbo preiskav počakati na sodno prakso, ki pa je šele v zadnjem obdobju izkoriščanje opredelilo kot širok pojem z več mogočimi izvržitvami.

Kazniva dejanja v povezavi s trgovino z ljudmi za leto 2009

	Število kaznivih dejanj (kazenske ovadbe)	Število poročil Okrožnemu državnemu tožilstvu	Število osumljenih oseb	Število oškodovanih oseb
Trgovina z ljudmi				
113. člen KZ	1 (1)	1	1	3
Spravljanje v suženjsko razmerje				
112. člen KZ	0	1	0	0
Zloraba prostitucije				
175. člen KZ	27 (3)	2	12	25
Skupaj	28	4	13	28

Vir: MNZ

Sandi Čurin, podsekretar na ministrstvu za notranje zadeve in nacionalni koordinator za boj proti trgovini z ljudmi, zatrjuje, da je tovrstna kazniva dejanja zelo težko dokazati: "Dokazati je treba celoten proces trgovine z ljudmi, vključno z izkoriščanjem. To je še zlasti problematično v Sloveniji, ki je glede teh kaznivih dejanj predvsem tranzitna država, kar pomeni, da proces še ni končan." Po njegovem je še najlažje dokazovati zlorabo prostitucije. "Policija je dovolj aktivna, epilogov pa ni, ker gre za novo področje kriminalitete in zato, ker se tožilstva še 'lomijo' pri definiciji tovrstnih kaznivih dejanj," pravi Čurin.

Kot pojasnjuje, so zato v akcijskem načrtu za boj proti trgovini z ljudmi za leti 2010 in 2011, ki je bil sprejet v začetku leta, okrepili skupna usposabljanja policije in tožilstev, prav tako pa tudi sodstva. Za trgovino z ljudmi in spravljanje v suženjsko razmerje je v Sloveniji zagrožena kazen od enega do deset let zapor, če gre za

mladoletne osebe od treh do 15 let. Zloraba prostitucije se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let, v primeru mladoletnih žrtev pa od enega do desetih let. Takšne kazni nas, po mnenju Mirovnega inštituta, uvrščajo v krog držav z najbolj milimi kazenskimi sankcijami. Medtem ko v Nemčiji ali na Danskem izrečejo obsodilne sodbe tudi za več kot polovico obtoženih oseb, je v Sloveniji popolnoma drugače. Pri analizi sodnih spisov vseh obsodb, povezanih s trgovanjem z ljudmi, ki so bile izdane med letoma 2002 in 2007, so ugotovili, da so sodišča izrekla sodbe le za 25 oseb, med temi jih je bilo pravnomočno potrjenih zgolj 18.

Kljub omejitvam lani skoraj 700 novih "barskih plesalk"

Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve so z uredbo o omejitvah in prepovedih zaposlovanja in dela tujcev število izdanih delovnih dovoljenj lani znižali na 58.750, kar je za skoraj tretjino manj kot v letu 2008, ko jih je bilo izdanih 85.333. Za tretjino se je znižalo tudi število izdanih dovoljenj za zaposlitev; teh je bilo lani 39.576, v letu 2008 pa 58.897. Obenem je vlada omejila možnost zaposlitve barskih plesalk v nočnih lokalih na države, katerih državljani za vstop v Slovenijo ne potrebujejo vizuma, in na državljane držav, s katerimi ima EU sporazum o vizumskih olajšavah. Omejila je tudi izvajanje programa na en lokal. Zaradi teh omejitev se je število izdanih delovnih dovoljenj za "barske plesalke" znižalo z 937 leta 2008 na 678.

Trgovina z ljudmi tudi pri nas: Nasilje, pohabljanje invalidov in siljenje v prostitucijo

[Črna kronika](#) - sredi, 20.10.2010 13:25 Tekst: dnevnik.si

Ljubljana - Trgovina z ljudmi je svetovni družbeni problem, katerega razsežnosti presegajo tako nacionalno kot tudi področno umestitev. Kot piše Žurnal24, so policisti letos odkrili in razbili že šesto nedovoljeno trgovanje z ljudmi in stopili na prste domnevnim vodjam kriminalnih združb, ki si sicer od izkoriščanja ljudi obetajo velike zaslužke

Dekleta, ki k nam prihajajo v uapnju na boljše življenje, so največkrat žrtve siljenja v prostitucijo. (Foto: Bojan Velikonja)

Žrtve organizatorjev omenjenih poslov so predvsem ženske in otroci, zlasti brez staršev, ki v pričakovanju boljšega življenja pristanejo na spolne zlorabe. Nesrečneže z zvijačo prethotapijo večinoma iz vzhodnih in jugovzhodnih držav Evrope. O trgovini z ljudmi lahko policijo od zdaj anonimno obveščajo tudi morebitne priče prek e-prijave na www.mnz.gov.

Vzel ji je potni list in postal nasilen

Nekaj srhljivih zgodb so neuradni viri iz policijskih vrst zaupali časniku Žurnal24. Tako je bežni znanec pred pol leta siromašni 30-letni Čehinji obljubil lepše življenje in jo prepričal, da je z njim odpotovala v Slovenijo. Zaposlila naj bi se kot nočna plesalka, prek zakonite delovne pogodbe pa naj bi zaslužila skoraj dva tisoč evrov na mesec. Prevarant ji je takoj po prihodu v Slovenijo zaplenil potni list, se začel nasilno znašati nad njo, obljubljenega denarja pa seveda ni videla nikoli.

Dodatno pohabil invalide, da bi več naberačili

Skoraj istočasno je iz Slovaške tri invalide srednjih let k nam pripeljal njihov sorodnik. Pretreseni ljudje, ki so jih rešili krutega življenja na cesti in jim ponudili zatočišče, so povedali, da je enega od njih družina prodala za lastno preživetje, drugi pa je bil prepričan, da bo sorodnik zanje tudi resnično poskrbel. Surovež jih je »zaposlil« na slovenskih cestah, kjer so morali zanj beračiti. Ker je bil dobiček preskromen, je invalide še bolj poškodoval in jih celo silil nabirati denar v najhujšem mrazu, da so dobili še več ozeblin.

Prostitucija in nasilje

Nič manj kruta usoda ni čakala Slovakinja, ki se je v Sloveniji nedavno kot telefonistka zaposlila pri delodajalcu, ki je zaposlitev oglaševal. Kot so Žurnalu24 zaupali člani nevladnega društva Ključ, centra za boj proti trgovini z ljudmi, je delodajalec od nje že na samem začetku zahteval, naj opravlja tudi usluge erotične maserke, začel pa jo je tudi siliti, naj se prostituira. Ker se je dekle uprlo, je postal nasilen. Začel ji je groziti ter jo pretepati. Denarja, ki ga je zaslužila kot telefonistka in maserka ni nikoli prejela, k sreči pa ji je uspelo pobegniti.

Pretresljiva pa je tudi zgodba o očetu, ki svoji hčerki prodaja za poroko, in to za borih pet tisoč evrov.

Materialni dokazi so redki

Vodjo društva Ključ **Katjuša Popovič** je za Žurnal24 povedala, da je pri nas trgovina z ljudmi prisotna že od začetka devetdesetih let. Prisilna prostitucija sodi med najpogostejše oblike zlorab v trgovini z ljudmi. Problem je tudi dokazovanje trgovine z ljudmi na sodišču, saj so materialni dokazi izjemno redki. Dekleta, ki pridejo v Slovenijo z namenom prostitucije, prevečkrat verjamejo, da je prostitucija pri nas zakonita. Trgovci z ljudmi so večinoma moški, lahko pa se tudi zgodi, da pripadniki močnejšega spola postanejo žrtve prisilne prostitucije. v objektivu kriminal na avtocestah

Kriminal na avtocestah: Znoj in strah pri 130 kilometrih na uro

[Dnevnikov objektiv](#) - sobota, 24.07.2010 Tekst: Miha Žorž

Petek, 11. junij, ura: 22.30. Štajerska avtocesta, smer: Maribor-Ljubljana. Mlajši par potuje v manjšem avtomobilu v državno prestolnico. Na mariborski obvoznici prehitita bel avtomobil starejšega letnika z italijanskimi registrskimi oznakami.

[Poglej fotogalerijo](#) (Foto: Matej Povše)

"Fiat croma, letnik 1995," se delam pametnega, "le kdo se še vozi v takih starih kripah. Ti avtomobili so imeli težave z menjalnikom," povem dekletu, saj ne, da bi jo to zanimalo, še manj, da bi bilo res. "Poglej, štirje Italijani, kdo ve, od kod se vozijo, daleč so od meje, na štajerskem koncu ne kuhajo dobre pašte, od gostilne do gostilne zdaj iščejo 'qualcosa da mangiare'," se pošalim.

Mirna vožnja se nadaljuje, od časa do časa pogledam v vzvratno ogledalo in pri sebi modrumem: "Mislim, prej je vozil kot polž, zdaj ko sem ga prehitel, pa se mi je prilepil za rit..." Najin avto je arhaična japonska kočija z malo manj kot litrom delovne prostornine v štirih valjih. Z mesta do sto kilometrov na uro pospeši v času, ki je potreben, da finančna služba nakaže honorar za novembrski članek. Aha, ali nama Italijani sledijo? Ja.

Zasledovanje

Bela croma nama sledi dobrih 15 minut. Vozim 130 kilometrov na uro. Nič ne rečem, samo opazujem jo v ogledalu. Poskusim: zmanjšam hitrost na 100, še vedno so zadaj, ne prehitijo. Zmanjšam še malo, zdaj se voziva približno 80 kilometrov na uro. Še vedno so za nama, ne prehitijo. Pospešim, počasi sva spet na 130, prehitim tovornjak in se spet vključim na vozni pas. Avtomobil za nama stori enako. Vozi natanko tako kot midva, noče prehiteti, noče zaostati. Prehitiva vozilo, on za nama, zmanjšam hitrost, on zmanjša.

Zdaj res ni dvoma, sledijo nama. Kaj hočejo? Hočejo, da ustaviva? Je kaj narobe z najinim avtom? Nobenih znakov ne dajejo. Naju hočejo spraviti ob živce? Vznemirjenje počasi prerašča v strah, strah počasi v nervozo, nervoza se nevarno približuje paniki. Kaj če me hoče zbiti s ceste, se mi mota po glavi, ali pa hočejo inscenirati prometno nesrečo in naju nato oropati. Vozi v avtu za nama zgolj kak manjak ali pa so kar štirje? Na cestninski postaji na Vranskem razmišljam, da bi ustavil. Ne, peljal bom dalje, se odločim. Počasi, da bova lahko prebrala registrsko tablico in si na osvetljenem delu avtoceste ogledala obraze nenavadnih potnikov za nama. Pa ne gre. Zvito zmanjšajo hitrost, razdalja je prevelika, v varnem zavetju nočnih vizualnih razmer zapeljejo mimo cestninskih boksov, ko sva midva že spet v peti prestavi na neosvetljenem delu avtoceste. Preverjava, ali so odnehali. Nekaj časa je mirno, nato pa pridivjajo za nama, kolikor je stari fiat zmogel, in se nama spet prilepijo na zadek. Prevoziwa še nekaj kilometrov.

Zdaj imava dovolj. Tik pred preplačanimi trojanskimi predori Martina pokliče policijo. 113. "Nekdo nama sledi, sva na avtocesti iz Maribora proti Ljubljani."

"Ste morda pomislili, da gre za negotovega voznika?" vpraša policist.

"Sva, vendar ne deluje tako, lahko bi sledil komu, ki je skozi cestnino peljal za nama, v bistvu se niti ne poskuša skriti."

"Ali daje kakšne signale, je kaj narobe z avtom?"

"Ne, le sledi nama, in to očitno. Kaj naj storiva?"

"Gospa, samo ne zapuščajte avtoceste, peljite do prve policijske postaje, ta je v Domžalah, v bistvu ne, pojdite raje kar do Ljubljane, tam so ceste osvetljene. Nikar ne zapuščajte avtoceste in nikar ne zavijte na regionalno cesto. Avtocesta je osvetljena," ponovi. "In kar je najpomembneje: nikar ne ustavljajte, naj se zgodi karkoli. Pokličite, če bo kaj narobe, za zdaj pa le mirno!"

Cestninska postaja Lukovica. Psihična tortura traja že debelo uro. Vključim levi smerokaz in zavijem na sosednji vozni pas. Fiat za nama, vključim desnega in zavijem nazaj, fiat spet za nama. Nato brez smerokaza zavijem spet na levega, izsilim črnega terenca, pohodim plin in oddivjava proti Ljubljani. Fiat ostane "ujet" med dvema avtomobiloma, midva pa proti vsem prometnim predpisom s polnim plinom nadaljujeva pot.

Prepozne prijave

"Prav sta storila, da sta poklicala policijo," pravi **Dušan M. Schönwetter**, vodja specializirane enote za nadzor državne meje. Takih primerov pri nas sicer ni veliko, statistika jih skoraj ne zazna, saj je prijaviteljev zelo malo, praktično nič. Ljudje se tega premalo zavedajo, niso pozorni, še več, zaradi slabih izkušenj s policijo niti nočejo imeti opravka," pove Schönwetter. "Če se nič ne zgodi, če ostane le pri poskusu storitve kaznivega dejanja, tega sploh ne prijavijo. Radi pa prijavljajo potem, ko je že prepozno." Zato Schönwetter svetuje, da ob vsakem sumljivem incidentu na avtocesti takoj pokličete klicni center policije, najbližja enota specializiranega oddelka se bo odzvala v trenutku, v vsakem primeru tudi enota uniformirane policije.

"Zlatninarji"

V času povečevanja tranzitnega prometa čez Slovenijo, ki ga opažamo v zadnjih letih, se na naših cestah, ki so ena glavnih prometnih žil med vzhodom in zahodom, pojavljajo različne oblike kriminala in kriminalnih združb. Pred leti so bili najpogostejši tako imenovani zlatninarji. Ti so prodajali ponarejeno zlatnino, tehnično opremo, kot so daljnogledi, kamere, fotoaparati ipd. Uporabljali so najrazličnejše trike, od ponujanja blaga na počivališčih do ustavljanja avtomobilov med vožnjo.

In to na več načinov. Pogosto so na odstavnem pasu avtoceste simulirali okvaro vozila in pozivali mimovozeče, naj ustavijo in pomagajo. Ko je naivnež ustavil, so mu najprej poskušali prodati ponarejeno ali celo ukradeno blago, če pa poslovna žilica ni bila dovolj, se niso branili niti klasičnega roba ali tatvine. Skoraj vedno delujejo v skupini. Medtem ko en član združbe prepričuje žrtev, naj kupi to ali ono, ali pa naivnež celo pomaga zamenjati gumo, mu drugi neopazno izmakne denarnico in vrednejše predmete iz avtomobila. Redkejši so primeri, ko so grozili z nasiljem ali celo orožjem. Dušan M. Schönwetter pove, da so tovrstne tolpe z naših avtocest praktično

pregnani, zdaj te združbe delujejo bolj v okolici večjih nakupovalnih središč, predvsem na parkiriščih. Znani so tudi primeri, ko so z dajanjem signalov tolpe ustavljale vozila, češ, z avtomobilom je nekaj narobe, nato pa poskušale izvesti kaznivo dejanje.

Ram-riding

Naše avtoceste so razmeroma varne, se strinjajo policisti iz specializirane enote. "Ko se pogovarjamo s kolegi iz tujine, kar ne moremo verjeti, kaj vse se dogaja v Italiji, Franciji." Najbolj je pred časom javnost razburila albanska kriminalna združba - pojav je vestno zabeležilo poročilo Europol - , ki je na avtocestah kradla vozila na prav posebej spektakularen način, ki je bil, mimogrede, tudi nadvse učinkovit.

Metoda je preprosta, a zastrašujoča. Z odsluženim vozilom se namenoma zaletijo v avtomobil višjega cenovnega razreda, včasih ga le rahlo opraskajo, včasih povzročijo večjo škodo. Oškodovanec ali bolje žrtev seveda zapelje na odstavni pas, kjer se nadeja ustaljene procedure ob prometnih nesrečah in prihoda policistov, a se takrat drama šele prav začne. S silo cestni pirati zasežejo avtomobil in se odpeljejo v neznano. Po navedbah italijanske policije je avtomobil v štirinajstih urah že v Tirani, kjer je povpraševanje po mercedesih, audijih in BMW-jih veliko. V Italiji zbujajo skrb tudi porast oboroženih ropov oziroma kraj, v katerih ni nič nenavadnega, če se sproži kakšen strel. Europolovo poročilo navaja tudi vse več podobnih primerov iz Belgije in Nemčije.

Del uspešne mednarodne operacije, ki jo je vodila avstrijska zvezna policija, je bila tudi odmevna aretacija kriminalne tolpe iz Litve. Predržni Balti so odgovorni za vrsto primerov pravcatih filmskih ropov. Združba je bila dejavna od leta 2008 in je osumljena kar 24 primerov tako imenovanega ram-ridinga v Avstriji, Belgiji, Franciji, Italiji in na Švedskem. Gre za izredno nevarno obliko kriminala. Z ukradenim terenskim vozilom se zaletijo naravnost skozi vhodna vrata trgovine s tehničnim blagom. Nato pet roparjev skoči iz avtomobila in v najkrajšem možnem času odtuji drage elektronske naprave - računalnike, kamere, mobilnike, notesnike, dlančnike in podobno. V povprečju tak roparski pohod ne traja dlje kot 90 sekund. Samo ta združba je tako povzročila za poldrugi milijon evrov škode.

Prerezane pnevmatike in lažni policisti

A vrnimo se spet na avtoceste, recimo portugalske. Tam zlikovci prežijo predvsem na turiste. Zvižaka s prerezanimi gumami je najpogostejša. Na bencinski črpalki poškodujejo pnevmatiko, vendar le toliko, da voznik poškodbo opazi šele, ko se že pelje po avtocesti. Nepridipravi, ki pripeljejo za njim, mu "prijazno" ponudijo pomoč, v navalu mediteranske pozornosti pa iz avta izgine vse, kar je kaj vredno. Tudi italijanska policija pridno beleži te metode, predvsem na avtocesti med Neapljem in Salernom.

Španija, avtocesta A5. Turisti morajo biti pozorni na lažne policiste, ki potnike ustavljajo v neoznačenih vozilih in večinoma v civilnih oblačilih. Predstavijo se kot prometniki v civilu, tudi s ponarejenimi značkami; največkrat zahtevajo denar za domnevne prekrške, predlagajo pa tudi pregled prtljage, iz katere nato izmaknejo vrednejše predmete ali denar. Zato španska policija svetuje, naj se turisti vedno najprej prepričajo o verodostojnosti oseb, ki se izdajajo za policiste, in pokličejo "guardio civil" na številko 062 ali policijo na 112.

Ponoči pa se je treba paziti avtocestnih piratov, ki prežijo predvsem na bivalnike. Največkrat z agresivno vožnjo prisilijo vozilo, da ustavi, uporabljajo pa tudi že znane trike s predrtimi gumami ali signaliziranjem, da je z vozilom nekaj narobe. Če že ustavljate, za to izberite osvetljene predele avtoceste, prav tako bodite pozorni, če vam kdo ponuja pomoč.

Tudi na Poljskem je lažnih policistov vedno več, predvsem v okolici večjih turističnih središč. Tudi v naši neposredni bližini, v Avstriji, je odmeval podoben primer. Romunska državljana v uniformah avstrijske policije sta na avtocesti med Dunajem in madžarsko mejo ustavljala vozila. Od voznikov sta zahtevala denar, včasih tudi z grožnjami. Zgodba se je končala nasilno. Naletela sta namreč na policijsko patruljo v civilu, ob poskusu identifikacije je prišlo do streljanja, en Romun je podlegel strelom, drugi je bil huje ranjen.

Ko pomislimo, da smo slišali že vse, še zgodba iz Francije. Tam je največ kriminala na Azurni obali, po kateri vodijo številne prekupevalske poti s prepovedanimi drogami. Francoska policija se v zadnjem času sooča s pojavom tako imenovanih brezkompromisnih voznikov. Ti v ukradenih avtomobilih višjega cenovnega razreda, predvsem so to močne zverine kot porsche cayenne, BMW X5 ali audi Q7, prevažajo večje količine mamil, predvsem kokaina in heroina. V primeru policijske kontrole ne ustavijo, temveč peljejo naprej, prebijajo policijske blokade in ogrožajo sebe, policiste in druge udeležence v prometu. Taki pregoni se največkrat končajo tragično, v zverženi pločevini.

Specialna enota na terenu pri 280 kilometrih na uro

Četrtek, 15. julij. Ura: 21.00. Smer: Ljubljana-Maribor.

"Lahko fotografiraš, kar hočeš, samo registrskih tablic naših avtomobilov ne," se glasi napotek Dušana M. Schönwettera, ko se peljemo proti Štajerski. "Lahko vprašaš vse, kar te zanima, če bo kaj takega, kar bi po objavi škodilo našemu delu, kaj takega, kar bi razkrilo našo strategijo, pa ti bom sproti povedal."

Specializirana enota za nadzor državne meje je bila ustanovljena leta 2002. Na območju Republike Slovenije opravlja policijske naloge, za katere so poleg splošnih potrebne tudi posebne veščine ali znanja ter specialna oprema in jih je treba izvajati usklajeno na ravni vseh policijskih enot. Specialna enota opravlja poostrene in

vnaprej načrtovane ciljne nadzore na državni meji, na obmejnem območju in v notranjosti države - za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje čezmejne kriminalitete, ilegalnih migracij, tihotapstva mamil, orožja, streliva, ukradenih vozil ter uporabe neveljavnih in ukradenih listin. Poleg tega so pozorni na trgovino z belim blagom ter vse vrste kriminala, med drugim odkrivajo tudi sleparje in goljufe, ki na bankomatih na avtocestnih počivališčih nastavljajo kamere in jih v kombinaciji s ponarejenimi karticami uporabljajo za to, da nič hudega slutečim potnikom mimogrede sunejo še nekaj sto evrov z bančnega računa.

Specializirani policisti večinoma delujejo preventivno, s poostrenim nadzorom, saj je to ceneje in bolj učinkovito kot preprečevati hujše oblike kriminala. "Naj vedo, da jih nadzorujemo," pravi Dušan. "Čeprav velikokrat ustavimo tiste, ki niso povezani s kriminalom, se hitro razve, da smo na cestah prisotni, da v Sloveniji ni heca."

Več civilnih avtomobilov specializirane enote na vroč četrtek večer že patroljira po slovenskem avtocestnem križu. Z Dušanom in Andrejem, ki delujeta kot Mel Gibson in Danny Glover, se ustavimo na počivališču A. "Bomo spili kavo in se malce razgledali," predlagata. Opazujemo mirno dogajanje na parkirnih prostorih, trije romunski avtobusi s prikolicami ne delujejo sumljivo. Tudi približno 150 potnikov, ki postopajo naokoli, ne. "Ne bodi tako naiven," mi prebere misli Dušan. "Pred časom smo opravljali nadzor dokumentov v podobnem avtobusu, postali smo pozorni na dvanajstletnega dečka, ki je potoval sam. Iz Španije v Romunijo." Po preverjanju dokumentov so ugotovili, da je deček v Interpolovi bazi oseb, za katere je odrejeno iskanje oziroma zaščita.

Debelo gledam, zato mi razložita. Dečkova starša sta bila v ločitvenem postopku, mati je bila v Romuniji, oče pa v Veliki Britaniji. Obstajala je velika možnost, da bi otroka ugrabili, bodisi oče bodisi kdo drug, zato je mati pri romunskih oblasteh sprožila postopek za sinovo zaščito. Še vedno debelo gledam. Kaj pa je deček delal sam v Španiji? Skomigneta z rameni: "Primer sta prevzela center za socialno delo in kriminalistična policija."

Mimo pripelje bel lepotec enega bavarskih ponosov s pogonom na vsa štiri. Italijanske tablice so sumljive, zato jih preverijo. S takimi avtomobili se ponavadi peljejo zvodniki in njihova dekleta. Trgovina z ljudmi je najtežje dokazljivo kriminalno dejanje. Ženske imajo med potjo potne liste ves čas pri sebi, vzamejo jim jih, ko prispejo na cilj. V strahu pred maščevanjem si ob morebitni policijski kontroli nikoli ne upajo povedati, da so v vozilu proti svoji volji. Beli terenec bo ustavljen pred počivališčem B, izvem. Odrinemo naprej. Med potjo slišimo, da so Andrejevi in Dušanovi kolegi avtomobil res pregledali. Vse je v redu, voznik je Italijan, star 55 let, sopotnica pa njegova žena, Romunka, 25 let. Potovala sta skupaj s hčerko.

Tihotapstvo

Na počivališču B rutinski pregled kombija, ostanem v avtomobilu. Moje policijsko spremstvo naenkrat silovito vstopi in sunkovito spelje. Dušan se obrne proti zadnji klopi: "Zdaj boš pa imel svojo zgodbo!" S pospeškom, podobnim vzletu manjšega letala, ki me prilepi na sedež, odbrzimo na počivališče C. Močan žaromet na stojalu osvetljuje del parkirišča za bencinskim servisom. Na prašen kombi iz vzhodne Evrope je priklopljena prikolica, vse naokoli ležijo torbe, potovalke, kovčki. Skupina policistov v rumenih odbojnih brezrokavnikih se sklanja nad nečim, kar leži na tleh. Na drugi strani kombija gruča zmedenih potnikov nemo zre v tla.

Član specialne enote **Vojko Skok**, sicer vodnik dveh službenih psov za odkrivanje prepovedanih drog, v snemalno napravo zdrdra: "Ob pregledu prikolice smo za naloženo prtljago odkrili dva zaboja za sadje, povezana z verigo. V tako primitivno izdelani kletki smo odkrili približno dva meseca starega pasjega mladiča. Gre za redko pasmo, srednjeazijski ovčar je. Pes je močno dehidriran, v kletki, ki je celo krajša od samega psa, se ni mogel niti premakniti, odrezan ima levi uhelj. Pod ponjavo je bilo neznosno vroče, okoli 50 stopinj Celzija, pes najverjetneje ne bi preživel poti do Španije, kamor so namenjeni. Potujejo iz Romunije."

Kot lastnik psa se predstavi kar šofer kombija, potniki očitno ne vedo, kaj prevaža poleg njih. Pokaže pasje dokumente, za katere se izkaže, da pripadajo triletnemu mastifu. Pes z napačnimi dokumenti, skrit za prtljago, z odrezanim uhljem? Vojko me pouči: za takega psa bi lahko nekje na zahodu iztržili več sto evrov, najverjetneje

je ukraden, zato so mu odrezali uhelj in tako odstranili vtetovirano številko. Pogledam psa, policisti mu prinesejo vodo, poskušajo ga ohladiti, vidno hvaležna žival po več kot eni uri neha drgetati. Sredi noči prispe veterinarska inšpektorica, nato še vodja pasjega zavetišča. Vsaj to je jasno: pes ostane v Sloveniji, kazni za neprimerno ravnanje oziroma mučenje živali pa bo Durs izterjal preko romunske davkarije.

V urah, ki sledijo, patrulje preverijo več vozil, predvsem kombijev. Natančni pregledi prtljage, dokumentov, serijskih številk šasij in motorjev. Potniki so večinoma nemočni in prestrašeni, vendar policistov to ne ustavi. Prevozniki jim zaračunajo od 70 do 80 evrov za enosmerno pot do Italije, še 50 evrov več do Španije. Včasih je v vozilih preveč ljudi, poleg njih pa še marsikaj skritega. Mamila, orožje, večje količine cigaret. Prevoznništvo kot krinka? Policisti pravijo, da ne moreš nikomur zaupati, bili so primeri, ko je mlada družina tihotapila heroin. V kozarcih z doma narejeno marmelado.

Promet se počasi umiri. Zgodaj zjutraj se vračamo v bazo v Ljubljano. Policist odpre prtljažnik avtomobila in iz njega potegne brzostrelko. Še zadnjič debelo pogledam. "Brez skrbi", pravi, "še nikoli nam je ni bilo treba uporabiti. Saj ti pravim, naše ceste so

varne." http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/1042375881-back#back

Avtodomi

Na potnike v avtodomih preži največja nevarnost na počivališčih ob avtocesti. Tatovi in roparji znajo uporabiti celo plin za omamljanje, da lahko med spanjem potnikov nemoteno oskubijo bivalnik. O večini takih dogodkov poročajo z juga Francije, vedno več je tudi primerov ropov v severni Evropi, predvsem na Švedskem in v Nemčiji.

Policija svetuje državljanom

Če vas neznanec ustavi na cesti s pojasnilom, da potrebuje pomoč ali denar za gorivo, bodite previdni in predvsem pozorni; ne puščajte svojega vozila brez nadzora in se ne oddaljujte od njega; pokličite ustrezne službe za pomoč ipd.

O poskusu prevare takoj obvestite policijo na št. 113; poskušajte si zapomniti ali zabeležiti čim več podrobnosti o osumljencih.

V primeru napada nasilnega voznika o dogodku takoj obvestite policijo, saj gre v takih primerih

Tovornjakarji v Italiji

Italijanska državna policija je leta 2006 obravnavala 4498 kraj tovornih vozil in 289 ropov voznikov tovornjakov.

Največ napadov na tovornjake v Italiji: Milano (504), Rim (466), Torino (299), Neapelj (248), Bari (240).

Najbolj nevarna pot v smeri sever-jug: avtocesta A1.

Priporočena pot: Parma-La Spezia-Livorno-Aurelia ali pa E45 Cesena-Orte